

ΣΧ

1•24

ANARCHISTICKÁ REVUE

**Východoevropské
anarchistky**

STENCE

riot

women

revolution

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

Existence je anarchistickou tiskovinou, která vycházela nejprve v letech 1998–2002 a znovuobnovena byla počátkem roku 2010. Vydává ji Anarchistická federace (AF, dříve ČSAF) zpravidla několikrát do roka s rozsahem 40 stran a více. Proč tištěné médium v době internetu? Každý prostě nemá rád čtení delších textů z monitoru a navíc tištěný text nemíří tak rychle jako ten virtuální. I tak je ale každé číslo hned po vydání volně ke stažení na webu federace. Existence má za cíl přinášet informace o dění v rámci domácího antiautoritářského hnutí, zprostředkovávat teoretické texty, ale i praktickou inspiraci. Každé číslo je z nemalé části věnováno jednomu hlavnímu tématu, na které se snažíme mimo jiné nahlédnout z anarchistické perspektivy. Tento časopis je určen zejména do řad antiautoritářského hnutí, ale rádi bychom oslovili či něčím zaujali i ty, kteří s anarchistickými myšlenkami přišli do styku jen okrajově.

1 / 2024

V POŘADÍ 58. ČÍSLA

VYDÁVÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE (AF)

AFED@AFED.CZ

WWW.AFED.CZ

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ

DOPORUČENÝ PŘÍSPĚVEK NA POKRYTÍ

NÁKLADŮ: 80 KČ

DISTRIBUČNÍ MÍSTA

Kde můžete *Existenci* (popř. další publikace Nakladatelství AF) přímo pořídit či objednat: Kamenné obchody:

- Trhlina (Jaromírova 9, Praha-Nusle; trhlina.org)
- Roleta39 (Řehořova 33/39, Praha 3 – Žižkov; roleta39.cz),
- Rekomando (Trojanova 9, Praha 2; rekomando.eu),
- ALERtattoo (Zámecká 22, Pardubice),
- Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň),
- Tři ocásci (kpt. Jaroše 18, Brno; triocasci.cz),
- Klub Lúč (Kniežaťa Pribinu 197/3, Trenčín; klubluc.sk),
- Infoshop Malatesta (bývalý cukrovar, Šurany; zdola.org/infoshop-malatesta).

On-line distribuce:

- <https://www.roleta39.cz/eshop>.

Pro zájemce ze Slovenska

doporučujeme objednávat na:

- Salto Mortale (sust@riseup.net).

Uzávěrka čísla: 28. února 2024

Obálku připravila Františka Iblova

OBSAH

AKTIVITY HNUTÍ

4.....KVARTÁL

TÉMA

11.....VÝCHODOEVROPSKÉ ANARCHISTKY

12.....P. AVRICH: MOLLIE STEIMEROVÁ: ŽIVOT ANARCHISTKY

15.....IDA METTOVÁ

16.....MARIE GOLDSMITHOVÁ

18.....M. GOLDSMITHOVÁ: LIDSTVO NEBO TŘÍDA?

19.....MARIJA GRIGORJEVNA NIKIFOROVÁ

20.....ZAPOMENUTÉ HRDINKY

24.....„ROZHODNUTÍ JE JEN NA VÁS“

25.....VZPOMÍNKA NA POCHODY ŽEN

27.....M. RACHMANINOVÁ: ŽEBRA VÁLKY: LEKCE PRO ANARCHISTY

28.....HLAS KAMARÁDEK Z UKRAJINSKÉ FRONTY

30.....BEZPROSTŘEDNÍ ZKUŠENOST VS. ZJEDNODUŠENÁ TVRZENÍ

GEOPOLITIKA

31.....P. GELDERLOOS: GEOPOLITIKA PRO ROK 2024

TEORIE A PRAXE

36.....R. FIRTH: ANARCHIE V KATASTROFÁCH

OSOBNOSTI

38.....KOUSAVÁ DEKA: JAK ZÁDRUHA PÍŠE DĚJINY

41.....NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

46.....VZPOMÍNKA NA FILIPA VENGLÍKA

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

47.....SOLIDÁRNÍ PICK-UP / AF NA LITRU 2023 / PODZIMNÍ SJEZD AF / KDYŽ SILO ČTE / HAŠEK, PIVO, CHLEBÍČKY / LETÁK AF V ROCE 2023 / PŘI JÍDLE O JÍDLE / ...

A3

51.....JAK JÍDLO OVLIVŇUJE KLIMA / CIVILISTÉ V OHNI NENÁVISTI / NA CO JE NÁM VLÁDA? / NĚKDY JE LEPŠÍ MLČET / NEBEZPEČNÉ ZNÁMOSTI / DVA ROKY IMPERIÁLNÍ INVAZE

RECENZE

54.....PAPÍROVÁ VÁŠEŇ / ŽIVOT JE VÍC NEŽ ZISK / LETMÉ VZPOMÍNÁNÍ / ZTRACEN VE SVĚTĚ I TEXTU / STOJÍ ZA TO BOJOVAT / HRANICE / JAK RIGIDITA ZABÍJÍ RADOST / ...

EDITORIAL

V rámci Anarchistické federace (AF) probíhaly od jara, kdy vyšlo číslo věnované Jaroslavu Haškovi, diskuse ohledně genderové vyváženosti v našich médiích. Pravdou je, že větší část zveřejňovaných textů je od mužů a v samotných textech také často muži hrají ústřední roli. Rozhodli jsme se tedy, že do budoucna se pokusíme na tuto disproporci soustředit a jak to jen půjde, odstraňovat ji. Dále naše řady rozšířili mladí queer lidé a s jejich příchodem se zintenzivnily také debaty o jazyce, který používáme a který významně odráží a reprodukuje zažitě genderové stereotypy. I tuto stránku se budeme snažit reflektovat, dále o ní diskutovat a závěry prakticky uplatňovat nebo s nimi alespoň zpočátku experimentovat, než najdeme polohu, která nám bude vyhovovat. Nepředpokládáme prudké změny, přesto bychom chtěli, aby v horizontu mála let byl vidět znatelný posun. Pokud do hloubky přemítáme nad revoluční emancipací společnosti, záhy zjistíme, že možná spíš než v barikádách a plamenných heslech spočívá v jazyce, kterým o světě nejen mluvíme, ale také přemýšlíme a sníme. Patriarchát a různé formy diskriminace (nebo přinejmenším ignorance) často vězí ve zvycích. Pojdme je tedy společně narušovat a vytvářet rovnější a přívětivější prostředí. A to platí i pro naše publikace.

Jedním takovým vykočením je volba hlavního tématu tohoto čísla anarchistické revue *Existence*. Věnujeme ho totiž východoevropským anarchistkám. Vedle zdůraznění ženského žití tu má ale ještě jeden důvod. Na rozdíl od některých anarchistů na Západě, kteří ignorují místní kontext a zkušenost a vše značně sebestředně a paternalisticky hodnotí podle vlastních měřítek, pro nás není zas tak těžké nahlédnout, že anarchistické hnutí ve východní Evropě má své specifické potřeby. Ty jsou dány na jedné straně silně represivní povahou režimů v Rusku a Bělorusku a na straně druhé nutností čelit Putinově agresi na Ukrajině. A tak dlouhodobě podporujeme stíhané a vězněné ruské a běloruské anarchisty/ky, zatímco zahájení války v plném rozsahu nás přimělo k logickému kroku – projevit solidaritu s našimi kamarádkami a kamarády, kteří se rozhodli čelit okupaci se zbraní v ruce. Stejně jako těm, kteří tak činí nebojovými aktivitami. Je mezi nimi i nemálo žen.

Hlavní téma této *Existence* se věnuje jak východoevropským anarchistkám v minulosti, tak těm současným. Můžete se seznámit s velmi zajímavými a také velmi pohnutými osudy takových osobností, jako byly Mollie Steimerová, Ida Mettova, Marie Goldsmithová, Marija Grigorjevna Nikiforová, Olga Taratuta, Anastasia Galajevová, Lidia Korotněvová-Zakrzěvská, Berta Tubismanová, Rebeka Jaroševská, Faňa Baronová, Lea Gotmanová či Olga Frejdlínová-Maximovová. Z těch současných se věnujeme v Rusku a Bělorusku vězněným anarchistkám nebo těm, které se nacházejí přímo na ukrajinské frontě. Vracíme se také k pochodům žen během povstání v Bělorusku v roce 2020 a represím, které ho provázely. Propuštěná ruská akademička Maria Rachmaninová se ve svém příspěvku, který původně napsala pro anketu časopisu *Kontradikce*, vyjadřuje k problematickému a pokřivenému vztahu některých anarchistů k válce na Ukrajině. Mimo jiné poukazuje na to, jak zranitelný se anarchistický diskurz ukazuje tváří v tvář setrvačnosti mocenských systémů. Tento napůl filozofický příspěvek pak tematicky doplňuje rozhovor v podcastu *Dogma*, který připravuje anarchistická exulantka z Běloruska. Na příspěvcích z minulosti i přítomnosti tak můžeme na mnoha místech sledovat, jak se napříč dobou propojuje zkušenost represe a politické emigrace.

Dále v časopise najdete rozsáhlejší (i když svým způsobem stručnou) geopolitickou analýzu od Petera Gelderloose a teoretický text Rhianny Firth o anarchistické praxi vzájemné pomoci během přírodních katastrof. Vrátime se také třicet let nazpět při vzpomínce na vraždu anarchopunkera Filipa Venclika. Na příkladu Josefa Hyppolita Havla ukazuje tradičně kousavá Kousavá Deka, že radikální historie by neměla být o ledabylém nakládání s daty a historické povrchnosti. Jak už se stalo smutným zvykem, přinášíme nekrology některých z těch, kteří nás nedávno opustili. Konkrétně to byli Nicolas Trifon, Ronald Creagh, Maurizio Antonioli, Marsy, Alfredo Bonanno, Benjamin Zephaniah, Klee Benally, Jurij Lebedev a Tommaso Aversa.

Nechybí zprávy o aktivitách místního antiautoritářského hnutí, jako bylo vystoupení proti homofobii, benefiční akce, podpora stávek a sociálních a protiválečných protestů, besedy, knižní festivaly, pietní vzpomínkové akce či naopak oslavy. Podobně se dozvíte o nedávných aktivitách AF, z nichž bychom rádi vypíchli materiální pomoc anarchistkám a anarchistům na Ukrajině. Přečtete si texty nástěnných novin *A3* za předchozí půlrok a v rubrice recenzí vás seznámíme s filmem *Hranice* a knižními tituly *Vystříhni – nalep* Miloše Hrocha, *Demokracie Země* od Vandany Shivy, *Sbohem kapitalismu* od Jérôma Bascheta, *Řekli nám, že motor shořel a nikam se neletí* (rozhovor s Davidem Čechurou), *Kde to jsem?* od Bruna Latoura, *Feminismus je pro všechny* od bell hooks, *Worth Fighting For: Bringing the Rojava Revolution Home* od Jenni Keasden a Natalie Szarek a *Radost z boje za lepší svět* od Carly Bergman a Nicka Montgomeryho.

Přejeme inspirativní čtení.

ENGLISH SUMMARY

There is an ongoing discussion within the Anarchist Federation (AF) about gender balance in our media since the spring, when the issue dedicated to J. Hašek was published. The truth is that the majority of the texts published in our revues are by men, and men often play a central role in the texts themselves. We have therefore decided that in the future we will try to focus on this disproportion and eliminate it as much as possible. Furthermore, young queer people have expanded our ranks, and with their arrival, debates about the language we use have intensified. We will try to reflect on this aspect as well, discuss it further and put the conclusions into practice or at least experiment with them initially. Although we don't foresee rapid changes, we would like to see a noticeable shift within a few years. Patriarchy and various forms of discrimination are often rooted in our habits. So let us work together to break them down and create a more equal and welcoming environment. This also applies to our publications.

One such step is the choice of the main theme of this issue of the anarchist review *Existence*. We dedicate it to Eastern European women anarchists. But there is another reason. The anarchist movement in Eastern Europe has specific needs, which are determined on the one hand by the highly repressive nature of the regimes in Russia and Belarus and on the other by the need to counter Putin's aggression in Ukraine. We have long supported the prosecuted and imprisoned anarchists in Russia and Belarus, and the full-scale war has led us to take the logical step of showing solidarity with our comrades who have chosen to face the occupation with arms in hands as well with those who do so through non-combat activities. There are many women among them.

The main theme focuses on women anarchists of the past as well as those of the present. We present the fates of M. Steimer, I. Mett, M. Goldsmith, M. Nikiforova, O. Taratuta, A. Galayeva and others. Among the contemporary ones, we highlight women anarchists imprisoned in Russia and Belarus or those fighting on the Ukrainian front. We remember the women's marches during the uprising in Belarus in 2020. Released Russian academic M. Rachmaninova comments on the relationship of anarchists to the war in Ukraine, a thematically complementary interview in the *Dogma* podcast by a female anarchist from Belarus. The past and present are thus intertwined in many places in the experiences of repression and emigration.

In addition, the magazine features a geopolitical analysis by P. Gelderloos and a theoretical text by R. Firth on the practice of mutual aid during natural disasters. We remember the anarcho-punker F. Venclik, who was killed 30 years ago. We use the example of J. H. Havel to show that radical history should not be about the careless handling of data. We present obituaries of those who have recently left us.

There are also reports on the activities of the local anti-authoritarian movement, such as protests against homophobia, fundraising events, support for strikes and social and anti-war protests, talks, book festivals, commemorative events and celebrations. Similarly, you can find out about AF activities, read the texts of the *A3* wall newspaper for the previous six months and, of course, read lots of reviews of interesting books.

PILSEN PRIDE WEEKEND

Po pražském Pridu jsme mohli navštívit obdobnou akci, i když v mnohem menším měřítku, a to o víkendu 15.–17. září.

V pátek byla v odpoledních hodinách v univerzitní kavárně Družba ke slyšení beseda na téma životní příběhy trans* a nebinárních lidí. Mluvílo se o jejich životech, genderových identitách, o sebepoznávání, tranzici, reakcích rodiny a přátel a dalších tématech, která každodenně řeší. Program v podvečer pokračoval autorským čtením a slam poetry. Po promítání uměleckého snímku o životech trans* a nebinárních lidí v Česku se rozproutila další diskuse.

Sobota začala transparentováním ve Skautském institutu, kde si účastníci následného pochodu měli možnost vyrobit cedule a transparenty. Zároveň tu probíhalo setkání s LGBTQIA+ dospívajícími, které zastrešovalo členstvo Queer & Trans Youth CZ a Trans*parentu. Hřebem Pilsen Pride Weekendu se stal obvyklý duhový průvod městem. Ten začal v brzkých odpoledních hodinách setkáním na tradičním místě – v Mlýnské strouze, načež se za teplého slunečného počasí vydal centrem města a došel až k Papírenské lávce. Po jejím zdolání se účastnice a účastníci průvodu rozprostřeli/i po prostoru Papírny, kde je čekaly různé stánky a samozřejmě i program, který se protáhl až do noci. Na akci zahrály kapely The Opening Act a Taco Blues.

Celý víkend byl provázen příjemnou atmosférou, k níž mimo jiné přispěla absence růžového chapadla kapitalistické chobotnice. (AF-PLZEN)

PODĚKOVÁNÍ ZA ÚSPĚŠNÝ RIOT

Na osmém pokračování festivalu „Riot Over River – Společně proti rasismu“ se v sobotu 16. září sešlo v pražském klubu Cross přes 1400 návštěvníků a návštěvnic a více než dalších 150 lidí z kapel, Djs, protagonistů/ek přednášek a recitálů. Jedná se o historicky největší návštěvnost festivalu a všem účastníkům/icím i účinkujícím za Mad Duck booking moc děkujeme!

Nejde ale jen o návštěvnost a skvělou atmosféru, hlavní smysl akce je jak symbolický, tak benefiční. Sto procent zisku z festivalu z vašich dobrovolných příspěvků jsme ihned po akci rozdělili mezi naše kamarády a kamarádky z autonomních kolektivů, kteří nám stále dodávají energii a odvahu, že boje za lepší svět pro všechny bez rozdílu nejsou jen o marných slovech na papíru a internetu, ale především o činech.

Přes 50 000 korun míří pro polský kolektiv No Borders Team, který pomáhá lidem na útěku před válkou, zejména na bělorusko-polské hranici. 30 000 korun obdrželi ukrajinští anarchisté a aktivisté ze Solidarity Collectives. 30 000 korun jsme předali Anarchistickému černému kříži – Bělorusko na podporu politických vězňů a vězeňkyň a 10 000 korun putuje pro Život bez krutosti na budování azylové farmy, kde najdou klid a mír týraná a ohrožená zvířata. Moc děkujeme Bold Wear, kteří věnovali 2000 korun, zisk z prodeje na stánku, pro Food not Bombs Praha na nadcházející sezonu.

Celá akce se povedla ve všech směrech a je nutné poděkovat celé partě lidí hlavně okolo Food not Bombs Praha & Brno za přípravy, lidem ze Safer Space, stage managerům a stage managerkám, všem kapelám a Djs hrajícím bez nároku na honorář, každému z pásma poezie i přednášek, vstupářům a vstupářkám, lidem, co poskytli přespání kapelám, zkrátka všem, co svůj volný čas věnovali na

Přehled některých veřejných aktivit širšího antiautoritářského hnutí za období od uzávěrky předešlého čísla Existence. Ne všechny akce jsme navštívili, některé reporty jsou proto zprostředkované podle informací uvedených na webech antiautoritářských skupin a projektů. Označení Kvartál mělo svou relevanci, když Existence vycházela jako čtvrtletník, zvyk je ale železná košile, a tak jsme ho zachovali.

budování něčeho takového, jako je autonomní politický DIY festival za dobrovolné vstupné. V takovém rozměru a v takovém nasazení to u nás nemá poslední roky obdoby a jsme moc vděční, že jste umožnili Riotu existovat. Nutné je poděkovat i celému personálu Crossu, barmankám a barmanům, zvukařům, produkci, lidem z provozu, že se o chod festivalu náramně postarali. Speciální poděkování patří všem lidem, kteří pomáhal s propagací před akcí – sdíleli události a informace, lepili plakáty, šířili letáčky... Jsou vás desítky a vaše podpora je pro takovou akci naprosto klíčová. Děkujeme!

Letošní Riot Over River nebyl jednoduchý, ale vše se podařilo zvládnout a vše klapalo. Akce se zúčastnil rekordní počet stánků a dister. Za historii festivalu jsme pozvali kapely z největší dálky. Dorazilo nejvíce lidí.

Chtěli jsme se poučit z chyb minulých let a zkusit vše připravit líp a víc dopředu. A to by zkrátka nešlo bez vás všech, co myšlenky festivalu jdete naproti. A proto vás moc prosíme: Pošlete nám zpětnou vazbu! Jak se vám na akci líbilo, nelíbilo, co by šlo dělat líp nebo jinak. Každý názor nám pomůže s Riotem zas trochu pohnout lepším směrem!

Zkrátka a dobře – děkujeme vám všem, že na akci chodíte, že na ní hrajete a že ji roky podporujete! Je nutné si neustále připomínat, že se musíme starat o sebe navzájem, pomáhat si a podporovat se. Díky takovým dnům, jako byl Riot, nejsou hesla klíšé. Naši zbraní je solidarita!

Uvidíme se na zimním malém Riotu 17. února 2024 a na velkém open airu 21. září 2024. (ROR TEAM)

MY NEZMIZÍME!

Uplynul rok ode dne, kdy byli dva queer lidé, Matúš Horváth a Juraj Vankulič, zavražděni při teroristickém útoku v gay baru Tepláreň. Vrah, radši než aby čelil následkům svých činů, se rozhodl stát samozvaným mučedníkem a spáchal sebevraždu. To vše až poté, co stihl vydat svůj homofobní a nacistický pamflet. Jeho jméno, stejně jako nechtutná ideologie, kterou zastával, si nezaslouží žádný prostor. Životy a jména jeho obětí však nikdy nezapomeneme. A nikdy neodpustíme.

Pro uctění jejich památky jsme spolu s kolektivem Dekonstrukce, Plusko+ a P.A.C. uspořádali* ve čtvrtek 19. října pietní akci „Praha nebude ticho“. Už kolem půl sedmé večer se pomalu začali* scházet lidé a organizátorstvo připravovalo duhové a anarchistické vlajky, kterými spolu s bannerem s nápisem „Všichni jsme Tepláreň“ ozdobilo plac kousek od slovenské ambasády v Praze. Netrvalo dlouho a už nás zde bylo několik desítek. Prvního proslovu se ujala naše členka. „Uplynul rok od vraždy našich sourozenců, ale stále nepřišla stran politiků žádná změna,“ uvedla svou řeč. „Nesmíme tolerovat netoleranci. My tvoříme queer revoluci tady a teď. Budeme bojovat proti systému, který je nepřátelský vůči naší existenci. Umlčeli jste dva z nás, teď křičíme všichni!“ zaznělo závěrem jejího proslovu, jenž trefně shrnul postoj některých politiků a statu quo, který stále vnímá queer lidi jako něco nepřírozeného a problematického.

Naše kamarádstvo z kolektivu Dekonstrukce se na téma podívalo mnohem konkrétněji – na Slovensku opět bude premiérem Fico, který krom adorování Putina stihá ještě důrazně odmítat jakousi vybájenou „genderovou ideologii“. „Kolik ještě vražd, než budeme slyšet? Necháme si brát svá práva, nebo budeme křičet?“ ptá se dále členstvo Dekonstrukce a ukazuje, že jsou to politici, kdo z queer lidí

dělá nenormální podlídi nezasluhující si svá práva. Závěrečné zvolání „My nezmizíme!“ tak působí ještě silněji.

Za P.A.C. vystoupila Alex z Bratislavy a svou řeč přednesla v angličtině. Zúčastnila se protestů na Slovensku a přes počáteční radost z možnosti podílet se na akcích věnujících se feminizmu a podpoře sexuálních menšin byla velmi rychle zklamána. Slovenští aktivisté a aktivistky mají strach z represí a nové fašistické vlády, která odvrací zrak, když jsou menšiny a lidé vystupující proti všem formám útlačku napadáni na ulicích po cestě domů či do práce.

„Tyhle rány nezmizí!“ pronesl člen Pluska. „Viníme transfoby a tento systém! My tu budeme vždycky!“ Na konci svého projevu požádal o minutu ticha za Juraje a Matúše. Hrobové ticho narušilo až hromadné skandování: „Cihla za cihlou, stěna za stěnou, my jsme kvír a jdeme za změnou!“

Nakonec promluvil drag umělec Rock'n'Ro, který se rozhodl mluvit o důležitosti a potřebě bezpečných prostorů. Ty asi nikdy nebudou dokonalé, ale vždy se o ně musíme vzájemně snažit a zlepšovat je. Zasloužíme si je všichni a všechny – až na transfoby, fašouny a nácky, jak všem velmi explicitně Rock'n'Ro vysvětlil.

Po proslovehch jsme měli* y šanci si víc povídat mezi sebou, popít spolu čaj a navázat nová přátelství. Klid však rozhodně nebyl na pořadu dne – přišel čas na DJ set od Hrrhrrrrrrrr. Netrvalo dlouho a většina lidí začala tančit – nejdřív nejistě a spíš pro sebe, s třetí písničkou už však, tak nějak příznačně pro důvod, proč jsme se sešli* y, jako spopolitý celek. (AF-PRAHA)

ANARCHISTICKÉ PRAPORY DO VŠECH VYSOKÝCH ŠKOL!

V úterý 17. října se konala vysokoškolská stávka proti dlouhodobému podfinancování především humanitních oborů. Zúčastnil jsem se jí i se svým černo-rudým praporem. Ten vyvolal lehký rozruch – jeden profesor (jehož jméno jsem úspěšně zapomněl) kvůli němu odešel (ale prý jinak stávku podporuje), což některé organizátory a organizátorky zřejmě zamrzelo. S panem profesorem jsem však neměl možnost jakéhokoliv dialogu, prostě se zeptal, co mám za vlajku, a po odpovědi zdrhnul. Mohl bych tady vyprávět, co se dělo dál, ale nic zásadního se nestalo: dva organizátoři mě sice požádali, abych svůj hrdý podomácku vyrobený prapor sundal z klacku, ale s prosbou přišli nestrategicky až po skončení stávky, takže by to bylo stejně k ničemu. A média samozřejmě můj prapor moc nezajímali, na iDnes najdeme můj rozmilý úsměv, ale žádný komentář o anarchitech se nedočteme (soudím, že se novinářům prostě jen líbily barvičky a jak to hezky vlaje). Samotní organizátoři a organizátorky stávky dokonce danou fotku sdíleli s ironickým, ovšem nikoliv vymežujícím popisem. Zkrátka velké drama se nestalo. Kdybych tady začal rozebírat morálně strategickou otázku, jestli má cenu nosit symboly anarchismu na podobné akce, jednalo by se o prostoduché filozofování, které určitě má své místo (v některých situacích mohou být anarchistické symboly poškozující, či jsou dokonce nebezpečné), ale ne v tomto konkrétním kontextu. Spíše bych se rád zamyslel nad tím, co se to vlastně stalo. Jak je možné, že se někdo bojí vlajky, na kterou se člověk musí nejdříve zeptat, aby mohla začít vůbec pohoršovat? A proč je vůbec anarchistická perspektiva v debátách o univerzitách potřebná?

Nejdříve se vám ale musím k něčemu přiznat... Mé hrdé pochodování s černo-rudým kusem látky symbolizujícím anarchokomunismus nebylo tak úplně hrdé, prostě jsem byl líný vstávat na malování transparentů, a tak jsem se spokojil s tím, co zrovna bylo při ruce. Věděl jsem, že vstupuji na pole demokraticky sociálně laděné akce, ale sázel jsem na to, že až na pár znalců nikdo ani nic nepochopí. A taky by nikdo nepochopil, nebýt pana profesora... Po této upřímnosti mi nikdo nemůže vyčítat ideologickou urputnost. Samozřejmě bych rád na podobných akcích viděl vlát tisíce černo-rudých praporů, ale reálně na tom tolik nezáleží. Důležité jsou cíle dané akce, nikoliv to, jak se tomu říká. Jestli místo anarchistických vlajek lidé nosí transparenty upozorňující na ekonomický útlak akademických i neakademických pracovníků a pracovníc, tak budiž.

Nuže, proč pan profesor našťavaně odešel? Proč mi jeden student-organizátor skoro až v slzách nadával, že přece tou vlajkou mohu poškodit celé hnutí? (Ehm, o existenci anarchismu se ovšem dověděl zřejmě až ode mě.) Rádoby odborně bych to mohl nazvat jako „internalizaci systému útlačku“. Co tím myslím? Současný nespravedlivý společenský systém funguje na základě jistých formálních i neformálních pravidel, tahle pravidla nejsou rigidní, jak by se mohlo zdát (proto si např. Babiš oproti běžným občanům může krást miliony atd.), ale obsahují v sobě jistou logiku, která má morální

základ. Lidé vědí, že je něco ve společnosti v nepořádku, ovšem stále této logice a pravidlům hry nevědomě či vědomě důvěřují. Proto vyvolává silné emoce, když někdo odmítne základní principy této „hry“ s argumentem, že celá „hra“ je fraška postavená tak, abychom my (běžní občané) nikdy nemohli vyhrát. Je logické, že člověk, který chce hrát „podle pravidel“, nechce být spojován s někým, kdo daná pravidla neuznává, protože má strach z diskreditace u mocných. Nejde tedy o reálný dialog o strategiích a teorii změny, jedná se o mechanismus reprodukcí status quo mocenských struktur.

A zde nastupuje přínos anarchistické perspektivy. Představme si, že by se stal zázrak a ministr Bek by skutečně vyhověl požadavkům stávkujících. Byla by to samozřejmě obrovská výhra, která by lidem ukázala, že má cenu stávkovat (zřejmě proto se vláda tolik bojí vyhovět i poměrně slabým požadavkům), ale změnilo by to fundamentální jádro problému? Problém netkví přímo v tom, že je vláda naprosto arogantní, ale v samotné závislosti společenské vzdělanosti na lidech (politických a politických), kteří jsou zkorumpováni mocí a buď odmítají, či ze strukturálních důvodů ani nemohou naslouchat našim potřebám a nutí nás mezi sebou soupeřit o zdroje. Problém je, že školní systém závisí na tom, co zrovna produkuje peníze (není náhoda, že jsou podfinancované především sociální vědy). Problém je, že nemůžeme rovnocenně participovat a spolurozhodovat o záležitostech, které se nás týkají, a namísto toho se o naši budoucnost hádají elitní šašci, kteří podléhají pocitu vlastní důležitosti, lobbingu korporací a vlastní ideologické zaslepenosti. Z těchto důvodů nedává smysl vyčítat vládě, jak jsme mohli slyšet u pár proslovů, že podfinancováním univerzit neplní ani vlastní ideologii ekonomického růstu, a obhajovat, jak humanitní vědy mohou přispět k růstu HDP. Vztah mezi kapitálem a monopolem násilí je dynamický, ale i kdyby stát investoval do vzdělání jako západní země, sociálně spravedlivého školství, ve kterém bychom mohli společně objevovat a transformovat svět, bychom se nedočkali. Ne. Skutečně spravedlivé vzdělávání vyžaduje radikální demokratizaci škol jak uvnitř (narovnání vztahu mezi vyučujícími a neakademickými pracovníky a studenty), tak i zvenku (nastavení stabilní autonomie mimo centrálně řízený stát). Jak by něco takového mohlo vypadat v praxi? To je právě to, čím se anarchismus dlouhodobě zabývá: může nám nejenom nabídnout konkrétní představy demokratického a decentralizovaného vzdělávání (ovšem nemusíme chodit daleko: i v ČR nalezneme tzv. alternativní školy či různé formy neformálního vzdělávání, kterými se můžeme inspirovat), ale též nám předat praktické nástroje, jak na to. Mohu zmínit např. metodu Futuropolis vypracovanou kamarády a kamarádkami z NaZemi, vycházející z pedagogiky utlačovaných (o které mimochodem píše říjnové číslo *Druhé směny*) či projekt Autonomous School Zurich (ASZ), kde se lidé vzdělávají bez mocenské hierarchie. Nástroje a představy již máme (ať už se jmenují jakkoliv), otázka zní: kdy s nimi konečně začneme experimentovat?

Samozřejmě, radikální transformace školství by vyžadovala/vytvořila radikální změnu celého ekonomického systému (školní systém není autonomní obláček existující bez společenského kontextu). Cílem tohoto textu však není přinést komplexní interpretaci anarchistických škol (takové knihy již napsány byly), rád bych vyzval k dialogu. Je na čase probudit se z ticha a začít kolektivně prozkoumávat samotnou podstatu školství z různých úhlů pohledu. Komu slouží současný vzdělávací systém? Komu vyhovuje podfinancování humanitních oborů a vykořisťování neakademických pracovníků a pracovníc? Čí hlasy nejsou slyšet? Objevujeme společně svět, či se jen přizpůsobujeme „pravidlům hry“ v boji za titul? Jsou potřeby všech vyslyšeny? Proč tomu tak je? Jak to můžeme změnit?

Na stávce byli různorodí lidé s různými názory, ale to nemusí nutně ničemu vadit. V diverzitě pohledů je síla, když to nepřesáhne jistou morální mez. Ostatně, všichni stávkující se shodnou alespoň na tom, že tu jistý problém existuje, to je dobrý základ, od kterého se můžeme odpíchnout. A přesně proto černo-rudé prapory na stávku akademiků a akademiků patří – bez nich riskujeme, že na výše zmíněné otázky zapomeneme a skončíme v pasti bezvýznamných kompromisů, které nás nikam neposunou. Anarchistické prapory nám připomínají, že celý systém je postavený na nespravedlivých základech, a hlásají: Jiné školy jsou možné! (-JA-)

ANARCHISTICKÝ KNIŽNÍ VELETRH BRNO 2023

V sobotu 21. října jsme se zúčastnili vůbec prvního ročníku Anarchistického bookfairu v Brně, a to v prostoru komunitního centra Káznice v ulici Bratislavská. Příjemný a velmi teplý podzimní den

strávili členové Anarchistické federace prodejem knih ve stánku našeho nakladatelství. Své knihy, časopisy, ziny a různé výrobky dále na bookfairu nabízely třeba A2, Tři Ocásci, Neklid, Artmap, Nevim, Černá luna, Kolektivně proti kapitálu, polská iniciativa Wolna Oficyna Wydawnicza, Centralia, Semínko či Historický spolek Zádruha. Akce trvala od deseti hodin dopoledne do jedenácti hodin v noci.

Jsmo potěšeni tím, že návštěvníci bookfairu projeví velký zájem o nejnovější číslo anarchistické revue *Existence* na téma Jídlo, ale také o *Existenci* předešlou, věnovanou osobnosti Jaroslava Haška. Zrovna tak byl zájem o nedávno vydanou sbírku jeho povídek z anarchistických novin s názvem *Všivá historie*. Dále se návštěvníci a návštěvnické bookfairu u našeho stánku zajímali o publikace *Anarchismus pro začátečníky* a *Marxova ekonomie pro anarchistky a anarchisty* od Waynea Price. Směřovaly k nám dotazy o možném zapojení do činnosti Anarchistické federace a také otázky o anarchismu obecně.

Doprovodný program sestával z workshopů a prezentací týkajících se třeba pražského komunitního centra Trhlina, kritického a anarchistického čtení map a dalších podnětných a přínosných aktivit, dále proběhl např. workshop The Bílina Experience či výstava o historii svazu Priama akcia. Jeden z našich členů se chtěl účastnit také promítání dokumentárního filmu *Gaza Calling* z roku 2012 v káznické kapli, nicméně na poslední chvíli bylo oznámeno, že promítání filmu se nekoná. I tak byl ale program bohatý, a nechybělo ani dobré veganské jídlo.

Organizátorům brněnského anarchistického bookfairu děkujeme za možnost zúčastnit se této příjemné akce a těšíme se na příští. (AF-ZLÍN)

PROPAGACE TERORISMU V KNIHOVNĚ VÁCLAVA HAVLA

Na webu Anarchistické federace jsme v minulosti informovali o iniciativě Zóna solidarity, poprvé poté co vznikla v roce 2022, a pak v srpnu v rámci Mezinárodního týdne solidarity s anarchistickými vězni. Zároveň od jejího vzniku sledujeme její činnost, která se zaměřuje na podporu protiválečných vězňů v Rusku, a to zejména těch, kteří vystoupili proti Putinovu válečnému šílenství radikálními činy, jako jsou například zápalné útoky na odvodní kanceláře, poškození válečné infrastruktury a propagandy apod. Proto jsme také byli mile překvapeni, když jsme se dozvěděli, že se v pátek 27. října uskuteční beseda s aktivisty Zóny solidarity, a to v Praze v Knihovně Václava Havla. Jde sice o místo sponzorované pochybným miliardářem Bakalou, ale i tak jsme tam nemohli chybět.

Přednáškový prostor knihovny byl útulný a k milému překvapení organizátorů se záhy naplnil asi 70 lidmi, kteří si přišli, stejně jako my, poslechnout slova Ivana Astašina a Anji Kurbatové. Nešlo o pro nás neznámé osoby. Mimo to, že pocházejí z anarchistického prostředí, jsme letos v březnu zveřejnili překlad rozhovoru s Ivanem nazvaný „Vězení není konec, je třeba jít dál“ a dva dny před přednáškou zveřejnil *A2* rozhovor s Anjou. V hledišti bylo i nemálo posluchaček a posluchačů z Ruska, což bylo poznat zejména během závěrečné diskuse.

Dramaturg Knihovny Jáchym Topol představil přednášející a přiznal, že příliš často lidi z Ruska nehostí. Dál do programu nezasahoval a spolu s ostatními napjatě naslouchal. Role překladatelky se ujala a skvěle ji zvládla Edita Jiráková.

Anja začala tím, že se vrátila do let 2011–12, kdy v Rusku probíhaly protesty a začalo utahování šroubů, aby představila kontext toho, co se děje dnes. Tehdy se začaly měnit zákony např. ohledně identity spolků, ať již formálních či neformálních, shromažďovacího práva či „terorismu“ a „extremismu“. To vedlo k tlaku na společenské organizace a vyhoření aktivistů. Přijetí zákona o „zahraničních agentech“ znamenalo omezení organizování a možnosti k něčemu se připojit. Díky dědictví těchto legislativních změn jsou všichni, které Zóna solidarity podporuje, stíháni za terorismus, i když jde nanejvýš o poškození cizí věci či tzv. vandalismus. Protiteroristická legislativa v praxi znamenala značné rozšíření aktivit, které pod ní lze zařadit.

Invaze na Ukrajinu tak zastihla ruskou společnost ve značně oslabené kondici a navíc stát dokázal jasně demonstrovat, že za jakékoli protesty hrozí stíhání. Navíc zapůsobil dozvuk covidového období, kdy bylo zakázáno veškeré shromažďování. Zatýkalo se i za individuální poklidné protesty. Projevila se také nekoordinovanost těch, co vyšli do ulic. V březnu 2022 došlo k dalším legislativním změnám s tresty za „diskreditaci ruské armády“. Když si lidé uvědomili, že finanční sankce vlastně sponzorují systém, projevila se frustrace a lidé zmizeli z ulic. Dále se objevovaly jen individuální akce, nikoli však pokojné, nýbrž už militantní. Na jaře 2022 si skupina

aktivistů uvědomila, že neexistují žádné lidskoprávní organizace, které by poskytovaly pomoc radikálním protestujícím.

Ivan pak navázal tím, že připomněl některé konkrétní případy a na nich ilustroval aktivity, kterým se nově vzniklá iniciativa Zóna solidarity začala věnovat, jako je zjišťování informací o zadržených a jejich kauzách, rozhodování, zda podpořit konkrétní lidi, a následně další zjišťování detailů a organizace právní a další pomoci. Promluvil také o praxi únosů emigrantů z Kyrgyzstánu, problému získat azyl v Evropě, pokud nemůžete zdokumentovat vaše pronásledování v Rusku, o mučení zadržených. Anja navázala popisem postupu jednání se stíhanými, kdy se snaží zjistit jejich motivaci a získat souhlas s šířením informací o jejich případu. Podmínkou pro poskytnutí podpory je, že stíhaný nezaujímá diskriminační postoje k jiným lidem. Díky aktivitě Zóny solidarity začaly některé lidskoprávní organizace uznávat radikální odpůrce války coby politické vězně. Anja zdůraznila, že ale existují i další skupiny, které například umožňují návrat lidem uneseným do Ruska nebo zastupují muže, kteří z důvodu svědomí odmítají bojovat na Ukrajině. V závěru přednášky představil Ivan některé statistiky – v Rusku došlo k minimálně 300 radikálních protiválečných aktů, více než 150 osob je ve vazbě... Zóna solidarity je ale malý kolektiv o zhruba deseti lidech, který momentálně poskytuje podporu 16 stíhaným, což je maximum jeho kapacity.

Po přednášce následovala diskuse a o otázky opravdu nebyla nouze. Padaly dotazy na politický význam radikálních protiválečných akcí, na způsoby pomoci Zóně solidarity, na hodnotící kritéria pro podporu stíhaných, na jejich sociální status, na zájem tajných služeb o aktivisty Zóny, na scénáře vývoje, na mučení zadržených, na podmínky ve věznicích či na mimosoudní represe. Dotazování odpovídali velmi věcně a mimo jiné vyjádřili naději, že se Ukrajině podaří vytlačit invazi.

Debata překročila vymezený čas a po jejím skončení byl ještě prostor na neformální diskuse, čehož mnozí využili, včetně nás. Hovořili jsme s Anjou například o možnostech zorganizovat další besedy či o potřebě síťování v rámci střední a východní Evropy za účelem podpory odporu vůči invazi a koordinace solidarity. Kdo měl zájem, mohl podpořit Zónu solidarity příspěvkem či nákupem z nabídky jejich merche, který se skládal z triček, mikin, šál, odznaků a samolepek. (-)K-

NÁVAL NA ZIMNÍM BUKFÉRU

Pořadatelský kolektiv již zavedeného Anarchistického festivalu knihy, jenž se koná v Praze zpravidla na jaře každého roku už slušnou řadu let, v mezidobě nelenil a rozhodl se pro uspořádání malé „zimní edice“. V plánu byla spíše komornější akce s pár stánky a možná i nějakou tou přednáškou jako třešinkou na dortu. Nakonec byly přednášky tři a o žádnou komorní akci rozhodně nešlo, protože zájem návštěvníků a návštěvnicků byl takový, že v Prostoru39 na Žižkově, kde se festival v sobotu 9. prosince konal, nebylo místy k hnutí.

V roce 2023 jsme svědky toho, že anarchistický bukféř přestává být ojedinělou akcí a jeho formát se začíná rozvíjet v čase i prostoru. Vedle květnového festivalu jsme se mohli potkat také v Brně a Jihlavě, a to nepočítáme zinožské akce, jako byla například Spring Zine Party v pražské Eternii. Nechme se překvapit, jak se tato tendence, kterou jediné vítáme, osvědčí v dalších letech.

Zimní bukféř začínal hodinu po poledni. Ve vstupním prostoru už byl nachystán pult Food not Bombs Praha, který se až do večera intenzivně staral o materiální nasycení přítomných. Naším pravidelným čtenářům je asi jasné, že nyní bude následovat výčet nabízených dobrot. Ano, opravdu bude. A důvody, proč jít do vztahu ke kolektivům a budování aktivistické komunity přikládáme takový význam, si můžete přečíst v posledním čísle anarchistické revue *Existence*, která se sociálnímu rozměru jídla zevrubně věnuje. Takže: vegan palačinky s velkým výběrem náplní (třešně, borůvky, jahody, banány, marmeláda, pistáciiový pudink, vanilkový pudink či slaná varianta se špenátem), vegan kari a la liberál s pečenými bramborama, a kdo chtěl něco studeného, mohl se zakousnout do vegan chlebiček s neodolatelnou (ne)tuňákovou pomazánkou.

Od jídla se dalo pokračovat do vytopeného prostoru Prostoru, kde už byly nachystány jednotlivé stánky. Vzhledem k velikosti akce a prostorovým možnostem jich nebylo tolik, co jsme zvyklí z jarních setkání, ale rozhodně přetékaly zajímavou nabídkou. Když to vezme-me z kraje od černo-rudými vlajkami ozdobeného stánku Nakladatelství Anarchistické federace, kde se nacházely také brožury od Výboru na obranu revoluce v Rojavě a od Dekonstrukce, prezentovala

se zde nakladatelství Nevim, Neklid, Utopia libri, Broken Books, Rubato, nechyběly anglicky psané publikace od Salé distribuce, materiály skupiny Kolektivně proti kapitálu (KPK), výstisky kulturního čtrnáctideníku A2 či kalendáře Černá luna. O patro výš, kde po druhé odstartovala minisérie přednášek, se ve „skleníku“ usídlil stánek Spinkdistra, kde se přímo na místě tiskly brožury k rozebrání a bylo možno se i občerstvit. Po celé odpoledne byla otevřená také Roleta39, kudy se dalo projít do dílny a nechat se i ostříhat.

S první přednáškou vystoupil aktivista a akademik Nadim Haidar, aby promluvil o hnutí BDS (Boycott, Divestment and Sanctions / Bojkot, stažení investic a sankce), které se nenásilnými metodami staví proti okupaci palestinských území a v globálním měřítku upozorňuje na apartheidní povahu Izraele. Cílem BDS je přimět Izrael, aby dodržoval právo. Přitom vychází zejména z rezolucí OSN a z toho, že například separační zeď byla mezinárodním tribunálem označena za koloniální a nelegální. Izrael ale prosto dál bez následků porušuje a rezoluce k němu nevedly. BDS coby decentralizovaná síť ve své snaze používá jazyk protikoloniálních hnutí a bojkot považuje za vhodný nástroj projevu odmítnutí okupace. Nadim upozornil, že vzhledem k tomu, jak velkými částkami dotují Spojené státy izraelský apartheidní režim, míjel by se čistě ekonomický bojkot účinkem. Proto se BDS projevuje hodně v kultuře, sportu a akademickém světě. Na to, že jde o správnou taktiku, mj. poukazuje snaha v některých státech USA hnutí kriminalizovat, což se projevuje různými postihy a vyhazovy z práce. I Netanjahu označil BDS za obří hrozbu. Dále Nadim komentoval různé kritické poznámky na adresu BDS a představil základní směry v hnutí.

Po krátké pauze následovala přednáška nazvaná „Přesčas, lepší peníze: lékařské hnutí v nemocnicích“. Na místě člen KPK a členka Iniciativy sester (IS) představily předběžné shrnutí lékařské protestní akce. Ta byla největší svého druhu od roku 2010, kdy se lékaři a lékařky ozvali v kampani „Děkujeme, odcházíme“. Nyní se zapojilo kolem šesti tisíc z nich, což je v podstatě polovina sloužících, aby si vymohli zrušení novely dvojnásobných přesčasů, obnovení 24hodinových směn a zvýšení platu. Za prostředek dosažení svých cílů zvolili výpovědi z přesčasů. Přes částečný úspěch považují někteří zapojení výsledek za nedostatečný a říkají, že se mělo bojovat dále. Přednášející to však s ohledem na faktickou sílu hnutí rozporují. Uznávají, že se hnutí povedla velká mobilizace, že bylo organizované zdola a bez odborů a podařilo se mu navázat spolupráci či přímo zapojit i lidi z kampaně „Děkujeme, odcházíme“. Na druhou stranu zmiňují nejasnost cílů i prostředků a možná přemrštěné sebevědomí, přičemž jako velmi významnou uvedli slabost interní komunikace v rámci hnutí, ať už na úrovni oddělení nebo mezi nemocnicemi. Zajímavým postřehem také byla větší či menší podpora ze strany vedení nemocnic, což proti kampani před 13 lety nebo ze zkušenosti IS vede k tomu, že si lékaři a lékařky nemusí fakticky obhájit a vybojovat své názory na konkrétním pracovišti, a tudíž k menší síle hnutí. Zmíněno bylo také zapojení, respektive nezapojení zdravotních sester. Ty v minulosti často doplácely na svou nejednotnost a neorganizovanost, a při protestu lékařů se ani neozvaly se svými požadavky. Často také spoléhají na roli odborů a jejich vyjednávání, ale jak podotkl KPK, pracující, kteří přistoupí k vyjednávání a nemají za sebou nějaký boj, budou vždy ta slabší strana. Odbory zdravotních sester se zatím zmůžou jen na posílání nespokojených e-mailů ministroví, což reálně nikoho nezajímá. Zajímavý byl také postřeh o „brání si pacientů jako rukojmích“. Zatímco v roce 2010 šlo o častý argument provládních médií, nyní se až tak nevyskytoval. A na závěr zazněl na toto téma důležitý postřeh: ti, kdo se v nemocnicích ostýchají bojovat za to, co jim patří, si berou pacienty za rukojmí své pasivity.

Poslední setkání, které proběhlo v zaplněné přednáškové místnosti, si vzalo za úkol představit knihu *Radost z boje za lepší svět*, kterou čerstvě vydalo nakladatelství Neklid. Po krátkém úvodu vydavatele se slova chopili pozvaní hosté Zuzana Brodilová a Ondřej Slačálek. Zuzana označila knihu za svěží, jelikož ve své kritice fenoménu rigidní radikalitě nebo, chcete-li, smutné militantnosti přijímá svět jako rozporuplný a nejednoznačný. Podněcuje ke konfrontaci s vlastními zkušenostmi, chybí v ní ale příčina, odkud se rigidní radikalita bere. Na to Zuzana nachází odpověď v klinické psychologii. A přes mnoho silných stránek vidí slabinu knihy v přílišném zdůrazňování komunity na úkor individuálního uchopení vztahů. Ondřej vyzdvihl, že jsou v knize pojmenovány konverzace, které tolik potřebujeme, jakkoli jsou zasazeny do reálií aktivismu v USA. Rozebral vlastnosti rigidní radikalitě, jimiž jsou soutěživost, puritanismus, vymáhání skupinové konformity, školenost a sebedopokřívání, a na závěr popsal, proč je rigidní radikalismus tak častý.

Následovaly otázky z publika na křesťanský syndrom rigidního radikalismu, na limity prefigurace, na metodologii autorů knihy či na problematiku užívání pojmu Impérium pro označení kapitalistického systému. Věříme, že zajímavá debata, která poodkryla pokličku třistastránkové knihy, podnítila mnohé z posluchaček a posluchačů k její koupi.

Pro odlehčení náročného dne navazoval na přednášky hudební program. Ten začal koncerty spíše vážnějších akustických projektů Cardo & Decumanus a Motherfucifer. Na ně navazovala afterparty v podání Diskoteror SoundSystemu, která se i přes velmi omezené hlukové podmínky setkala s úspěchem, a tím pádem mohla trvat i o trochu déle než do plánované půlnoci.

Nutno říci, že se zimní pražský bukfér skutečně vydařil, i když v některých okamžicích byl prostor pro takové množství lidí nedostačující. Byl vidět velký zájem jak o publikace, tak o přednášky. A je asi už teď jasné, že se tento předvánoční formát festivalu osvědčil, a nebude od věci ho zase zopakovat. Škoda jen, že už to nebude v Prostoru39, se kterým jsme se touto akcí rozloučili. Rozhodně na něj ale budeme s láskou vzpomínat. (NAKLADATELSTVÍ AF)

A VAŘÍ SE DÁL...

V pátek 15. prosince se v plzeňské družstevní kavárně Družba konal benefiční koncert na podporu Food not Bombs Plzeň. Tento kolektiv není nutno představovat, jelikož již léta připravuje každou neděli (s výjimkou letního prázdninového období) jídlo, které pak v centru města vydává lidem bez domova a dalším potřebným. I když se suroviny snaží získávat pokud možno bezplatně, stejně na svůj provoz nějaké prostředky potřebuje. A právě jednou z možností, jak je získat a zároveň spojit příjemné s užitečným, jsou benefiční akce.

Zmíněný koncert nazvaný „Teplá patří všem“ uspořádala zavedená parta DiyPilsen Gigs a pojala ho netradičně multižánrově. Z původních lákadel, která se objevila na letáčích, se musely omluvit kapely Kibera a Cosmobrigrade. Jo, před viry jsme si všichni rovni (jakkoli bychom mohli diskutovat, že ve společnosti sociálních nerovností ani toto úplně neplatí). Podařilo se však sehnat záskok, takže návštěvnické a návštěvnické nedostatky hudebních zážitků rozhodně netrpěly.

Krátce po sedmé se rozehrávacího kola ujal jen s kytarou a mikrofonem Peťa, neboli Lidská hyena. Svůj set věnoval konkrétnímu člověku, který nedávno zemřel na ulici, a podobně jako následující kapely poděkoval lidem z Food not Bombs za to, co dělají. Následovali místňáci Thotal, energický garážový punk, který nemohl nikoho nechat v klidu. Po nich nastoupila anarcho-crustová parta z nedalekých lesů Nostra Culpa, a rozhodně se s tím moc nemazala. Na závěr inspirativní ZVLV – trojka v různých kuklách produkující emotivní, nasranej a emancipovanéj rap. K radosti všech přítomných nekončili v avizovaných deset, ale jeli pěkně a svižně přesčas. Po živé hudbě následovala ta reprodukováaná a s ní zábava asi až do jedné v noci.

Podobné hudební benefice ale nejsou jen o tom chvíli poskakovat a kývat hlavou do rytmu. Mají více rozměrů. A tím nejmilejším je rozhodně jídlo. Plzeňský kolektiv FNB se postaral o skvělý, stále teplý sojový guláš. Kdo chtěl něco menšího, mohl si posloužit chlebíčky s humusem. Za stolem s těmito pochoutkami se skvěl nový transparent kolektivu a nechyběl ani merch v podobě nášivek, kuliček, triček a džísek. Pro hudební nadšence tu bylo distro RAW ZINE records a pro ty, co si rádi počtou, zas distro Nakladatelství Anarchistické federace, vedle něžž byly v nabídce kalendáře Černá luna na rok 2024 (benefiční na děčínské sociální Družstvo Racek).

Zaplnit prostor Družby nebylo nic těžkého. Pravou je, že k tomu nejsou potřeba žádné davy. Vstup na koncert byl dobrovolný, stejně jako příspěvek za jídlo. Dohromady se nakonec vybralo úžasných téměř II tisíc.

Nešlo ale o jedinou benefici pro FNB v poslední době. Tu předchozí zorganizoval sám kolektiv a pod názvem „Sváteční bašta“ se konala 17. listopadu. Obdobné akce spočívající v benefiční rozvážce jídla se úspěšně konaly ve stejné datum již v předchozích třech letech. Takže šlo o sázku na jistotu. Tentokrát se podařilo vybrat neuvěřitelných 25 tisíc. A co že se na té oslavě solidarity, dobrého jídla a vzájemné pomoci nabízelo? Na výběr byl „Pofel bowl“ (falafel, hummus, rýže, ledový salát, ředkvičky, fermentované ředkvičky, jarní cibulka, rajče, sojanéza s pečeným česnekem nebo sweet chili) a „Sojazel wrap“ (sojové nudličky v marinádě z česneku, zázvoru, chilli, sójovky a červeného vína se salátkem z fermentovaného zelí, bazalkového pesta, ředkviček a jarní cibulky, a to celé v tortille).

A věřte, že to bylo mámam. Oboje. Tradičně byla možnost koupit porci i pro někoho bez domova. Celkem kolektiv FNB-Plzeň připravil a předal 142 porcí jídla. Téměř přesná polovina z toho zamířila k lidem v nouzi.

Součástí akce bylo i vybírání věcí, které potřebují lidé bez domova na zimu. Přispěla i skupina AF-Plzeň, a to pytlím zimních bund, dekami, desítkami zavařovaček s víčky na výdej jídla a kovovými miskami do kuchyně.

Je skvělé vidět, jak místní aktivistické a subkulturní kolektivy spolupracují, vzájemně se podporují a pečují o sebe. Je skvělé, že se díky tomu může vařit dál. Je skvělé, že toho můžeme být součástí. (AF-PLZEŇ)

VZPOMÍNKA NA HONZU KUČERU

Již od oněch tragických dnů v lednu 2008 si každý rok připomínáme památku Jana Kučery.

V noci z 18. na 19. došlo tehdy v jedné z příbramských hospod k potyčce mladých neonacistů se skupinou punkerů a skinheadů. Když už to vypadalo, že náckové odtáhli, vrátil se jeden z nich s nožem a při konfrontaci s antifašistickým skinheadem Janem Kučerou ho použil. Bodné rány vedly k mohutnému krvácení. 20. ledna Honza v nemocnici zraněním podleh.

To, co se stalo, se neodvratně vepsalo do srdcí antifašistek a antifašistů coby připomínka toho, že nesmlouvavý postoj k nositelům zhoubných ideologií, jejichž ústředním nástrojem je násilí, není hra ani víkendová zábava. Šlo o dobu výrazného vzestupu neonacistických aktivit. A bylo to mimo jiné nekompromisní antifašistické úsilí, kterému se je podařilo vytlačit z ulic.

Šestnáct let od Honzovy vraždy se možná jeví jako dlouhá doba. Dnešní ulice jsou takřka prosté neonacistického násilí a neexistuje žádný výrazný politický ani subkulturní jmenovatel jako dříve, který by měl potenciál neonacistické bojůvky oživit v podobě, v jaké jsme je znali. To ale neznamená, že podobné nebezpečí bylo navždy zažehnáno. Zhnědnutí mainstreamu a skutečnost, že mnozí dnešní politici říkají jen trochu zaobaleněji to, co dřív osamocené prosazovali neonacisti, nás nutí mít se na pozoru. Každá politika vylučování, dvojího metru, dehumanizace, nacionalismu apod. vede dříve či později k násilí. A v tom nejhorším případě je takové fašistické násilí organizováno samotným státem, jak můžeme vidět například v Rusku, Turecku, Myanmaru, ale třeba i v Maďarsku nebo Francii...

Připomínka památky Honzy Kučery je zároveň připomínkou toho, že je třeba být stále ve střehu a připraveni postavit se těm, pro něž lidský život nemá v univerzálním měřítku žádnou hodnotu.

Na Honzu letos mnozí jednotlivci i kolektivy vzpomenuli posty na sociálních sítích.

Ve veřejném prostoru se tak potom stalo například v pražském klubu Underdogs. Tam 13. ledna slavila kapela antifašistických skinheads Aculeos desáté výročí své existence. Na pódium vyvšela transparent „Nezapomeneme, Neodpustíme! Jan Kučera + 20. 1. 2008“ a ke svému vystoupení přizvala kapely obdobného ražení: Rozruch a Stále nič (původně avizovaný Crosscezech žel nemohl dorazit). Koncert byl v příjemně zaplněném klubu provázen skvělou a nabitou atmosférou a velmi vítanou přidanou hodnotou je fakt, že benefiční výtěžek ze vstupu, více než 13 000 korun, putoval na Nadační fond Univerzity Karlovy pro podporu rodin obětí a pedagogů a studentů zasažených střelbou na filozofické fakultě.

Honzovo jméno zaznělo také na Kladně, kde se v sobotu 20. ledna v Black Road Café konala launch party kazetového labelu Věžáky Records. Na akci zahrály kapely Kult masek, Edúv syn a Protijed. V proslovu zaznělo poděkování lidem, co přišli, a připomenutí výročí Honzova úmrtí s tím, že je stále potřeba aktivního antifašistického postoje a boje proti všem formám útlaku.

Další veřejnou vzpomínkovou akcí byla už tradiční pouštěčka v plzeňské družstevní kavárně Družba, kde se v pátek 19. ledna u pultu s gramofony, ozdobené vlajkou „Good night white pride“, protočili dvě Djky a dva Djs, aby pouštěli k tanci a poslechu zejména hudbu, kterou měl Honza Kučera rád, tedy ska a punk. Došlo ale i na reggae, dub, garage punk nebo hardcore. O žánrovou pestrost se postarali Tony Magor Vrtačka, Djky Basha (The Ugly Selectors) a Tali (Vibe Unity) a DJ Nedry. Hudební výběr zněl od půl osmé do půl druhé ranní. Letošní vzpomínkový večer za Honzu Kučera v Družbě byl komornějšího charakteru než ročníky předchozí, vzhledem k velkému množství kulturních akcí pořádaných po městě. Doufáme, že se příští rok sejdem opět v hojnějším počtu, avšak i na této

komornější verzi akce vládla atmosféra solidarity, vzpomínání i společné radosti. Jedná se sice o pietní akci, ovšem sám Honza by rád viděl, že pouze nesmutníme, naopak na něho vzpomeneme v rytmu hudby, kterou měl rád, a v kruhu lidí, pro něž jsou charakter, přátelství a morální integrita víc než jen prázdná slova.

Zlu a nenávisti se neustupuje, proti těm se bojuje. (AF-PLZEŇ)

RIOT PRO GAZU

Jednou z nejnápaditějších benefičních akcí v Praze bývá poslední roky festival Riot Over River, jenž se koná zpravidla dvakrát do roka v holešovickém klubu Cross. Vždy jde o vícerozměrnou nekomerční akci, na níž vedle hudby nechybí ani přednášky, knihy a dobré jídlo.

A tak jsme se mohli*ý „nad řekou“ sejít i v sobotu 17. února na „winter“ verzi festivalu a spojit se s dalšími lidmi, kteří se přišli bavit a zároveň podpořit, jak se říká, dobrou věc. Onou věcí bylo předání výtěžku festivalu, samozřejmě po odečtení nejnepříjemnějších nákladů, Lékařům bez hranic v Gaze a kolektivu nového autonomního centra v Praze.

Ohledně centra nebudeme zatím předbíhat, jen předešleme, že volně navazuje na odkaz Kliniky a infocenter Salé a Zdena. Kdo měl zájem, mohl*a se více dozvědět na přednášce Sdílených prostorů, která byla součástí přednáškového bloku festivalu.

Co se týče podpory Lékařů bez hranic, jde mimo jiné i o symbolické vyjádření odporu vůči válce vedené proti populaci Gazy. K tomu organizační tým napsal: „Je nutné odsoudit odporný útok Hamásu ze 7. 10. 2023 a zároveň jasně odsoudit mnohaletý a systematický útlak Palestinců a Palestinek ze strany izraelské vlády! Je nutné mluvit o nerovnosti, utrpení a zbytečných obětech v Palestině! Je nutné ihned zastavit vraždění civilistů v Gaze! Riot Over River je festival jasně zaměřený proti rasismu, fašismu a dalším formám útlaku a šovinismu. Kritika Státu Izrael a sionismu není antisemitismus. Pokud někdo využívá situaci k protizidovským narážkám, tak rozhodně není na naší akci vítán. A naopak – akce je otevřená všem, co chtějí podpořit palestinský lid v jeho boji za svobodu. Stojíme jasně proti antisemitismu, proti sionismu, proti kolonialismu a vždy na straně utlačovaných, na straně obětí Hamásu, na straně obětí izraelské armády.“ Tématu Palestiny se tedy týkala i většina programu přednáškového bloku, který pak doplnilo ještě povídání iniciativy Limity jsme my o situaci v boji za spravedlivé klima.

Festival Riot Over River se staví proti různým formám diskriminace, i proti té sociální. Vstupné bylo tedy již tradičně dobrovolné, aby byla akce přístupná i těm, kdo by si pevně stanovenou cenu nemohli*ý dovolit. Hudební program byl opět bohatý – čtyři pódia, 15 kapel, 20 DJs. Bylo pozitivní, že oproti dřívějším ročníkům se projevila větší zájmová diverzita, aniž by to dělalo dojem neuceleného míšaše. To vše provázeno jasnými politickými poselstvími jak formou anarchistických, antifašistických a queer vlajek a transparentů, tak třeba i plakáty a mobilizačním proslovem k chystané blokáde klerofašistického pochodu Hnutí pro život. Stejně tak literatura nabízená na stánku Salé distra dávala jasně odpovědi.

Návštěvnictvo čítalo asi 600 hlav, které spoluvytvářely úžasnou atmosféru a díky nimž se na výše zmíněné benefiční účely vybralo přes 40 000 Kč.

Je třeba zmínit i „benefici v benefici“, tedy benefiční baštu od neformálního kolektivu Vegan Burger Days, a to na podporu iniciativy Limity jsme my, konkrétně jejího právního týmu, který řeší zastrahující žaloby, jež podávají uhelné společnosti snažící se tak klimatické hnutí připravit o peníze a odradit ho od dalších aktivit. Burge-ry s výběrem speciálních omáček (Pepřáková, Chiapas, Tykačův ortel, Klasika), stejně jako guláš, káva a veganské sladkosti byly nabízeny zdarma či za dobrovolný příspěvek. Nakonec se rozdalo přes 400 burgerů a 161 porcí guláše a na dobrovolných přispěvcích se pro Limity vybralo úžasných 29 000 Kč.

Komu to tentokrát nevyšlo, nemusí zoufat, stačí si do kalendáře poznamenat datum 21. 9. 2024 – to se bude v Crossu konat velký open air Riot Over River. (-BJ-)

ZA MHD ZDARMA

Ve středu 21. února se část pražské skupiny Anarchistické federace (AF) účastnila demonstrace proti zdražování městské hromadné dopravy v Praze, která byla pořádaná Zelenými. Níže nabízíme nejenom reflexi samotné akce, ale i naši vlastní situovanosti a procesu vyjednávání anarchistické perspektivy.

Už jen to, že jsme se pasivně přišli podívat na neradikální demonstraci, naznačuje, že jsme ochotni podpořit i umírněné levičáky, které (jak si o něm myslíme) naivně věří, že volby něco změní. Pokud taková akce má nějakou jasnou zprávu, s kterou souhlasíme, neslouží jenom jako stranická propaganda a nemá zjevně autoritářské projevy, tak proč ne. Nutno podotknout, že řečnictvo bylo poměrně antikapitalistické (či alespoň antineoliberální) a kromě plejády progresivně levicových (aspirujících či etablovaných) politiků a političek, jejichž jména jsem si ani nezapamatoval, promluvil také kamarádstvo za Jezevky. Taky je pravdou, že kdybychom některé tyto proslavy přednesl na našich akcích, asi by nikdo ani nepoznal, že je nenapsalo anarchistvo, teda kromě chybějících pokřiků „a-anti-antikapitalista/antifašista“. Zkrátka panoval konsenzus, že je potřeba veřejná doprava zadarmo a že zdražování je neoliberální asociálnost přispívající k environmentální krizi. Možná šlo trochu implicitně vycítit, že problém je podle nich v konkrétní pravicové politice a ne v celém systému, ale obecně prostě přišli lidi (cca 200), co jsou nasraní, že někdo plánuje zdražování jízdného, a dobře vědí, že dopravu zadarmo by město mohlo zavést v podstatě už dnes.

Samotné organizátorstvo s naší přítomností problém nemělo, a dokonce nás vyzvalo, ať jsme líp vidět. Jestli to byla individuální sympatie, omyl či nás mají Zelení rádi, to nevíme, ale rozhodně to přináší pár zajímavých otázek.

Když organizátor přišel s tím, ať naše anarchistické prapory jdou do záběrů kamer, aby byly víc vidět, nepřišlo mi potom tak šokující, že se následně zeptal feláka vedle mě, jestli nechce něco ad hoc říct. Myslel jsem si, že je to felák z Dekonstrukce či AF, a interpretoval jsem to tak, že nám byl umožněn prostor promluvit, a tím jsem své soudružstvo jaksi zdezifirmoval. A tak jsme řešili, jestli toho nevyužít. Sám jsem se nabídl, že bych býval i něco spontánně řekl, jenže nejsem iniciátor věci a potřebuju podporu, abych do něčeho takového šel, i z psychologického hlediska. Druhá věc je, že jsem neměl kolektivní konsenzus a myslím, že by to pro spoustu členstva mohlo být opravdu bizarní (i kdybych nemluvil za AF, ale obecně jako „anarchista“). Osobně mám pocit, že kdyby se to dobře udělalo, mohla by z toho být konstruktivní kritika i prdel...

Kazdopádně se nic nestalo a možná je to dobře, protože těžko říct, jestli by moje spontánní teoretická přednáška o problémech zastupitelské demokracie a státní moci zakončená výzvou, ať jezdíme načerno, dopadla tak dobře, jak bych si představoval. Přesto mi to dalo hodně podnětů k zamyšlení: Proč se nechopit takových příležitostí? Má to smysl? Je to zbytečná provokace, či je to konstruktivní? Asi hodně záleží na kontextu, ale dotěť mi nedošlo, že i na umírněných demonstracích můžeme být reálně nějak aktivnější a obohatit je víc než jako držáci praporů a třeba něco skandovat a vytvářet radikálnější atmosféru (pokud nám to přijde vhodné vzhledem ke kontextu, samozřejmě).

V kontextu této demonstrace by byl samozřejmě bizár, kdybychom prostě začal nadávat na politiky a političky jen tak. Asi nikdo z nás nemá důvěru ani v politickou reprezentaci Zelených, ale osobně věřím, že alespoň lidé, kteří promluvil, nejsou asociálové a asociálky. Spíš platí klasická anarchistická poučka, že z dobrého člověka státní politika asociála udělá, anebo ten člověk u politiky nevydrží, anebo prostě nic skutečně radikálního neprosadí. Zní to jako zhrzenost, skepse a nabručenost, ale i když to třeba není absolutní pravidlo (nesmíme zapomínat, že motivace spousty lidí, kteří jdou do zastupitelské politiky nemusí být jen jejich třídní zájem či touha po autoritě a moci, ale i snaha něco reálně změnit, a získat monopolu na násilí provádět různé změny umožňující), chceme-li spravedlivý svět, je nutné, abychom k jakémukoliv moci a jakémukoliv politikovi a političce byli skeptičtí, kritičtí a případně je vnímali pouze jako nástroj změny (dává tedy smysl na ně občas zdola tlačit nějakou agendu). Samotný spravedlivý svět ovšem znamená, že žádné političky a politici nebudou existovat, či že nebudou disponovat rozhodovacími pravomocemi a nikdo je nebude muset poslouchat pod výhrůžkou násilí (to neznámá neexistenci delegování úkolů ani neexistenci pravidel, jen něco takového musí být kontrolované zdola – viz např. fungování zapatistů).

Anarchistická perspektiva nabízí jak představy jiných možných světů, tak i praxi kolektivní rezistence a sítě vzájemné pomoci. K MHD mě napadají dva body:

1) Protože moc korumpuje (prostředí zastupitelské demokracie je toxické) a protože stát a kapitál jsou spojité nádoby, které jedna bez druhé nemůžou existovat (kapitál potřebuje, aby ho chránili fízlové, a stát potřebuje ekonomický růst, aby mohl existovat v globálním kapitalismu), a centrální řízení velkých celků nikdy nemůže reflek-

tovat potřeby všech (jednak ti nahore ani po zavedení nových deseti úřadů nikdy nemůžou získat povědomí o tom, co se reálně děje v každodennosti lidí, a i kdyby ano, tak pokud má jedna skupina lidí kontrolu nad životy jiných skupin, o spravedlivém světě nemůže být řeč), je nutné neustále připomínat, že věci musí být spravovány lidmi, kterých se týkají. Pokud chceme MHD zadarmo, nestačí, aby ji centrálně řídila privilegovaná levicová elita v kapitalistickém a zastupitelsko-demokratickém uspořádání. Je potřeba hledat cesty, jak zapojit do spolurozhodování i samotné pracující a cestující, a umožnit jim tvorbu dobrovolných sítí vzájemné pomoci a alternativ. A jsme to my, kdo může ukázat (prakticky i teoreticky), jak by něco takového mohlo vypadat. Pokud požadujeme řešení jádra problému a zároveň nevěříme v totalitu proletariátu (tedy násilné převzetí státu pracujícími), nezbyvá nám nic jiného než se alespoň inspirovat anarchistickou perspektivou, která zdůrazňuje lokální konsenzuální rozhodování a organizaci bez mocenské hierarchie. (A tedy když už něco násilně převzít, tak u toho nemít aspiraci vládnout, ale naopak vytvořit struktury, aby vládnout nikdo nemohl; nebo když prosazovat reformu, tak takovou, která lidem umožní žít mimo dominanci kapitálu a státu a bude v zájmu neprivilegovaných).

2) Už teď je možné budovat sítě vzájemné pomoci. Ohledně drahé MHD se přímo nabízí hromadné akce ježdění načerno a kolektivní solidarita při placení pokut. Ani něco tak praktického nelze dělat úplně nepromyšleně: taková forma rezistence by neměla sklouznout pouze do subkulturní roviny, pokud chce mít nějaký větší společenský význam atd. Ovšem je to právě tento způsob přemýšlení, který je pro anarchismus nejtýpější: vysrat se na politickou garnituru a hledat alternativní cesty. Samozřejmě úplná izolace taky nedává smysl, ale je to právě praxe, která nás činí anarchistem a která má potenciál efektivně nabourávat zkostnatělé řády. Pokud jdou lidé po demonstraci domů a dál žijí vlastní životy, jako by se nic nestalo, něco je špatně. Říká se, že je potřeba opravdu velmi bouřlivé téma či hromada mobilizace a propagace, aby se lidi skutečně nasrali a spojili se... No anebo by bylo dobré, kdyby politická rezistence pramenila z existujících vzájemných vztahů a každodennosti... Např. tvorba decentralizovaných buněk, ve kterých by stovky lidí jezdily načerno a navzájem si pomáhaly s pokutami a revizory, by nakonec vytvořila daleko větší tlak na političky a politiky, a nejenom to: lidem by to reálně jejich každodennost nějak pozitivně ovlivnilo, případná demonstrace by nebyla jen random věc v týdnu, ale součást širší každodenní rezistence.

Jaké ponaučení si tedy můžeme vzít? Nešlo mi o to vyzývat k nějaké konkrétní praxi (ač mám své oblíbené nápady), nejde o to začít řvát na demonstracích Zelených, že potřebujeme demokratizovat MHD a jezdit načerno, dokud to nebude. Spíš jsem chtěl nabídnout k přemýšlení otázku, jaká je vlastně naše role na podobných akcích. Jdeme se tam pasivně a skepticky podívat, či něco aktivně tvořit? Obě varianty jsou naprosto v pořádku. Ve skutečnosti je nejdůležitější si o tom společně povídat – jsou to právě diskuse a experimenty v ulicích, které vyjednávají naši funkci a význam ve společenském tréní. (-JA-)

TRHLINA MÁ ROK!

Zdá se to jako chvilka, kdy jsme do prázdného prostoru bývalého obchodu na Jaromírově ulici v Praze-Nuslích tahaly bedny publikací z bývalého skladu, který nedlouho předtím povážlivě navlhl a zplsnivěl. Nápad na založení zbrusu nového infoshopu inspirovaného legendárním Salé se totiž v komunitě zdejších anarchistů zrodil právě z toho: vlhkosti jednoho sklepa na Žižkově. K bednám záhy přibyl nábytek od spousty dáryň, montovala se knihovna, závěsy, vymýšlelo se, jak se zorganizujeme a jak uplatíme nájem: zkrátka vznikala Trhlina.

Trhlina jako ostrůvek nekomerční, antifašistické politiky jasně ukotvené, zdola organizované a solidární logiky v moři Prahy požírané ocelí a sklem kancelářských komplexů a bytů, na které by průměrný člověk šetřil tak 400 tisíc let.

Ale i Trhlina jako místo bezpočtu schůzek spousty antiautoritářských, queer nebo ekologických kolektivů a prostor pro pořádání přednášek a promítání. Od 22. února 2023, kdy jsme otevřeli, hostil například sérii projekcí queer filmů včetně snímku *LIDI* Kateř Tureček přímo za účasti režisérstva, besedu s ukrajinskými Kolektivy Solidarity i Anarchistickým černým křížem Belarus, společná čtení i poslechy hudby, Existenci večírky, popularizačně-odbornou přednášku o podstatě fašismu i hegelovské dialektice a mnoho

dalšího. Včetně finančních sbírek pro Ukrajinu nebo sbírek věcných pro lidi bez domova.

Přesně rok od první otvíračky tedy bylo co slavit. Shromáždily jsme dostatek pitíček a zavedli novinku v podobě improvizovaného baru. Vyloudily jsme také ceny do tomboly například od rolety39 či nakladatelství Neklid. Food not Bombs Žižkov se postarali o jídlo, Mary C o hudební set a desítky, desítky návštěvnic o skvělou atmosféru. Skutečně – tolik lidí v Trhlíně nebylo od první otvíračky! Zvlášť poté, co se část osazenstva vrátila z doprovodné vycházky „Po stezkách Pána Nuslí“ přímo v režii titulního nuselského živla a rappera, v naší jediné pořádné místnosti prakticky nebylo k hnutí.

Ne že by to vadilo. Trhlina pulzovala hovorem, lidé proudili sem a tam, límečci i lístky do tomboly mizely raketovým tempem. Rozhodně jsme nechtěly přetřhávat slavení nekonečným žvaněním, takže zaznělo jen několik kratších projevů. Zástupkyně platformy podniků solidárních k lidem bez domova, Místní místním, Trhlinu nesmírně mile chválily za nabízení řady služeb – s tím, že kvůli nám do vyobrazení nabídky jednotlivých podniků vyložené musely přidat kondomy zadarmo. Nutno říct, že se u nás po téhle osobité komoditě jen zaprášilo a budeme mít co dělat, abychom poptávce vyhověli.

Vyložené silně zapůsobila řeč anarchoqueer kolektivu Dekonstrukce zdůrazňující, jak Trhlina nabízí bezpečný prostor queer lidem, čelícím jinde neustálému tlaku nenávisti a patriarchátu i duhového kapitalismu snažícího se proměnit boj za osvobození v další produkt. Přímo za Trhlinu jsme se pak lehce pošklebovaly zprávě BISKY, podle níž je naše hnutí „vypčelá a stereotypní“, a naopak jsme vypíchlí, že i právě dění na Trhlíně je důkazem živosti anarchistických principů a žité solidarity.

Protože kvůli klidu sousedek za tenkými stěnami a stropy potřebujeme zavírat před policejní hodinou, lehce nás tlačil čas, i když bychom moc chtěli pokračovat patričníou párty. Přišla tak slavnostní chvíle, jaká nemůže chybět na žádné oslavě, co si sama sebe váží (či mysliveckém bále a podobných akcích, které jsou tak strašné, až je všichni milují). Tombola. Do té se prodalo přes sto lístků! Ceny zahrnovaly ledacos od revolučního čtiva přes plakáty a grafické tisky až po domácí chilli omáčky přímo od geniálně zručného člena kolektivu a epesní ledvinky s logem Trhliny od stejně tak zručné geniální členky.

Pak už jsme museli rozprouděnou oslavu postupně vypakovat – úplně nás to netěšilo, ale víme, že nás čeká spousta dalších setkání. Ať už na pravidelných otvíračkách ve čtvrtek a neděli od tří odpoledne do půl desáté večer, nebo na jedné z – věříme, že ještě mnoha a mnoha – veřejných akcí. To je ostatně pocit, který zůstal i osobně ve mně jako jednom z mnoha členů kolektivu. Vědomí, že se prací a nadšením bezpočtu úžasných lidí podařilo vytvořit něco, co trvá, spojuje lidi a dává nám sílu dál usilovat o lepší svět, jakkoli na Jaromírově 9 každý měsíc bojujeme s placením nájmu a záloh na energie.

Rok Trhliny mi dává naději v solidaritu a lepší svět, který se sice nemaluje rozmáchlými gesty, ale tvoří se konkrétně, ve stovkách drobných činů, bez nichž by to, co označujeme za „anarchistickou scénu“, nefungovalo. Není to vždycky lehké: už jen dohodnout se v širokém kolektivu a zvládnout vše od umytí záchoda po včasnou propagaci akcí tak, aby všechno nedělali stále stejní lidé, je překvapivě těžká výzva. Ale učíme se cestou a nemám žádnou pochybnost, že výsledky stojí za to. Když nám pomůžete, bude to pecka. (-vc-)

ZA PÁD IMPÉRIA

Měsíc před druhým výročím zahájení ruské vojenské invaze na Ukrajinu jsme vydali český překlad výzvy našich běloruských kamarádek a kamarádů anarchistkám a anarchistům, kteří považují pád impéria za důležitý faktor revolučního boje, aby se připojili k demonstracím 24. února ve svém regionu a poskytovali skupinovou solidaritu nejen s bojujícími anarchisty/kami, ale se všemi, kteří se chopili zbraní v boji za svobodu a rovnost proti diktatuře Kremlu. Aby poskytl solidaritu nikoliv s ukrajinským státem, ale s lidem Ukrajiny, který fakticky ukázal, co znamená odpor.

Jako první místa takových demonstrací byla avizována Varšava a Berlín. Tedy města, kde se nejvíce soustředí ruští a běloruští anarchističtí emigranti/ky. Posléze přibýly pozvánky do Vilnius, Tbilisi a Vídně. V rámci Anarchistické federace (AF) jsme se tou dobou soustředili na sbírku „Uklidme nebe nad Ukrajinou!“, která si dala za cíl zajistit prostředky na nákup protidronové obrany pro naše bojující

kamarády/ky. Pohrávali jsme si sice s myšlenkou podniknout výpravu do některých ze sousedních metropolí a přidat se k tamním anarchickým blokům, nebyly na to ale kapacity.

Na poslední chvíli jsme však konstatovali, že by bylo neodpuštělné nedat zaznít anarchistickému hlasu i u nás. A tak se v předvečer výročí zmobilizovala část pražské skupiny AF, připravila černý transparent s nápisem „Impérium padne. Solidarita zvítězí“ a druhý den vyrazila na Staroměstské náměstí. Tam se konala ten den největší z protinavazních akcí v České republice pod hlavičkou Milionů chvilek pro demokracii. Ohledně akce samotné bychom jistě potřebovali milion chvilek pro výhrady, ale fakt je, že většina přítomných přišla vyjádřit solidaritu s lidmi na Ukrajině, kteří bojují za své životy a svobodu od imperiální nadvlády a teroru. A bylo dobře ukázat, že i anarchistické hnutí je proti válce a podporuje odpor vůči okupaci a že, jak zaznělo v rychlokomentáři k anarchistické účasti, „nezapomínáme na ty, kteří se brodí v rozervané černozemi s puškami v rukou a nadávají velkohubosti NATO, co nezvládá ospravedlnit svou existenci v zásadní krizi, ani na uprchlice propadající se do bíd v ČR neschopné zajistit důstojný život těm, kterým domovy proměnily rakety v prach. Ukazujeme, že se vychcanou vládou zneužívající Ukrajinu k PR nenecháme zmást. Boj proti Putinovi je zásadním antifascistickým zápasem. Impérium musí padnout. Kvůli ruskými ofíciry týrané Ukrajině, kvůli fyzily týraným queers, kvůli vězněným kámošům. Kvůli hodnotám svobody a solidarity.“

I když jsme se snažili stát na dobře viditelném místě, zaplněné Staroměstské náměstí nedávalo moc šancí spojit se dalšími podobně smýšlejícími demonstranty/kami. Přesto se k naší skupině přidalo ještě několik lidí, jeden dorazil s machnovskou vlajkou. Vrchní fízlopani se dokonce jala zjišťovat, jestli jsme pro nebo proti probíhající demonstraci. Na nedostatek zájmu si náš fotogenický transparent rozhodně nemohl stěžovat. Také se staval jeden z účastníků pobavit se o našich sbírkách na podporu anarchistických bojovníků na Ukrajině s tím, že na jednu přispěl. Stejně tak jsme mile pokecali se skupinou mladších lidí s machnovskou vlajkou.

Pražská anarchistická účast v ulicích byla spíše symbolická, ale v několika evropských městech to byly akce stovek anarchistek a anarchistů. Na některých z nich byly zařazeny zvukové vzkazy od anarchistů/ek, kteří/ré právě teď zadržují okupanty na ukrajinských frontách. Vyzývali lidi, aby nestáli stranou této konfrontace a vyvinuli maximální úsilí pro vítězství Ukrajiny. Zvláštní pozornost byla věnována otázce mezinárodní solidarity a síle účasti zdola na pomoc ukrajinskému lidu a rozvoji samosprávných struktur uvnitř Ukrajiny coby výhonků nové společnosti založené na rovnosti a vzájemné pomoci. Protikladem takové společnosti je nejen temné působení ruského imperialismu, ale také pokrytecké, sobecké chování západních politiků, kteří se s využitím Ukrajiny jako štítu snaží na situaci maximálně vydělat, ať už jde o obchodování s oběma válčícími stranami, nákup ukrajinského majetku téměř za hubičku či politické šoumenství. Dalším opovrženímhodným projevem je tlačení Ukrajiny k příměří za nevýhodných podmínek.

Anarchistická účast provázela protiválečná shromáždění ve Varšavě, Tbilisi, Tel Avivu, Haifě, Oslu, Berlíně, Vídně, Vilniusu, Barceloně, Londýně, Paříži, Curychu, Hamburku či Rio de Janeiru. (-bj-)

SVOBODU M. ELFALLAHOVI

Ve středu 28. února se měl konat v Řecku soud s 16letým chlapcem původem z Egypta, M. Elfallahem, který čelí možnému trestu odnětí svobody až na 4 670 let. To je reálné vypočtená délka trestu za převaděčství, 10 let za každého člověka.

Spolu se svým otcem, pětáctýřicetiletým rybářem H. Elfallahem, se snažili na libyjské rybářské lodi spolu s dalšími stovkami lidí dostat do Evropy. Tak velkou loď musí někdo ovládat a řídit a často na chodu lodi participují sami migranti. Často se takové role ujímají lidé se zkušeností s navigací na moři nebo ti, kteří by si cestu jinak nemohli dovolit zafinancovat. To je i případ H. Elfallaha a jeho syna. Přítěžující okolností je jim právě to, že nabídli práci na lodi za snížení ceny, kterou museli převaděčům zaplatit. Loď byla v listopadu 2022 odhycena a H. Elfallah byl v březnu 2023 odsouzen na 280 let. Není to ojedinělý případ zneužití zákonů o převaděčství pro sílenou penalizaci lidí na útěku. Tentokrát je namířena proti dítěti.

V solidaritě s M. Elfallahem a jako vyjádření nesouhlasu s represí vůči lidem na útěku se den před soudem objevily na plotě řecké ambasády v Praze dva bannery s požadavkem na osvobození M. Elfallaha. Stálo na nich „Migration is not a crime“ a „Free M. Elfallah. No one is illegal.“ (FNB ŽIŽKOV)

TÉMA EXISTENCE: VÝCHODOEVROPSKÉ ANARCHISTKY

V hlavním tématu tohoto čísla anarchistické revue Existence jsme spojili dvě debaty, které proběhly uvnitř Anarchistické federace. Jedna reflektovala skutečnost, že je v našich tiskovinách stále věnován daleko větší prostor mužům než ženám, a druhá vedla k rozhodnutí intenzivněji se věnovat internacionální spolupráci v prostoru střední a východní Evropy.

„Předrevoluční Rusko je ve světových dějinách jedinečné množstvím pozoruhodných a hrdinných žen, které se podílely na osvobozeneckém hnutí. Počínaje „děkabristy“, prvními politickými vzbouřeními proti autokratickému carství, před téměř sto lety, jejichž ženy je dobrovolně následovaly do sibiřského vyhnanství, až do posledního dne vlády Romanovců se ruské ženy účastnily všech forem revoluční činnosti a s úsměvem na rtech odcházely na smrt nebo do vězení.“

Toto napsala v roce 1925 na úvod své přednášky „Hrdinné ženy ruské revoluce“ Emma Goldman. Dokonce i tato celosvětově nejproslulejší anarchistka patří do našeho tématu. Goldman (1869–1940) se totiž narodila do ortodoxní židovské rodiny v Kovně na území ruského impéria – dnes ho známe jako litevské město Kaunas. Proto taky byla coby nežádoucí „rudý živel“ spolu s mnoha dalšími deportována na přelomu let 1919–20 ze Spojených států, kde žila od roku 1885, do Ruska. Tam měla možnost sledovat vražednou bolševickou praxi, což ji vedlo koncem roku 1921 k odchodu, načež v roce 1923 vydala knihu o svých zážitcích *Mé zklamání z Ruska*.

Ženy tvořily neodmyslitelnou součást revolučního hnutí v carském impériu – angažovaly se od propagandy po atentáty na pohlaváry režimu, včetně samotných carů. To pěkně ilustruje Stěpňakova kniha *Podzemní Rusko* z roku 1883, v které autor věnuje ženám revolucionářkám nemalé místo a mimo jiné píše: „Jsou neznámé hrdinky, jsou skromné pracovnice, které přinášejí vše na oltář věci, nežádající žádné odměny. Berou na sebe nevděčné úlohy; dávají se v obět za drobnosti – za adresu ke korespondenci, za ukrývání jim úplně neznámého člověka, za donesení zásilky, jejíž obsah je jim tajný. Básník neposvětí jim nadšeného verše, historie nevpíše jejich jména na své stránky, potomstvo nevzpomene jich s vděčností. A zatím bez jejich práce strana nemohla by existovat a všeliký boj byl by nemožnětelný.“ (Dle českého vydání, 1905)

Za to je režim také patřičně trestal. Velkou nadějí se pro revolucionářky tedy staly převratné události roku 1917, aby následně zjistily, že šlo jen o přesun z louže do bláta. Bolševici zavedli teror vůči všem, kteří nechtěli být volni s jejich stranickou diktaturou. Během několika let dokázali i to, co se carské moci nepovedlo – zcela zlikvidovat anarchistické hnutí v „zemí sovětů“. „Mučednictví hrdinských žen Ruska se pod tyranii bolševické diktatury stalo palčivějším a intenzivnějším než v dobách carismu,“ poznamenává Goldman.

Na následujících stránkách sledujeme osudy vybraných anarchistek, které tuto skutečnost smutně ilustrují. Jejich životní cestu provází bez ohledu na panující režim represe, vyhnanství, emigrace, věznění a někdy i násilná smrt z rukou držitelů moci. Pokud by čtenářstvo toužilo po nějakém detailnějším vyprávění, můžeme doporučit *Vzpomínky anarchistky* o životě Anny Garasjovové, (1902–1994), která zažila cara, obě revoluce roku 1917, bolševickou éru i rozpad Sovětského svazu. Jako anarchistka prošla vězením i vyhnanstvím, seznámila se s Alexandrem Solženicynem a pomáhala mu zpracovávat a ukrývat materiály pro *Souostroví GULAG*. (Knihu vydalo v roce 2019 Nakladatelství Anarchistické federace.)

Ač se to při listování tímto číslem Existence může jevit jinak, zastoupení a vliv žen v anarchistickém hnutí v tehdejších dobách nebyl nijak závažný. Asi podobně jako jinde na světě. Bylo by však chybou nepoučit se a nadále reprodukovat revoluční dějiny psané převážně muži převážně o mužích. Můžeme se pak do budoucna vyhnout takovým nechtěným faulům, jako když je v českém překladu o Kropotkinovi jeho soudružka Goldsmith jmenována coby muž.

Ale přenesme se do současnosti. Zastoupení a vliv žen v hnutí je pravděpodobně obdobný jako jinde ve světě. Je znát progres, ale rezervy jsou stále velké. V rámci tématu jsme se nijak nesnažili právě

toto nějakým způsobem zkoumat a hodnotit. Stačí se podívat, jak si vedeme my tady, a podle toho si odvodit i situaci na východ od nás. Je ale třeba postavit se obrazu, který se snaží vzbudit anarchističtí odpůrci obrany Ukrajiny, když soudružstvo bojující proti invazi vykresluje jako machistické s odkazem na fotografie mužských bojovníků. Není spíš taková rádobý argumentace sexistickým ignorováním bojovnic a dalších žen, které se na různých místech věnují jak podpoře bojujícímu kamarádstvu, tak organizování humanitární pomoci? A to jsou i jejich fotografie k dispozici. Doprovázely například loňská vyjádření anarchistických bojovnic k Mezinárodnímu dni žen, která jsme do našeho tématu také zařadili.

Mezi východoevropskými anarchistkami jednoznačně převažuje odpor vůči ruské invazi na Ukrajinu a šíření tzv. ruského světa. Ten se mimo jiné projevuje ochranou „tradičních hodnot“. Jednou z nich, a dost možná i tou nejpodstatnější, je patriarchát – tedy podřízenost žen. To se mimo jiné projevilo po dřívějším zákazu LGBT+ organizací také zákazem těch feministických a jejich zaškatulkováním mezi tzv. extremistické. Zde je krásně vidět, jak hezky ohebný v pařátech držitelů moci je pojem „extremismus“, s nímž tak rády operují i české represivní složky a mnozí hlídku statu quo držící politologové. Jak se objevil v textu „Feminismus není extremismus“ od Sociální akce – Brjansk: „Nezapomínejme, že uznání feminismu jako extremistické ideologie je z velké části zaměřeno na podřízení a konsolidaci společnosti kolem státu, potlačení a zničení těch, kteří s jeho politikou nesouhlasí. Jedná se o jeden z mnoha aktů násilí vůči jednotlivci – nejnepohodlnějšímu kolečku v obrovském mechanismu státního aparátu. Dnes úřady uznávají feminismus jako extremismus, ale kdo bude další?“ A právě i to je jeden z důležitých momentů, proč naše kamarádstvo z Ukrajiny, Ruska a Běloruska bojuje na frontových liniích.

O významu žen v široce pojatém anarchistickém hnutí ve východní Evropě svědčí skutečnost, že globálně nejnámějšími anarchisty regionu jsou ženy – členky performativní punkové kapely Pussy Riot, jejíž úplně první song nesl název „Zab sexistu“. Proslavila je ale píseň „Matko Boží, vyžeň Putina“, kterou předvedly v chrámu Krista Spasitele, za což si vysloužily uvěznění. Jejich proces příkladně doprovázelo volání náboženských fanatiků: „S čarodějnicemi na hranici!“ Naděžda Tolokonniková ve své závěrečné řeči prohlásila: „Hledaly jsme opravdovou upřímnost a prostotu a našly ji v punkových vystoupeních. Vášnivost, otevřenost a naivita jsou nad pokřtectví, šalbu a předstíranou mravopověstnost, maskující zločiny.“

Jednou ze spojnic dřívějších a současných (ruských a běloruských) anarchistek je dvojí zkušenost. Ta první se týká represe a věznění. O některých z vězněných a stíhaných aktivistek k datu uzávěrky tohoto čísla Existence si můžete přečíst na následujících stránkách. Pokud jim budete chtít vyjádřit svou solidaritu například dopisem či pohlednicí, vyhledejte si kontaktní adresy do vězení na webech či profilech na sociálních sítích Anarchistického černého kříže – Bělorusko či Zóny solidarity. V Rusku byly krátce před naší uzávěrkou kolektivy ABC na pomoc vězněným anarchistkám a anarchistům de facto postaveny mimo zákon. Onou druhou zkušeností je emigrace. Není divu, že mnoho kamarádstva z Ruska a Běloruska pomáhá svým přátelům zpoza hranic, nehledě na to, že se někteří vydali bojovat na Ukrajinu proti „ruskému světu“.

Chceme-li vytvářet pevné vazby v rámci anarchistického hnutí v prostoru střední a východní Evropy, je třeba komunikovat, solidárně pomáhat a poznávat. A také je třeba dbát na to, aby na těchto nových vazbách měly aktivní a rovný podíl ženy stejně jako muži, včetně těch, kteří se takto binárně neidentifikují.

MOLLIE STEIMEROVÁ: ŽIVOT ANARCHISTKY

PAUL AVRICH

Když jí přestalo bít srdce, bylo Steimerové osmdesát dva let. Narodila se v listopadu 1897 ve vesnici Dunajec na Ukrajině a v roce 1913 emigrovala s rodiči a pěti sourozenci do USA. Bylo jí pouhých 15 let, když přijela do newyorského ghetta a okamžitě začala pracovat v oděvní továrně, aby pomohla uživit rodinu. Začala také číst radikální literaturu, počínaje Bebelovou knihou *Ženy a socialismus* a Stěpňakovým *Podzemním Ruskem*, než objevila díla Bakunina, Kropotkina a Goldmanové. V roce 1917 se Mollie Steimerová stala anarchistkou. Po vypuknutí Ruské revoluce se vrhla do agitační činnosti a připojila se ke skupině anarchistů okolo tajného jidiš časopisu s názvem *Der Shturm* (Bouře). Vnitřní spory vedly k tomu, že skupina Shturm se koncem roku reorganizovala, přijala nové jméno Frayhayt (Svoboda) a začala vydávat nový časopis, jehož pět čísel vyšlo mezi lednem a květnem 1918, mimo jiné s karikaturami Roberta Minora a s články Marie Goldsmithové a Georga Brandese. Jako motto si redakce zvolila slavný výrok Henryho Davida Thoreaua: „Nejlepší je vláda, která nevládne vůbec.“ Šlo o rozšířené Jeffersonovo heslo: „Nejlepší je taková vláda, která vládne nejméně.“

Skupinu Frayhayt tvořil asi tucet mladých mužů a žen, dělníků východoevropského židovského původu, kteří se pravidelně scházeli v domě č. 5 na East 104th Street v Harlemu, kde několik z nich včetně Steimerové bydlelo společně v šestipokojovém bytě. Nejaktivnější osobností skupiny byl, vedle samotné Mollie Steimerové, 32letý Jacob Abrams, který do Spojených států emigroval z Ruska v roce 1906. Další členkou skupiny byla jeho žena Mary. Zbytek skupiny tvořili Hyman Lachowsky, tiskař, Samuel Lipman, 21letý mladík, spíše marxista než anarchista, Lipmanova přítelkyně Ethel Bernsteinová, její sestra Rose Bernsteinová, Jacob Schwartz, Sam Hartman, Bernard Sernaker, Clara Larsenová, Sam a Hilda Adelovi a Zalman a Soňa Deaninovi.

Skupina vydávala a distribuovala své noviny jako kolektiv a tajně. Bylo to nutné, protože federální vláda je zakázala pro odpor k americkému válečnému snažení, nemluvě o jejich antikapitalistické, prorevoluční a prosovětské orientaci („Jediná spravedlivá válka je sociální revoluce“, hlásal jeho titulek v záhlaví). Skupina tiskla noviny na ručním lisu a v noci je vhadzovala do poštovních schránek po celém městě. Federální i místní úřady se o jejich činnosti brzy dozvěděly, ale nedokázaly skupinu vypátrat, dokud nedošlo k incidentu, který Abramse, Steimerovou a jejich spolubytníky katapultoval na titulní stránku denního tisku a také přivedl do vězení.

Incident vyvolalo vylodění amerických vojsk v Sovětském svazu na jaře a v létě 1918. Členové skupiny Frayhayt považovali intervenci za kontrarevoluční manévr a rozhodli se ji zastavit. S tímto cílem načrtli dva letáky, jeden v angličtině a jeden v jidiš, ve kterých vyzývali americké dělníky k zahájení generální stávkou. Oba letáky byly vytištěny v nákladu 5000 kusů. Steimerová většinu z nich roznesla na různá místa ve městě. Zbytek vzala později, 23. srpna 1918, do továrny na dolním Manhattanu, kde pracovala, část z nich rozdala osobně a ostatní vyhodila z okna umývárny v horním patře. Když se snesly na ulici, posbírala je skupina dělníků, kteří okamžitě informovali policii.

Policie to dále oznámila americké vojenské rozvědce, která do budovy vyslala dva armádní seržanty. Když procházeli patro po patře, narazili na mladého dělníka jménem Hyman Rosanski, čerstvého člena skupiny Frayhayt, který s distribucí letáků pomáhal. Ten se přiznal k tomu, že je do věci zapojen, stal se informátorem a prozradil i zbytek soudruhů. Steimerová byla spolu s Lachowským a Lipmanem ihned vzata do vazby. Ten samý den policie vtrhla do sídla skupiny, zdemolovala byt a zatkla Abramse a Schwartzze, kteří byli

Dvacátého třetího července 1980 zemřela v mexickém městě Cuernavaca na selhání srdce Mollie Steimerová. Skončil život naplněný nepřetržitou činností ve prospěch věci anarchismu. V době své smrti byla Steimerová poslední z významných osobností úzce spojených s Emmou Goldman a Alexandrem Berkmanem. Byla také jednou z posledních z řad dřívějších anarchistů s mezinárodní pověstí, jedna z posledních, kdo přežil z pozoruhodné společnosti ruských politických exulantů v Mexiku, do níž patřili například Jacob Abrams, Victor Serge nebo Lev Trockij.

cestou na stanici bití pěstmi a pendreků. Když dorazili, bití pokračovalo. Schwartz plival krev. Brzy nato přivedli Lachowského, potlučeného a krvácejícího, s chomáči vlasů vytrhaných z hlavy. Během několika následujících dní byl pozatýkán a vyslýchán i zbytek skupiny. Několik členů bylo propuštěno, ale Abrams, Steimerová, Lachowsky, Lipman a Schwartz, spolu s přítelem Gabrielem Proberem, byli obviněni ze spiknutí za účelem porušování zákona o pobuřování, který schválil Kongres na začátku roku. Rosanskému, který s úřady spolupracoval, byl povolen odklad slyšení.

Případ Abrams, jak se mu začalo říkat, představuje mezník v potlačování občanských svobod v USA. Jedná se o první významné trestní stíhání podle zákona o pobuřování, které je ve všech standardních historických knihách uváděno jako jedno z nejzávažnějších porušení ústavních práv během hysterie rudé paniky, která následovala po první světové válce.

Soudní proces, který trval dva týdny, byl zahájen 10. října 1918 v budově Federálního soudu v New Yorku. Obžalovanými byli Abrams, Steimerová, Schwartz, Lachowsky, Lipman a Prober. Schwartz se však u soudu nikdy neobjevil. Těžce zbitý policií byl převezen do nemocnice Bellevue, kde 14. října, ještě v průběhu procesu, zemřel. Úřední záznamy uvádějí jako příčinu smrti španělskou chřipku, jejíž epidemie právě zuřila. Podle jeho soudruhů byl ale brutálně zavražděn. Jeho pohřeb se stal politickou demonstrací a 25. října bylo na jeho počest uspořádáno v paláci Parkview vzpomínkové shromáždění, jemuž předsedal Alexander Berkman. Zúčastnilo se ho asi 1200 smutečních hostů, kteří vyslechli projev Johna Reeda, jenž byl sám za odsouzení americké intervence v Rusku zatčen, a Harryho Weinberga, obhájce v Abramsově případu, který předtím zastupoval také Berkmana a Goldmanovou v jejich procesu z roku 1917, když byli souzeni za odpor proti odvodům do armády. Zanedlouho se měl stát i zástupcem Ricarda Florese Magóna v jeho úsilí dosáhnout propuštění z vězení.

Abramsův případ projednával soudce Henry DeLamar Clayton, který byl 18 let poslancem Kongresu za Alabamu. Clayton se ukázal být dalším Garym či Thayerem, což byli soudci v případech Haymarket a Sacco – Vanzetti. Dotazoval se obžalovaných na jejich aktivitu ohledně „volné lásky“ a při každé příležitosti je zesměšňoval a ponižoval.

Mollie Steimerová pronesla před skončením procesu působivý projev, v němž vysvětlila své politické přesvědčení. „Anarchismem,“ prohlásila, „rozumím nový společenský řád, v němž nebude žádná skupina lidí řízena jinou skupinou lidí. Bude převládat individuální svoboda v plném smyslu slova. Soukromé vlastnictví bude zrušeno. Každá osoba bude mít rovnou příležitost dobře se rozvíjet, duševně i fyzicky. Nebudeme muset bojovat o každodenní existenci jako nyní. Nikdo nebude žít z práce jiných. Každý člověk bude vyrábět tolik, kolik může, a užívat tolik, kolik potřebuje – bude dostávat podle svých potřeb. Místo honby za peněží zaměříme své úsilí na vzdělání a poznání. Zatímco dnes jsou lidé na světě rozděleni do různých skupin, které si říkají národy, zatímco jeden národ druhým pohrdá – ve většině případů považuje ostatní za své konkurenty –, my, dělníci světa, k sobě vztáhneme ruce s bratrskou láskou. Naplňování této myšlenky budu věnovat veškerou svou energii, a bude-li to nutné, položím za ni i život.“

S Claytonem v čele soudu byl výsledek procesu předvídatelný. Porota shledala všechny obžalované kromě jednoho vinnými (Prober byl zproštěn obžaloby ve všech bodech). V den vynesení rozsudku, 25. října, vystoupil Samuel Lipman a začal před soudem mluvit o demokracii: „Vy o demokracii nic nevíte,“ přerušil ho soudce

Clayton, „a jediné, čemu rozumíte, je hanebnost anarchie.“ Clayton odsoudil tři muže, Lipmana, Lachowského a Abramse, k maximálnímu možnému trestu dvaceti let vězení a k pokutě tisíc dolarů. Steimerová dostala patnáct let a pokutu 500 dolarů. (Rosansky vyvázl v samostatném trestním řízení s tříletým trestem.)

Barbarské tresty za šíření letáků šokovaly jak liberály, tak radikály. Skupina členů právnické fakulty Harvardské univerzity v čele se Zachariasem Chefeem protestovala proti tomu, že obžalovaní byli odsouzeni pouze za to, že hájili nezasahování do záležitostí jiného národa, zkrátka za uplatňování práva na svobodu projevu. V Detroitu pracovala ve prospěch obžalovaných Agnes Inglisová, budoucí kurátorka Labadieho sbírky na Michiganské univerzitě. Italský anarchista z téhož města napsal o případu divadelní hru a hrál ji se svými soudruhy. Na pomoc vězňům, kteří se proti rozsudku odvolali k Nejvyššímu soudu USA, navíc přispěly dvě newyorské organizace. První z nich, Liga za amnestii politických vězňů, vydala k případu leták s názvem: *Je názor zločinný?* Druhou skupinu, Výbor na obranu a pomoc politickým vězňům, organizovali Sam a Hilda Adelovi spolu s dalšími bývalými členy skupiny Frayhayt a za podpory skupiny okolo časopisu *Fraye Arbeter Shtime*, Dělnického kruhu a Odborového svazu knihařů, jehož byl Abrams tajemníkem. Výbor vydal v roce 1919 32stránkovou brožuru s názvem *Odsouzení k dvacetiletému vězení*, která představuje cenný zdroj informací k případu.

Mezitím byli všichni čtyři anarchisté propuštěni na kauci a čekali na výsledek odvolání. Steimerová okamžitě pokračovala v radikální činnosti. Během následujících jedenácti měsíců byla nejméně osmkrát zatčena, krátce držena na policejní stanici, propuštěna a znovu zadržena, někdy i bez vznesení obvinění. Dne 11. března 1919 byla zatčena v ruském Lidovém domě během razie federální a místní policie, při níž bylo zadrženo 164 radikálů, z nichž někteří byli později deportováni na lodi Buford, společně s Goldmanovou a Berkmanem. Steimerová byla obviněna z podněcování k výtržnostem, strávila osm dní v proslulé věznici Tombs a poté byla propuštěna na kauci 1000 dolarů, aby byla znovu zatčena a převezena na Ellis Island k deportaci. Byla zamčena 24 hodin denně, byly jí odepřeny vycházky a vůbec pobyt na čerstvém vzduchu a také právo stýkat se s ostatními politickými vězni, a proto zahájila hladovku, kterou držela, dokud úřady podmínky jejího uvěznění nezmírnily. „Byla zapojena celá mašinerie vlády Spojených států, aby rozdrtila tuto křehkou dívku, která vážila necelých 36 kilogramů,“ stěžovala si Goldmanová.

Vláda nicméně nebyla připravena deportovat 21letou vězeňkyni, jejíž případ se stále ještě projednával u soudu. Mollie tedy byla z Ellis Islandu propuštěna, následně však byla držena pod neustálým dohledem. Na podzim roku 1919, když se po odpykání dvouletého trestu ve federální věznici v Jefferson City ve státě Missouri vrátila do New Yorku Emma Goldmanová, využíla Mollie příležitost a zavolala jí. Byl to začátek jejich trvalého přátelství. Mollie Emmě připomínala ruské revolucionářky z carských dob, opravdové, asketické a idealistické, které „obětovaly své životy ještě dříve, než začaly skutečně žít“. Podle Emmina popisu byla Mollie „drobná a svěrázná, úplně japonských rysů a postavy“. Byla to úžasná dívka, dodávala Emma, „s železnou vůlí a něžným srdcem“. „Něco jako Berkman v sukních,“ vtípkovala se svou neteří Stellou Ballantineovou.

Brzy po setkání s Goldmanovou byla Steimerová opět zatčena. Byla uvězněna ve workhousu na Blackwellově ostrově, kde setrvala šest měsíců, do 30. října 1919 do 29. dubna 1920. Zavřená ve špinavé cele, znovu izolovaná od ostatních vězňů a zbavená všech kontaktů s vnějším světem, protestovala tím, že zpívala z plných plic „Anarchistický pochod“ a další revoluční písně a držela další hladovku.

Během té doby přišla zpráva, že Nejvyšší soud potvrdil rozsudek nad Mollie a jejími druhy. Nicméně dva soudci, Louis Brandeis a Oliver Wendell Holmes, vydali důrazně nesouhlasné stanovisko s tím, že cílem obžalovaných bylo pomoci Rusku a nikoli bránit válečnému úsilí. „V tomto případě,“ píše Holmes, „byly uloženy tresty dvaceti let vězení za vydání dvou letáků, které měli obžalovaní podle mého názoru právo publikovat, stejně jako má vláda právo publikovat Ústavu Spojených států amerických, které se nyní marně dovolávají.“

Když Nejvyšší soud oznámil své rozhodnutí, Abrams, Lipman a Lachowsky chtěli nechat kauci propadnout a pokusili se uprchnout do Mexika. Jejich loď byla na moři zpozorována federálními agenty, byla donucena zastavit, muži byli zatčeni a odvezeni do federální věznice v Atlantě. Tady strávili dva roky, od prosince 1919 do listopadu 1921. Steimerová, která o jejich plánech věděla, s nimi jet odmítla, protože by to znamenalo ztratit 40 000 dolarů, které jako kauci složili obyčejní dělníci. Podvstě muže a ženy, kteří jim přišli na

pomoc, by podle ní bylo nečestné. V dubnu 1920 byla převezena z Blackwellova ostrova do Jefferson City, kde zůstala 18 měsíců.

Mezitím se Weinberger s podporou Výboru na obranu a podporu politických vězňů snažil dosáhnout propuštění svých klientů pod podmínkou jejich deportace do Ruska. Abrams a Lipman byli takovému řešení nakloněni, ale Lachowsky a Steimerová byli zásadně proti deportaci. Zvláště neústupná byla Mollie. „Věřím,“ řekla Weinbergerovi, „že každý člověk má žít na místě, které si sám vybere. Žádný jednotlivec ani skupina nemá právo mě vyhnat pryč z této země!“ Navíc měla starost o ostatní politické vězně v Americe, kteří zůstávali za mřížemi. „Jsou to také moji soudruzi a myslím si, že by bylo nesmírně sobecké a v rozporu s mými zásadami anarchokomunistky žádat o mé propuštění a o propuštění dalších tří osob v době, kdy ve věznicích Spojených států živoří další tisíce politických vězňů.“

Abrams, popuzený tvrdohlavým lpěním Steimerové na zásadách, Weinbergerovi poradil: „Je třeba k ní přistupovat jako k dobrému křesťanovi,“ napsal, „s biblí od Kropotkina nebo Bakunina. Jinak neuspějete.“ Dohoda byla uzavřena včas a Weinberger dosáhl propuštění čtyř vězňů s tím, že musí na vlastní náklady odjet do Ruska a nikdy se už do Spojených států nevrátí. Výbor na obranu a pomoc politickým vězňům uspořádal sbírku na zaplacení jejich cesty a v listopadu 1921 přijeli Steimerová a ostatní na Ellis Island, kde čekali na deportaci. Už je nerozčilovalo, že musí opustit Ameriku. Naopak, toužili vrátit se do vlasti a pracovat pro revoluci. Jak napsal jejich soudruh Marcus Graham: „V Rusku je jejich činnost ještě potřebnější. Protože tam vládne vláda, která se maskuje jménem ‚proletariátu‘ a dělá vše, co si lze představit, aby proletariát ztročila.“

Přestože Mollieiní přátelé a celá rodina zůstali ve Spojených státech, při pomýšlení na návrat do Ruska měla, jak sama řekla, lehké srdce. „Budu hájit svůj ideál, anarchistický komunismus, ať už budu v kterékoli zemi,“ řekla Harry Weinbergerovi pět dní před deportací. O dva dny později, 2. listopadu 1921, se v restauraci Allaire na East 17th Street konala rozlučková večeře na počest čtyř mladých anarchistů. Mollie poslala ze své cely na Ellis Islandu výzvu všem „svobodu milujícím Američanům“, aby se připojili k sociální revoluci.

24. listopadu 1921 vypluli Mollie Steimerová, Samuel Lipman, Hyman Lachowsky a Jacob Abrams v doprovodu své ženy Mary na lodi SS Estonia do Sovětského Ruska. Týdeník *Fraye Arbeter Shtime* vydal varování. List předpovídal, že navzdory jejich odporu proti americké intervenci a podpoře bolševického režimu se jim nedostane očekávaného přijetí, neboť Rusko již není útočištěm opravdových revolucionářů, ale spíše zemí autority a represe. Tato předpověď se měla brzy naplnit. Oběti rudé paniky v Americe se staly obětmi rudého teroru v Rusku. Když 15. prosince 1921 dorazili do Moskvy, zjistili, že Goldmanová a Berkman už odjeli na Západ, rozčarování obratem, který revoluce nabrala. (Zklamání Steimerové z toho, jak jí tam chybí, bylo, jak napsala Weinbergerovi, „velmi hluboké.“) V únoru 1921 zemřel Kropotkin a v březnu bylo potlačeno Kronštadtské povstání. Machnova povstalecká armáda byla rozprášena, stovky anarchistů přežily ve věznicích a dělnické a rolnické sověty se staly nástroji stranické diktatury, kulatými razítky nové byrokracie.

Uprostřed této beznaděje se nicméně objevilo i několik světlých momentů. Abrams zorganizoval první parní prádelnu v Moskvě, kterou provozoval ve sklepech sovětského ministerstva zahraničí. Zároveň mohl spolupracovat se starými anarchosyndikalistickými soudruhy z nakladatelství Golos Truda, které ještě nebylo potlačeno. Lipman se znovu setkal se svou milou Ethel Bernsteinovou, která byla deportována spolu s Berkmanem a Goldmanovou na lodi Buford. Měl vždy blíže k marxismu než k anarchismu, vystudoval agronomii a v roce 1927 vstoupil do komunistické strany. Lachowsky, který byl v Moskvě nešťastný, se vrátil do rodného Minsku, kde si našel práci tiskaře. A Mollie Steimerová se seznámila se Seňou Fleshinem, který se stal jejím celoživotním partnerem.

Seňa, o tři roky starší než Mollie, se narodil v Kyjevě 19. prosince 1894 a do Spojených států emigroval v šestnácti letech. Pracoval v redakci Goldmanové časopisu *Mother Earth*, než se v roce 1917 vrátil do Ruska, aby se podílel na revoluci. Působil v Petrohradě ve skupině Golos Truda a poté na Ukrajině v konfederaci Nabat. V březnu 1919 napsal článek do konfederálního časopisu, v němž bolševiky kritizoval za to, že mezi sebe a lid postavili „čínskou zed“. V listopadu 1920 byla konfederace zlikvidována a Seňa byl spolu s Volinem, Markem Mračným, Aronem a Fanny Baronovými zatčen a převezen do vězení v Moskvě. Byl ovšem brzy propuštěn a vrátil se do Petrohradu, kde pracoval v Muzeu revoluce. Zde se krátce po jejím příjezdu z Ameriky seznámil s Mollie Steimerovou a okamžitě se do sebe zamilovali.

Seňa a Mollie, hluboce znepokojeni tím, jak bylo anarchistické hnutí potlačováno, začali organizovat Společnost na pomoc anarchistickým vězňům a cestovali po zemi, aby svým uvězněným soudruhům pomohli. Prvního listopadu 1922 byli sami zatčeni na základě obvinění z napomáhání kriminálním živlům v Rusku a udržování vazeb s anarchisty v zahraničí (udržovali korespondenci s Berkmanem a Goldmanovou, kteří byli tou dobou v Berlíně). Když byli odsouzeni ke dvěma letům vyhnanství na Sibiři, vyhlásili 17. listopadu v petrohradském vězení protestní hladovku a následujícího dne byli propuštěni. Nesměli však opustit město a měli nařazeno hlásit se každých 48 hodin úřadům.

Zkrátka se Seňa a Mollie znovu pustili do činnosti ve prospěch svých uvězněných soudruhů. 9. července 1923 byla v jejich bytě provedena razie a oba byli znovu zatčeni a obviněni z šíření anarchistických myšlenek. Byli opět izolováni od svých spoluvězňů a znovu vyhlásili hladovku. Protesty zahraničních anarchosyndikalistických delegátů sjezdu Rudé internacionály odborů (Profintern) u Trockého brzy dosáhly jejich propuštění. Tentokrát jim však bylo oznámeno, že v nejbližší době budou vyhoštěni ze země. Z Moskvy přijeli Jakob a Mary Abramsovi a Ethel Bernsteínová, aby se s nimi rozloučili. Dne 27. září 1923 nastoupili na loď směřující do Německa.

Když přistáli, vydali se Seňa a Mollie rovnou do Berlína, kde na ně čekali Alexander Berkman a Emma Goldmanová. Přijeli napůl vyhladovělí, bez peněz a bez platného pasu. Následujících 25 let prožili jako lidé s „Nansenovým pasem“, anarchisté bez vlasti, dokud v roce 1948 nezískali mexické občanství. Z Berlína zaslala Mollie do londýnské *Freedom* dva články, v nichž popsala své nedávné zkušenosti: „O odchodu z Ruska“ (leden 1924) a „Komunisté jako žaláři“ (květen 1924). Když byla dva roky předtím deportována z Ameriky, měla, podle svých slov, „lehké srdce“, ale deportace z Ruska ji „hluboce zarmoutila“, ačkoli „pokrytectví, netolerance a zrada“ bolševiků v ní „vzbuzovaly pocity rozhořčení a odporu“. V její rodné vlasti, jak prohlásila, si velkou lidovou revoluci uzurpovala bezohledná politická elita. „Ne, NEJSEM šťastná, že jsem pryč z Ruska. Raději bych tam pomáhala dělníkům bojovat proti tyranským činům pokryteckých komunistů.“

V Berlíně a potom i v Paříži pokračovali Seňa a Mollie v práci na podporu vězňů, která vedla k jejich deportaci. Spolu s Berkmanem, Goldmanovou, Alexandrem Schapirem, Volinem a Mračným působili ve Společném výboru na obranu revolucionářů uvězněných v Rusku (1923–1926) a v Pomocném fondu v rámci Mezinárodního sdružení pracujících, zaměřeném na pomoc anarchistům a anarchosyndikalistům uvězněným v Rusku (1926–1932), který nešetřil úsilím o udržení stálého přísunu balíčků a povzbuzujících zpráv pro soudruhy ve věznicích nebo ve vyhnanství. Archivy těchto institucí, uložené v Mezinárodním institutu sociálních dějin v Amsterdamu, jsou plné dopisů ze Sibiře, od Bílého moře či ze Střední Asie, z exoticky znějících míst jako Pinega, Minusinsk, Ust'-Kulom, Narým a Jenisejsk, která tvořila souostroví Gulag. Některé dopisy pocházejí od anarchistů, které znali z Ameriky.

V Paříži, kam se Seňa s Mollie v roce 1924 přestěhovali, bydleli v bytě společně s Volinem a jeho rodinou, a později se přestěhovali k dalšímu ruskému anarchistovi a uprchlíkovi, Jakovu Dubinskému. V roce 1927 se připojili k Volinovi, Dubinskému a Berkmanovi a založili pařížskou Skupinu vzájemné pomoci, jež podporovala anarchistické exulanty nejen z Ruska, ale také z Itálie, Španělska, Portugalska či Bulharska, kteří byli bez prostředků, bez legálních dokladů a čelili neustále hrozbě deportace, jež by v některých případech znamenala jistou smrt.

Současně se spojili s Volinem, Berkmanem a dalšími ve skupině, která odsoudila Organizační platformu, navrženou jinými ruskými exulanty v čele s Petrem Aršinovem a s podporou Nestora Machna. Podle Seni a Mollie obsahovala Organizační platforma se svou výzvou k vytvoření ústředního výkonného výboru zárodky autoritářství, a tak byla v rozporu se základním anarchistickým principem místní autonomie. „Naneštěstí“, napsala Mollie v listopadu 1927, „je celý duch ‚Platformy‘ proniknut myšlenkou, že masy MUSÍ BÝT BĚHEM REVOLUCE POLITICKY VEDENY. Právě tam začíná zlo, všechno ostatní... je založeno především na této linii. Směřuje to k Anarchokomunistické dělnické straně, k armádě... k systému obrany revoluce, který nevyhnutelně povede k vytvoření systému špěhování, vyšetřovatelů, věznic a soudců, a následně i ČEKY.“

Aby si vydělal na živobytí, věnoval se Seňa mezitím profesi fotografa, pro kterou měl pozoruhodný talent; se svými portréty Berkmana, Volina a mnoha dalších známých i neznámých soudruhů, stejně jako v mezinárodním anarchistickém tisku hojně reprodukovanými kolážemi se stal Nadarem anarchistického hnutí. V roce

1929 byl Seňa pozván k práci v ateliéru Saši Stonea v Berlíně. Zůstal tam, doprovázen Mollie, až do roku 1933, kdy je nástup Hitlera k moci donutil vrátit se do Paříže, v níž žili až do vypuknutí druhé světové války.

Během tohoto života v exilu ve 20. a 30. letech přijímali Seňa a Mollie neustálý proud návštěvníků – mimo jiné Harry Kelly, Rose Pesottová, Rudolf a Milly Rockerovi – a někteří z nich své dojmy z návštěvy starých přátel zaznamenali. Kelly například shledal Mollie „na pohled stejně dětskou jako vždy a také stejně idealistickou“. Nicméně Goldmanová ji považovala za „úzkoprso a fanatickou“, zatímco Seňa byl podle ní stále „nemocný a zlomený“. Emma znovu přirovnala Mollie k Berkmanovi jako k mladému bojovníkovi a „fanatikovi nejvyššího stupně. Mollie je jeho opakováním v sukních. Je strašně sektářská, pevná ve svých názorech a má železnou vůli. Ani deset koní by ji nedokázalo od ničeho odtrhnout, ať už je pro danou věc či proti. Ale při tom všem je to jedna z neupřímnějších živoucích duší se zápletem pro náš ideál.“

Nejmotivnější setkání těchto let se odehrálo v roce 1926, když z Ruska přijeli Jacob a Mary Abramsovi, zklamaní sovětským systémem. Několik týdnů sdíleli všichni čtyři staří přátelé pokoj Seni a Mollie v bytě Volinových, povídali si o starých časech a přemýšleli, co je čeká v budoucnosti, než Abramsovi odcestovali do Mexika, kde strávili zbytek života. Pokud jde o ostatní obviněné v procesu z roku 1918, Lachowsky se odstěhoval do rodného Minsku a už o něm nikdy nikdo neslyšel, zatímco Lipman pracoval jako agronom až do Staliny velké čistky, kdy byl zatčen a zastřelen. Jeho žena Ethel strávila deset let v sibiřském vězeňském táboře.

Když vypukla v roce 1939 válka, nacházeli se Seňa a Mollie v Paříži. Zpočátku je nikdo neobtěžoval, ale zanedlouho je dostihl jejich židovský původ a anarchistické přesvědčení. Dne 18. května 1940 byla Mollie umístěna do internačního tábora, zatímco Seňovi se s pomocí francouzských soudruhů podařilo uprchnout na neokupované území Francie. Nějak se podařilo dosáhnout Mollina propuštění a oba dva se znovu setkali v Marseille. Na podzim 1941 se zde naposledy sešli se starým přítelem Volinem a krátce nato přepluli Atlantik a usadili se v Mexico City. „Jak mě bolí srdce za naše opuštěné milované“, napsala Mollie v prosinci 1942 Rudolfovi a Milly Rockerovým. „Kdo ví, co bude s Volinem, se všemi našimi španělskými přáteli, s naší židovskou rodinou! Je to k zbláznění!“

Následujících dvacet let provozoval Seňa v Mexico City fotografický ateliér pod názvem SEMO – zkratka ze Seňa a Mollie. Během té doby navázali úzký vztah se španělskými soudruhy ze skupiny Tierra y Libertad, přičemž zůstávali v blízkých stycích s Jacobem a Mary Abramsovými, a to i přes Jacobovo přátelství s Trockým, který se také připojil ke kolonii vyhnanců v Mexiku. Krátce před smrtí v roce 1953 bylo Abramsovi povoleno vstoupit na půdu Spojených států, aby se zde podrobil operaci rakoviny hrdla. „Byl to umírající muž, který se sotva hýbal“, vzpomínala jejich přítelkyně Clara Larsenová, „ale přesto ho 24 hodin denně hlídal agent FBI!“

Mollie se však do Ameriky nikdy nevrátila. Přátelé a příbuzní museli za návštěvou cestovat přes hranice do Mexico City nebo později do Cuernavaky, kam se spolu se Seňou uchýlili na odpočinek v roce 1963. Když byla deportována ze Spojených států, prohlásila, že bude „hájit svůj ideál, anarchistický komunismus, ať bude v kterékoli zemi“. Svému slibu zůstala věrná v Rusku, v Německu, ve Francii a nyní i v Mexiku. Mluvila plynule rusky, jidiš, anglicky, německy, francouzsky a španělsky, dopisovala si se soudruhy z celého světa a sledovala veškerý anarchistický tisk. Přijímala také mnoho návštěv, včetně například Rosy Pesottové a Clary Larsenové.

V roce 1976 natočil Mollie Steimerovou holandský televizní štáb, který pracoval na dokumentu o Emmě Goldmanové, a na začátku roku 1980 ji znovu natáčel newyorský Pacific Street Collective, kterému vášnivě vyprávěla o svém milovaném anarchismu. V posledních letech se Mollie cítila již vyčerpaná a unavená. Hluboce ji zarmoutila smrt Mary Abramsově v lednu 1978. O dva roky později, krátce po natáčení rozhovoru s Pacific Street Collective, zemřela na selhání srdce ve svém domě v Cuernavace. Její revoluční vášeň hořela až do konce neztenčeným plamenem. Seňa, slabý a nemocný, byl zdrcen jejím náhlým odchodem. Vydržel necelý rok a zemřel ve Španělské nemocnici v Mexico City 19. června 1981.

Zdroj: Paul Avrich, *Anarchist Portraits*, Princeton University Press, Princeton 1988, s. 214–226.

Přeložil -ČP-, redakčně kráceno.

Ida Mett byl pseudonym, který používala známá (původem běloruská) anarchistka Ida Lazarevičová rozená Gilmanová (20. července 1901 – 27. června 1973).

Ida Meyrovna (podle některých webů Markovna) Gilmanová se narodila 20. července 1901 v rodině židovského obchodníka s látkami v běloruském městě Smarhoň. Počátkem 20. let začala studovat medicínu, nejprve v Charkově, a později, po útěku z Charkova před bolševickými čistkami, zaměřenými na anarchistické skupiny, pokračovala ve studiu v Moskvě. Zde se také provdala za svého prvního muže Davida Tenenbauma. Pohybovala se v anarchistických kruzích a byla pro svou činnost dvakrát vyšetřována tajnou policií GPU, v únoru 1923 a pak v březnu 1924, kdy byla uvězněna za „činnost ve studentské skupině anarchistů“ a odsouzena k zákauz pobytu ve velkých městech (mimo jiné v Moskvě, Leningradě, Charkově, Kyjevě, Oděse atd.). Bylo jí tak znemožněno dokončit studium medicíny jen několik týdnů před získáním lékařského diplomu. Následkem toho se oba manželé rozhodli ze Sovětského svazu uprchnout.

Po krátkém pobytu v Polsku se Ida Mettová v listopadu 1925 přestěhovala do Paříže, kde se zapsala jako studentka na Faculté des Lettres. Rozvedla se s prvním manželem Davidem Tenenbaumem a 4. května 1926 požádala policejní prefekturu o povolení k dvouletému pobytu ve Francii, aby mohla dokončit svá studia. Byla členkou polské a ruské anarchistické skupiny v Paříži a účastnila se aktivně činnosti Comité International de Défense Anarchiste (CIDA, Mezinárodního výboru na obranu anarchistů). Od února 1926 se také stala pravidelnou přispěvatelkou časopisu *Dělo truda* (Дело труда – Věc práce), který vydávala skupina ruských anarchistů v exilu – mezi její hlavní protagonisty patřili Nestor Machno, Petr Aršinov a Volin (Vsevolod Ejchenbaum). Od roku 1927 byla také sekretářkou Nestora Machna a redaktorkou časopisu.

Ve skupině okolo časopisu *Dělo truda* se seznámila se svým budoucím partnerem a manželem Nicolosem Lazarevičem a společně přispěli do kolektivního projektu „Organizační platformy všeobecného svazu anarchistů“, známého též pod označením Aršinovova Platforma. Toto programové prohlášení bylo publikováno na pokračování od června 1926 na stránkách časopisu *Dělo truda* a vyvolalo následně bouřlivou polemiku v rámci mezinárodního anarchistického hnutí – v dubnu 1927 vyšla reakce na Platformu, kterou podepsala skupina ruských anarchistů (Sobol, Flechine, Schwartz, Steimerová, Volin, Lia, Roman, Ervantian) a která autory Platformy obviňovala z toho, že chtějí „bolševizovat anarchismus“.

V polovině roku 1928 byla Ida Mettová vyloučena z ruské anarchistické skupiny *Dělo truda* za „náboženské praktiky“: v den úmrtí svého otce, Meyera Gilmana, údajně zapálila podle židovského zvyku svíčku. Nicméně podle autora životopisného hesla Nicolase Lazareviče se oba se skupinou rozešli pro názorové neshody a silící „bolševizační“ praktiky.

Neznamenalo to však rozchod s anarchismem – oba manželé Ida Mettová i Nicolas Lazarevič nadále spolupracovali jak s týdeníkem Sébastiena Faureho *Le Libertaire*, tak především se syndikalistickou revuí *La Révolution prolétarienne*. Koncem roku 1928 se navíc Lazarevič pokusil začít v Paříži vydávat časopis ruské syndikalistické skupiny s názvem *La libération syndicale* (vyšlo jediné číslo v prosinci 1928). Následkem toho byl vyhoštěn z Francie a Ida Mettová se spolu s ním odstěhovala do Belgie. Žili v belgickém městě Liege, kde Ida pokračovala ve studiu medicíny a zároveň se zde aktivně podílela na činnosti anarchistické skupiny. Za svého pobytu v Liege se v anarchistickém prostředí seznámila se španělskými soudruhy Franciscem Ascasem a Buenaventurou Duruttim. V říjnu 1930 založili společně výbor za osvobození F. Ghezziho se sídlem v Bruselu. V roce 1930 vydal výbor brožuru *Au Secours de Francesco Ghezzi, un prisonnier du Guépéou*, na jejíž redakci se Ida Mettová podílela.

V červnu 1931, poté co byla ve Španělsku vyhlášena republika (14. dubna 1931), odcestovali manželé Lazarevičovi do Španělska. Účastnili se zde různých demonstrací a manifestací, o nichž Nicolas i Ida pravidelně referovali v *La Révolution prolétarienne*.

Po krátkém pobytu v Paříži se koncem roku 1932 oba vrátili do Belgie, kde Ida pracovala pro farmaceutickou společnost. Společně s Jeanem de Boëm založili v Bruselu časopis *Le Réveil syndicaliste* (1. číslo vyšlo 29. října 1932). Pro účast na protiválečné demonstraci v Bruselu byla spolu s manželem a dvěma belgickými komunistickými aktivisty stíhána policií a 10. listopadu 1934 odsouzena bruselským trestním soudem k patnáctidennímu podmíněnému trestu odnětí svobody a pokutě 420 franků. Byla také okamžitě propuštěna ze zaměstnání. Pokračovala v činnosti a podílela se na kampaních ve prospěch F. Ghezziho a Victora Serge, vězněných v SSSR, a proti vyhoštění zahraničních anarchistů. Nicolas Lazarevič byl v Belgii v roce 1935 odsouzen na rok do vězení a po jeho propuštění se manželé Lazarevičovi přestěhovali zpět do Francie.

Ida se v Paříži stala tajemnicí odborového svazu pracovníků v plynárenství na předměstích, který působil v rámci Burzy práce. V této době nadále spolupracovala s časopisem *La Révolution prolétarienne*. Po celé toto období také přispívala do anarchistického týdeníku Sébastiena Faureho *Le Libertaire*, komentovala zvláště moskevské procesy koncem 30. let; v čísle z 28. srpna 1936 uveřejnila článek s názvem „Stalin vyhlazuje generaci Října“, v němž psala, že „to, co se děje v Rusku, je jen logickým vyústěním absolutistického režimu, který zde vládne ve všech oblastech společenského života“. K této otázce se vrátila v čísle z 11. září v článku s názvem „Moskva jako centrum likvidace proletářské revoluce“ a rozšířila ji i na události ve Španělsku: „... z toho vyplývá, že nechce-li dělnická revoluce zahynout ve vnitřních rozporech, pokud syndikalisté, anarchisté, členové POUM a vůbec dělníci nechtějí být po vítězství nad fašisty zničeni společným úsilím buržoazie a Stalinových agentů ve Španělsku, musí od nynějška pochopit, že před sebou mají Franca a De Llana, osvědčené nepřátele, ale také Hernandezze [Jesús Hernández Tomás, člen španělské komunistické strany, v letech 1936–1939 ministr školství a kultury, v roce 1944 byl stalinisty ze strany vyloučen] a Pasionariu [Dolores Ibárruri Gómez, zvaná „la Pasionaria“, členka španělské komunistické strany, která v listopadu 1936 v bojích o Madrid zpopularizovala slogan ¡No Pasarán!], nepřátele pro dělnickou věc neméně hroživé“. Spolupráci s *La Révolution prolétarienne* přerušila v polovině roku 1938 kvůli sporu mezi ní a redakcí, jehož příčinou byly otevřené antisemitské články publikované v časopise.

Po německé okupaci Francie za druhé světové války byla 8. června 1940 spolu se svým synem Markem zatčena a internována v táboře Rieucros (Lozere), zatímco Nicolas byl internován v táboře Vermet. Po osvobození v dubnu 1941 se s rodinou uchýlila do „svobodné“ zóny, nejprve do Marseille, v lednu 1942 se přesunuli do La Garde-Freinet a později do Draguignanu v departementu Var, kde žili až do roku 1946, kdy se celá rodina vrátila do Paříže.

Po válce spolupracovala se skupinou Spartacus (skupina antiautoritářských marxistů okolo René Lefeuvra, vydávala revue *Spartacus* a *Masses* a edici Cahiers Spartacus, v níž vyšlo několik brožur Victora Serge a například také Rudolfa Rockera, Daniela Guérina, Gastona Levala či Alexandra Skirdy), vydala pár článků v její revue *Masses* a v roce 1948 vydala v edici Spartacus brožuru *La Commune de Kronstadt* (Kronšadtská komuna), kterou napsala ještě před válkou. V letech 1948 až 1951 pracovala jako lékařka v preventivním zařízení pro židovské děti v Brunoy, zatímco její manžel Nicolas se vrátil k řemeslu korektora. (Za poznámku stojí, že posledních 20 let

svého života se Lazarevič intenzivně věnoval studiu ruského jazyka a literatury a také studiu češtiny – jeho vášeň jej přivedla až na katedru východních jazyků na Sorbonně, jejímž ředitelem byl jeho přítel Pierre Pascal, a také na univerzitu v Nanterre. K zájmu o češtinu přivedl Lazareviče patrně Jiří Veltruský, který po emigraci do Francie mimo jiné vydával pod pseudonymem Paul Barton počátkem 50. let časopis české levicové emigrace *Masses-Information Tchecoslovaquie*, podobně jako Lazarevič, který vydával časopis ruské levicové emigrace v Paříži *La Réalité russe*. Mezi oběma časopisy existovala úzká spolupráce.) Ida Mettová poté pracovala jako překladatelka textů pro chemický průmysl. V polovině 50. let vydala v pařížském nakladatelství Les Iles d'Or dvě knihy o situaci v Sovětském svazu, *La médecine en USSR* (Medicína v SSSR) a *L'école soviétique. Enseignements primaire et secondaire* (Sovětská škola. Základní a střední vzdělání; obě knihy jsou podepsané jejím pravým jménem Ida Lazarevičová, na druhé knize spolupracoval Nicolas Lazarevič).

V 50. letech také úzce spolupracovala s revu *Est et Ouest*; byla členkou redakce a podílela se například na speciálních monografických číslech *Le communisme européen depuis la mort de Staline* (Evropský komunismus po Stalinově smrti, únor 1957) a *1917-1957 – Histoire et bilan de la révolution soviétique* (Dějiny a bilance sovětské revoluce, říjen 1957). V roce 1968 vydala opět v edici Spartacus knihu *Le paysan russe dans la révolution et la post-révolution* (Ruský sedlák za revoluce a po revoluci). Sepsala také opakovaně své vzpomínky na Nestora Machna, ztracené za války, v nichž se ho snažila očistit od nejrůznějších obvinění, například z alkoholismu či

antisemitismu. Vzpomínky byly vydány tiskem v útlé brožuře deset let po její smrti – *Souvenirs sur Nestor Makhno*, [s. n., s. 1.] 1983. Věřodnost jejího líčení je ovšem poněkud diskutabilní, jak ukazuje například Alexandr Skirda v doslovu k edici Machových textů *Boj proti státu a jiné eseje*.

Ida Lazarevičová zemřela v Paříži 27. června 1973. Její archiv věnoval syn Marc Lazarevič Mezinárodnímu institutu sociálních dějin v Amsterdamu. Archiv Nicolase Lazareviče předal jeho přítel Pierre Pascal mezinárodní knihovně soudobé dokumentace BDIC při univerzitě v Paříži-Nanterre.

Zdroje:

- heslo Ida Mett v Jean Maitron (ed.), *Le Dictionnaire biographique du mouvement ouvrier*.
- <https://maitron.fr/spip.php?article148536>
- heslo LAZAREVITCH-GILMAN, Ida, Markovna, „Ida Mett“, *Dictionnaire des militants anarchistes*, <https://militants-anarchistes.info/spip.php?article3161>
- Sylvian Boulouque, „Ida Gilman, dite Mett, médecin et anarchiste“, *Archives Juives* 34, 2001, č. 2, s. 126–127. <https://www.cairn.info/revue-archives-juives1-2001-2-page-126.htm>
- Nick Heath, „Mett, Ida, 1901–1973“, <https://libcom.org/article/mett-ida-1901-1973>
- Augustín Guillamón, „Mett, Ida (1901–1973) y Lazarévitch, Nicolás (1895–1975)“, *Catalunya*, č. 160, duben 2014, s. 30. <https://www.revistacatalunya.cat/?p=283>

MARIE GOLDSMITHOVÁ

Marie Goldsmithová (19. července 1871 – 11. ledna 1933), která publikovala také pod pseudonymy Maria Korn, M. Corn či M. Isidrine, byla znamenitou vědkyní a anarchistickou myslitelkou, která se podílela na mnoha zásadních diskusích mezinárodního anarchistického hnutí své doby.

Marie Isidorovna Goldsmithová se narodila pravděpodobně 19. července (podle gregoriánského kalendáře; podle kalendáře juliánského, který v té době v Rusku platil, se psalo datum 7. července) roku 1871. Pravděpodobně proto, že údaje se v různých zdrojích značně liší (od 1862 po 1873) a není snadné určit, který z nich je správný. Stejná nejistota panuje, i pokud jde o místo narození. Někteří autoři uvádějí, že se narodila v městečku Piněga v Archangelské oblasti, kam byl její otec odsouzen do vyhnanství a jeho žena ho tam následovala (toto tvrzení je údajně založeno na osobním vyjádření Marie Goldsmithové v dopise Maxi Nettlauovi), podle jiných názorů se údajně narodila ve Švýcarsku, kam její rodiče emigrovali, ale k této emigraci došlo, jak uvidíme, až později. Převládá mínění, že se narodila v tehdejším hlavním městě ruské říše, v Sankt-Petěrburgu.

Její otec, Isidor Goldsmith, vystudoval práva na petrohradské univerzitě a svou intelektuální zvidavost a univerzitní vzdělání uplatňoval jednak v nakladatelském světě a jednak jako advokát, který se často zastával práv znevýhodněných. Vydával postupně časopisy *Znanie*, 1870–1877 a *Slovo*, 1878. Tyto tiskové orgány pozitivistické orientace se věnovaly striktně materialistickým, vědeckým a socialistickým myšlenkám a publikovaly rozhovory s vlivnými mysliteli, jako byli Karel Marx nebo Petr Lavrov. Mnohé z těchto článků byly v přímém rozporu s názory přísně pravoslavného carského režimu.

Matka Marie Goldsmithové, Sofie Ivanovna rozená Androsová, rovněž strávila jistý čas studiem na moskevské fakultě medicíny, stala se lékařkou a 2. srpna 1876 získala na univerzitě v Curychu doktorát z botaniky. V Curychu, v této kolébce socialistického myšlení se Sofie seznámila s Petrem Lavrovem, jedním ze zakladatelů hnutí narodníků. Sofie byla do té míry zapojena do radikálního

aktivismu své doby, že měla tu čest účastnit se i jedinečného setkání Petra Lavrova a Michaila Bakunina, dvou nejpřednějších ruských revolučních intelektuálů. Marie Goldsmithová na toto spojení v pozdějších letech navázala. V rámci své pilné překladatelské činnosti vydala například v roce 1903 francouzský překlad Lavrovových *Historických dopisů*. A když v roce 1916 umíral její přítel James Guillaume, odkázal jí některé z Bakuninových nevydaných klíčových rukopisů. Zůstala také blízkou přítelkyní Bakuninova synovce Alexeje Iljiče Bakunina; a byla to Emilia Nikolajevna Bakuninová (rozená Lopatinová), Alexejova manželka, která pomáhala jako ošetřovatelka Mariiny matky v posledních chvílích jejího i Mariina života.

V důsledku narůstajících perzekucí, jimž bylo v carském Rusku vystaveno veškeré revoluční hnutí a které postihovaly i vydavatele radikálních časopisů Isidora Goldsmitha, se rodina v roce 1884 rozhodla pro emigraci. I zde se ovšem informace různých pramenů značně liší. Někteří autoři uvádějí, že se přesunuli rovnou do Paříže, jiné zdroje tvrdí, že emigrovali až v roce 1888, nejprve do švýcarského Curychu. Asi nejuplněnější líčení, které najdeme v biografickém slovníku ruských bojovníků proti carismu, nabízí ještě dobrodružnější příběh. Podle tohoto líčení Isidor Goldsmith uprchl před carskou policií skutečně v roce 1884 přes Finsko do Itálie. V dubnu 1885 se přestěhoval do Bulharska a koncem roku 1886 do turecké Konstantinopole. Zde byl v dubnu 1887 zatčen a vydán ruským policejním orgánům, které jej eskortovaly do Oděsy. Během soudního procesu v dubnu 1888 v Oděse se mu podařilo uprchnout podruhé. Poté se celá rodina usadila v Paříži a toto město se s malými přestávkami stalo domovem Marie Goldsmithové až do konce jejího života. Nedlouho po příjezdu do Francie byl ale její otec Isidor

zatčen za podvod a zemřel koncem prosince 1890 při odpykávání trestu v pařížské věznici Mazas.

Každopádně na počátku devadesátých let byla Marie Goldsmithová členkou pařížské skupiny *Etudiants socialistes révolutionnaires internationalistes* (ESRI – Skupina mezinárodních revolučních studentů socialistů, což byla mládežnická frakce ruských eserů v exilu). Do roku 1897 spolu s přáteli Léonem Rémyem a Marcem Pierrottem posunuli ideovou orientaci skupiny výrazně směrem k anarchistickému stanovisku, zejména v otázce voleb. V následujících letech vydala ESRI několik brožur o nejrůznějších otázkách, jako je postavení žen v anarchistickém komunismu nebo užitečnost – či neužitečnost – sionismu jako protilátky proti antisemitismu. Marc Pierrot vzpomíná, že Goldsmithová měla obzvláště velký vliv na jejich formulaci. Tyto brožury, podepsované společně ESRI, aby za ně nebyly připisovány zásluhy žádnému jednotlivému autorovi, nám také nabízejí jedinečnou možnost nahlédnout, co si mohla Goldsmithová myslet o tématech jako feminismus a sionismus, k nimž se v pozdější době již příliš nevyjadřovala. Jednou z takových brožur, jejichž vznik výrazně ovlivnila, byla i publikace *Le Tolstoïsme et l'anarchisme*, kterou známe z českého překladu S. K. Neumanna pod názvem *Tolstoj a anarchismus*. V druhé polovině 90. let také pracovala v redakci časopisu *Humanité nouvelle*, který v Paříži vydával Augustine Hamon. Postupně si Marie Goldsmithová rozšiřovala okruh pařížských přátel a v prvním desetiletí 20. století se začala více zapojovat do činnosti anarchistických skupin.

Mezitím studovala biologii a psychologii na pařížské Sorbonně, kde v roce 1894 získala licenciát. Brzy se seznámila s Yvesem Delageem, který sám měl doktorát z medicíny. Delageovy práce Goldsmithovou značně ovlivnily, stala se jeho výraznou žačkou a později i blízkou spolupracovnicí, zejména po roce 1904, kdy téměř úplně oslepl. Napsali společně tři knihy, které získaly mezinárodní ohlas, a stejně tak i řadu článků z oboru evoluční biologie, jíž se zabývali. První z těchto knih, *Teorie evoluce* (1909) vyšla dokonce ještě předtím, než Goldsmithová v roce 1915 dokončila doktorské studium o psychologických reakcích ryb. V letech 1902–1919 byla navíc Goldsmithová jmenována tajemnicí redakce zoologické sekce Delageova akademického časopisu *L'année biologique*, což byla významná funkce, která jí zajistila ještě větší vliv a prestiž, ale na druhé straně také nevráživost některých kolegů.

Ta byla příčinou, že po Delageově smrti v roce 1920 se jí nepodařilo sehnat stabilní místo v oboru. Další z důvodů uvádí v nekrologu Goldsmithové Grigorij Maximov: bylo jí sice na základě jejích dobře známých a solidních vědeckých výsledků nabídnuto několik „lukrativních“ míst na univerzitách či jiných vědeckých institucích po celém světě, včetně Carnegie Institute nebo Rockefellerova institutu ve Spojených státech, nicméně ona tyto nabídky odmítala, aby mohla zůstat v blízkosti své matky. Zdá se, že nejdále byla ochotna jít na Station biologique de Roscoff, mořský biologický výzkumný ústav na severním pobřeží Bretaně. Založil ho Delage a právě zde prováděla Goldsmithová většinu svých výzkumů ryb a dalších vodních živočichů.

Skupina ESRI se sice v roce 1900 rozpadla, ale Goldsmithová zůstala horlivou propagátorkou anarchistických ideálů. Brzy začala psát do anarchistických periodik ve Francii i po celém světě. V roce 1903 se s Georgem Gogeliou a jeho ženou Lydií podílela na založení časopisu *Chleb i volja*, který vydávala ruská skupina anarchistů komunistů v Ženevě. Goldsmithová zde hájila pozice anarchosyndikalismu. Mimo to přispívala do ruských anarchistických časopisů *Burevestnik* (Paříž, 1906) a *Golos Truda* (New York, 1911). V roce 1906 se zúčastnila konference ruských anarchokomunistických skupin v Londýně, kde přednesla zprávu o organizaci. Ovšem asi nejvýznamnější z těchto tiskovin byly *Les Temps Nouveaux*, noviny vydávané francouzským anarchistou Jeanem Gravem. Goldsmithová do novin hojně přispívala, psala elegantní francouzštinou o soudobém dělnickém hnutí a anarchistické teorii a rozdmýčovala debaty se svými socialistickými soupeřky, a nakonec se stala členkou redakční rady. Přispívala také do nejdéle vycházejícího newyorského anarchistického periodika, jidiš časopisu *Fraye Arbeter Shtime*, jehož redaktorem byl v té době Saul Janovskij.

Kromě své publikační činnosti udržovala Goldsmithová rozsáhlou korespondenci s nejnámějšími anarchisty své doby. Například se svou osobní přítelkyní Emmou Goldmanovou udržovala písemný styk po dobu více než tří desetiletí. Mezi další slavné korespondenty patřili francouzský anarchista James Guillaume a syndikalista Émile Pouget, ruský anarchista Alexander Ge a nizozemský anarchosyndikalista Christian Cornelissen. Nejslavnějším a také nejpilnějším dopisovatelem Goldsmithové z řad anarchistů byl ale Petr

Kropotkin, s nímž si mezi lety 1897 a 1917 vyměnila více než 350 dopisů. Jejich pouto bylo hluboké a zahrnovalo politické, vědecké i osobní zájmy. Kropotkin si Goldsmithové vážil natolik, že jí svěřil, pro případ své smrti, dokončení a překlad druhého dílu *Vzájemné pomoci*: „Pokud nebudu moci dokončit poslední stránky sám, napište je francouzsky a Seňa Shapiro a Saša je přeloží do angličtiny. Znáte to téma lépe než já, vžijete se do mých myšlenkových pochodů a budete to umět.“ Toto dílo sice Kropotkin dokončil, ale zemřel před vydáním pokračování svého dalšího významného díla, *Etiky*. Goldsmithovou pověřil úkolem přeložit to, co napsal, a opatřit dílo předmluvou. Podle Maximova „byla jediná, koho považoval za schopného této práce, a to jak vědeckým vzděláním, tak duchem“.

Po první světové válce pokračovala Marie Goldsmithová ve spolupráci s anarchistickým tiskem a pod pseudonymy Maria Korn a M. Isidine psala především do *Les Temps Nouveaux*, které tehdy redigoval její přítel Marc Pierrot. Přispívala také do syndikalistického bulletinu *La Voix du travail* (vycházel v Paříži, 15 čísel od srpna 1926 do října 1927), jehož hlavním redaktorem byl Pierre Besnard a do jehož okruhu patřili i další významní ruští emigranti jako Nicolas Lazarevič nebo Alexander Schapiro. Spolu s Petrem Aršinovem, Nestorem Machnem, Idou Mettovou či Maximem Rankem byla také členkou redakce ruského exilového anarchistického měsíčníku *Dělo truda* (Paříž, 1925–1930). Byla například první, kdo ve Francii upozornil na Kronštadtské povstání – v dubnu 1921 napsala v *Les Temps Nouveaux*: „... nejde v žádném případě o kontrarevoluci, ale o změnu, která umožní ruské revoluci pokročit směrem ke skutečné rovnosti a skutečné lidové samosprávě. [Kronštadtští povstanci] vystoupili na obranu sovětů... proti vládě, která je ve skutečnosti zrušila tím, že je nahradila diktaturou funkcionářů.“

Ve dvacátých letech zasáhla Marie Goldsmithová do dvou živých sporů, které v anarchistickém tisku ve Francii proběhly. První z nich byl pokračováním roztržky z doby první světové války, která se týkala otázky, jaký postoj k této válce mají anarchisté zaujmout. V revue *Plus loïn*, kterou v návaznosti na *Les Temps Nouveau* vydával již zmiňovaný Marc Pierrot, vyšla počátkem roku 1928 série článků na toto téma. Marie Goldsmithová zde v listopadu 1928 pod pseudonymem M. Isidine publikovala příspěvek v anketě, která celou diskusi uzavírala. Goldsmithová, která o tomto tématu diskutovala již za války v korespondenci s Kropotkinem, dala nakonec i zde za pravdu jeho stoupencům: „Ano, v postoji anarchistů, kteří se ve Velké válce postavili na stranu jednoho z protivníků, existovala nepochybně rozpor [...] Nelze popřít, že účast ve válce je porušením pacifistických a antimilitaristických zásad, že vstup do armády a podřízení se její disciplíně je nemalým ústupkem. Ale není takový nedostatek logiky vlastní životu samotnému? [...] Jestliže účast ve válce porušuje pacifistické a antimilitaristické zásady, pak nekladení odporu invazním armádám je přinejmenším stejně velkým porušením prvotního principu odporu proti útlaku, stejně velkým opuštěním ducha revolvy [...]. Který z těchto dvou principů, jež jsou zde v konfliktu, je obecnější, hlubší, cennější: pacifistický a antimilitaristický princip nebo princip odporu proti útlaku? Nepochybně ten druhý. Antimilitarismus je pouze zvláštní formou odporu proti státu, stejně jako je válka jen zvláštním projevem kapitalistické a hierarchické organizace společnosti. Naproti tomu myšlenka odporu, boje proti silné moci, obrana práv a svobod každého společenského uskupení, myšlenka boje proti reakci ve všech jejích formách, je základní myšlenkou anarchismu.“ Navzdory těmto tvrzením nebyla debata o postoji anarchistů po roce 1914 uzavřena a připojení některých z nich k obrannému boji Francie (v hnutí odporu za druhé světové války) mělo sehrát významnou roli v dalších dějinách hnutí. „Pokaždé, když se tohoto bodu dotkneme,“ napsala M. Isidine, „vzplane hněv s novou silou.“

Jak již bylo řečeno, Goldsmithová úzce spolupracovala se skupinou Nestora Machna a Petra Aršinova okolo jejich měsíčníku *Dělo truda*. Dokonce pomáhala například Machnovi s překladem druhého a třetího dílu jeho pamětí. Když však Machno a Aršinov, spolu s Idou Mettovou, vydali v roce 1926 programové prohlášení Organizační Platformy, nebránilo to Goldsmithové v tom, aby ho podrobila věcné kritice. Na vydání Platformy reagovala upozorněním, že Aršinov a jeho soudruzi ve svém programu podporují tyranii většiny. To přimělo platformisty hájit své myšlenky v dodatečném článku, který reagoval přímo na její kritiku. Celá záležitost tím však vyřešena nebyla a Goldsmithová kritizovala Platformu (ale i její oponenty, zastánce syntézy) na stránkách revue *Plus loïn* i v dalších letech, čímž nutila Aršinova opakovaně obhajovat jeho názory. Konflikt vyvrcholil ve chvíli, kdy Aršinov v roce 1931 nakonec anarchismus zcela opustil. Ve svém eseji na rozloučenou, *Anarchismus a diktatura proletariátu*,

napsal, že Marie Goldsmithová byla jedním z anarchistických teoretiků (mezi něž počítal i Errica Malatestu a další), kteří falešně odmítli Platformu na základě „demokraticko-dekadentních“ východisek. Je třeba poznamenat, že Machno se nikdy anarchismu ani Platformy nevzdal a nezdá se, že by si tento spor bral nějak osobně.

Silné pouto mezi Marií a matkou nebylo nikdy tak jasné jako v jejích posledních chvílích na začátku roku 1933. Když její matka v noci z 8. na 9. ledna 1933 po vleklé srdeční chorobě zemřela, Marie se rozhodla ji rychle následovat: o dva dny později si vzala jed a zemřela ráno 11. ledna ve věku 61 let, v nemocnici pro chudé Hospital

Cochin. Zanechala po sobě jen krátký vzkaz: „Jdu za ní. Prosím, pohřbete nás společně. Máme dvě místa vedle mého otce na hřbitově v Ivry. Vše předávám a přenechávám A. Schapirovi a E. Bakuninové. Prosím, nakrmte ptáčky a svěřte je do dobrých rukou.“

Zdroje:

- <https://libcom.org/article/goldsmith-marie-her-life-and-thought>
- <https://maitron.fr/spip.php?article153994>
- <https://theanarchistlibrary.org/library/soren-hough-marie-goldsmith>
- <https://mariegoldsmith.uk/>

LIDSTVO NEBO TŘÍDA?

MARIE GOLDSMITHOVÁ

Jako ukázkou myšlenek Marie Goldsmithové uvádíme jeden z jejích teoretických článků, který napsala pod pseudonymem M. Isiðine pro časopis Plus loin (č. 62, květen 1930, s. 1-2).

Je nepopíratelným faktem, že v našich kruzích panuje v současné době jistá váhavost, jistá nerozhodnost, jistá tendence zkoumat a revidovat koncepcce, které se ještě před několika lety zdály být každému anarchistovi pevně dané. Tento stav myslí je zčásti důsledkem války, zčásti a především důsledkem ruské revoluce. Mocný porыв tohoto velkého sociálního experimentu dohnal mnohé naše soudruhy ke dvěma protichůdným koncepcím: někteří se přihlásili k bolševismu a k diktatuře proletariátu, jež podle nich jediná odpovídá revoluční době; jiní se naopak o bezprostřední revoluci nezajímají a proti dělnickým bojům a myšlence třídy staví myšlenku lidstva a prosazují čistě výchovné a morální působení. Na rozdíl od těch prvních si ti druzí stále říkají anarchisté a snaží se anarchismus revidovat právě v tomto smyslu.

Klade se tu velká otázka: Co je to anarchismus? Je to třídní myšlenka nebo myšlenka obecně lidská? Na tom, jak na tuto otázku odpovíme, závisí mnoho teoretických i praktických závěrů. Není ale sama tato otázka položena falešně, což ji činí neřešitelnou? Ve skutečnosti nemáme právo stavět tyto dva pojmy – „lidstvo“ a „třídu“ – proti sobě, alespoň pokud se jedná o třídu utlačovanou. Pokrok v průběhu dějin spočívá v tom, že se člověku odstraňuje z cesty vše, co mu brání žít a rozvíjet se, co z něj dělá otroka přírody nebo jiných lidí, co ho materiálně a morálně zotročuje. Na své cestě vpřed stálo lidstvo vždy do popředí boj proti *nějaké* formě útlatku: zrušení otroctví a nevolnictví, boj za svobodu svědomí, zrušení feudálních privilegií, svržení politického despotismu, osvobození utlačovaných národů, zrušení námezdní práce atd. V každé době je osud pokroku spojen s vítězstvím té společenské skupiny, jejíž osvobození je na pořadu dne: otroci, nevolníci, námezdní dělníci, oběti politického, národnostního nebo náboženského útlatku. Není náhoda, že v čele všech osvobozovacích bojů naší doby stojí dělnická třída, i když nejde o její bezprostřední zájmy: dělnická třída při *každém* útlatku trpí nejvíce, zatímco vládnoucí třída se mu dokonale přizpůsobuje, a proto se smysl pro spravedlnost dělnické třídy bouří, zatímco smysl vládnoucí třídy tvrdě spí.

V naší době, od časů Francouzské revoluce, je hlavní formou útlatku kapitalismus vykořisťující práci. Je zřejmé, že dokud nebude práce emancipována a dokud nebude nastolena ekonomická rovnost, neposkytne zrušení ostatních forem útlatku člověku žádnou svobodu, žádný opravdu lidský život. Proto se stalo úkolem moderní doby uskutečnění socialismu; je to forma, kterou na sebe dnes bere boj za pokrok. A společenská třída, jejíž emancipace se tak dostává na pořad dne, se nutně stává velkým dělníkem pokroku, jeho vůdčím bojovníkem. V současném třídním boji je každé vítězství dělníků vítězstvím pokroku a lidstva vůbec; každá porážka je jeho zastavením nebo ústupem. Žádný rozpor tu neexistuje: kdyby nám někdo někdy

navrhl akci, která by byla užitečná zájmům proletariátu, ale nebezpečná pro zájmy lidstva a jednotlivce obecně, odpověděli bychom, že je v tom nějaká chyba a že daná taktika je nepochybně škodlivá i pro samotný proletariát. Ukazuje nám to „diktatura proletariátu“: strana, která si osobuje právo mluvit a vydávat zákony jménem proletariátu, vytváří pro proletariát režim politického a ekonomického otroctví, jež mu naprosto znemožňuje těžit z výdobytků revoluce, pro kterou prolil svou krev. Utlačovanou třídu nelze bránit tím, že jsou pošlapávána práva jednotlivce, jeho svoboda mínění, jeho lidská důstojnost. Totéž platí i pro opačný pól: pokud společnost v dané civilizaci nebere v úvahu požadavky utlačované třídy, hrozí této civilizaci zánik. Takto padly řecká a římská civilizace, protože si nevšimli, že jejich ohromující stavba je založena na otroctví.

Když mluvíme o „třídním boji“, musíme rozlišovat dvě různé věci: skutečnost a teoretickou koncepci. *Skutečnost* je nesporná; popírat ji mohou pouze buržoové a reformátoři, kteří věří v solidaritu zájmů vykořisťovatelů a vykořisťovaných. *Teorie* je pochybnější a odpovídá na otázku, které třídy tvoří společnost a jak se odehrává boj mezi nimi, zůstává diskutabilní i v marxistické literatuře. Marxisté staví zpravidla na jednu stranu proletariát a na stranu druhou vše, co proletariátem není (rolníky, řemeslníky, buržoazii, intelektuály atd.), přičemž jako kritérium přijímají roli každého z nich ve výrobě: u proletářů je to fakt, že dostávají mzdu. Anarchisté kladou otázku jinak: rozdělují společnost na utlačovatele a utlačované a hájí ty druhé, ať už patří do jakékoli ekonomické kategorie, pokud nežijí z vykořisťování práce ostatních. Ve většině evropských zemí, kde se anarchismus zrodil a kde bojuje, je totiž utlačovanou třídou právě dělnická třída a dělnické hnutí tak pohlcuje anarchistické síly. Ale ani v zemi, kde (jako v Rusku před revolucí) tvoří utlačovanou masu převážně rolníci, nemá otázka jejich osvobození pro anarchisty o nic menší význam. Jejich nepřitelem je každý útlatk; v současné epoše má podobu kapitalistického vykořisťování, a ekonomická emancipace dělnické třídy se stává první a nejnnutnější podmínkou jakéhokoliv pohybu vpřed. Bez potlačení v *první řadě* ekonomické nadvlády není možný žádný lidský pokrok.

Zaujmeme-li toto hledisko neochvějně solidarity mezi věčnou činností pro pokrok lidstva a činností pro emancipaci práce, kterou staví na pořad dne naše doba, uvidíme, že k dosažení prvního cíle vede nejkratší cesta přes nevyhnutelnou etapu dosažení toho druhého. Stejně jako by bylo nepochopením podstaty anarchistické myšlenky, kdybychom se jí snažili podrobit myšlence diktatury proletariátu, bylo by i hrubou chybou snažit se udělat z anarchismu vágní proklamaci lidské svobody namísto skutečného a hmatatelného společenského hnutí, kterým vždy byl a kterým musí být, aby mohl mít skutečný vliv na vývoj událostí tohoto světa.

MARIJA GRIGORJEVNA NIKIFOROVÁ

Na revoluční akce bohatý životopis ruské anarchistické partyzáanky a propagandistky Marie Nikiforové (1885–1919), známé jako Marusja, která vedla jednotky Černé gardy na Ukrajině během ruské revoluce.

Některé málo známé epizody ze života Marie Nikiforové jsou historiky zcela opomíjeny, a nelze je tedy ověřit, protože chybí dokumentace, která by umožnila získat jistotu ohledně událostí, k nimž došlo za utajených okolností nebo v neklidné době revoluce. Navíc mnohé děje a události byly různými interprety upravovány, přikrašlovány, nebo dokonce úplně vyfabulovány, takže o naší hrdince existuje i nemalé množství zcela smyšlených příběhů. Dalo by se říci, že téměř každá epizoda jejího života má dvě nebo tři někdy i značně odlišné verze. Následující text tedy může sloužit i jako připomenutí, že ve vypjatých dobách válek a revolucí, stejně jako v případě ilegálních, podzemních hnutí, je často těžké odlišit dokumentaci od propagandy.

Marija Grigorjevna Nikiforová se narodila v Olexandrivsku (dnešním ukrajinském Záporoží) pravděpodobně v roce 1885 (některé zdroje uvádějí 1888). Od svých 16 let vystřídala řadu příležitostných zaměstnání, pracovala jako chůva či prodavačka a nakonec jako myčka lahví v palírně vodky.

Coby členka místní anarchokomunistické skupiny (nebo podle jiných pramenů radikální teroristické bojůvky, sympatizující jak s levými esery, tak s anarchisty) se mimo jiné podílela na některých útocích a expropriacích, aby pomohla financovat její činnost. Během zatčení policií se pokusila o sebevraždu odpálením bomby, která však nevybuchla. Při následném soudním procesu v Černihivu 13. října 1907 byla za vraždu policisty a účast na několika přepadeních odsouzena k trestu smrti. Nikiforová ovšem před soudem i lékařskou komisí trvala na tom, že se narodila v roce 1889 – na základě toho byla prohlášena za nezletilou a trest jí byl poté změněn na dvacet let nucených prací. Část trestu si odseděla na samotce v petropavlovské věznici v Petrohradě. Podle jedné z verzí po převozu na Sibiř zorganizovala vzpouru v narymské věznici a v roce 1910 uprchla, a to podobně jako svého času Bakunin – přes tajgu do Vladivostoku a následně přes Japonsko a Spojené státy. S útekem do USA jí pomohla skupina čínských anarchistických studentů žijících v Japonsku. V New Yorku navázala kontakt s mnoha ruskými anarchisty, kteří zde žili v exilu, a údajně publikovala pod různými pseudonymy články v ruskojazyčném anarchistickém tisku. To je však s největší pravděpodobností jen legendární báchorka. Ve skutečnosti se jí podařilo počátkem července 1909 uprchnout spolu s dvanácti dalšími spoluvězeňkyněmi z ženské věznice Novinsk v Moskvě a tajně odecestovat do Paříže.

Na krátkou dobu se přesunula do Bruselu, ale nakonec se kolem roku 1912 definitivně usadila v Paříži. V roce 1913 pobývala ve Španělsku a v Barceloně se s několika anarchisty zúčastnila přepadení banky, při němž byla zraněna. Tajně se léčila na klinice ve Francii. Nikiforová byla intersexuální žena a během léčby údajně podstoupila i lékařský zákrok. Na podzim roku 1913 se vrátila do Paříže, kde se stýkala s umělci a revolucionáři a zajímala se o malířství i sochařství. V té době se účelově provdala za polského anarchistu Witolda Brzosteka, přičemž si ponechala své příjmení. Koncem roku 1913 se v Londýně zúčastnila ruské anarchokomunistické konference. Byla jednou z 26 delegátů a podepisovala se jako Marusja (zdrobnělina jména Marija). Když vypukla světová válka, postavila se na stranu „Manifestu šestnácti“ a Kropotkinova stanoviska, které podporovalo obranu proti Německu. Přihlásila se do francouzské cizinecké legie a byla vyslána na makedonskou frontu. V Soluni ji zastihla zpráva o vypuknutí revoluce v Rusku, načež se vydala do Petrohradu.

Zúčastnila se schůzí v Kronštadtu, několikrát promluvila po boku I. S. Bleichmana ke kronštadtským námořníkům, které vyzývala ke vzpouře proti prozatímní vládě. V červenci 1917 se vrátila na

Ukrajinu, do Olexandrivsku. Tamní anarchisté, vesměs manuálně či duševně pracující, se dělili na anarchokomunisty a anarchistické individualisty, ale podle ukrajinského anarchistického partyzánského vůdce Nestora Machna to ve skutečnosti byli všechno revoluční anarchokomunisté. Počátkem června vytvořili anarchistickou federaci a začali vyvíjet intenzivní činnost mezi pracujícími. Nikiforová pak spolu se členy místní anarchistické federace prováděla rekvizice jménem místního sovětu. Už krátce po svém příjezdu provedla společně s městskou 300člennou Anarchistickou federací a s podporou místních továrních dělníků vyvlastnění místního lihovaru, přičemž část zabavených peněz věnovala místnímu sovětu. Poté odjela do Huljajpole, kde 29. srpna 1917 promluvila na shromáždění rolníků, kterému předsedal Machno, k němuž se připojila. Už 10. září 1917 vedla ve městě Orichiv dvě stě aktivistů, kteří přepadli vojenský sklad a obklíčili velitelství armády. Velícímu důstojníkovi se podařilo uprchnout, ale „nižší důstojníky Marusja vlastnoručně postřílela“. Řadoví vojáci byli odzbrojeni a puštěni. Ukořistěné zbraně byly odeslány machnovským silám do Huljajpole.

Nestor Machno a B. Antonov, další delegát Huljajpolského sovětu, se s Marií následně setkali v Olexandrivsku, když se tam vydali za dělníky, aby mimo jiné odhalili kontrarevoluční činnost, kterou Kereňského režim prováděl jménem dělníků na venkově. Jakmile však odjeli, městské úřady Marusju zadržely. Jejich agenti zjistili, kde bydlí, byla tajně zatčena socialistickým revolucionářem Popovem a vládním komisařem Michnem za to, že doprovázela anarchisty z Huljajpole, aniž by k tomu měla mandát od rolníků, a odvezena autem do vězení. Následujícího dne se olexandrivští dělníci dozvěděli o zatčení, zastavili práci a s vlašickými prapory pochodovali v zástupu k Sovětu dělnických a rolnických poslanců. Setkali se s předsedou místního sovětu, sociálním demokratem Motchaljem, z řad demonstrujících zvolili komisi a Motchalje přesvědčili, aby s nimi šel do vězení Nikiforovou osvobodit. Po jejím propuštění si ji dělníci vítězoslavně nesli k sídlu sovětu. Tam se nikdo z komisařů neodvážil veřejně vystoupit, čehož ona využila k tomu, aby dělníky svým mocným hlasem vyzvala k boji za společnost osvobozenou od veškeré autority.

Po říjnové revoluci v roce 1917 zřídila Marusja v Olexandrivsku oddíl Černé gardy, který mimo jiné pronásledoval armádní důstojníky a statkáře. V prosinci 1917 uzavřela spojení s bolševiky, kteří se s podporou černomořských námořníků znovu chopili moci v Olexandrivsku. V té době Nikiforová působila v městském revolučním výboru. Její černí gardisté také pomáhali nastolit sovětskou moc ve městech Charkiv a Jekatěrinoslav (dnešní Dnipro). Znovu se spojila s machnovskou armádou, poté se v lednu 1918 postavila kozáckým jednotkám ohrožujícím Olexandrivsk a donutila je ke kapitulaci. Opět využila svůj řečnický talent, když oddílům donských kozáků, kteří se předtím chystali připojit ke Kaledinově kontrarevoluční Bílé armádě, vysvětlila jejich roli za starého režimu a možnosti, jichž by se mohli chopit ve svobodné společnosti. Mnozí kozáci začali plakat jako děti. Jeden intelektuál, který projev vyslechl, poznamenal: „Bože můj, jak neduživé a žalostné jsou projevy Revolučního výboru a politických stran vedle projevů anarchistů, a především projevů Marusji Nikiforové.“ Díky tomu několik donských kozáků navázalo dlouhou korespondenci s anarchisty a odebíralo anarchistický tisk.

Později se přesunula do Jelizavetgradu (dnešní Kropyvnyckyj), kde zorganizovala další ozbrojený oddíl – Svobodnou bojovou družinu, která bojovala proti všem okupantům včetně Němců a Děnikina a vedla dva týdny pouliční boje s reakčními živly ve městě.

Poté co pomohla bolševikům k moci, uspořádali proti ní dva procesy (za neposlušnost a rabování) v Taganrogu v dubnu 1918 a v Moskvě v lednu 1919. V prvním procesu byla osvobozena, když se jí zastali svědci (mezi nimi byl i bolševik Antonov-Ovsejenko, s nímž se znala z pařížských časů a který chválil její revoluční aktivity). Při druhém procesu jí kromě Antonova-Ovsejenka obhajovala i početná skupina ruských anarchistů-komunistů vedená Apolonem Karelinem. Tribunál jí sice uznal vinnou, ale pro množství polehčujících okolností jí bylo pouze na rok zakázáno zastávat jakoukoli politickou funkci nebo velet. Poté se vrátila do Huljajpole, kde si jí pod svá křídla vzal Nestor Machno, ale protože Machno nechtěl porušit své spojenectví s Rudou armádou, odmítl jí udělit jakoukoli velitelskou funkci. Místo toho jí pověřil vedením anarchistických nemocnic, jeslí a škol. Podle jiných svědectví v té době vstoupila do Proletkultu a věnovala se studiu malířství. Začala také používat příjmení Brzostek (Bzostek) – podle tohoto pramene se vdala za Witolda Brzosteka, v té době člena Moskevské federace anarchistických skupin, až po osvobození z věznice v roce 1919.

Nikiforová tedy pracovala po Machnově boku a účastnila se schůzí. Dne 28. dubna 1919 je navštívil Antonov-Ovsejenko, který si prohlédl Machnovy jednotky a nadšeně popsal, jak na něj zapůsobily. Dne 7. května přišla na řadu návštěva delegace vedená Lvem Kameněvem, který navrhl zmírnění sankcí uvalených na Marusju. O měsíc později, v červnu 1919, však došlo, především díky intenzivní protianarchistické propagandě Trockého, k první vážné roztržce mezi machnovci a bolševiky, a jejich vojenské oddíly začaly bojovat proti sobě.

Již předtím ale, na prvomájovém shromáždění, došlo k rozkolu mezi některými předáky machnovského hnutí, především mezi samotným Nestorem Machnem a Marusjou Nikiforovou. Střetl se zde nekompromisní radikalismus zuřivé revolucionářky, která kritizovala bolševiky za liknavost v prosazování revolučních principů, s realismem vojenského velitele, pro něhož bylo v tu chvíli spojenectví s Rudou armádou užitečné. Spolu se skupinou bojovníků kontrarozvědky pod vedením Čerňaka, s nimiž se Machno také rozešel, odjela do Berďansku. Tam se rozdělili na tři skupiny. První skupina, vedená Čerňakem a Gromovým, odjela na Sibiř s úkolem zavraždit Alexandra Kolčaka, nejvyššího vládcu ruského státu, ale nakonec ho nedokázali najít a místo toho se rozhodli přidat k partyzánům bojujícím proti bílým. Druhá skupina v čele s Kovalevičem šla do Charkivu, kde měla osvobodit anarchistické politické vězně a vyhodit do povětří velitelství Čeky, avšak v době, kdy dorazili, bylo město evakuováno a vězni již zastřeleni. Rozhodli se přesídlit do

Moskvy, kde provedli řadu ozbrojených loupeží, aby mohli financovat svou plánovanou operaci s cílem zabít vedení bolševické strany. Dne 25. září 1919 se jim podařilo zabít 12 a zranit 55 dalších předních bolševiků při bombovém útoku na stranickou schůzi. Skupina byla nakonec zničena během přestřelky s Čekou, přičemž poslední zbývající členové se vyhodili do povětří poté, co byli obklíčeni. Marusja a její manžel Witold Brzostek vedli třetí skupinu bojovníků, kteří podnikali sabotáže proti (carským) bílým silám v Sevastopolu a plánovali atentát na bílého vrchního velitele Antona Děnikina. Právě v Sevastopolu byla 11. srpna 1919 spatřena a zatčena při přípravě útoku, což znamenalo konec její i jejího partnera. Dne 16. září 1919 stanuli před vojenským soudem, Nikiforová byla obviněna z poprav kontrarevolucionářů, včetně bílých důstojníků a buržoazie, zatímco Brzostek byl obviněn pouze z toho, že byl během těchto událostí jejím manželem. Během celého procesu se Nikiforová chovala k soudu s pohrdáním a nešetřila nadávkami při čtení rozsudku. Oba byli shledáni vinnými a následně zastřeleni (podle jiných pramenů byl Witold Brzostek odsouzen k doživotnímu žaláři). V noci na 17. září (3. září podle starého kalendáře, který používali bílí) 1919 byla na dvoře ženské budovy sevastopolské věznice zastřelena Marija Grigorjevna Nikiforová. Dozorce, který byl popravě přítomen, uvedl, že Marie sama přikázala: „Pal!“

Ať už se události odehrály jakkoli, jisté je, že byla celoživotní anarchistkou, která přijala a aplikovala militantní taktiku. Traduje se, že neustále nosila zcela černé oblečení jako symbol své anarchistické filozofie. Během let aktivismu přednesla četné projevy, ve kterých hájila anarchistické politické postoje. Upřednostňovala okamžité a úplné přerozdělení majetku bohatých vlastníků půdy a prohlásila: „Dělníci a rolníci se musí co nejrychleji zmocnit všeho, co během mnoha staletí vytvořili, a použít to pro své vlastní zájmy.“ K roli anarchistického hnutí se vyjádřila jednoznačně: „Anarchisté nikomu nic neslibují. Anarchisté chtějí pouze to, aby si lidé byli vědomi své situace a chopili se svobody pro sebe.“

Zdroje:

- <https://libcom.org/article/nikiforova-marusya-1885-1919-nick-heath>
- <https://www.katesharpleylibrary.net/t76jvf>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Maria_Nikiforova
- Ярослав Леонтьев, Черная тень революции (атаманша Маруся Никифорова), ke stažení: <http://blackredbooks.blogspot.com/2015/07/blog-post.html>
- <https://akrateia.info/mariya-nikiforova-zhizn-i-smert-anarhistki/>

ZAPOMENUTÉ HRDINKY

Když v únoru 1917 svrhla revoluce v Rusku samoděržaví a vedla ke vzniku Petrohradského sovětu dělnických a vojenských delegátů, který kontroloval jak Prozatímní vládu, tak zákonodárnou Dumu, představovalo to pro mnohé ruské anarchisty výzvu, aby se aktivně zapojili do vytváření nového společenského pořádku v zemi. Revoluce vedla k osvobození prakticky všech politických vězňů, včetně mnoha anarchistů a anarchistek. Mnohé také přiměla k návratu z exilu zpět do vlasti – i když ne vždy se jednalo o návrat zcela dobrovolný. Například v USA způsobila vlna antikomunistické hysterie po roce 1917 masivní deportace levicových aktivistů, mezi nimiž bylo i množství anarchistů, třeba Emma Goldmanová a Alexander Berkman. Z Londýna se vrátil Petr Kropotkin, z Paříže Apollon Ka-

relin, z New Yorku anarchosyndikalisté z redakce *Golosu truda*, Alexander Šapiro, Vladimír Šatov či Vsevolod Volin. Po celé zemi začaly vycházet desítky anarchistických novin a časopisů, rozběhla se i činnost anarchistických nakladatelství. Po bolševické revoluci v říjnu 1917 se zdálo, že došlo k radikalizaci revolučního pohybu směrem ke skutečné sociální revoluci a anarchisté tuto změnu zpočátku přivítali. Ovšem již během roku 1918 se ukázalo, že vlády se hodlají pevně chopit bolševici a anarchistické hnutí bylo znovu vystaveno represím státní moci. Tyto represe se stupňovaly a zlomový okamžik přichází v roce 1921, když v únoru umírá v Dmitrově Kropotkin, v srpnu je poražena Machnova armáda na Ukrajině a naprostá většina anarchistů je ve vězení nebo opět v exilu.

Príběhy několika méně známých anarchistek z ruské revoluce, jejichž osudy provází nejen nesmírné osobní odhodlání, ale také zničující dopad nejprve carské a posléze bolševické represe.

Následující řádky by měly připomenout, že na této heroické etapě ruského (ale nejen ruského) anarchistického hnutí se v nemalé míře podílely také anarchistky. Příběhy těch známějších jako Emma Goldmanová, Ida Mettová či Mollie Steimerová jsou popsány jinde. Zde přinášíme vylíčení osudů těch méně známých hrdinek.

Ještě poznámka k otázce národnosti. Je zcela příznačné, že první organizovaná anarchistická skupina na východ od hranic Pruska a Rakousko-Uherska vznikla v roce 1903 v Běllostoku (Białystok) a tato událost bývá označována podle okolností za počátek ruského, polského, běloruského, ukrajinského nebo jidiš anarchistického hnutí. V té době sahaly hranice ruského impéria tak daleko na západ, že do jeho rámce patřily pobaltské země, velká část Polska, Bělorusko, Ukrajina a navíc byla právě tato část říše výnosem carevny Kateřiny II. určena jako Pásmo osídlení (též Zóna osídlení), tedy území, kde měli dovoleno se usadit Židé. Tím pádem je jasné, že internacionálistmus byl pro tyto anarchisty nikoli nějakou teoretickou tezí, ale denně prožívanou skutečností. Termín „ruský“ je tu proto třeba chápat nejčastěji jako označení pouhé formální příslušnosti k východnímu teritoriu.

OLGA TARATUTA

Asi nejznámější z našich hrdinek byla Olga Taratuta (vl. jm. Elka Golda Elijevna Ruvinská). Narodila se 21. ledna 1876 (nebo možná 1874, či 1878) ve vesnici Novodmitrovka nedaleko Chersonu na Ukrajině v židovské rodině, její otec provozoval malý obchod. Když vystudovala, pracovala jako učitelka. V roce 1895 byla zatčena pro „podezření z politické činnosti“. V roce 1897 se připojila k sociálnědemokratické skupině okolo bratrů A. a Judy Grossmanových (kteří se později stali anarchisty) v Jelizavetgradu a podílela se aktivně na šíření jejich myšlenek. V letech 1898–1901 byla členkou jelizavetgradského výboru sociálnědemokratické strany a jihoruského svazu dělníků. V roce 1901 uprchla do zahraničí, žila v Německu a ve Švýcarsku, kde se setkala například s Leninem a Plechanovem a pracovala pro jejich list *Jiskra*.

V roce 1903 se ve Švýcarsku stala anarchokomunistkou. O rok později se vrátila do Oděsy a připojila se ke skupině „Bez kompromisu“, kterou tvořili anarchisté a žáci polského socialisty Jana Wacława Machajského. V dubnu 1904 byla zatčena, ale na podzim byla propuštěna pro nedostatek důkazů. Poté se spojila s oděskou skupinou anarchokomunistů a organizovala dělnické kroužky. Získala pověst jedné z nejvýznamnějších anarchistek v Rusku. Užívala pseudonym Bábaška – poněkud zvláštní vzhledem k tomu, že jí bylo teprve okolo třiceti let.

Počátkem října 1905 byla znovu zatčena, ale po říjnové amnestii byla propuštěna. Připojila se k bojovému oddílu jihoruské skupiny anarchokomunistů, která používala taktiku „teroru bez motivu“, tedy útoků na instituce a představitele autokratického režimu, nikoli na konkrétně vybrané osoby. Podílela se na přípravě proslulého útoku na kavárnu Libman v prosinci 1905. V roce 1906 byla zatčena a odsouzena k trestu 17 let vězení. V prosinci z vězení uprchla, připojila se k moskevské anarchokomunistické skupině Buntar a věnovala se agitaci na pracovištích. Po zatčení některých členů skupiny v roce 1907 uprchla se zbývajícími aktivisty do Švýcarska, kde společně vydávali stejnojmenný list.

Na podzim roku 1907 se Olga vrátila do Jekatěrinoslavi a do Kyjeva, odkud se přesunula do Oděsy. Připravovala atentát na generála Kaulbarse, velitele Oděské vojenské oblasti, a na generála Tolmáčova, guvernéra Oděsy, a také bombový útok na oděský soud.

Koncem února 1908 odjela do Kyjeva, kde se podílela na přípravě bombového útoku na věznicí Lukianovka, jímž měli být osvobozeni věznění anarchisté. Akce však byla prozrazena a členové skupiny pozatýkáni, jen Olze Taratutě se podařilo uprchnout. Nakonec byla dopadena a zatčena v Jekatěrinoslavi a koncem roku 1909 odsouzena k 21 letům vězení. Věznice Lukianovka byla propuštěna v březnu 1917 v rámci amnestie politických vězňů. Po dlouhém pobytu ve vězení však byla, jak píše Paul Avrich, unavená a vyčerpaná a zpočátku si od anarchistického hnutí udržovala odstup. V květnu 1918 začala v Kyjevě organizovat Politický Červený kříž, který pomáhal vězněným revolucionářům bez ohledu na jejich politickou příslušnost a v některých případech dokonce podporovali vězněné bolševiky. Vrátil se jí starý revoluční zápal, který byl podnícen jejím rostoucím rozhořčením nad tím, jak bolševici zacházejí s anarchistickými revolucionáři. V roce 1919 se přestěhovala do Moskvy a spolupracovala s nakladatelstvím Golos truda, jež vydávalo také stejnojmenný časopis. Koncem září 1920, po podepsání dohody mezi

machnovci a sovětskou vládou, se vrátila na Ukrajinu. V Huljajpoli převzala od machnovského velení 5 milionů rublů a s těmito penězi odjela do Charkova, aby zde založila Anarchistický černý kříž, který pomáhal pronásledovaným a vězněným anarchistům. V listopadu byla zvolena představitelkou machnovců v Charkově a v Moskvě.

Pětatvácátého listopadu 1920 byla v Charkově uspořádána velká a legální anarchistická konference, na níž Čeka pozatýkala více než 300 anarchistů. Byla mezi nimi i Olga Taratuta. Anarchistický černý kříž byl rozpuštěn a jeho centrum zničeno. V lednu 1921 byla spolu s dalšími 40 ukrajinskými anarchisty převezena do Moskvy a patřila mezi vězněné anarchisty, jimž bolševici umožnili účastnit se Kropotkinova pohřbu. Koncem dubna 1921 byla převezena do věznice v Orlově. V květnu jí generální prokurátor navrhl, že by mohla být propuštěna, pokud se veřejně zřekne svých myšlenek. To odmítla a v létě 1921 se připojila k jedenáctidenní hladovce vězněných anarchistů. V březnu 1922 byla na dva roky vyhoštěna do Velkého Usťugu.

Propuštěna byla na počátku roku 1924 a přestěhovala se do Kyjeva. Ukončila sice veškerou politickou činnost, ale udržovala osobní styky s různými anarchisty. V polovině roku 1924 byla znovu zatčena za anarchistickou propagandu, ale brzy byla propuštěna. Přestěhovala se do Moskvy a v roce 1927 se zde zapojila do kampaně na podporu Sacca a Vanzettiho. V letech 1927–1928 napsala mnoho dopisů o potřebě organizovat mezinárodní kampaň pro anarchisty vězněné v Sovětském svazu. V roce 1929 se přestěhovala do Oděsy, kde byla zatčena za pokus organizovat anarchistické buňky mezi železničnickými dělníky. V té době se také spolu s oděskými anarchisty podílela na pašování ilegální anarchistické literatury do SSSR. Byla odsouzena k dvouletému trestu v „politickém izolátoru“.

Po odpykání trestu se v roce 1931 vrátila do Moskvy. Stala se členkou Společnosti bývalých politických vězňů a exulantů, která se snažila získávat důchody pro staré, zbídačené a nemocné revolucionáře, ovšem bez výrazných úspěchů. V roce 1933 byla znovu zatčena a uvězněna, ale dokumenty k tomuto případu jsou pravděpodobně ztracené. V roce 1937 žila znovu v Moskvě a pracovala v továrně na zpracování kovů.

Dne 27. listopadu 1937 byla Olga Taratuta znovu zatčena a obviněna z anarchistické a protisovětské činnosti. Osmého února 1938 byla Nejvyšším soudním tribunálem Sovětského svazu odsouzena k trestu smrti a téhož dne popravena.

ANASTASIA GALAJEVOVÁ

Blízkou spolupracovnicí Olgy Taratuty byla Anastasia (Nasta) Ivanovna Galajevová. Narodila se roku 1885 v dělnické rodině v Jekatěrinoslavi. Díky vlastnímu neúnavnému úsilí a vytrvalosti se vypracovala a nastoupila jako učitelka na základní škole. V roce 1904 se stala revolucionářkou, nejprve propagátorkou Machajského myšlenek a od roku 1905 se zapojila do činnosti Anarchokomunistické dělnické skupiny v Jekatěrinoslavi. V roce 1908 byla carskou policií zatčena a po dlouhé vazbě byla nakonec v září 1911 postavena před vojenský soud. Za účast v anarchistickém hnutí byla odsouzena ke čtyřem letům nucených prací. Od přírody již tak křehká dívka onemocněla po vystavení otřesným podmínkám vězení plicní tuberkulózou.

Po vynesení rozsudku byla deportována do vyhnanství v Irkutské oblasti. Odtud ji vysvobodila až únorová revoluce roku 1917. Vrátila se na Ukrajinu, která však nebyla v tu dobu příliš klidným místem. Její manžel, Pavel Arsentěv (alias Stěpanov), dobře známý v anarchistických kruzích, byl zavražděn před jejima očima ukrajinskými nacionalisty z řad Petljurovy armády. Navzdory této traumatizující události a těžké nemoci se nadále aktivně podílela na činnosti anarchistického hnutí v Kyjevě a Charkově, především na budování skupin Černého kříže v těchto městech.

Po útocih bolševiků na Konfederaci anarchistů Nabat byla 25. listopadu 1920 zatčena agenty Čeky v Charkově. Počátkem roku 1921 byla propuštěna, ale byla znovu zatčena v březnu a poté v listopadu téhož roku. V letech 1922 až 1924 pobývala ve vyhnanství ve Velkém Usťugu a později v Archangelsku. Pokaždé byla zatčena a vězněna bez obvinění. Přesto ve vězení pomáhala i desítkám bolševiků díky spolupráci s Olgou Taratutou v Politickém Červeném kříži.

Byla členkou Společnosti bývalých politických vězňů, do které vstoupila spolu s Olgou Taratutou v roce 1924 na protest proti rostoucí kontrole, kterou nad touto organizací získávala komunistická strana. Až po zásahu lékařů v Moskvě, kteří sdělili úřadům, že umírá na smrtelnou chorobu, byla pod zvláštním dohledem moskevské Čeky propuštěna. Zemřela 27. října 1925.

Na jejím pohřbu v Kyjevě se sešel značný počet anarchistů, ačkoli v červnu 1925 došlo v tomto městě k rozsáhlému zatýkání anarchistů, po němž čekisté oznámili, že anarchistické skupiny ve městě přestaly existovat.

LIDIA KOROTNĚVŮVÁ-ZAKRŽEVSKÁ

Ze zcela jiného prostředí se k anarchistickému hnutí připojila Lidia Nikolajevna Korotněvová-Zakržeuská, známá též jako Bábuška. Narodila se roku 1863 v šlechtické rodině jednoho z předních představitelů aristokracie Jeleckého újezdu. Od roku 1899 žila Korotněvová-Zakržeuská v Kazani, kde se zapojila do činnosti kroužku socialistů-revolucionářů (eserů) a později i vstoupila do jejich strany. V době první revoluce v letech 1905–1907 aktivně šířila ideje socialismu, pravděpodobně byla členkou kazaňského výboru strany. V roce 1906 byla zatčena a uvězněna, ve vězení strávila zhruba rok a poté byla poslána do Vologdské oblasti.

Vyhnanství prožila ve Velsku a Tořmě, kde se rozešla se stranou eserů a stala se přesvědčenou anarchistkou-komunistkou. Došlo k tomu někdy v letech 1908–1909, pod vlivem odhalení provokatéra a donašeče Jevno Azefa, jež vyvolalo v řadách eserů rozsáhlou krizi. K anarchistům tehdy přešlo značné množství členů jejich strany – stačí jmenovat takové postavy jako Vsevolod Volin nebo Apollon Karelin.

V roce 1913 byla Korotněvová-Zakržeuská z vyhnanství propuštěna díky amnestii, vrátila se do Kazaně a s využitím svých dřívějších kontaktů rychle zorganizovala místní skupinu anarchistů-komunistů. Do skupiny vstoupili dělníci místní ocelárny a alafuzovské textilky, studenti kazaňské univerzity i studenti ze středních škol. Pod vedením Korotněvové-Zakržeuské šířila skupina anarchistické myšlenky, účastnila se diskusí s kazaňskými sociálními demokraty, esery a tolstojevci, a zároveň jim poskytovala technickou pomoc. Během zimy 1913–1914 byly navázány vztahy se stejně smýšlejícími skupinami v Petrohradě, odkud do Kazaně putovala nelegální anarchistická literatura.

Začátkem roku 1914 byli aktivní členové kazaňské skupiny zatčeni a Korotněvová-Zakržeuská byla spolu se čtyřmi dalšími anarchisty poslána do vyhnanství na Sibiř. Tentokrát byla Bábuška umístěna do Jenisejské oblasti, kde byla držena až do března roku 1917.

Po únorové revoluci se Korotněvová-Zakržeuská účastnila založení iniciativní Krasnojarské anarchistické skupiny a jako její zástupkyně byla členkou výkonného výboru místního sovětu, ale už na podzim 1917 se vrátila do Kazaně. Okolo Bábušky se shromáždili někteří její soudruzi z dřívějších dob podzemního hnutí, ale její skupina se brzy spojila se skupinou dělníků-anarchistů z továrny na obuv Polar, čímž byly položeny základy Kazaňské federace anarchistů (KFA). Lidia Nikolajevna znovu šířila anarchistické myšlenky mezi dělníky a vojáky, účastnila se schůzí v dělnických klubech a družstvech.

V době Říjnového povstání spolupracovala Korotněvová-Zakržeuská s kazaňským vojensko-revolučním výborem, ale účasti na nové vládě se nakonec zdržela a přijala pouze skromnou funkci knihovnice. Mnoho času a sil věnovala práci v klubu KFA, kde přednášela o anarchismu. Na rozdíl od sousedních měst jako Samara či Nižnij Novgorod se Kazaň nestala významným centrem anarchistického hnutí, ale KFA měla velký vliv mezi námořníky flotily volžských parníků a také mezi dělníky okolních továren.

V období května a června 1918 odešlo mnoho kazaňských anarchistů na frontu bojovat proti československým legiím a proti jednotkám generála Komučevského; činnost KFA byla nakonec zastavena počátkem srpna s pádem sovětské vlády v Kazani.

Na podzim roku 1918 okolo sebe Bábuška shromáždila skupinu anarchistů-komunistů, která pod jejím vedením obnovila činnost, především na poli propagandy. Sama pracovala, tak jako dříve, jako knihovnice. Jaký vztah měla ona a její soudruzi k bolševickému režimu – zda podporovali podzemní anarchistickou činnost –, o tom nemáme žádná svědectví. Ale i pokud byli anarchisté v Kazani k bolševikům loajální, pro čekisty to nemělo žádný význam. Koncem listopadu 1919 přišlo z Moskvy nařízení zatknout všechny anarchisty, kteří jsou známi kazaňskému guberniálnímu výboru Čeky.

Šestapadesátiletá Bábuška byla zatčena 28. nebo 29. listopadu 1919 a obviněna z kontrarevoluční agitace. V zimě na přelomu let 1919 a 1920 se v guberniální věznici Čeky začal šířit tyfus, na nějž do jara zemřelo mnoho vězňů. Onemocněla i Lidia Nikolajevna. Na základě zdravotního stavu byla rozhodnutím kazaňského guberniálního výboru Čeky 3. ledna 1920 propuštěna do doby, než bude o jejím případě rozhodnuto, pod podmínkou, že neodjede z Kazaně.

Několik dní po propuštění Lidia Nikolajevna Korotněvová-Zakržeuská zemřela.

BERTA TUBISMANOVÁ

Jiný obětavý a tragický příběh anarchistky představoval život Berty Israilevny Tubismanové. Narodila se roku 1884 ve vsi Vinica v Podolské gubernii. Povoláním byla švadlena, ale neměla žádné formální vzdělání. Roku 1903 se připojila k Bundu a po dvou letech se stala členkou vedení odborového svazu krejčích a švadlen v Oděse. Od roku 1906 se hlásila k anarchismu a téhož roku byla v Oděse zatčena a držena ve věznici.

Od roku 1908 žila v emigraci ve Švýcarsku, kde se aktivně podílela na činnosti anarchistického hnutí. V dubnu 1917 přijela spolu s mnoha dalšími ruskými revolucionáři ze Švýcarska ve slavném „zapečetěném“ vlaku přes Německo do Petrohradu.

Po návratu do Oděsy byla jednou z organizátorek místních Rudých gard a účastnila se zdejšího povstání v lednu 1918. V následujícím roce se aktivně zapojila do ilegální práce „Zahraniční kanceláře“ a prováděla agitaci mezi vojáky a námořníky (francouzskými, řeckými) ozbrojených sil Dohody. Byla členkou anarchistické skupiny Nabat v Peresypu (předměstí Oděsy). V druhé půli roku 1919 bojovala v podzemním hnutí proti Děnikinově armádě.

Ve dvacátých letech pracovala v továrně na cukrovinky. V roce 1929 se zúčastnila ilegální anarchistické konference, jež se konala 1. ledna v Oděse a byla maskována jako oslava nového roku. To vedlo k jejímu zatčení a výbor GPU ji odsoudil k tříletému vyhnanství ve Střední Asii, které si odpykávala v městečku Aulie-Ata (dnešní Taraz) v Syrdarjaské oblasti.

Po odpykání trestu dostala ještě tzv. „minus 6“, to znamená zákaz pobytu v šesti největších sovětských městech. Žila ve Voroněži a potom v Orlu, kde pracovala jako mlynářka. Účastnila se práce v podzemním anarchistickém hnutí a vedla korespondenci s fondem IWA na pomoc a podporu anarchistů a anarchosyndikalistů, kteří byli uvězněni nebo posláni do vyhnanství na východě Ruska.

Za tuto činnost byla znovu zatčena 27. ledna 1934 a 14. května byla zmocněnci OGPU pro Středočernozemský kraj odsouzena za účast na kontrarevoluční anarchistické činnosti ke třem letům vyhnanství v Severní oblasti. Trest si odpykávala v Archangelsku. Znovu byla zatčena 18. února 1937 a 4. října 1939 odsouzena zvláštní radou NKVD k pěti letům v nápravném pracovním táboře. O jejím dalším osudu není nic známo.

REBEKA JAROŠEVSKÁ

Další výraznou členkou Nabatu byla Rebeka Jakovlevna Jaroševská. Narodila se v Bělostoku v roce 1887. Anarchistkou se stala v roce 1903, kdy ve městě vznikla první, zcela internacionální anarchistická skupina na ruském území. Starala se o distribuci anarchokomunistického listu *Chleb i volja* (Chléb a svoboda), který vycházel ve Švýcarsku a do ruského impéria byl pašován. Na jaře roku 1907 byla zatčena a souzena ve Varšavě spolu s dalšími 23 obžalovanými za členství ve Federaci anarchokomunistů Polska a Litvy. U soudu prohlásila: „S tyrany nemluví.“ A po zbytek procesu mlčela. Byla odsouzena k deseti letům katory (nucená těžká práce).

Osvobodila ji až revoluce v roce 1917. Ihned se pustila do práce pro anarchistické hnutí. Byla za to pronásledována bolševickým režimem a zatčena, poprvé v Moskvě počátkem roku 1919, ovšem podařilo se jí uprchnout. Její muž, Benjamin Epstein, známý pod přezdívkou Nemka Belenky, byl v Charkově roku 1919 krutě umučen děnikinovci. Znovu byla uvězněna v roce 1920 v Charkově spolu s dalšími 26 anarchisty. Jeden ze zatčených, Andrej Andrejev, zahájil na protest proti jejich věznění hladovku. Druhý den hladovky byli mnozí z anarchistů propuštěni – kromě Andrejeva a osmi dalších, mezi něž patřili Rebeka, Seňa Flešin, Faňa Avrutská, Siomka Kievsky, Josif a Lea Gutmanovi, Izák Teper a Káťa Charkovská.

Těchto devět anarchistů bylo formálně obviněno z udržování kontaktů s Nestorem Machnem. O tři dny později se připojili k Andrejevově hladovce. Po osmi dnech úřady přistoupily na požadavky hladovkářů. Měli být propuštěni, ale až poté, co budou převezeni do Moskvy. Brzy nato zemřela Káťa Charkovská v důsledku zacházení ve věznici na tuberkulózu.

Rebeka byla odsouzena v lednu 1922, kdy jí byl udělen trest dvou let pobytu v politickém izolátoru a následně tříleté vyhnanství ve Střední Asii.

Vyhnanství strávila v Taškentu. Bývalý anarchista a machnovce Viktor Belaš (v té době již agent GPU) popisuje v dopise ze 17. dubna 1925, jak se zde Rebeka živila šitím. V „příznání“, které později v roce 1937 podal GPU, rozšířil tyto informace o popis taškentského anarchistického podzemí: to bylo organizováno jako skupina Nabat, s Rebekou, jejím přítelem z Moskvy, který pracoval jako zástupce šéfredaktora taškentských novin a třetím Moskvanem, jenž byl spisovatel. Vydávali časopis, nazvaný *Nabat*, pokoušeli se vydávat i noviny, vedli agitaci proti sovětské moci, organizovali „italské“ stávky (tj. sabotáže), zejména na železnici a v tramvajovém depu. Říká zde také, že Rebeka byla proti otevřené korespondenci s anarchisty v zahraničí a navrhovala, aby se všechny dopisy posílaly tajně přes polskou hranici, což organizovala Olga Taratuta.

Rebeka začala Belaše podezírat, když byl proti této tajné formě korespondence, protože to znamenalo, že ji nemohl kontrolovat. V březnu a dubnu 1925 začala před Belašem varovat ostatní anarchisty v Taškentu.

V roce 1930 se Rebeka Jaroševská vrátila do Charkova, kde se spolu s dalšími anarchisty, kteří se rovněž vrátili z vyhnanství, podílela na vzniku skupiny Nabat. Jejím iniciátorem byl Grigorij Cešnik a mezi další členy patřili například Pavel Zacharov či Avenir Urjadov. Podle Belaše zajímaly charkovské anarchisty počátkem třicátých let nejvíce problémy kolektivizace a následného hladomoru na Ukrajině. V souvislosti s tím diskutovali o možnosti založení vlivného podzemního tiskového orgánu, jehož činnost by usnadnila vyvolání masového odporu proti této doslova kanibalské politice úřadů.

V letech 1930 a 1931 obnovila charkovská skupina kontakty s anarchisty v Moskvě a Jelizavetgradu, Dněpropetrovsku, Simferopolu, Kyjevě, Voroněži, Brjasku a Orlu. V roce 1934 chtěla uspořádat regionální konferenci a reformovat Konfederaci anarchistů Ukrajiny Nabat. Ovšem veškerou činnost ukončilo masové zatýkáni ze strany GPU, k němuž došlo 1. února 1934 na celé Ukrajině.

To je také poslední zpráva o Rebece Jaroševské, od tohoto okamžiku její jméno mizí z úředních záznamů. Pravděpodobně byla zatčena a později zastřelena, nejspíš v roce 1937 nebo 1938, tedy v letech, kdy byl zastřelen i sám Viktor Belaš nebo Aron Baron a řada dalších.

FAŇA BARONOVÁ

Poněkud známější je patrně další významná členka Nabatu, Faňa Baronová, známá též jako Fanny Grefenson nebo Anisimovna. Narodila se v roce 1887 jako Faňa Grecková v litevském Vilniusu, jenž tehdy patřil do ruského impéria. Když se rodina přestěhovala do USA, změnila si jméno na Grefenson a žila v Chicagu. Zde se Faňa seznámila s Aronem Baronem, který pracoval jako pekař a do Chicaga uprchl v roce 1912. K seznámení došlo prostřednictvím Aronova staršího bratra Nahuma, který byl ženatý se starší sestrou Fani Sárou. Ta byla aktivní členkou anarchistického hnutí v Chicagu a také odborové organizace IWW. Spolu s Lucy Parsonsovou a s Aronem se účastnili hladových demonstrací v Chicagu v roce 1915. V lednu 1915 na demonstraci zákeřně zaútočila policie a zbilá demonstranty pendrekly. Fanny srazil jeden z policistů obuškem tak, že upadla do bezvědomí. Byla poté spolu s dalšími pěti ženami a patnácti muži zatčena, ale díky Jane Addamsově krátce nato propuštěna na kauci. Její fotografie, spolu se snímky Lucy Parsonsové, se objevily v souvislosti s demonstracemi v chicagském tisku.

V roce 1917 se spolu s Aronem a s Borisem Jelenským vrátili do Ruska. V letech 1919–1920 působila v anarchistické organizaci Nabat na Ukrajině. Na konferenci v Charkově 25. listopadu 1920 ji společně s mnoha dalšími anarchisty zatkla Čeka.

Od jara 1921 byla umístěna ve věznici v Rjazani. Spolu s dalšími devíti anarchisty se jí odtud podařilo uprchnout díky pomoci tajné buňky podzemní anarchistické sítě. Plánovala, že pomůže uprchnout i Aronovi z moskevského vězení a útočiště hledala u jeho bratra, člena bolševické strany. V jeho domě ji ale 17. srpna znovu zatkla Čeka. Není doloženo, že se jednalo o jeho zradu. Čeka měla v podzemním anarchistickém hnutí své agenty a organizovala s jejich pomocí různé provokace.

Faňu Baron zastřelili čekisté 29. září 1921 poté, co byla mimořádným soudem shledána vinnou ze „spoluúčasti na protisovětských trestných činech“. Současně s ní byl zastřelen i anarchista a básník Lev Čornyj a devět dalších anarchistů. Jejich smrt se stala symbolem počátku zostřeného útlaku, který rozpoutali bolševici proti ruskému anarchismu.

LEA GOTMANOVÁ

Blízkou přítelkyní a spolupracovnicí Fani Baronové a zakládající členkou Nabatu byla Lea Gotmanová (též Lia Isaakovna Gotman, Gutman či Gotman-Čarina). Narodila se roku 1896 (některé zdroje uvádějí 1895) v židovské rodině, žijící v městě Kovel na západě Ukrajiny. V mládí emigrovala do USA, kde se v odborové ruskožidovské anarchosyndikalistické organizaci setkala se svým prvním mužem, Josifem Isaakovičem Gotmanem (či Gutmanem). Po revoluci v roce 1917 se společně vrátili do vlasti. Lea pracovala v Charkově v anarchistickém knihkupectví. Koncem roku 1918 se s mužem podílela na vytvoření ukrajinské anarchistické konfederace Nabat, která se na počátku roku 1919 spojila s machnovským hnutím. Byla zatčena v Charkově v listopadu roku 1920 při likvidaci machnovského hnutí bolševiky a spolu s dalšími asi 40 zatčenými převezena do Moskvy. Byla vězněna v Butyrské věznici jako většina ostatních bez jakéhokoliv obvinění a při rozvázání vězňů z Butyrek 26. dubna 1921 byla surově zbита čekisty. Držela několik hladovek. Zachoval se snímek, vyfocený pravděpodobně na dvoře Charkovské věznice, na němž je Lea Gotmanová spolu s Aronem Baronem, Rebekou Jaroševskou a dalšími členy Nabatu (A. I. Levada, I. Čarin, A. Oloněckij, V. I. Procenko a A. Šlakovoj). Patrně byla propuštěna, neboť podle úředních záznamů byla znovu zatčena bolševickou tajnou policií 28. března 1923 a 21. května byla odsouzena ke třem letům v táboře nucených prací na Solovkách. Stručná zpráva v anarchosyndikalistickém měsíčníku *Dělo truda* z července 1925 říká, že byla po skončení trestu odeslána domů do Jelizavetgradu, a také dopis Borise Kliševskeho z vyhnanství v Taškentu zmiňuje, že „obdrželi dopis od Ley Gutmanové z Jelizavetgradu. Dostala ‚minus 6‘ a snaží se ji vyštvať i odtamtud.“ Podle jiných zdrojů byla ovšem deportována do vyhnanství na Sibiř. O jejím dalším osudu nemáme žádné zprávy. Její manžel, Josif Gotman (či Gutman) byl členem sekretariátu konfederace Nabat a zmizel koncem roku 1920 při cestě z Charkova do Huljajpole spolu s dvěma soudruhy, když vyjednávali dohodu mezi charkovskými úřady a machnovskou armádou. Anarchisté jsou přesvědčeni, že Josifa a jeho dva druhy zatkla a zastřelila místní Čeka.

OLGA FREJDLINOVÁ-MAXIMOVOVÁ

Jednou z mála anarchistek, jež vyvázly z bolševických věznic a dožily se vysokého věku, byla Olga Josifovna Frejdlinová-Maximovová. Narodila se roku 1894 ve Smolensku v zámožné židovské rodině, která jí poskytla vynikající vzdělání. Revoluční bouře, která se po roce 1905 přehnalna Ruskem, ji zanesla do Jekatěrinoslavi, kde se seznámila se slavnou revolucionářkou Oljou Taratutou, a ta ji přivedla k anarchismu. Stejně jako Taratuta byla i mladá Olga Frejdlinová zatčena a odsouzena k dlouhému vyhnanství na Sibiř. Vysvobodila ji únorová revoluce roku 1917. Vrátila se do Charkova, kde se aktivně zapojila do činnosti anarchistického hnutí. Brzy se ale přestěhovala do Petrohradu, kde bylo centrum ruského anarchismu. Nastoupila do nakladatelství Golos truda, vydávající i stejnojmenný časopis, a vedla jeho knihkupectví. Zde se také seznámila se svým budoucím mužem Grigorijem Maximovem.

Po bolševické revoluci v říjnu 1917 se nakladatelství Golos truda na jaře následujícího roku přesunulo do Moskvy a Olga pokračovala v práci v tamějším knihkupectví. V březnu 1918 se ale kvůli ohrožení Petrohradu do Moskvy přesunula i ústřední sovětská vláda. V souvislosti s tím byla také zostřena policejní perzekuce většiny tamějších anarchistických organizací. V květnu 1918 byly po zásahu Čeky zastaveny téměř všechny anarchistické noviny a časopisy a většina jejich redaktorů (mezi nimi i Grigorij Maximov) byla zatčena a uvězněna. Olga zůstala na svobodě a nadále provozovala knihkupectví.

Po hromadném zatýkání ruských anarchistů byla založena pomocná skupina na podporu vězněných Černý kříž, na jejíž činnosti se Olga Frejdlinová-Maximovová aktivně podílela. V roce 1921 vyhlásila značná část vězněných anarchistů protestní hladovku, kterou se bolševici marně snažili potlačit. Olga jako manželka jednoho z uvězněných směla vězení navštěvovat a dělala vše pro to, aby se zpráva o hladovce co nejdříve rozšířila. I díky podpoře ze zahraničí byli nakonec bolševici donuceni mnohé anarchisty propustit, ovšem pod podmínkou, že opustí zemi.

A tak počátkem roku 1922 odjíždí z Ruska skupina anarchistů, mezi nimiž jsou i Grigorij a Olga Maximovovi. Ocestovali do Berlína, kde bylo zejména ve dvacátých letech silné centrum ruské emigrace, včetně anarchistické. Poměry v Německu se ale začaly

postupně zhoršovat, a tak se manželé Maximovovi přesunuli do Paříže a nakonec skončili ve Spojených státech, v jednom ze středisek dělnického hnutí, v Chicagu.

Grigorij Maximov byl vzděláním agronom a přítel v Americe mu radili, že když se dobře naučí anglicky, bude moci získat výnosné místo ve svém oboru. Maximov však žil nadějí, že se Rusko brzy osvobodí od bolševického režimu, věnoval se propagaci anarchistických myšlenek a mezitím se vyučil papírníckému řemeslu, kterým se živil. Po práci redigoval anarchosyndikalistický měsíčník *Dělo truda* a pokračoval na své rozsáhlé práci o Bakuninovi. Vyčerpávající drina a také trvalá nespokojenost mu ale podlomily zdraví, a tak v roce 1950 předčasně umírá ve věku 56 let na selhání srdce.

Pro Olgu byla smrt jejího milovaného muže strašlivou ranou, ale dokázala se s ní vyrovnat a dál pracovala jako účetní ve velkém chicagském concernu. Manžela přežila téměř o čtvrt století. I nadále se aktivně podílela na činnosti anarchistů v Chicagu. Zemřela 7. května 1973.

„ROZHODNUTÍ JE JEN NA VÁS“

Jak známo, stát má jako jediný legální právo na násilí. Obyvatelstvo má (pokud ne ze zákona, tedy určitě z etických důvodů) legitimní právo proti tomuto násilí protestovat. Síla státních represí proti těmto protestům je přímo úměrná stupni „demokracie“ toho kterého státu. V režimech, jako je ten Lukašenkův nebo Putinův, se jakákoli veřejná kritika státu a jeho represivních složek trestá nesmířitelně. Podívejme se na malou ukázkou toho, co dnes v Bělorusku a Rusku znamená být anarchistkou, antifašistkou, aktivistkou...

BĚLORUSKO

Anastázia Kuchtová byla zatčena 17. 2. 2022. Obvinili ji z činnosti hrubě narušující veřejný pořádek; podněcování k činům, jejichž cílem je poškodit národní bezpečnost Běloruska; členství v extremistické skupině. Odsouzena byla na 5 let (propuštěna by měla být 19. 8. 2026). Nastja se narodila 20. ledna 1992 v malé vesnici u Minsku. Vyučila se kadeřnicí a jejím snem vždy bylo otevřít si malý salon. V květnu 2021 se jí sen splnil. V době jejího zatčení se podniknu dařilo, ale její manžel ho musel prodat, aby splatil dluhy a půjčky. Část dluhu je stále nesplacená. Když byla Nastja v roce 2010 poprvé zadržena při domovní prohlídce v bytě, kde žili Mikola Dziadok, Aliaksandr Franckevič a další aktivisté, nebylo jí ještě 18 let. Mikola a další byli později obviněni ze série útoků a odsouzeni na 3 až 5 let vězení. Nastja své uvězněné kamarády solidárně podporovala. Byla členkou kolektivu Minsk Free Market, organizovala v Minsku koncerty hardcoreových kapel z Ruska. Rodiče Nastji jsou skromní vesničané, jejichž příjmy nestačí na pokrytí nákladů na její potřeby ve vězení. Její matka zemřela v květnu 2023 na rakovinu plic a Nastja se nesměla zúčastnit pohřbu. V jednom z dopisů Nastja napsala: *Celý náš život je spojen s rizikem. Je plný překážek, obtíží a porážek. Je na vás, co uděláte a jak zareagujete. Necháte se zlomit okolnostmi a učinit nešťastnými, nebo se nevzdáte a budete hledat každou příležitost, jak se z nesnázi dostat se ctí a důstojně? Rozhodnutí je jen na vás. Právě vaše jednání či nejednání rozhodne o naší společné budoucnosti. Vždyť všichni tvoříme dohromady jednu velkou síť.*

Anna Pyšniková byla zatčena 22. 3. 2022 v Mazyru a obviněna z podpory extremistické skupiny („natočila video s vrtulníky, které

Prameny: vycházíme ze stručných biografických článků, publikovaných na webových stránkách Libcom a Kate Sharpley Library; doplnili jsme je údaji z Wikipedie. Stručné údaje o jednotlivých hrdinkách jsou uvedeny též v knize *Гонения на анархизм в Советской России* (Pronásledování anarchismu v sovětském Rusku), kterou v redakci A. Gorelika, P. Kornova a V. Volina vydala „Skupina ruských anarchistů v Německu“ v Berlíně roku 1922. Příběh L. N. Korotněvové vychází z článku Anatolije Dubovika, publikovaného na webu <https://vipdis.ru/istoriya-deyatelnosti-anarhicheskogo-dvizheniya-babushki/>. Je ovšem třeba upozornit, že mnohé údaje jsou nejisté, různé zdroje nabízejí odlišné, ba protichůdné informace, a proto tam, kde to bylo nutné, uvádíme často více možných variant.

Zpracoval -čp-

Putin se rozhodl vyvážet do okolí „ruskýj mir“. S nadšením ho přijímá snad jen Lukašenkova diktatura v Bělorusku. Jak tento „ruský svět“ vypadá, můžeme vidět i na přehledu vězňených antiautoritářských aktivistek v těchto dvou zemích.

letí za angažovaným destruktivním zdrojem“). Byla odsouzena na 3 roky (propuštěna by měla být 22. 11. 2024). Anna se narodila 2. dubna 1994 a žila ve městě Mazyr. Stará se o neplnoletou dceru. Je aktivní antifašistka.

Kristina Čerenková byla zatčena 22. 3. 2022 a obviněna z podněcování k nenávisti nebo rozbrojům. Byla odsouzena na 2 roky a 6 měsíců (propuštěna by měla být v dubnu 2024). Kristina se narodila 23. dubna 1990, vystudovala obor učitelství anglického jazyka na Univerzitě F. Skaryny v Homelu. Učila angličtinu na škole v Rečyce a v té době se seznámila se svým budoucím manželem. Po svatbě se přestěhovala do Mazyru. Začala pracovat jako dekorátérka svateb. Společně s manželem hodně cestovali po Bělorusku a Ukrajině. Kristina je zpěvačkou punkrockové kapely VIKT(A)R xOi, která stihla nahrát několik skladeb. Když Kristinu zatkli, policie udělala u všech členů kapely domovní prohlídky a vzala jim vybavení. Kristina je známou aktivistkou a antifašistkou, hlásí se k hnutí Skinheads proti rasovým předsudkům (SHARP). Aktivně vystupovala také proti krokům běloruského státu, represím a policejnímu násilí. Na Instagramu měla profil, kde psala o aktuálním politickém dění (později byly příspěvky na jejím profilu označeny za „extremistický materiál“). Po začátku lidových protestů a zesílení politických represí rodiče přesvědčovali Kristinu a jejího manžela, aby opustili zemi, ale oni odmítli. Říkali, že „někdo by měl zůstat“. Dne 10. listopadu začal proces s Kristinou u Okresního soudu v Homelu, kde zaznělo, že podle výsledků expertízy její příspěvky neobsahovaly výzvy k násilným akcím, ale obsahovaly negativní hodnocení policistů. Dne 16. listopadu 2022 byla odsouzena ke dvěma a půl letům odnětí svobody.

RUSKO

Šestnáctiletá Ljubov Lizunovová byla zatčena 31. října 2022 příslušníky FSB v Čitě spolu s devatenáctiletým Alexandrem Sněžkovem, když sprejovali graffiti „Smrt režimu“. Byli obviněni podle tří paragrafů: veřejná výzva k teroristické činnosti, vandalismus a veřejná výzva k akcím směřujícím k narušení územní celistvosti Ruské federace. Při domovních prohlídkách bylo zabaveno vybavení, nahrávky a antifašistické materiály. Dne 10. prosince 2022 byli Sněž-

kov a Lizunová zařazení na oficiální seznam teroristů. Od ledna je Alexandr ve vyšetřovací vazbě, Ljubov v domácím vězení.

Studentka Anastázie Levašovová hodila na protestu v první den války (24. února) zápalnou lahev směrem k policistům. Byla odsouzena ke dvěma letům odnětí svobody podle paragrafu o použití násilí proti představitelům moci. Propuštěna byla 5. 8. 2023.

Viktorie Petrovová (nar. 1994) z Petrohradu je obviněna z „šíření vědomě nepravdivých informací o použití ozbrojených sil Ruské federace“. Podle tohoto paragrafu jí hrozí až 10 let vězení za pouhý jeden příspěvek. Viktorie byla zatčena 6. května 2022 po domovní prohlídce, která proběhla v sedm hodin ráno v jejím pronajatém bytě. Podle její právničky jí byly zabaveny notebooky a telefony, které byly následně předány Vyšetřovacímu výboru. Od té doby je Viktorie ve vazbě.

Marie Ponomarenková (nar. 1978) byla odsouzena za „šíření vědomě nepravdivých informací o použití ozbrojených sil Ruské federace“ na 6 let odnětí svobody. Trest si odbývá ve věznicí v Krasnojarsku.

Alexandra Skočilenková (nar. 1990) je obviněna z „šíření vědomě nepravdivých informací o použití ozbrojených sil Ruské federace“. Je držena ve vazební věznicí v Petrohradě.

Olga Smirnovová (nar. 1968), architektka a umělkyně, členka skupiny Mírový odpor – Petrohrad, je obviněna z „šíření vědomě nepravdivých informací o použití ozbrojených sil Ruské federace“. Zatčena byla za zveřejňování informací o válce na Ukrajině a za organizování a účast na protiválečných akcích v Petrohradě na

začátku března 2022. Momentálně se nachází ve vazební věznicí v Petrohradě.

Valerie Zotovová (nar. 2003) byla 28. června 2023 odsouzena za „přípravu teroristického činu“ na 6 let. Podle policie chtěla zapálit sklad, kde se shromažďovala „pomoc“ pro vojáky. Obhajoba se domnívá, že se stala obětí provokace ze strany FSB.

Právnička Veronika Nětunajevová z Ugliče v Jaroslavské oblasti byla zatčena v červenci 2023 a obviněna z „pokusu o spáchání teroristického činu“. FSB tvrdí, že měla v plánu vyhodit do povětří vodní elektrárnu Uglič, a dokonce provedla průzkum místa a natočila přístupové cesty k elektrárně, což prý zachytily průmyslové kamery. Dne 12. února byla odsouzena k šesti letům odnětí svobody (maximální trest je podle příslušného paragrafu trestního zákoníku Ruské federace deset let). Tento případ mohl být vykonstruován ruskými speciálními službami s cílem zvýšit míru odhalování „teroristických trestných činů“, stejně jako v případě Valerie Zotovové, Jevgenije Nikiforova, Michaila Balabanova a dalších.

Zdroje:

- <https://abc-belarus.org/2022/11/17/anastasiya-kuhta/>
- <https://abc-belarus.org/2022/05/13/anna-chimpoesh/>
- <https://abc-belarus.org/2022/04/18/kristina-cherenkova/>
- https://wiki.avtonom.org/ru/index.php/Категория:Заключённые_в_России_на_данный_момент
- <https://www.facebook.com/solidarityzone>

VZPOMÍNKA NA POCHODY ŽEN

Rozhovor, jenž původně vyšel 8. března 2023, s běloruskou anarchistkou, která se během protirežimních protestů v roce 2020 podílela na organizaci ženských pochodů

Následující rozhovor se Světou, běloruskou anarchistickou aktivistkou, která se podílela na organizaci ženských pochodů v roce 2020, je pokusem znovu upozornit na různé aspekty protestního hnutí a v této nelehké době připomenout, že ženy sehrály v povstání proti Lukašenkovu režimu nesmírně důležitou roli. Rozhovor vyšel v příležitosti MDŽ na webu anarchistické skupiny Pramen.

Můžeš nám na úvod říci něco o sobě? Co jsi dělala před srpnem 2020? Jak ses zapojila do anarchistického hnutí a proč sis ze všech politických táborů vybrala právě ten anarchistický?

To je velmi jednoduché, k anarchismu mě přivedly mé teenagevské subkultury. Na střední škole jsme se s kamarády seznámili s místními punkery, v jejich komunitě bylo hodně anarchistů a antifašistů. A tak to šlo dál. Nejdřív jsem studovala historii skinheadského hnutí, všechny ty hodnoty o respektu k lidem kolem sebe, nesoudit lidi podle barvy kůže a barvy pasu, pomáhat těm, kteří jsou slabší než ty. V roce 2010 jsem odjela studovat do Minsku a hledala jsem podobnou partu. Měla jsem pocit, že v Minsku to nebylo jako v mém městě, kde byli všichni součástí jedné skupiny. V Minsku byl každý ve své vlastní komunitě: anarchisté, pankáči, hardcore, antifa – a pak, když bylo potřeba, na koncertech nebo mítincích, se všichni potkali a spojili v jeden celek. Tak se stalo, že jsem se hned přidala k anarchistům, což se mi líbilo. Všichni byli idealisté, věřili v lepší svět a spousta věcí dělali, nejen o nich mluvili. Takže jsem do roku 2020 studovala, pracovala, byla aktivní ve feminizmu a anarchismu, stihla jsem si odbyt nějaký čas na pracáku a v létě 2020 jsem se rozhodla, že si potřebuju od toho shonu odpočinout.

Takže v létě 2020 ses rozhodla, že si potřebuješ odpočinout od aktivismu, a výsledkem byly ženské pochody? Účastnila ses protestů i před ženskými pochody?

Ano, rozhodla jsem se, že nikam nepůjdu, protože už jsem to zažila: vyjde pár lidí, všechny nás na 24 hodin zavrou a za pět dní na to všichni zapomenou, kromě ochránců lidských práv. Devátého srpna jsem nikam nešla, ale od desátého srpna jsem se aktivně zapojila do všeho, do čeho jsem jen mohla.

Nevim, jestli jsem věřila, že se nám tentokrát podaří diktátora svrhnout. Chtěla jsem se zapojit do pomoci a protestů, věděla jsem, že bych si nikdy neodpustila, kdybych se nezapojila. Vlastně jsem ani nepřemýšlela o tom, že bych se nepřidala, když už věci začaly nabývat takových rozměrů. Nešlo o to, že bych nechtěla jít ven, protože jsem věděla, že půjdeme na čtyřadvacet hodin do vězení, což jsem už zažila a děsilo mě to. Prostě v té životní etapě jsem nějak neměla vůbec žádnou morální sílu, dalo by se říct, že došlo k vyhoření. Jaká byla tvá reakce na státní násilí v prvních dnech protestů? Jak vznikl nápad zorganizovat pochod žen a jak se rodil formát akce?

Z reakcí si pamatuju jen vztek a bolest, že si nikdo nezaslouží, aby se s ním takhle zacházelo.

Nejprve se skupina nejen aktivistek (nebyly to anarchistické aktivistky) rozhodla natočit „Komarovku“ jako reakci na násilí, a to prostřednictvím chatu v Telegramu. Protože tehdejší státní patriarchát nemohl ženy tak otevřeně bít. V Okrestině se určitě odehrávalo peklo pro jakékoli pohlaví. Ale veřejně takhle mlátit ženy s květinami v bílých šatech, to by si „on“ nedovolil. Ženská „Komarovka“ vzbudila vlnu ženských akcí v celé zemi. Telegramový chat o „Komarovce“ byl pro jistotu smazán den po akci, nebo možná ještě dříve. Ale potom následovala vlna chatů o ženských akcích. Bylo několik velkých, tak tři nebo čtyři, a spousta lokálních, malých, do 100 žen. Tehdy mi to přišlo prostě jako dobrý anarcho přístup, všechno bylo hodně horizontální.

Pak jsem se 13. srpna rozhodla vytvořit telegramový kanál GIRLS POWER BELARUS, paralelní k chatům, které jsem vedla. Protože moje anarcho zkušenost mi říkala, že bychom to všechno měli dělat trochu bezpečněji, navzdory pocitu „za chvíli vyhraje“ a „co děláme, že je to tak nebezpečné?“

Takže jsem pomáhala propagovat některé místní ženské akce na chatu a vedla jsem kanál, kde se objevovaly zprávy o protestech žen. Vždycky jsem něco takového moc chtěla vytvořit, protože jsem už měla zkušenosti s kanály na Telegramu a tahle platforma se mi pro takové projekty líbila.

V určitém okamžiku, po několika dnech, jsem si řekla, že musím najít ženy, které dělaly chat Komarovky a celou organizaci. Napsala jsem na kanál, že je hledám. Spojily jsme se a ony mi řekly, že mají nápad na pochody. Navrhla jsem jim, že by bylo fajn, kdybychom na kanálu udělaly oznámení, a že bych jim mohla pomoci s PR.

A tak pochody začaly. Pokud si vzpomínám, byly jako alternativa k tradičním nedělním pochodům. Po Komarovce jsem chtěla ukázat, že ženský hlas neutichá. Komarovka pro mě znamenala, že jsme pochodovaly za ty, kteří v Okrestině hodně trpěli, většinou za muže. Slyšela jsem, že mnohé vyšly za své manžely, bratry, přátele, partnery. A pochodovaly i ženy, které šly samy za sebe.

První pochod byl historický, vyšly velmi různé ženy: feministky, aktivistky, nefeministky i neaktivistky, a všechny spojovala myšlenka ukázat sebe, svůj hlas, své poselství. Bylo to skvělé, ženy podporovaly ženy bez ohledu na jejich názory.

V rámci pochodů jsme měly velmi horizontální organizaci: konzultovaly jsme, otevřeně a upřímně jsme kritizovaly, realizovaly jsme nápady, všechny jsme měly své role a zároveň se těchto rolí chopily další ženy, pokud bylo třeba pomoci. Na tuto dobu vzpomínám ráda, i když jsme si se všemi členkami organizačního týmu nebyly příliš blízké.

Vedení jsme neměly. Pro režim je noční můrou, když neexistuje žádné vedení...

Samoorganizace hrála v celém protestním hnutí nesmírně důležitou roli. Jak se v rámci hnutí přistupovalo k decentralizaci. Už v srpnu 2020 hledalo mnoho lidí nové „vůdce“ protestu. Dělo se totéž v rámci skupiny organizující pochody žen?

Ne, nic takového se vůbec nedělo: ženy při vlastní organizaci nehledaly vůdce ani vůdkyně. Nepamatují si na to ani na chatech, se kterými jsem jako organizátorka neměla nic společného. Stávalo se, že někdo třeba řekl, že se jí líbí ten a ten člověk jako politik. Ale na organizaci a komunikaci ve skupině to nemělo vůbec žádný vliv.

Převládaly hodnoty: hlas žen, boj proti násilí, přiměřenost. Nálada se během protestů hodně měnila. Od „vyhrály jsme“ k „musíme být radikálnější“. Někteří se snažili svést neúspěchy na pokojné ženské protesty s tím, že daly příklad tomu, čím se později staly nedělní pochody. Diskutovalo se o tom ve vaší skupině? Jak lidé kritiku vnímali a jak se s ní naložilo?

Řeči, že pokojné pochody žen zabránily radikálnímu osvobození Běloruska, přišly mnohem později než pochody, myslím, že v roce 2022. V té době jsme už nic neorganizovaly a v době pochodů se žádná taková kritika neobjevila.

Osobně si myslím, že nebyť Komarovky, možná by vůbec žádné pochody a další akce nebyly: ani radikální, ani mírné. A pak, chronologicky, došlo k nedělním pochodům a teprve potom k sobotním pochodům žen. Taky mě bolí, že v roce 2020 nebyla diktatura svržena, bolí mě život v exilu, spousta případů mučení a politických vězňů. Ale to není důvod vyčítat někomu, že protestuje špatně. Dělat analýzy a vyvozovat závěry, které by mohly pomoci pro budoucnost, ano.

Ale obecně jsem zvyklá, že žena je vždycky na vině: jak proto, že se účastnila pochodů, tak v opačném případě, že se jich neúčastnila; je na vině už kvůli tomu, že existuje.

Zpočátku byly represe proti ženským pochodům poměrně malé. Postupem času se to změnilo v masové zadržování. Jaká byla reakce na represe v rámci organizátorské skupiny a širší ženské komunity?

Věděly jsme, že k tomu dojde. Jen jsme nevěděly, jak brzy. Na jednom z pochodů ženy přetrhly řetězy fízlů z OMONu a šly, kam chtěly, aniž by poslouchaly jejich pokyny, a nikdo se jich nedotkl. Z jednoho z pochodů jsme získali sérii fotografií žen, které velmi pěkně a s úsměvem kráčely do antonů. Bylo to určitě inspirativní.

Samotnou reakci na represy, abych byla upřímná, si vůbec nepamatují. Smutek, melancholie, vztek – nějaká taková směs pocitů. Možná si to nepamatují, protože ve chvíli, kdy si pro mě přišli, se mi podařilo opustit zemi, a to bylo něco, co jsem ve své naivitě nikdy nečekala. Politická emigrace ze země, abych se nedostala do vězení,

byla to poslední, na co jsem pomyslela, a jedna z prvních věcí, se kterou jsem se setkala. Marfu Rabkovou uvěznil.

Odešla jsem a propadla těžké melancholii, na chvíli jsem vypadla ze všech chatovacích místností, přijela jsem za svými přáteli do jiné země a týden jsem ležela na jejich pohovce a z očí mi tekly slzy. Nebyl to pláč. A četla jsem zprávy, jak každý den odvádějí na 24 hodin další a další jako zločince. Vzpomínám si na tu nekonečnou bolest, ještě teď, když to říkám, se mi do očí derou slzy. Prožila jsem osobní peklo a prostě zapoměla, co se kolem říkalo.

Přežily po té době nějaké organizační struktury? A jak hodnotíš práci ženského hnutí jako celku v tomto období? Co se povedlo a co ne?

Už neexistovaly žádné organizační struktury v podobě, v jaké existovaly. Ani nejsou třeba. Na druhou stranu, telegramový kanál GPB se stal mediálním projektem, který běží od 13. srpna dodnes. Vedl několik kampaní na pomoc ženám a produkoval mnoho zpráv a prohlášení s feministickou kritikou.

Myslím, že jsme v tomto období velmi dobře spolupracovaly a za krátkou dobu odvedly velký kus práce.

Co bych změnila? Pravděpodobně bych dělala věci v ještě větším měřítku. Ale to mluvím z pohledu zkušeností, které mám teď.

O tom dobrém a také špatném: neměly jsme a nemáme veřejnou tvář, mluvčí, která by mohla více komentovat a ukazovat politické a feministické nebo jen ženské zaujetí a smysluplnost akcí. Takže význam si vykládal každý, jak chtěl.

Jak hodnotíš roli žen během protestů obecně? Co bys vzkázala těm, kteří se neustále snaží napadat ženské pochody, protože byly údajně příliš mírumilovné a podobné?

Rozhodně se ženské protesty v Bělorusku zapsaly do historie. Podle mého názoru dokázaly ženské protesty prodloužit protesty v ulicích. Jak už jsem řekla, ženy nemohly být zpočátku tak veřejně bity nebo zatýkány, a zatímco se rozhodovalo, co s ženskými pochody a jak je potlačit, ženy vyšly do ulic. Ženy měly právo vyjádřit se, jak chtěly, ať pokojně nebo agresivně. Děly to různými způsoby, nikdo jim nediktoval pravidla hry. Vzpomněla jsem si na citát jedné kolegyne: „Organizování ženských pochodů je solidarita běloruských žen, je to odpor zdola, který není řízen a kontrolován ani některými ženami, ani běloruskými úřady.“

Pochody žen dokázaly sjednotit ženy, různé ženy, všechny ty, které chápou, že patriarchát není abstraktní pojem, ale realita, kterou zažíváme. Ženy tvořily velkou část masových shromáždění a protestů a jejich hlasům a myšlenkám všichni naslouchali, všichni museli naslouchat.

Pochody žen mně osobně ukázaly, že máme spoustu žen, které sdílejí feministické hodnoty, ale zatím si neříkají feministky, a to je také důležitý začátek pro změnu.

Poslední otázka nebude jednoduchá. Proč se podle tebe nepodařilo režim v roce 2020 svrhnout?

Pořád si v hlavě třídím různé odpovědi a nemůžu se upnout na jednu konkrétní věc. Možná proto, že se celá země vzbouřila poprvé a chyběly jí zkušenosti. Možná proto, že mnoho lidí, kteří byli proti režimu, nevyšlo do ulic. Možná proto, že máme v zemi spoustu zasných policajtů. Ať tak či onak, ještě není konec.

Zdroj: <https://pramen.io/ru/2023/03/intervyu-s-belaruskoj-anarhistkoj-uchastvovavshej-v-organizatsii-zhenskih-marshej/>

V prosinci 2020 vydalo Nakladatelství Anarchistické federace kapesní knihu *Statě o revoluci (česky o událostech v Bělorusku)*, která je složena z textů našeho kamaráda Maxe Ščura. Texty vznikly v červnu až září 2020 v bezprostřední reakci na vývoj v Bělorusku a jsou poznamenány emoční stopou tamních událostí. Vřele doporučujeme. Možná objednat v e-shopu Roleta39.

Akademický časopis Kontradikce připravil anglicky psanou anketu na téma „Anarchisté a válka na Ukrajině“, v níž se zabývá tím, jak tato válka rozdělila anarchistické hnutí. Autoři ankety položili v létě a na začátku podzimu 2023 vybraným lidem se vztahem k anarchistickému hnutí následující otázky: Co jsme se dozvěděli z reakcí ukrajinských, ruských, běloruských a mezinárodních anarchistických hnutí? Víme nyní něco, co jsme dříve nevěděli? Mají rozdíly mezi anarchisty hluboce zakořeněné příčiny? Budou tyto rozdíly přetrvávat a mít dlouhodobé důsledky? Změnila válka prvky anarchistického pohledu? Následuje překlad odpovědi Marie Rachmaninové.

ŽEBRA VÁLKY: LEKCE PRO ANARCHISTY/KY

M. RACHMANINOVÁ

Ruská agrese na Ukrajině od roku 2014 odhalila mnoho skrytých trendů v nedávné historii, a to jak v postsovětském prostoru, tak i daleko za jeho hranicemi. Jejich analýza se zdá být produktivní pro chápání modernity jako celku i pro pochopení stavu současného anarchismu – a to i v celoplanetárním měřítku.

První a nejzřetelnější z těchto tendencí je latentní, ale neúprosná setrvačnost impéria a imperiálního světového názoru, který proniká dokonce i do anarchistické rozpravy: tak jako mnoho klíčových postav moskevského anarchismu počátku 20. století, které si zachovaly imperiální, koloniální chápání planetárního prostoru – včetně vnímání Ukrajiny jako jihu Ruska a ignorování jejího osvobozenického boje –, i mnozí současní metropolitní anarchisté zjevně zdědili tuto ruskou imperiální optiku (často nakonec paradoxně shodnou s tou kremelskou). Děje se jim to dokonce i navzdory tomu, že jasně vyjadřují své politické odmítnutí SSSR: aniž si to možná sami uvědomují, plně reprodukují jeho epistemologii, která jim slibuje pozici karteziánského subjektu „2.0“ – dokonale neutrálního, dokonale normálního, dokonale objektivního a zbaveného specifických vlastností, který si proto může činit nárok mluvit jménem jakéhosi univerzálního anarchistického subjektu, jenž dokáže vidět všechny stránky pravdy a svobody.

Jakoukoli odchylku od svého vlastního obrazu nazývají „škodlivou a rozkladnou konkrétností, jež zasévá nesvár do řad pracujících“ (týká se to jak regionálních, tak genderových a mnoha dalších zkušeností), a ve skutečnosti trvají na tom dávat přednost jakémusi abstraktnímu anarchismu v ideálním teoretickém vakuu před realitou a sami sebe považují za velebné těchto posvátných prostor, neposkvrněných hrubou skutečností a nudnými empirickými detaily (koneckonců, nesvádí k tomu impérium všechny své obyvatele?). Tento původně filozofický problém získal dnes radikálně politickou povahu, neboť od takového pojetí anarchismu se odvracejí jak praxe inkluze-vyloučení a jednoty-nejednoty celého anarchistického hnutí, tak také to, k čemu směřují jeho snahy – včetně záležitostí solidarity a boje. Všechno poukazuje na to, jak zranitelný se anarchistický diskurz ukazuje tváří v tvář setrvačnosti mocenských systémů, jak necitlivý je vůči filozofickým rejstříkům.

To však není nic překvapivého: postsovětský anarchismus, reprezentovaný převážně historiky (kteří jsou vůči filozofii výslovně skeptičtí, a proto jen málo naklonění filozoficko-politické reflexi a sebekritice), se skutečně ani neobtěžoval přijmout alespoň zahraniční perspektivu reflexe moci, a proto se do značné míry omezil na neživotnou kostýmní hru na anarchisty minulosti nebo na mlhavě abstraktní anarchisty ideálního světa (jak se jeví obyvatelům metropole). Nicméně úzké historické rozpravy impéria se zcela předvídatelně ukazují jako nepravdivé v konfrontaci se samotnými dějiny: klasik anarchismu Pierre-Joseph Proudhon přímo podporoval národně osvobozenický boj Ukrajinců (kozáků) proti polské kolonizaci; Michail Bakunin hájil nezávislost haličských Ukrajinců na Rusku a Polsku jak ve svém panslavistickém období, tak když už byl anarchista, a trval na myšlence národního sebeurčení pro „malé národnosti“; a Kropotkin obhajoval právo anarchistů účastnit se národně osvobozenického hnutí („ale nepopírat nacionalistická hnutí“) a podporovat národnosti, které povstaly proti národnostnímu útlaku, protože pouze zbavením se vnějšího, národnostního útlaku může národ konečně plně nastoupit cestu sociální revoluce a bojovat za své další osvobození od útlaku ze strany národní buržoazie, s níž se už proletariát určitého národa nebude muset nadále spojovat kvůli boji proti „společnému nepříteli“. Takové názory zastávalo mnoho teoretiků i praktiků anarchismu: Emma

Goldmanová, Grigorij Maximov, Alexej Borovoj a další.¹ Největší teoretici a praktici tedy dokonce ani čistě historicky nestáli na pozicích, z nichž by dnes bylo možné vyznávat pohled na válku, jaký zastávají moderní anarchisté z metropole – buď kladou Rusko a Ukrajinu na roveň jakožto buržoazní státy, nebo jsou dokonce loajálnější k impériu jako k „menšímu zlu“ – na základě principu, že „představuje-li stát zlo, potom je jeden stát kvantitativně lepší než mnoho států“. Je příznačné, že v současné válce nejsou tito horliví zastánci „pravého anarchismu“ vůbec pro to, aby bylo na obou stranách zavedeno esperanto (ačkoli i to by bylo méně fantastické než požadavky, které aktuálně vyslovují); vzhledem k tomu lze říci, že když ruský svět požívá vše, co se od něj odlišuje, potom každý, kdo mlčí, už není neutrální, ale je jednoznačně na straně agresora.

Druhým zjevným trendem, který ruská invaze odhalila, je, že této setrvačnosti jsou ochotni podlehnout nejen občané a příjemci výhod ruského/sovětského/postsovětského impéria, ale i všichni ti, kteří nekriticky přejímají automatismus globálních politických reprezentací (většinou západních) a snaží se je hodnotit z prostorů útulné každodennosti, jimž se jakékoli globální katastrofy jeví jako velmi vzdálené (a navíc všechny stejně vzdálené), takže jsou vždy téměř čistě teoretické. Tak vypadaly stalinské lágry pro francouzské intelektuály padesátých let. Tak vypadá válka na současné Ukrajině pro mnohé aktivisty prvního světa.

I v tomto případě můžeme skutečně mluvit o epistemologické setrvačnosti moci, ale na druhém pólu. Po letech ignorování signálů SOS z postsovětské propasti a obecně problémů druhého světa, který se ztrácí v nerozlišitelnosti své vlastní, údajně nedůležité existence, se první svět se začátkem vojenské invaze náhle probudil a – podle svého dědečkovského (moderního) zvyku vynášet „objektivní“ soudy na základě metafyzických konstrukcí, které byly v jeho spokojeném a ospalém prostoru zakořeněné po staletí – nenašel nic lepšího než aplikovat na novou katastrofu optiku studené války. A není od věci, že v této optice nebylo místo pro ukrajinskou společnost jako politický subjekt schopný nejen politické vůle, ale také, jak jsme viděli, obrany svých základů a imperativů.

Předváděním ruské války na Ukrajině jako staré konfrontace bipolárního světa mnozí anarchisté a levičáci z prvního světa – díky obvyklé panské neohrabanosti – zjistili, že je možné přehlížet takovou „maličkovost“, jako jsou specifika současné konfrontace (v Latinské Americe, kde jsou podobné nálady žel stejně silné, jsou alespoň vysvětlitelné: na jedné straně zde lidé vedou svůj vlastní boj, na straně druhé se nacházejí skutečně daleko od toho, co se na Ukrajině a v Rusku děje).

Mezitím je zřejmé, že globální autoritářský stát – s nočními můrami ve své biografii, s rostoucí diktaturou, založenou na represích, mučení, svévolné vládě oligarchů, mocipánů a korupce – zaútočil na sousední stát a páchá v něm genocidu. Představovat si tuto konfrontaci jako konflikt dvou rovnocenných stran je možné jen z velké dálky, ale ve skutečnosti je to ještě šilenější než představovat si ji jako konflikt mezi dělníky a buržoazií: dělníci přinejmenším převyšují buržoazii svým počtem. Vyzývat dnešní Ukrajinu – v duchu patriarchální „moudrosti“ –, aby „byla dobrým příkladem“ a „zřekla se militarismu“ složením zbraní – to je totéž jako vyzývat oběť, aby se nebránila katovi a dala mu vše, co chce. Skutečnost, že jak Rusko, tak Ukrajina jsou formálně ve stejném postavení jakožto státy, nečiní jejich specifickou situaci rovnocennou; zejména ne ve světle všeho, co se za poslední rok a půl stalo.

Platí to tím spíše, že konfrontace s NATO zjevně slouží Putinovu režimu pouze jako legitimizující a čistě dekorativní zástěrka pro

jeho svévolné chování na Ukrajině: jinak by sotva připustil tak bezprecedentní přiblížení NATO k ruským hranicím, k jakému došlo v důsledku ruské vojenské agrese.² Takže epistemologická setrvačnost mocenských systémů spočívá nejen v základech Putinova impéria. Je obsažena i ve světonázoru prvního světa – a má svůj původ v setrvačnosti někdejšího západního narcismu, který je necitlivý k realitě druhého světa, ale není ochoten vzdát se nároku na konečný a pravdivý soud o něm (bez ohledu na to, jak vzdálený je realitě). Platí to jak pro pravici (která dává Rusku možnost vzdorovat „zkorumpované bezcitnosti“ Úpadku Evropy), tak pro levici (z níž se ozývají hlasy na podporu údajné „Doněcké lidové republiky“ a zhoubné „Luhanské lidové republiky a takzvané škodlivosti neoliberalismu“).³

Třetím problémem, který nově nastolila ruská válka na Ukrajině, je hluboká problematičnost a nedostatečné zpracování opozice mezi univerzalismem a lokalismem/regionalismem. Zároveň je problematická samotná existence této opozice v současném anarchismu (včetně faktu, že není výslovně uznávána). Pokud tedy budeme v duchu metropolitních anarchistů uvažovat o konfrontaci mezi Ruskem a Ukrajinou jako o konfrontaci mezi (altermoderním sovětským) univerzalismem a (národně osvobozeneckým) regionalismem, nemůžeme se vyhnout mnoha nepřijemným otázkám. Například: je život bez Putina a sovětské setrvačnosti (proti níž dnes ukrajinská společnost hrdinně bojuje) přesně vzato „regionalismus“? Takové falešné dilema může použít pouze Kreml, který spekuluje s pojmem „neonacismus“ a pojmenovává jím vše, co nechce být pohlceno a rozpuštěno v nerozlišitelnosti. Přitom, byť z hlediska anarchismu a jeho kritiky kapitálu problematická, by evropská integrace Ukrajiny vlastně neznamenala nic jiného než její připojení k široké federaci dalších evropských národů (poněkud přijatelnější federaci v protikladu k Rusku) s perspektivou řešení jazykových, sociálně politických i dalších problémů pomocí evropské právní procedury – což je řešení nepochybně humánnější, než jaké si představují v Rusku.

V tomto smyslu by bylo správné říci, že Ukrajina se nachází v poli univerzalismu – zdědila výdobytky evropské moderny (včetně jejího epistemologického univerzalismu), zatímco Rusko se naopak nachází v pozici agresivního regionálního imperialismu – uvnitř i vně vnucuje ruský svět, ruský jazyk a ohyzdného golema ruských hodnot, křivě poslepovaných byrokraty na koleně a z paměti někoho jiného. Je tedy zjevné, že existující protiklad regionalismu a univerzalismu není tak jednoduchý a vyžaduje bližší prozkoumání s ohledem na současnou úroveň rozvoje humanitního poznání. Se vši pravděpodobností bychom měli mluvit o potřebě od základu rozvíjet

alternativní způsoby myšlení o planetárním prostoru a interakce s ním (takto si dnes anarchistická geografie klade jeden ze svých úkolů). Tento imperativ se zdá být o to důležitější ve světle cynického uchvácení dekoloniální rétoriky federálními ruskými diskurzí – které tvrdí, že Rusko bojuje proti kolonizátorským státům (USA) a osvobozuje (nikoli vykořisťuje, jak bychom si mohli myslet) africké, asijské a latinskoamerické společnosti, stejně jako své vlastní domorodé komunity. Ruský režim tím, že označuje reakční, vykořisťovatelské a destruktivní praktiky za „dekoloniální“, svou rétorikou a svévolí bezděčně osvětluje problém slučování dekoloniálního a konzervativního jako takového. S tímto problémem může být následně konfrontována i poválečná (vítězná) Ukrajina. Je dobré připomenout, že dekolonialita je pouze jistou optikou, která je vybavena systémem metod a přístupů.

Bez protistátního, protihierarchického a emancipačního jádra hrozí, že i Ukrajina sklouzne k monstróznímu konzervativnímu řádu, jako je Tálibán. Prvořadým úkolem anarchistů je poskytnout dekoloniálnímu diskurzu koherentní a dobře rozvinutou anarchistickou perspektivu. Při rozvíjení této perspektivy je nutné pečlivě reflektovat filozofické dichotomie – zvláště regionalismus/univerzalismus atd. Jde tu o některé z nejzřetelnějších problémů, které se projevily v ruské válce na Ukrajině a které vyžadují důkladnou reflexi jak současného anarchismu, tak současné společnosti obecně.

Poznámky:

¹ Dnes na to oprávněně upozorňují ukrajinští anarchisté, viz např. nový text Denise Chromého „Mýtus Vadima Damiera o „klasickém anarchistickém internacionalismu““. Миф Вадима Дамье о "классическом анархистском интернационализме" - Прамень (pramen.io)

² Zde má Rachmaninová zřejmě na mysli, že se hranice Ruska s NATO zdvojnásobila (přistoupením Finska v reakci na ruskou invazi na Ukrajinu). NATO se dotýká hranic Ruska přísně vzato už od roku 1999, kdy do Aliance vstoupilo Polsko. Od roku 2004 jsou pak členy NATO Lotyšsko a Estonsko. (Pozn. překl.)

³ Tyto postoje bezpochyby existují – Západ skutečně do poslední chvíle s Putinem obchodoval, zavíral oči a zacpával si uši –, ale projevují se mnohem více v setrvačnosti myšlení než v politické záměrnosti.

Maria Rachmaninová je ruská filozofka a umělkyně; do března 2022 byla profesorkou humanitních a společenských věd na Petrohradské univerzitě, o místo ale přišla kvůli diskusím se studenty o válce na Ukrajině; specializuje se na sociální a politickou filozofii, zejména na anarchismus, protestní hnutí a feminismus. V roce 2019 založila internetový časopis *Akrateia*.

HLAS KAMARÁDEK Z UKRAJINSKÉ FRONTY

Osmý březen – den, který symbolizuje svobodu, den, který motivuje k boji, den, kdy feministické hlasy mohou slyšet miliony protestujících, kteří jdou společnou cestou rovnosti. Cesta ukrajinských žen se však 24. února 2022 dramaticky změnila. Začátek války se stal existenčním zlomem v životě milionů lidí, mírumilovná a bezpečná realita shořela v plamenech ruských raket, byla rozdrcena tanky označenými písmenem „Z“, byla rozstřílena spolu s civilisty v Buči... Tisíce žen se rozhodly postavit na odpor. Vstoupily do ozbrojených sil Ukrajiny, aby bránily své domovy, rodiny, přátele, ty, které milují, svobodu a nezávislost. Naše iniciativa podporuje osm žen a nebinárních bojovnic, které právě před dvěma lety pochodovaly za

U příležitosti loňského Mezinárodního dne žen zveřejnily Kolektivy solidarity vzkazy od žen a queers bojujících na Ukrajině v první linii proti Z-fašismu.

rovnoprávnost na Ukrajině i ve světě a dnes za cenu neuvěřitelného úsilí brání Ukrajinu. Každá z nich je hrdinkou, každá zosobňuje neuvěřitelný příběh, až se člověk diví, kolik odvahy, síly a inspirace se skrývá v jednom člověku, každá z nich něco obětovala, každá z nich někoho ztratila. Zde jsou slova některých našich kamarádek:

VLAŠTOVKA:

Den boje... už více než rok je na Ukrajině každý den dnem boje. Den boje proti nepříteli a okupantům, proti strachu a pocitu beznaděje,

den boje za naději. Pro mě 8. březen ztratil něco ze svého někdejšího významu. Každý boj je především o lidech. Když píšu tento text, představuji si, že by se 8. březen organizoval nyní. Kdo by ho pořádal? Prázdné ulice, zničené domy, vítr, zvuk sirén, létající rakety. 24. února 2022. Většina odešla, menší část bojuje nebo se hlásí jako dobrovolníci, každý se svým traumatickým příběhem. Válka je strašná... válka není romantická, je to smrt, jsou to zničené životy milionů lidí, válka je posttraumatická stresová porucha, je to něco, co poznamená na celý život a mnozí ji nepřežijí. Na tomto místě prošim o minutu ticha na památku padlých kamarádů.

Ti, kteří jsou právě ve válce, potřebují podporu mnohem více, než říkají. Dokonce víc, než se říká v médiích nebo kdekoli jinde. Jsou potřeba zbraně, je potřeba vybavení, drony, termovize, léky a mnoho dalšího. Vyzývám k upřímnému a strážlivému zhodnocení reality, ještě jsme nedošli až na konec a zdá se, že je to dlouhá a zatraceně trnitá cesta. Vyzývám vás, abyste podpořili bojující ženy na Ukrajině (samozřejmě nejen ženy, ale teď mluvíme o 8. březnu), které se chopily zbraní a bojují proti okupantům, abyste je podpořili, jak jen můžete. Protože je to šíleně děsivé a těžké a vše se dá překonat jen společnými silami, společně a neztrácením odvahy. A po vítězství se oslavy 8. března vrátí.

Určitě se vrátí – slibuji.

LEV:

Ženy by v tento den měly ve svých srdcích věřit, že v boji nepostupujeme jako jednotlivci, nýbrž jako celek, který tvoří všechny ženy a LGBTQ+ lidé na celém světě, v každé zemi, v každém domě, na každé ulici a v každém zákopu. Stojíme před stejným útlakem, který může mít všemožné podoby a rozměry – od násilí přes hlasy nebo činy, které se nám snaží vzít důstojnost či nás učinit malými. Ale my nejsme malé! Jsme silné! V průběhu dějin jsme jako ženy dokázaly, že samy za sebe nebudeme zapomenuty a naše životy nebudou umlčeny ani ignorovány.

Proto si v tento den připomínáme všechny ty, které tu byly před námi, které bojovaly a umíraly za to, aby náš hlas byl slyšet. A které tak nadále činí v bitvách na slunečných zmrzlých polích Ukrajiny nebo v horku mezi tvrdými skalami Kurdistanu.

Všechny ty i jejich vzpomínky slouží jako příklad pro nás ostatní! Stateční padlí a padlé! Na jejich životech bude vždy záležet, protože my, živí, na ně odmítáme zapomenout!

Protože ženy se tváří v tvář krutosti tohoto světa nevzdávají! Postupujeme společně vpřed! Společně křičme! Milujeme a zuřme **SPOLEČNĚ!**

Nechť v tento den jdeme **SPOLEČNĚ.**

S láskou i hněvem od bojové zdravotnice na Ukrajině

CEŇ:

Tento den pro mě loni nabyl na významu. Stalo se, že jsem náhodou přijela na Ukrajinu bojovat právě 8. března.

Neplánovala jsem to. Všechno bylo příliš chaotické, všechno bylo příliš nejisté a svět se zdál být příliš šílený na to, abych nějakému dni přiřadila zvláštní význam. Ale líbí se mi jeho symbolika. A je snadné spočítat dny, které jsem tu už strávila.

Válka je velmi zvláštní věc. Dějí se tu ty nejhorší i nejlepší věci. Nebo bych možná měla říct nejlepší a nejhorší lidé. Mnoho z těch nejlepších lidí zde jsou ženy. Silné ženy, které si zaslouží veškerý obdiv, ale většinou jsou velmi skromné a obyčejné. Velmi často jsou mnohem odvážnější než průměrný muž.

Možná je to proto, že ženy sem obvykle nepřicházejí zabíjet, ale bojovat o život. To je hlavní důvod, proč je tolik zdravotnic – jako jsem i já –, což neznamená, že se schovávají a neriskují. Zdravotníci jdou tam, kde už byl někdo zraněn nebo zabit – přicházejí po ostatních a zapomínají na sebe. Pracovala jsem s mnoha zdravotnicemi. Nebojí se, že by je někdo zabil. Bojí se jen toho, že udělají chybu a nebudou dostatečně profesionální, aby zachránily ostatní. Bojí se, že přijdou pozdě.

Často jsme napadány. Často jsme zabíjeni. Zrovna včera jsem přišla o dalšího přítele a společníci. Byla to ještě mladá dívka, hodně se smála, milovala život, byla krásná a bystrá v každém ohledu. A byla zabita, když se snažila evakuovat raněné. Na této cestě jsme ztratili mnoho dalších lidí. Doufám, že až se všichni vrátíme domů, až válka skončí, historie se nezmění v oslavu vražd. Doufám, že budeme vzpomínat na všechny krásné záchranářky. Doufám, že si lidé

vzpomenou na všechny ženy, které tolik obětovaly, aby tuto válku ukončily. Dobrovolnice, zdravotnice, bojovnice...

A dnes, 8. března, doufám, že si vzpomenete na ty nejsilnější ženy, které tady právě teď bojují vedle mě.

Běloruská zdravotnice na Ukrajině

CHIMERA:

Vzpomínám si, jak jsem ve druhé třídě lepila pro maminku přáníčko k 8. březnu. Číslo 8 tvořily sušené fazole přilepené lepidlem na karton... Nelze vymyslet nic křčovitějšího, něco takového, co by tento den znehodnotilo a zkreslilo, než do něj vložit význam „dne jara a krásy“, a to vše jednou za rok provázené nekonečně hloupými přáníčky, tulipány, šamponovými sadami a opilci na počest „barev týmu“.

Proto lze pochopit tu část naší společnosti, která prosazuje zrušení tohoto svátku jako jednoho z posledních zasraných odkazů minulosti. Jenže teď není na světě jen 8. březen coby den jara a krásy, ale den boje za ženská práva. A je stále aktuální vzhledem k problémům, s nimiž se potýká mnoho žen ve světě, a zejména na Ukrajině.

Platí to především v době války, protože tehdy se míra chudoby, nezaměstnanosti, násilí a diskriminace vymyká normálu a ženy jsou tím postiženy v první řadě. Otázky boje za práva žen jsou stále aktuální, a proto je i tento den stále aktuální. Nyní jsem ve válce. Stejně jako více než 5000 dalších žen, které bojují, a 60 000 žen, které pomáhají. I já bojuji proti ruskému agresorovi. Chci, abychom tuto říši zla rychle porazili, a po vítězství zůstane patriarchy našim jediným nepřítelem. A i ten bude poražen.

Smrt impériím! Smrt patriarchy!

ZEMLYNIKA:

Jeden rok války.

Ačkoli, 9 let od chvíle, kdy to všechno začalo masakrem na Majdanu a útekem našeho bývalého proruského prezidenta Janukovyče.

Samozřejmě jsem v těchto dnech cítila (a stále cítím), jak ve mně i v naší společnosti narůstá úzkost. O Rusech je známo, že jsou posedlí čísly, takže jsme přesně rok po vojenské invazi očekávali eskalaci teroru.

Navic naše mysl i těla jsou v ohrožení kvůli opětovné traumatizaci.

Abych si v těchto těžkých časech zachovala zdravý rozum, snažila jsem se osobně soustředit na to, že většina mých blízkých tento rok přežila.

Také se nyní cítím mnohem silnější než v roce 2022, protože jsem součástí organizovaného a odhodlaného odporu ozbrojených sil Ukrajiny.

Takže... Víím, že to ještě neskončilo, ani zdaleka, a je to určitě frustrující, protože jsem doufala, že tyhle sračky zůstanou v učebnicích dějepisu a už se nikdy nebudou opakovat. A pokud se to stane, mělo by to být okamžitě zastaveno.

Ale geopolitika takhle nefunguje.

Takže prostě musím pokračovat ve svém odporu a snažit se být ne tvrdá, ale odolná.

Naštěstí o tom jako aktivistka za lidská práva něco víím.

Navic díky osobní zkušenosti a podpoře mých sester a bratrů se nikdy necítím sama a dostávám ty nejlepší vojenské zásoby a milé suvenýry.

Kromě toho jsem ráda, že se ukrajinskému odporu proti teroristickému „ruskému státu“ ve světě stále věnuje velká pozornost a že je o naše uprchlíky dobře postaráno.

Děkuji, že podporujete Ukrajinu v našem protiimperialistickém boji!

BEZPROSTŘEDNÍ ZKUŠENOST VS. ZJEDNODUŠENÁ TVRZENÍ

Co se dělo v Polsku po ruské invazi na Ukrajinu?

Zdá se mi, že za poslední rok se vztahy k lidem z Ukrajiny v polské společnosti výrazně změnily. Před invazí tu byli vnímáni jako levná pracovní síla, že je jich moc, berou Polákům práci... Když začala invaze Ruska na Ukrajinu, hodně lidí v Polsku začalo nejrůznějšími způsoby pomáhat uprchlíkům a vztah k lidem z Ukrajiny se tehdy změnil... Ale bylo to dočasné, taková první vlna, která potom opadla. Ovšem celkově se nálada v Polsku změnila, protože vznikla hmatatelná hrozba ze strany Ruska a osmdesát procent obyvatel Polska ji tak vnímalo. Teď je to menší procento a lidi taky věří, že Ukrajina zvítězí.

Takže to byl spíš projev solidarity, nebo nějakého strachu, že se to zítřka může stát nám? Protože třeba lidi postižené válkou v Sýrii asi nepodporovali?

Ne, ty nepodporovali. Naopak. Myslím, že tam byla ta lidskost, potřeba pomáhat, ale taky později ten důvod, aby se invaze nerozšířila do Polska. Postupně pomoc slábla, sehrál v tom roli čas a taky se znovu začal projevovat obecně negativní vztah k migrantům. A samozřejmě se našli lidi, kteří tu válečnou situaci využívali či zneužívali k vlastnímu obohacení, případně nacionalisti mluvili o ukrajinizaci Polska...

Jak na důsledky invaze reagovalo anarchistické, respektive antiautoritářské hnutí v Polsku?

Anarchistické hnutí od začátku pomáhalo nejrůznějšími způsoby – podporou anarchistů a anarchistek na Ukrajině, pomocí válečným uprchlíkům/cím, tou se zabýval například No Borders Team, který pomáhal hlavně „nebilým“ uprchlíkům, vystaveným xenofobii. Někteří anarchisté z Polska s pomocí nepřestávají ani teď, jsou v kontaktu třeba s ukrajinskými Kolektivy solidarity, a zdá se mi, že za poslední rok vznikly takové kontakty, jaké tu předtím mezi anarchisty v Polsku a na Ukrajině nebyly, a pokud nějaké byly, určitě ne na takové úrovni.

Vím, že je v Polsku kolektiv, který opravuje auta a vozí je na Ukrajinu...

Ano, je tu skupina Tactical Aid, která upravuje a vozí auta pro kamařády na frontě. Pořád pomáhají, jen to už není tak vidět jako třeba před půl rokem, kdy se o tom hodně psalo na sociálních sítích a víc lidí se zajímalo o to, jak se můžou do pomoci zapojit. Taky je tu Anarchistický černý kříž, který pomáhá, a různé skupiny, které vznikají jednorázově, aby uspořádaly sbírky na materiál potřebný na frontě...

V Rusku, Bělorusku a na Ukrajině byli anarchisté často v osobním kontaktu, což například pro polsko-ukrajinské vztahy v rámci hnutí asi neplatí. Chci se dostat k tomu, jestli tady byl nějaký vliv „západních“ anarchistů, kteří se cítí oprávněni radit anarchistům na východě a teď samozřejmě těm na Ukrajině?

V rámci Schengenu můžou lidi z Polska jezdit po Evropě a nepotřebují pas, ale na Ukrajinu ho potřebují. Takže anarchisté z Polska byli například mockrát v Německu, ale nikdy na Ukrajině. A v tom Německu se můžou bavit anglicky, protože když se tu někdo učí druhý jazyk, nejčastěji je to angličtina – což umožňuje být v kontaktu se západními anarchisty a anarchistkami a číst o tom, co se tam děje. Anarchistické hnutí v Polsku hodně spolupracuje s tím německým. Třeba environmentální přímé akce v Německu jsou skvělá zkušenost, která se dá potom přenést do Polska. Takže tohle všech-

Polsko je jednou z prvních zemí, které by musely řešit Putinovu agresi, kdyby se přelila za hranice Ukrajiny. O tom, jak ruská invaze na Ukrajinu ovlivnila vztahy polské společnosti k ukrajinským migrantům, jak fungují kontakty mezi ukrajinskými a polskými anarchisty/kami a jaké problémy v antiautoritářské scéně odhalila válka, rozmlouvaly v březnu 2023 dvě anarchistky – autorka podcastu Dogma z Běloruska a Aňa z Polska. Z jejich rozhovoru nabízíme následující výtah.

no jsou důvody větších kontaktů ze západním anarchismem. Individuální kontakty na východ tu samozřejmě byly a narostly po událostech v Bělorusku v roce 2020, kdy hodně anarchistů a anarchistek odjelo z Běloruska právě do Polska. A ti byli zase v kontaktu s těmi z Ukrajiny. To pomohlo anarchistům v Polsku uvědomit si, že na Východě jsou taky anarchistické skupiny, že se s nimi dá taky domluvit anglicky... a hlavně v rámci solidarity po ruské invazi s nimi začali víc spolupracovat.

Různé anarchistické federace na Západě jsou proti válce, protože válka je špatná, jsou pro mezinárodní solidaritu a mír, podporují všechny pracující... a pak třeba mluví o NATO. Že vlastně válčí NATO. A na druhou stranu jako by tady byl nějaký tichý konsenzus společnosti a anarchistů, že je tu bezprostřední nebezpečí jednoho nepřítele, a Amerika nás přece jen tolik neutlačovala, tak nad tím můžeme trochu přivřít oči a hledat pomoc u NATO. Jako by bylo nutné vybírat si vždycky jednu stranu. Co si o tom myslíš?

Myslím, že tu chybí skutečná kritika od anarchistického hnutí, co se týče NATO, aspoň v tuhle chvíli v Polsku. A může to být tím tichým konsenzem, o kterém mluvíš. A možná bere hnutí ohled na názory společnosti, a třeba ve Francii se ten konflikt chápe jako válka NATO proti Rusku. Tak to v Polsku nikdo nebere. A na Západě jako by si říkali, že kdyby se válka rozšířila do Polska, pořád bude na Východě a nebude to válka světová. Západ pro ně začíná v Německu. Naše perspektiva v Polsku je jasná – bojuje Ukrajina, ukrajinská společnost, a ta zkušenost je pro nás reálnější, protože je to tak blízko. A třeba v té Francii se v médiích nepřekládají důkladnější informace. I když lidi zas tolik nečtou, jen ty krátké zprávy. A ty jsou zjednodušené a velmi dočasné. Takže když na Západě pořád uslyší to zjednodušené tvrzení, že je to NATO, NATO, NATO, určitě to začnou brát jako fakt. A když nemají žádné bezprostřední kontakty s lidmi z Ukrajiny, těžko se orientují. Tak jako je pro nás těžší pochopit války na druhém konci světa. Překvapuje mě, že v anarchistickém hnutí chybí adekvátní diskuse na takhle aktuální témata.

Chceš něco říct na závěr?

Za poslední rok se posunul můj názor na válku v tom smyslu, že je třeba nejen pomáhat anarchistům a anarchistkám, bojujícím na Ukrajině (tak jsem to viděla na úplném začátku války), ale taky všemožně podporovat všechny obyvatele Ukrajiny, bojující s imperialismem.

GEPOLITIKA PRO ROK 2024

PETER GELDERLOOS

Petera Gelderloose představilo Nakladatelství Anarchistické federace coby autora kniha Anarchie funguje. Navzdory tomu, že se potýká se zákeřnou nemocí, nepřestává psát, o čemž svědčí i následující „úvaha o pravděpodobnosti státní moci či revoluce“, kterou zveřejnil 7. února 2024 na svém blogu.

Ležím v posteli, jsem po chemoterapii, příliš zmlžený na to, abych pracoval na své knize, a příliš bolavý na to, abych si v tento krásný slunečný den udělal výlet. Ale možná se mi podaří dát dohromady následující příspěvek. Pokud chcete přejít rovnou ke konfliktům a změnám, kterým bychom podle mého názoru měli věnovat pozornost, přeskočte první část. A mějte prosím na paměti, že analýza geopolitiky vyžaduje analýzu jednání velkých států a kapitalistů z pohledu jejich vlastních zájmů, což je dost nechutný pohled na věc. Tuto poznámku učiním jen jednou, abych nezaneřádl celý text: „dobré pro USA“ a „dobré pro investory“ znamená špatné pro život, špatné pro planetu.

GEPOLITIKA PRO ANARCHISTY?

Geopolitika bývá oborem analýz pro odborníky a novináře, kteří se zajímají o soupeření národních států, jejich aliancí a institucí. Přinášejí do ní podobnou úroveň strategického uvažování jako sportovní komentátoři při nedělním fotbale: rozumí repertoáru her, dokážou vytyčit silné a slabé stránky, ale nikdy nebudou zkoumat dějiny této hry, ptát se na vztahy mezi lavičkou a hřištěm, trenérem a majitelem, diváky a hráči (tedy nad rámec demokratické podívané: vycházejí spolu?, jsou fanoušci se svým týmem spokojeni?). Nebudou ptát architekturu stadionu ani reklamní přestávku a rozhodně se nebudou ptát, *zda by bylo možné hrát jiný druh hry*. Potřebují, aby hra pokračovala donekonečna. Kdyby se hra zastavila, oni by zmizeli.

Někteří anarchisté by si mohli myslet, že když chceme zrušit všechny národní státy, proč se zabývat jejich irrelevantními strategickými hrami. Proč se je snažit pochopit na základě jejich vlastních podmínek?

Je vskutku pravda, že anarchisté se nikdy neobjeví jako hráč na šachovnici geopolitiky. Byli jsme z této mapy zcela vyškrtnutí. A tak to má být. Jsme-li anarchisté, přistupujeme ke strategii a moci z úplně jiného bodu a s úplně jinými touhami a metodami.

V současné době je to však geopolitický systém států a kapitalismu, který neaktivněji vytváří budoucnost, kterou jsme nuceni obývat. Vědět, jaká škála budoucností je pravděpodobná, nám pomáhá pochopit systém, proti kterému stojíme, a být připraveni.

Pokud si myslíte, že zombie apokalypsa – nebo vlastně jakýkoli film o apokalypse – představuje realistický scénář toho, jak vypadá systémový kolaps, pak se věnujte špatnému druhu přípravy.

V posledních dvou desetiletích jsem viděl řadu anarchistů, kteří vážně předpovídali, kam směřujeme a jaká nebezpečí nám hrozí. Je to odvážné a potřebné, protože nám to umožňuje testovat naše teorie. Všechny předpovědi, na které si vzpomínám, se ukázaly jako mylné.

- Trump neodstartoval státní převrat: John Bolton totiž vycházel ze zkušenosti, když řekl, že převrat vyžaduje mnohem více organizace.
- Fašisti nejsou blízko převzetí moci: jsou nebezpečím především pro lidi na úrovni ulice a v tom, jak posouvají střed doprava, pokud jde o politiku přijatelnou pro demokratickou vládu.
- Prosazování antifašismu uprostřed silícího antirasistického hnutí bylo chybou, krokem zpět. Stejně jako ve svých předchozích obměnách antifašismus decentralizoval otázky bělošství a kolonialismu a umožnil levici získat půdu tam, kde bylo dříve protistátní hnutí: byli jsme nepřipraveni, když skutečný fašismus ochabl, ale demokratický stát se hrnul kupředu.
- Demokracie čelí krizi, ale stále pro nás představuje největší nebez-

pečí: šíření tohoto povědomí v obecnější rovině mohlo zachránit některá z našich nejsilnějších hnutí – v Chile a v Řecku – před pádem do fatálních strategických slepých uliček. Zlepšilo by to také počáteční rámcování hnutí Occupy a 15M, což by jim umožnilo rozvíjet se mnohem radikálnější směrem.

- „Pozdní kapitalismus“ či „konečné stadium kapitalismu“ byly vyhlášeny po první světové válce a pořád se to vleče. Odmítnutí marxismu by nám umožnilo jasněji vidět zásadní strategický, státem řízený prvek kapitalismu: státy a jejich instituce aktivně otevírají nová území, aby zajistily kapitalistickou expanzi.
- Mít se na pozoru před těmito novými hranicemi by nám dalo náskok při identifikaci hlavního proudu klimatického směřování a zelené energie jako největší hrozby pro život na této planetě. Nyní musíme dohánět, co se dá.

Nesmírně mě znepokojuje, že, pokud vím, lidé, kteří se dopustili falešných předpovědí, se ke svým chybám nepřiznali. Udělat to by bylo odvážné, čestné a nesmírně by nás to posílilo, dalo by nám to více příležitostí vybrousit své teoretické nástroje, zdokonalit svou strategickou intuici.

A myslím si, že naše ego, náš zbrklý ústup před vlastními chybami byl hlavním faktorem, který vehnal radikály po celém světě do ještě větších chyb a zjevných omylů. Frustrování rádo by revolucionáři se obracejí k aktivismu zaměřenému na jednu otázku, komunální demokracii nebo k nejnovějším stalinistickým kultům s robustně definovanými organizacemi, pečlivě pěstěným proletářským machismem, ale bez skutečné angažovanosti a relevance pro sociální konflikt.

KUDY SE UBÍRÁ SVĚTOVÝ SYSTÉM?

Abychom to shrnuli, světový systém je systém, který sám sebe chápe jako globální a který zprostředkovává politické konflikty a tok zdrojů a informací v souladu s určitou logikou. V každém z po sobě jdoucích světových systémů existuje vůdčí stát, který však nemá moc řídit vše, co se ve světovém systému děje: je spíše architektem, který v kritickém okamžiku získá moc a legitimitu, hegemonii, aby navrhl nový světový systém, u něhož se všichni relevantní aktéři shodnou, že se na něm budou podílet.

Po druhé světové válce převzaly USA tuto roli od Velké Británie a staly se architektem dalšího světového systému, soustředěného okolo údajně univerzálního řádu států řízeného OSN se sídlem v New Yorku a kapitalistického režimu volného obchodu a investic, na který dohlíží bretonwoodské instituce, jako je MMF.

Spojené státy a jejich nejbližší spojenci už nejsou hlavním motorem hospodářského růstu a podíl nových investic, které získávají, se snižuje. Z politického hlediska rozšiřoval blok NATO svou síť společenství na území, které dlouho patřilo do ruské sféry vlivu. Rusko se na Ukrajině pokouší o protiúder, ale rozpory uvnitř NATO a EU tato společenství v poslední době znehynily, takže zatímco Rusko nadále dostává od svých spojenců výzbroj a finanční podporu, kritické financování Ukrajiny se zastavilo.

Jinde Rusko utrpělo ponižující porážky, jako když nedokázalo podpořit Arménii proti rozpínavosti Ázerbájdžánu, který je podporován Tureckem. Když se Turecko během studené války připojilo k NATO, znamenalo to pro vojenskou alianci velké vítězství, protože představovalo částečné obklíčení Ruska. Nyní se však Turecko chová na strategické úrovni jako nezařazená země, i když má nadále možnost blokovat konsenzus v rámci NATO.

Za studené války se nezařazené země skládaly ze států, které byly ekonomicky a vojensky mnohem slabší než USA a Rusko, ale které mohly postupně zlepšovat své postavení tím, že si nechávaly otevřené dveře do obou bloků a v podstatě sledovaly, kdo jim poskytne lepší podmínky.

Turecko tak fakticky sleduje vlastní zájmy, a to jak proti USA/EU, tak proti Rusku, stejně jako proti dalším soupeřům střední váhy na jihu a východě, například tím, jak vyzbrojuje sunnitské fundamentalistické skupiny spojené s Islámským státem proti Íránu i Kurdům.

BUDOUCNOSTI

Když světový systém ochabuje, jsou obecné možnosti následující:

- a) systém se úspěšně obnoví a znovu vytvoří, přičemž starý vůdce zavede reformovanou architekturu;
- b) nový vůdce si zajistí moc a legitimitu, aby si pojistil dodržování nové architektury, a zavede tak nový světový systém;
- c) lidé zvýší svou schopnost bojovat proti státu, a tak zvítězíme v globální revoluci, čímž zničíme světový systém a zabráníme novému, aby zaujal jeho místo;
- d) současný světový systém zůstane zachován, bude korodovat a stále víc upadat do občanské války, až nakonec nastane možnost a, b nebo c.

NOVÉ AMERICKÉ STOLETÍ

Ironicky odkazují na Projekt pro nové americké století, skupinu neokonzervativních intelektuálů, kteří podporovali Bushe II. a domnívali se, že mají strategický plán, jak oživit USA jako nesporného světového lídra. Důvodem je, že žádný jiný hráč neudělal pro podkopání americké hegemonie víc než USA.

Zahraniční a hospodářská politika, kterou prosazoval Bush II. a v níž v některých ohledech pokračuje Trump a v jiných Biden, pravděpodobně zničila veškeré šance USA na obnovu globální architektury, kterou zavedly po vítězství nad nacismem.

Fakt, že si nikdo z americké ani britské politické elity tuto skutečnost zřejmě neuvědomuje, ji jen potvrzuje. A přestože míra sebezničující nevědomosti je zarážející, neměla by překvapovat, protože kapitalisté obvykle rozumí kapitalismu jen na povrchní úrovni a etatisté obvykle rozumí státu také jen na povrchní úrovni, podobně jako sportovní komentátoři probírají poslední zápasy.

Když byly USA nejmocnější, na konci 80. let a v 90. letech, bezprostředně po vítězství ve studené válce, arogance neokonzervativního hnutí v politické třídě a bezuzdná chamtivost neoliberalní technokracie ve finančních institucích přímo zničily základ americké hegemonie.

MMF, G7 a celý ten cirkus humanitárních nevládních organizací a mezinárodních investorů bezostyšně ukazovaly, jakým způsobem těží z korupce, autoritářských režimů a bratrovražedných občanských válek v nedávno dekolonizovaných zemích; jak pod pojmem „rozvoj“ rozumějí absolutní závislost na jediném vývozní komoditě, takže každá chudá země je nejen zcela zranitelná politickým tlakem USA a Evropy, ale může být také uvržena do hladomoru na základě rozmarů měnového trhu; a že po 70. letech jim šlo hlavně o to, aby dosáhly zisku na základě čistých finančních spekulací, a nikoli o produktivní růst, který by byl z kapitalistického hlediska považován za udržitelný. Jinými slovy, celá parta kolem Lawrence Sumnerse neskrývala, že jsou to absolutní upíři, kteří nevěří ani svým vlastním dogmatům, a celá parta kolem Rumsfelda a Boltona nedokázala skrýt, jak jsou neznalí světa, politiky a země, které podle nich mohou ovládnout.

Americká moc nebyla na politické scéně maskována o nic lépe.

USA a Velká Británie mohly přijmout občasná zklamání, ne vždy dosáhly preferovaných výsledků v mezinárodních konfliktech. Toto divadlo „férové hry“ mohlo vyvolat širokou důvěru v rámec OSN a spoléhání se na něj. A to by v dlouhodobém horizontu podpořilo moc USA, protože autorem OSN jsou Spojené státy a jejich centrála globální politiky sídlí v New Yorku. Místo toho však špatně pochopili hegemonickou a vztahovou povahu moci a domnívali se, že když mají bezprecedentní moc, mohou jednat jednostranně, aniž by podkopali základy této moci.

Bylo by to podobné, jako kdyby společnost Apple přiměla všechny lidi na světě, aby používali počítače Apple, ale pak by nedovolila lidem, aby na počítačích Apple vytvářeli jakákoli média, která by byla

vůči společnosti Apple kritická. Co na tom, že pomlouváte X, když jediné fórum, na kterém to můžete dělat, je X?

Tím, že dvakrát jednostranně napadly Irák a zabily miliony lidí, tím, že flagrantně svrhly sociálnědemokratické (ale kapitalistické) režimy, které nebyly nakloněny seznamu vybraných západních investorů, tím, že chránily Izrael před jakýmkoli sebemenším klepnutím přes prsty do té míry, že se nyní téměř celá izraelská společnost cítí oprávněna páchat genocidu – ne mimo dohled, jak to někdy dělají USA, ale před kamerami, a to oni genocidu nahrávají, usmívají se a vtipkují –, zničily USA a Spojené království legitimu a funkčnost vlastního politického nástroje. USA (a pod jejich ochranou Izrael) do očí bijícím způsobem ignorují rezoluce OSN, kdykoli se jim zachce. Chovají se jako „darebácký stát“ v rámci mezistátního systému, který samy navrhly a vytvořily ve svůj prospěch. A tento kovbojský přístup charakterizoval zahraniční politiku USA vždy (pravděpodobně s výjimkou období vlády FDR), ale za Reagana, a zejména Bushe II. se ještě zrychlil.

Trump svou aroganci předvedl několika jednostrannými kroky, například neomezeným zvýšením podpory Izraele a ústupem od samotné otázky strategie s neintervenci tendencí, která nechala klíčové spojení USA na holičkách. Bidenova administrativa se mezitím pokusila stisknout tlačítko reset strategického myšlení, ale chová se, jako by byl rok 1996.

Izrael byl kdysi pro USA důležitou vojenskou laboratoří a jadernou alternativou v klíčovém světovém centru těžby ropy, a to v době, kdy panarabská aliance představovala hrozbu kontroly nad ropou i Suezským průplavem. Nyní je Izrael do značné míry přítěží; Saúdská Arábie, Turecko a Írán se agresivně snaží překreslit mocenské linie v západní Asii a žádný z těchto států nespolehá výhradně na USA jako na patrona; Jemen fakticky ohrožuje lodní dopravu Suezským průplavem; a většina západoasijské ropy se vyvážá do Indie a východoasijských ekonomik, především do Číny.

Zatímco Izrael pokračuje ve své zjevné genocidě Palestinců, OSN se dokonce ukazuje jako neschopná při poskytování humanitární pomoci a sotva funguje jako potenciální prostředník. Jedinými aktéry, kteří jsou schopni zaútočit na Izrael s nějakými skutečnými důsledky, jsou Hizballáh, hnutíové a milice napojené na Revoluční gardy. Hlavním aktérem zprostředkovatelského procesu je Katar. Jinými slovy, všichni aktéři, kteří získávají na legitimitě a moci, jsou spojenci Íránu, který jako jediný ze tří regionálních mocností nemá na USA žádnou páku ani spojení.

USA mezitím poškozují své vztahy s evropskými vládami. Zejména Trump ukázal EU a NATO, že nemožou předpokládat, že na USA bude vždy spolehnouti, a to je přímý důsledek nefunkčnosti demokracie v důsledku rozpadu světového systému. Demokratické mechanismy stále poskytují důležitý uvolňovací mechanismus, který může pacifikovat a začlenit hnutí odporu dříve, než se stanou revolučními. V USA, Brazílii, Maďarsku, Polsku a Velké Británii však volební vítězství pravicových populistů ukázalo, že demokracie je ve skutečnosti pro moc nebezpečná, protože to není totální blbost. Až dosud byly volební sliby nesmysly, protože žádná nová politická správa neohrozila základní hospodářskou politiku neoliberalismu. Technokrati si nemuseli dělat starosti: jejich stroj bude dál vrhnout.

I progresivní volební vítězství v Řecku, Brazílii, Argentině a jinde dávala kapitalistům najevo: tady se není čeho bát. A demokratické státy dokázaly, že jsou schopny zlikvidovat skutečně fašistická hnutí, jako je Zlatý úsvit v Řecku, dříve, než se ukázalo, že jsou příliš velkou hrozbou. Ale pravicoví bílí populisté jako Trump, Bolsonaro, Orbán a Johnson nejenže narušili funkčnost demokratického vládnutí, ale ohrozili také stabilitu technokratického statu quo, čímž k smrti vydělali investory žijící dosud v Candylandu, jenž byl stvořen jen pro ně, a rozbili předpokládanou trvanlivost klíčových politických formací, jako je Evropská unie nebo americko-evropská aliance.

Evropa, která byla dlouho cennou zásobárnou kulturní a politické legitimacy vzhledem k nadřazenosti bílé rasy v srdci světového systému, musela poprvé po téměř sto letech zvážít své samostatné zájmy, což se již projevuje ve výrazně odlišném přístupu k Číně. V USA už politická elita považuje Čínu za protivníka hodného nové studené války, zatímco v Evropě je Čína považována za částečně spolehlivého strategického partnera. Pokud se něco rychle nezmění, budou USA odsunuty do stejného postavení.

A bez spolehlivé podpory USA se EU bude muset uvést do válečné pohotovosti, schopné odrazit Rusko od dalších invazí. Aby se našla rovnováha, jejíž narušení nebude Rusko riskovat, může to znamenat opuštění Ukrajiny a její trvalé rozdělení.

Z pohledu americké moci nic z toho nevypadá dobře. Aby měly USA nějakou šanci na obnovu světového systému, jehož jsou auto-

rem, musely by učinit velká gesta, aby se zbavily své prohnilé značky:

- podpořit palestinskou státnost a zlomit podporu izraelské veřejnosti vyjadřovanou současnou vládnoucí třídě tím, že zničí izraelskou ekonomiku;
- normalizovat vztahy s Čínou a Íránem, ale zajistit výhodné investiční a obchodní dohody s údajnými demokratiemi, jako je Indie, Tchaj-wan a Jižní Korea;
- přesvědčivé a zásadní prosazování nových mezinárodních investic, které se odlišují od zoldácké měnové politiky MMF, a to zajištěním větší autonomie pro „udržitelný rozvoj“ řízený místními vládnoucími třídami dříve kolonizovaných zemí atd.;
- představení přesvědčivého plánu globálního přechodu na zelenou energii, který urychlí současnou vlnu ziskových investic, těžby a výroby a zároveň zahrne prvek „globální spravedlnosti“, jenž poskytne chudým zemím smysluplné zdroje, aby se mohly podílet na přechodu a zlepšit své ekonomické postavení.

A interně:

- kooptovat dekriminalizaci drog, zrušit vězení pro všechny pachatele nenásilných trestných činů a rozšířit užití neozbrojených policejních hlídek v sousedství;
- zavedení všeobecné zdravotní péče.

Pravděpodobnost, že se tak stane, se však zdá mizivá vzhledem k tomu, jak málo si současná vládnoucí třída uvědomuje, jakými způsoby sabotuje svou vlastní moc. Dokonce se zdá, že si myslí, že *projekce síly* je způsob, jak si udržet kontrolu. Nikdo však nezpochybňuje, že USA mají nejsilnější armádu na světě. Nemají to ani zapotřebí. Jediné, co soupeři potřebují ukázat, je, že americká armáda není účinná při dosahování výsledků, které si přeje její vládnoucí třída. To se ukázalo v Afghánistánu. V Iráku byla tato otázka dovedena do nákladné slepé uličky. A nyní USA dupou po Rudém a Středozemním moři a odpalují rakety do Jemenu, Sýrie a Iráku, bijí se v prsa a demonstrují, že *když mě mlátíš stéblem, já tě prašším kladivem*, ale ve skutečnosti ukazují svou neefektivitu, ochotu destabilizovat region z čiré pýchy a trvalé pohrdání suverenitou jakékoli jiné země, dokonce i svých spojenců. To vážně poškozuje důvěru v USA jako potenciálního světového lídra, protože jednou z klíčových změn britského světového systému ve světový systém americký byla dekolonizace a po druhé světové válce se USA stavěly do pozice zastánce svobody od diktatury a svobody od agrese.

Americká síla je irelevantní. Ukrajina už dva roky bojuje s Ruskem, s druhou nejsilnější armádou na světě, do roztrhání těla, ničí ruské tanky za miliony dolarů tisícidolarovými drony. Hútíové nyní pomocí dronů ohrožují lodní dopravu na jedné z nejdůležitějších obchodních vodních cest světové ekonomiky. Účinnost amerických systémů protiraketové obrany v hodnotě mnoha miliard dolarů je nevalná. Mezitím jsou americké raketové údery ze základen, lodí a letadel v celém regionu horší, než kdyby byly jen neúčinné, protože posilují soupeře a nutí nezařazené země, aby se znovu obezřetněji distancovaly od USA i Izraele.

Namísto projekce síly by USA měly rozvíjet inteligenci a vytvářet řešení mnoha krizí, které sužují světový systém. Současná vládnoucí třída USA nevidí skutečné problémy a nenavrhuje žádná skutečná řešení. Šance na změnu stráží, která by americkou a evropskou elitu posunula inteligentnějším směrem, je při pohledu na volební mapu velmi malá.

Od Trumpů, kteří přilévají olej do ohně doma i v zahraničí, až po Bideny, kteří zkoušejí stále stejné postupy a doufají v jiné výsledky, politický mainstream válčí sám se sebou. Politici, technokrati a investoři by takové návrhy, které jsou skutečně potřebné k záchraně současného světového systému, přijímali jako nějakou bizarní směs zrady, pokrokového nesmyslu a socialistické revoluce.

GESTA BRICS

V této chvíli se zdá nepravděpodobné, že by USA mohly zachránit svůj projekt globální nadvlády, ale dokud nevystoupí nový skutečný světový vůdce s přesvědčivou novou architekturou, znamená to, že se současný systém potáhne a bude stále víc upadat do konfliktů, občanských válek a v několika regionech dokonce do neofašistických režimů, dokud nedojde k rozhodující změně tím či oním směrem.

V eseji „Anarchie ve světových systémech“ se argumentuje tím, že oním příštím globálním architektem bude pravděpodobně Čína, případně Indie.

Než začneme zkoumat tyto možnosti, podívejme se na jeden rys teoretického rámce, který používáme, na světový systém. Nejvýznamnějším teoretikem je Giovanni Arrighi, který spojil převážně

materialistickou analýzu globálních ekonomických toků s převážně anarchistickou analýzou moci a sociálního designu v rámci moderního státu. Anarchistům samozřejmě nepřisuzuje žádné zásluhy, ale je to akademik, takže se to dalo čekat.

V prvním vydání knihy z roku 1994 Arrighi dělá onu odvážnou věc: vyslovuje předpověď. A zcela se mylí, když tvrdí, že architektem a vůdcem příštího světového systému bude Japonsko. V pozdějším vydání knihy však udělá slušnou věc a uzná, že se mýlil a že to bude pravděpodobně Čína. Nenabízí však přesvědčivou analýzu toho, jaká chyba v teorii ho k tomuto omylu vedla.

„Anarchie ve světových systémech“ tvrdí, že Arrighiho chyba pramení z toho, že upřednostnil materialistickou stránku svého teoretického nástroje před anarchistickou. Akumulace kapitálu není hnací silou světového systému. Je nezbytným palivem, ale akumulace kapitálu se neobejde bez architektury a strategického plánování států. Můžeme si uvědomit, jak směšná byla předpověď, že Japonsko bude světovou velmocí číslo jedna. Tato předpověď vycházela ze statistických údajů o hospodářském růstu Japonska a opomíjela faktor, který nelze kvantifikovat: strategické plánování a mocenské soupeření států.

Japonsko se nemohlo stát příštím globálním architektem, protože nikdy nevyhrálo válku proti starému vůdci, USA, takže nemělo žádnou bublinu autonomie, v jejímž rámci by mohlo začít vytvářet nový design. Jakmile se Japonsko v 80. letech postavilo USA – na čisté ekonomické úrovni –, američtí plánovači jednoduše zavřeli kohoutek. Po korejské válce však Čína dosáhla vojenského vítězství a s ním i bublinu regionální autonomie.

Mohla by se tedy stát architektem příštího globálního systému Čína a jak by vypadal?

Pro začátek se zdá, že Čína nedisponuje takovou vojenskou silou jako dřívější architekti světového systému. V 18. a 19. století měli Britové nejsilnější loďstvo, což jim dávalo globální vojenský dosah, a na konci druhé světové války měly USA neefektivnější armádu, největší flotilu letadlových lodí, jaderné bomby, dálkové bombardéry a vojenské základny s dostatečně velkými přistávacími dráhami pro tyto bombardéry, a to po celém světě.

Dnes má Čína vyspělou technologii, ale teprve nedávno dokončila budování flotily na modrých vodách a také se teprve nedávno vydala na mezikontinentální cestu a zřídila vojenské základny ve východní Africe. Tento rozdíl však nemusí být tak důležitý jako v minulosti.

Neexistuje žádný stát, který by čínská vláda potřebovala svrhnout nebo dobýt, aby mohla zaujmout místo globálního architekta (Tchaj-wan se tomuto postavení blíží, i když z důvodů, které jsou mnohem důležitější pro ideologii čínské vládnoucí třídy než pro postavení Číny na světové scéně; Tchaj-wan by se ve skutečnosti mohl stát čínským Izraelem). V současném systému otevřená válka vykazuje klesající výnosy. Od roku 1945 se žádné z velmocí nepostavily proti sobě a všechny největší intervence obou světových mocností (Vietnam, Afghánistán, Afghánistán, Irák) je stály víc, než kolik získaly.

Jedinou vojenskou kapacitou, kterou by Čína pravděpodobně potřebovala k převzetí role globálního vůdce, je schopnost odstrašení a stabilizačních operací. Odstrašení jednoduše znamená, že představují dostatečnou vojenskou hrozbu, aby žádný jiný stát přímo nenapadl Čínu nebo menší země, které Čína považuje za svou primární zónu vlivu (o tom více za chvíli). Stabilizační operace by vyžadovaly, aby Čína použila sílu na mezinárodní úrovni k ochraně obchodních toků a ochraně velkých investic. Její základny ve východní Africe mají dobrou pozici k tomu, aby jí pomohly střežit Rudé moře a trasu Suezského průplavu, přes kterou proudí velké množství obchodu mezi Evropou a Asií.

Pokud bychom však tuto analýzu posunuli dále, vycházeli bychom z mylného předpokladu, že k nastartování nového světového systému je zapotřebí, aby jediným vojenským a ekonomickým tahounem byl pouze jeden stát. Všechny předchozí světové systémy, od vestfálského systému až po OSN, se opíraly o silnou míru spolupráce (mezi národními státy), a pokud ne o konsenzus, tedy aspoň o souhlas.

Jasněji to vidíme při pohledu na BRICS, který je v současnosti nejpravděpodobnějším nástrojem předznamenávajícím nový světový systém. BRICS spolu s Novou rozvojovou bankou a dalšími propojenými institucemi tvoří protiváhu G7 a MMF. Jsou organizovány mocnostmi tzv. rozvojového světa: Brazílie, Rusko, Indie a Čína od roku 2009, o rok později se přidala Jihoafrická republika. Na začátku letošního roku se připojily Egypt, Etiopie, Írán a Spojené arabské emiráty.

Je zřejmé, že BRICS dosahuje významného růstu, neboť původní pětice tvoří 45 % světové populace a 33 % světového HDP (resp. 27 %, pokud není upraveno podle parity kupní síly). Srovnajte to s NATO (které je vojenskou aliancí, nikoliv ekonomickou aliancí jako BRICS) s 31 členy, kteří představují 55 % světových vojenských výdajů, 12 % světové populace a více než třetinu světového HDP.

Mezitím má Nová rozvojová banka se sídlem v Šanghaji celkový kapitál 100 miliard dolarů a ročně schválí půjčky ve výši 34 miliard dolarů. To je sice mnohem méně než 932 miliard dolarů, které tvoří celkové zdroje MMF, ale stále to není něco, nad čím by se dalo mávnout rukou.

OSN i MMF byly založeny v USA (první Valné shromáždění OSN se konalo ve Velké Británii, nejbližším spojenci USA). Hlavní soupeř USA, SSSR, byl do OSN začleněn, protože účelem bylo být univerzálním orgánem pro všechny moderní státy, ale USA důsledně využívaly OSN k omezení svých soupeřů nebo OSN znehybňovaly, když nemohly dosáhnout svého. A SSSR nebyl zpočátku začleněn do MMF a podobných finančních institucí, i když postupem času přizván a začleněn byl. Jinými slovy, americký systém se tvářil jako univerzální, pouze způsobem, který nenápadně prospíval USA a jejich spojencům.

BRICS naproti tomu sleduje jinou strategii. Aliance si dává možnost být kontrahegemonická tím, že nepředstírá univerzálnost. Velmi explicitně představuje protiváhu dominantním ekonomickým institucím a aliancím (G7 a MMF). A přesto nabízí smysluplnější spolupráci. Zejména při svém založení v roce 2009 byla Čína ekonomickou silou aliance. Čína se nachází ve stavu trvalého politického a ekonomického soupeření s Ruskem a Indii a má s nimi i hraniční spory. Přesto byly obě tyto země přizvány, aby tvořily základ, a zakládající summit se nekonal v Číně, ale v Rusku (i když není bez významu, že to bylo v Jekatěrínburgu, který je v Asii).

Na systému, jehož autorem je Čína, není nic převratného. Je naprosto jasným pokračováním globálního systému kapitalismu, který vládne světu stále pevnějším stiskem již od roku 1500.

Ukazuje však některé odlišné organizační principy. V systému vedeném USA můžeme identifikovat následující principy:

- **Národní dekolonizace:** USA se odlišily od Velké Británie, největšího kolonizátora ve světových dějinách, tím, že se zasazovaly o dekolonizaci... v určitém rámci. Každý národní stát měl mít vládu podle západního vzoru, ale kolonizované obyvatelstvo se nesmělo samo definovat. Hranice obvykle určovali bývalí kolonizátoři a nezávislost měla být udělena až poté, co bývalí kolonizátoři a USA rozhodnou, že nová (místní) vládnoucí třída je připravena. Většina utlačovatelské mocenské dynamiky z koloniální éry se tak zachovala i po dekolonizaci.

- **Neoliberalismus:** MMF a WTO posunuly světové ekonomiky od protekcionismu k liberalizaci měnové politiky, takže teoreticky mohli kapitalisté kdekoli na světě investovat kdekoli jinde na světě. Koncept „volného trhu“ byl však čistou mytologií, protože velké investice v chudších zemích měly zpravidla monopolní charakter a silné země mohly rozvrátit měny méně silných zemí. Navíc investice v dříve kolonizovaných zemích měly tendenci dosahovat zisku čistě spekulativním, finančním způsobem a/nebo posilováním jednotlivých exportních/extraktivních/plantážních ekonomik.

- **Demokracie a lidská práva:** USA prosazovaly všeobecnou demokracii a zaručená lidská práva. Ty se však ukázaly jako nejnedokonalejší ze všech organizačních principů. Pro investory bylo často výhodnější spolupracovat s diktaturami, zejména pokud bylo jejich cílem rychlé dosažení zisku nebo výstavba vysoce destruktivních megaprojektů. A americká, britská, francouzská, nizozemská a belgická politická elita byla příliš žárlivá na to, aby si udržela moc, než aby počítala se svobodnými volbami, pokud by to znamenalo, že se k moci dostane vláda, která bude méně poddajná nebo nebude zvýhodňovat ty správné investory. Proto se zejména tyto státy NATO angažovaly v převratech a podporovaly diktatury po celém světě, respektive na „americkém dvorku“ nebo v bývalých koloniích v Africe a Asii. Pokud jde o lidská práva, ukázalo se, že v hierarchických společnostech, které vytvářejí obrovskou nerovnost, je to do značné míry nesmyslný pojem.

Rád bych viděl lepší analýzu, ale domnívám se, že organizační principy prosazované Čínou lze shrnout následovně:

- **Státní suverenita:** ačkoli se Čína dopouští velkého množství etnických čistek a minimálně na polovinu svého nárokovaného území by měla být kvalifikována jako osadnický stát a samotného Si by bylo možné přesně označit za velmi nacionalistického socialistu, Čína neklade důraz na národní stát jako takový coby na organizační princip v globálním měřítku. Daleko důležitějším principem je stát-

ní suverenita: v rámci svých hranic má stát legitimitu dělat si, co chce. Může zavést etnickou homogenitu, aby se konstitoval jako národ, může se zcela zbavit myšlenky národa. Nikomu jinému do toho nic není. Pravděpodobně by se neshody kolem existujících hranic mezi suverénními státy měly řešit prostřednictvím bilaterální diplomacie. Rovněž se dá předpokládat, že s růstem své vojenské moci bude čínská vládnoucí třída podporovat převraty a změny režimů ve slabších zemích v Asii, Oceánii, Latinské Americe a Africe, ale bude muset najít účinný způsob, jak tyto výjimečné akce řídit nebo ospravedlnit.

- **Investice do infrastruktury:** Čína bude i nadále podporovat globální diskurz volného obchodu, přičemž bude zachovávat obvyklou rovnováhu mezi poskytováním strategické podpory významným domácím společnostem a zajištěním možnosti vlád přilákat investice odkudkoli na světě, práva investorů investovat kdekoli na světě. Na rozdíl od zaměření na čistý zisk, jak je tomu v americkém systému, však může dojít ke skutečnému posunu směrem k podpoře trvalého hospodářského růstu, kterého se zpočátku dosáhne prostřednictvím rozsáhlého infrastrukturního „zlepšení“ v postkoloniálních zemích. Jinými slovy, Čína – a Indie a Brazílie – se pravděpodobně budou snažit dosáhnout rozšíření reálné výroby, a to nejen na domácím trhu, ale po celém světě.

- **Kvalita života:** vzhledem ke svému technokratickému zázemí bude čínská vládnoucí třída pravděpodobně upřednostňovat důraz na kvalitu života před důrazem na lidská práva. Kvalita života je podle kapitalistického náboženství něco, co lze na rozdíl od lidských práv kvantitativně měřit. A prosazování tohoto pohledu na kvalitu života jde ruku v ruce se zvýšenými investicemi do rozvoje infrastruktury, zatímco hodnota lidských práv podporuje porušování suverenity jiných států. Lidská práva jsou pozůstatkem paternalismu koloniálních, křesťanských zemí, které potřebují zajistit, aby se kolonizovaní lidé naučili odříkávat správná dogmata, než jim bude svěřena nezávislost. Kvalita života však může být společným bodem mezi diplomaty usilujícími o politické uspořádání založené na absolutní státní suverenitě a technokraty a investory usilujícími o dosažení hospodářského růstu prostřednictvím investic do infrastruktury. Slibování vyšší kvality života může být účinnou strategií pro pacifikaci lidových hnutí coby potenciální hrozby.

Jak paradigma, tak zdroje, které BRICS nabízí, se ukazují jako atraktivní. Právě v tomto roce se Írán stal jednou z mnoha nových zemí, které se připojily k BRICS, čímž se ohradily proti pokusům USA izolovat Teherán.

Jak by mohl vypadat bod zlomu, který by předznamenal začátek nového světového systému?

BRICS by nutně nemusel být prostředkem nového světového systému, zejména proto, že byl vytvořen jako ekonomická a politická protiváha v rámci současného světového systému. Ale podobně jako vztah mezi Společností národů a Organizací spojených národů dobře naznačuje, jak by nový systém vypadal.

Mohl by snadno odstartovat jako aliance nebo smlouva po globální recesi a rozšíření jedné nebo dvou regionálních válek. Smlouva nebo aliance by obsahovala formulace o respektování hranic a vnitřní suverenity států a závazek ke zprostředkování namísto vedení války. Pokud by se jednalo o rozšíření již existujícího úspěšného spolenectví mezi hospodářskými velmocemi, mohlo by být považováno za výhodné pro obě strany (namísto negativní hry s otevřenou válkou). Toto spolenectví by bylo pozvánkou pro všechny ostatní země, vyžadovalo by opětovné přihlášení se k volnému obchodu a zároveň by jako pobídka oznámilo velké investice. Namísto dravých půjček MMF by tyto investice byly údajně určeny na modernizaci infrastruktury po celém světě a zvýšení kvality života.

Původními signatáři této aliance by pravděpodobně musely být Čína, Indie, Brazílie, Jihoafrická republika, Indonésie, Egypt, možná Argentina a Saúdská Arábie a – což je kritické – Evropská unie nebo alespoň Německo a Francie. Jak už bylo uvedeno, EU se již začala distancovat od USA a nechává si otevřená zadní vrátka pro dobré vztahy s Čínou.

Důležitou změnou, která by mohla vychýlit mísky vah, by mohlo být nesplacení dluhu USA v budoucí recesi nebo pokračování bezuzdné vojenské agrese USA po celém světě bez odpovídajícího závazku vůči historickým spojencům.

Nová aliance by se rodila mezi skupinou zemí, které by se samy vybíraly, ale otevřela by se celosvětově a rychle by zastínila OSN a MMF, pokud jde o legitimitu, funkčnost a zdroje.

Jakému počátečnímu napětí by takový světový systém čelil? Než by Pařížská dohoda nebo OSN měly nějaký vliv na zmírnění planetární katastrofy, ale důraz BRICS na využívání „suverénních

zdrojů“ (fosilních paliv) k financování rozvoje a placení energetické transformace přímo blokuje jakékoli skutečné alternativy pro planetu. To znamená, že zrychlená a katastrofická změna klimatu by byla kulisou nového světového systému. Změny počasí se ukazují jako nejkatastrofálnější pro země středních zeměpisných šířek, ale právě tyto země musí táhnout tíhu nastolení nového světového systému.

Čínské a indické investice v Africe by si pravděpodobně zachovaly zjevně koloniální charakter (více než například brazilské investice v Latinské Americe), což by novému systému znemožnilo těžít ze změny značky nebo zvýšení legitimity.

Mocenské boje mezi nejmocnějšími členy aliance by se mohly ukázat jako destabilizující, zejména když Indie (pravcová demokracie) předstihne Čínu v hospodářském růstu. Jak ukázalo hnutí odporu v Hongkongu, Čína jako autokracie má méně možností, jak kooperovat vzpou. Pokud by se jí nepodařilo potlačit podvrtné hnutí policejní silou, mohlo by dojít k rozkolu ve vedení Komunistické strany Číny (KSC) a systém by se rozpadl.

Také diktátorské mocenské uspořádání zřídka kdy přežije silně vůdce. Pripustíme, že Si není diktátor v tom smyslu, v jakém jimi byli Hitler a Franco. Stojí za ním velmi silný stranický aparát a v posledním desetiletí upevnil svou moc ve straně.

Indie se po Módím nerozpadne, ale Rusko by se po Putinovi mohlo rozpadnout snadno. U Číny je to těžké říct, protože dřívější vedení KSC postrádalo Siovu politickou prozíravost, jeho schopnost agresivních kalkulací, které se zaměřují na to, jak by čínský stát mohl zvýšit svou moc, aniž by přijal některou z možností, které jsou na stole (např. ani maosismus, ani novou politiku otevřených dveří).

Jinými slovy, Si a jeho poradci dokážou myslet v novém paradigmatu, což je vlastnost nezbytná pro to, aby byli schopni navrhnout nový světový systém. Součástí Siova systému vládnutí je však i požadavek netolerance k jakékoli neposlušnosti či nesouhlasu, což značně ztěžuje efektivní nástupnictví, až Si odejde. Zásadní otázkou je, zda se na vyšších a středních úrovních KSC odehrává robustní debata v utajení a na veřejnosti se promítá konsenzus a jednota. Nebo Siova metoda vládnutí plodí kulturu souhlasících byrokratů, kteří nedokážou zpochybnit špatný nápad? Pokud je to druhá možnost, Čína může být schopna pomoci nastartovat nový světový systém, dokud bude Si v čele, ale nemusí zůstat dominantním členem ústřední aliance tohoto systému.

MLUVENÍ O REVOLUCI

Upřímně řečeno, jediný důvod, proč jsem pravděpodobnost úspěšné globální revoluce zvýšil, je ten, že globální mocenské systémy čelí stále větším třenicím a začínají být neschopné projektovat stabilitu. Ne proto, že my bychom byli silnější.

A hlavním důvodem, proč neposilujeme pod vlastní taktovkou, je to, že jsme ztratili *paměť a představivost*.

Málokdy víme, jak v rámci odcizení a nedostatku kapitalismu dospáhnout nějaké kontinuity z jedné generace na druhou, a tak se dopouštíme stále stejných chyb. A pod vlivem koloniální spirituality racionalismu jsme zapomněli, že reálný svět nemůže existovat bez světů imaginárních. Nechali jsme kapitalismus, aby za nás tvořil všechny naše představy, až naše představivost atrofovala, takže se už nemůžeme obracet k revoluci jako ke smysluplnému pojmu, protože si už málokdo umí revoluci představit.

Jakmile projdeme ranými okamžiky revoluce, v nichž se můžeme řídit pouze vášní, spontánní inteligencí a vlastními taktickými inovacemi, už si nedokážeme představit, jaké kroky podniknout dál.

A tak je nepodnikáme. Buď jsme pasivní, nebo vyčerpaní, nebo se snažíme opakovat přesně ty samé taneční pohyby, které nás na dané místo přivedly. Nebo zkusíme opačný soubor tanečních pohybů (které nás obvykle přivedou na mnohem horší místo).

Je to nešťastné, protože největší prostor k vybudování revoluce máme v okamžiku, jako je tento, kdy se jeden světový systém rozpadá a zbývá nějaký čas, než se sám omladí nebo než další systém dostane šanci ho plně nahradit.

Abychom však své šance nepromarnili, musíme mít na paměti spoustu věcí:

- Demokracie je náš nepřítel. Podpora demokracie z nás dělá pouze inovativní projektanty omlazení amerického projektu.
- Pravice a levice jsou dvě ruce státu, stejně nebezpečné. Skutečná linie konfliktu probíhá mezi nahoře a dole. Pravice a levice však nejsou totéž. Stoupenci levice jsou většinou upřímní. Musíme být přítomni, abychom jim pomohli šířit smysluplné formy revolty, a musíme jim ukázat pravou povahu jejich vůdců. Pokud jde o pravici, musíme vždy útočit na její lži a paranoie. Klíčem k úspěchu je nechat stoupencům pravice otevřené dveře ke zradě autority, ale nikdy jim nevyhovět v jejich úzkostech. Musíme budovat moc založenou na expanzivní solidaritě, abychom jim ukázali, jak by to mohlo vypadat, ale oni musí udělat krok a vzdát se identit založených na útlaku.
- Marxismus zradil nejsilnější revoluční hnutí 19. a 20. století. Další šance si nezaslouží. Avantgardy, autoritářské strany a reformy zradily nejsilnější sociální hnutí posledních 100 let. Nezaslouží si žádnou další šanci.
- Ke zrušení útlaku již došlo, ale protože bylo částečné, změnilo pouze instituce útlaku, aniž by ukončilo útlak samotný. Smysluplné osvobození musí identifikovat společné kořeny vykořisťování a bílé nadvlády (mnozí z dnešních abolicionistů již připravují půdu pro druhou velkou porážku při vítězství).
- Dekolonizace již proběhla. Ale protože byla politická, kolonie pouze rozšířila a naučila kolonizované chovat se jako jejich kolonizátoři. Ke zničení kolonialismu je třeba zničit jeho výchozí body a prostředky pro jeho adaptaci.
- Revoluce musí zakotvit solidaritu mezi všemi lidmi, ale lidé musí být upřímní v tom, odkud pocházejí. Lidé, kteří jsou nositeli kultury střední třídy, se jí musí odnaučit, protože se projevuje v politice pohodlí: budování neformální sociální moci, zplošťování rozporů a vyhýbání se konfliktům. V současné době je jejím krizovým tažením zničení praktik transformativní spravedlnosti – a obtížných zkušeností, z nichž tyto praktiky vycházejí – ve prospěch takových postojů (současně křehkých a zlomyslných), které vzkvétají na sociálních sítích.

• Revoluce je otázkou organizace, ale téměř každý, kdo ji takto předkládá, se již omezuje na kontrarevoluční pojetí organizace.

• Existuje i jiný způsob organizování se, vytváření plánů, strategických kroků. A vždycky existoval.

Tyto argumenty se snažím rozvíjet ve svých textech a je to hlavní náplň mých nadcházejících projektů.

Navic je tu něco, k čemu jsem schopen přispět méně: černošský a domorodý anarchismus potřebují více prostoru a podpory. Aby byl jakýkoli revoluční přístup skutečně úspěšný, musí být mnohostranný, musí být antikoloniální a musí chápat původ útlaku. Specifická historická linie anarchismu, která se zrodila v Evropě, nestačí, ne pro ty z nás, kteří jsou uvězněni v bělošství, a už vůbec ne pro všechny ostatní.

7. 2. 2024

Zdroj: <https://petergelderloos.substack.com/p/geopolitics-for-2024>

NAKLADATELSTVÍ UTOPIA LIBRI

nabízí mj. následující publikace:

- G. Debord: *Společnost spektaklu* (350 Kč)
- I. Wallerstein: *Utopistika* (280 Kč)
- V. Pecka: *Továrna na lži: výroba klimatických dezinformací* (370 Kč)
- Legacy Russell: *Glitch.feminismus: manifest* (280 Kč)
- M. Farkas: *Pikola* (210 Kč)

více info na utopia.cz

ANARCHIE V KATASTROFÁCH

RHIANNON FIRTH

V roce 2022 vyšla v nakladatelství Pluto Press má poslední kniha – *Anarchie v katastrofách*. Její příprava mi trvala sedm let a je to vskutku pořádný svazek, takže doufám, že v tomto dvojdílném článku podám dostačující, avšak stručný přehled jejího obsahu.

KATASTROFY A VYDĚŇENCI: SEKURITIZACE, MORALIZACE A KRIMINALIZACE

Změna klimatu znamená, že se zvyšuje četnost a intenzita extrémních povětrnostních jevů, zatímco rostoucí globální propojenost a ničení ekosystémů vedou k tomu, že se pandemie stanou trvalou součástí příběhu lidstva. Úpadek a kolaps ropné ekonomiky, průmyslové civilizace a s ní spojených struktur vládnutí nabývají podoby neoliberalismu a rozrušování komplexních sociálních států a zdravotnictví. Už se nemůžeme spoléhat na to, že nás naše vlády podpoří – pokud jsme vůbec kdy mohli. Nikdy tu nebyla jistota pro ty nejohroženější, marginalizované a migrující lidi.

Klimatické změny a pandemie mají nerovnoměrný dopad, zejména na ty nejméně majetné. Katastrofy nikdy nebyly zcela „přirozeným“ jevem, protože sídla budovaná v oblastech s největším rizikem byla zpravidla obývána chudými, zatímco bohatí si mohou dovolit být vybíravější při volbě místa, kde staví a žijí, v případě potřeby se mohou snadněji stěhovat a pojistit si své živobytí a životní styl. Vládní politiky a hlavní mediální diskurz mají rovněž nerovnoměrný dopad na nejméně majetné. Během pandemie covidu-19 se v médiích a v mainstreamovém diskurzu moralizovalo o uzavření domovů prostřednictvím chytlavých sloganů typu „zůstaňte v bezpečí, zůstaňte doma“, přičemž se ignorovala skutečnost, že lidé bez domova a osoby vystavené domácímu násilí nemají „bezpečné domovy“, v nichž by našli útočiště. Reakce na katastrofy je často sekuritizována a militarizována rasistickým způsobem, například po hurikánu Katrina v USA v roce 2005 byly černošské komunity vystaveny nejreprezivnější policijní kontrole, zatímco média opakovala zprávy o běloších, kteří „shánějí“ jídlo pro své rodiny, přičemž černoši byli v titulcích pod fotografiemi téměř identických scén (až na barvu pleti protagonistů) zobrazováni jako „rabující“.

Ten příběh ale není jen hrůza a děs. Téměř po každé větší přírodní katastrofě ve Spojených státech počínaje hurikánem Katrina vznikly decentralizované, anarchisty inspirované snahy o vzájemnou pomoc při katastrofách. Occupy Sandy vyrostla z Occupy Wall Street, aby zmobilizovala pomoc při hurikánu Sandy v roce 2012, a bylo všeobecně kvitováno, že pomoc zorganizovala efektivněji než federální agentury nebo nevládní organizace. V roce 2017 existovala skupina Direct-Action Bike Squad, která zorganizovala cyklistický tým do Portorika, aby dopravil zásoby do horských oblastí po hurikánu Maria. V roce 2018 vzniklo několik anarchistických a autonomních skupin v reakci na hurikány Florence a Michael a ve stejném roce se objevilo několik samosprávných sousedských skupin, které organizovaly pomoc spolu s libertinskými skupinami včetně Food Not Bombs a Houstonského anarchistického černého kříže po hurikánu Harvey. Koncem roku 2017 aktivisté zapojení do některých z těchto skupin založili grassroots síť přímé akce Mutual Aid Disaster Relief, aby byli stabilně online k dispozici. Aktivistům a komunitám po celých Spojených státech poskytují školicí materiály a workshopy o organizování pomoci při katastrofách na základě anarchistické etiky a organizačních principů. Anarchismem inspirovaná autonomní a nehierarchická hnutí mobilizovala úsilí o pomoc při

Rhiannon Firth přednáší sociologii a zároveň je aktivní v sociálních hnutích a projektech lidového vzdělávání v Londýně. Po vydání knihy Disaster Anarchy: Mutual Aid and Radical Action (Anarchie v katastrofách: Vzájemná pomoc a radikální akce) napsala loni do anarchistických pouličních novin Dope Magazine článek, jehož překlad přinášíme, o růstu autonomního úsilí o pomoc při katastrofách, anarchistické iniciativě zdola během pandemie covid-19 a kolektivní reakci na klimatické změny ve Velké Británii a v USA.

katastrofách také v jiných zemích, například samosprávné autonomní brigády v Mexiku po zemětřesení v roce 2017, síť solidarity zdola v indonéských vesnicích po tsunami v roce 2004, anarchistické reakce na tajfun Yolanda na Filipínách v roce 2013 a samospráva a přímá akce proti militarizaci oblastí postižených katastrofami po zemětřeseních v Itálii v letech 2009 a 2012. Decentralizované masové hnutí za pomoc při katastrofách je ve Spojeném království, které bylo historicky ušetřeno velkých „přírodních katastrof“, novinkou. Avšak celonárodní zviditelnění „vzájemné pomoci“ po covidu-19 nemělo obdoby a termín „vzájemná pomoc“ – původně anarchistický termín zpopularizovaný Kropotkinem – se dostal do běžné mluvy i do mainstreamových médií (byl dokonce použit v konzervativních vládních zprávách).

Je to ozvěna 40.–50. let 20. století, kdy konzervativci používali terminologii „utopie po katastrofě“ pro označení období, kdy lidé odložili stranou rozdíly a „vyhrnou si rukávy“, aby nezištně pomáhali druhým během válečného úsilí a obnovy po katastrofě. Tento étos přetrvává dodnes v souvislosti s hurikány a pandemiemi, kdy vlády vychvalují komunitní akce, aby ospravedlnily neoliberální snižování sociálního zabezpečení. Během krize covidu-19 jsme byli svědky ironie „vzájemné pomoci“ mobilizované neoliberálním státem na podporu rychlého návratu ke kapitalistickému „novému normálu“.

Ve své knize ukazují, že navzdory těmto pokusům o kooptaci vzájemná pomoc a další utopie katastrof předznamenávají hodnoty přesahující krizi kapitalismu. Utopie katastrof problematizují orientaci utopie na záměr a budoucnost. Nikdo si katastrofy nepřeje, přesto vyvolávají afekty, jako je touha a naděje na změnu, a usnadňují (z nutnosti) vytváření grassroots infrastruktur a technologií.

Vláda a ostatní (zejména moralizující diskurz sociálnědemokratické levice a komplex nevládních organizací) se je však snaží kooptovat a deradikalizovat. Existuje celý diskurz „sociálního kapitálu“, původně akademický, ale pronikající do mainstreamových médií a často přebíraný odborníky z nevládních organizací. Sociální činnost, místo aby byla považována za něco hodnotného sama o sobě, je přetvářena na formu „kapitálu“, který je třeba mobilizovat v zájmu návratu k „normálu“ nebo k ještě děsivějšímu „novému normálu“ – kapitalismu jako obvykle. Teorie sociálního kapitálu zdůrazňuje, jak je účast na místní úrovni zásadní pro budování „odolnosti“ a že procesy shora dolů v mimořádných situacích selhávají, protože nejsou dostatečně citlivé a pružné. Zní to radikálně a progresivně, protože to oceňuje ono „zdola“, ale „zdola“ není hodnoceno samo o sobě, ale z hlediska hodnoty, kterou to má pro kapitalismus/kapitalisty (v konečném důsledku – zisk). Tento diskurz podněcuje nevládní a grassroots organizace k tomu, aby absorbovaly bývalé státní funkce s očekáváním spolupráce se státem (např. financování za určitých podmínek). Role státu je technokratická: vnucovat soudržnost.

Pokud jsou společnost a stát vnímány jako komplementární a vzájemně se podporující, znamená to, že za „sociální kapitál“ jsou považovány pouze ty části „občanské společnosti“, které jsou pro stát čitelné a které může kapitalizovat a kontrolovat. Ostatní společenské síly jsou hrozbou, kterou je třeba kontrolovat, sekuritizovat a kriminalizovat – prostřednictvím kooptace nebo represe. To často způsobuje rozkol v hnutích – například během covidu-19 zaznívaly výzvy ze strany účastníků ze střední třídy a liberálně orientovaných skupin, aby se „nepolitizovala vzájemná pomoc“, čímž odmítali uzнат vlastní politiku a anarchistickou historii vzájemné pomoci.

Dva pojmy, které se v mé knize výrazně objevují, jsou represe a kooptace. Represe označuje činnost, která někoho nebo něco násilně potlačuje. Kooptace znamená začlenění outsiderů do elity/mainstreamu za účelem zvládnutí opozice a udržení stability. Ve své knize, která je důkladnou analýzou vládní politiky po událostech Occupy Sandy a covidu-19, ukazují, jak byla kooptace a depolitizace hnutí vzájemné pomoci (na pouhých „pomáhajících“ hnutí, která po katastrofě udržují kola kapitalismu v chodu) záměrná. Politický konsenzus, že budoucí pandemie se budou řešit spíše restrikcemi shora dolů a autoritářskými opatřeními než redistribucí a alternativami založenými na komunitách, zůstává nezpochybněn. Ekonomické prognózy jsou podobně hroživé: rostoucí náklady na energii a životy, války o zdroje a miliony lidí zbavených a vyloučených z jistot potřebných pro „dobrý život“.

ANARCHIE V KATASTROFÁCH

Tradiční paradigma zvládnutí katastrof, stejně jako mnohé socialistické a marxistické postoje, věří, že stát hraje zásadní roli při řízení a přerozdělování rizik a zdrojů. Ústřední námitka proti myšlence vzájemné pomoci jako účinné formy pomoci při katastrofách spočívá v tom, že lidé ve stavu anarchie se nemožou účinně organizovat při řešení globálních problémů, jako je změna klimatu, ani sociálních problémů, jako je veřejné zdraví. S tímto názorem přišel politický komentátor George Monbiot, který se stal symbolem environmentální levice, stejně jako marxistický akademik David Harvey, a jde o často opakované tvrzení v levicových a liberálních médiích. Tento postoj vedl během pandemie covidu-19 téměř ke shodě s pravicovými médii, že jediným způsobem, jak se s pandemií vypořádat, jsou autoritářská opatření (jako policií vynucené lockdowny), která byla upřednostňována před komunitními opatřeními a opatřeními na zajištění zdrojů (jako jsou osobní ochranné prostředky; rozsáhlé, rychlé a bezpodmínečné testování; zapojení komunity a vzdělávání; finanční podpora během izolace).

Anarchistky a anarchisté s tím nesouhlasí. Anarchistické myšlenky a praktiky, jako je prefigurace a vzájemná pomoc, ukazují, že snižování rozsahu a lokalizace jsou často účinnou reakcí na strukturální asymetrie. Například vzájemná pomoc – praxe pomoci sousedům v případě katastrofy, kdy se zhroutí systémy podpory poskytované státem a kapitalismem – nemá za cíl pouze zalepit mezeře tam, kde selhává status quo, ale spíše ukázat, že „jiný svět je možný“, že je možná společnost, jež je starostlivější a kde se lidé navzájem chovají jako k sobě rovným, kteří si zaslouží vzájemnou pomoc. Charita předpokládá dárci a příjemce a formalizovanou organizaci, která upravuje vztahy mezi nimi. Vzájemná pomoc předpokládá, že každý může potenciálně potřebovat pomoc, ale může mít také co dát.

Vzájemná pomoc je forma reakce na katastrofy, která vychází ze zkušeností a dopadů na lidi a jiné živé bytosti a smysluplné struktury života zakotvené v objektech, stanovištích a ekosystémech, spíše než aby se zaměřovala na udržování pořádku řízením dopadů na stát nebo ekonomický systém a považovala lidi za obecné subjekty. Vychází z pozice každého člověka/bytosti. Namísto přístupu shora dolů, který vytváří role, jež musí lidé plnit, by reakce zdola nahoru umožnila lidem přispívat a zapojovat se do sítě na základě jejich vlastních schopností, potřeb a přání. Namísto centralizovaného úsilí pod vedením jedné vedoucí organizace by tento přístup podporoval více malých skupin a šíření projektů s různými důrazy a metodami – což by umožnilo určité překrývání a nadbytečnost.

Snaha o skutečnou vzájemnou pomoc by se měla vyhnout sekuritizaci a morální panice kolem empatických a humanitárních přístupů (např. nehanět a nezatýkat lidi, kteří porušují pravidla lockdownu nebo netřídí odpad). To neznamená, že by komunity nezaváděly pravidla nebo ochranná opatření, ale ta by měla být demokratická a mělo by se o nich rozhodovat konsenzem, nikoli je vnucovat shora dolů. Důraz by měl být kladen spíše na zdroje, jako je zdravotnické vybavení, komunitní vzdělávání a pedagogika a podpora lidí v nouzi, než na pořádek, sekuritizaci a kriminalizaci.

Formu organizace bychom si mohli představit jako šíření různých malých alternativ – bytových a dělnických družstev, komunitních a permakulturních zahrad, lokalizované výroby potravin a energie – zapojených do různých překrývajících se solidarit a vzájemné pomoci. To by vyžadovalo nerůst (odklon od neúnavné snahy o hospodářský růst a akumulaci spotřeby), a tedy celkovou změnu společenských hodnot – únik z „kryšioho závodu“ výroby a spotřeby.

Anarchismus nově pojímá temporalitu a rozsah radikální společenské změny. Důraz je kladen na malé měřítko, na nerůst a sociální recompozici (přeskládání vztahů), na společnost kypící transgresivním (překračujícím pravidla) životem prostřednictvím překrývajících se společností, skupin a organizací, jejichž příbuznost a vztahy jsou neměřitelné a nemapovatelné. Sociální změna vyplývá ze své vnitřní podstaty – je imanentní, je prefigurativní a nevyžaduje rozšiřování prostřednictvím jednoty nebo předvoje, aby se rozšířila nebo zpolitizovala; takový předvoj má tendenci odkládat žitou anarchii do budoucnosti. Překračování pravidel a vzpoura jsou již součástí každodenního života a jsou pozorovatelné všude, kde je každodenní život zkoumán pomocí anarchistické epistemologie.

Lidé jako Monbiot a Harvey tvrdí, že problém anarchismu spočívá v tom, že jej nelze rozšířit tak, aby poskytl účinnou odpověď na rozsáhlé „hnušné“ problémy, jako jsou pandemie, změna klimatu a kapitalistický extraktivismus; nerůst a změna měřítka jsou však často účinnou odpovědí. Mocní přijímají pouze taková řešení, která ponechávají jejich vlastní postavení nedotčené, což účinně brání nerůstu: stát se snaží kapitalizovat všechny společenské vztahy. Anarchistické obrácení perspektivy považuje za největšího nepřítele lidí stát – určitý způsob vztahování – a nikoliv ostatní lidské bytosti jako takové. Vzájemná pomoc je proto vždy zranitelná vůči kooptaci kontrolními způsoby bytí.

Při svém výzkumu, pozorování a rozhovorech se skupinami Occupy Sandy v New Yorku a skupinami organizujícími vzájemnou pomoc během covidu-19 v Londýně jsem zjistila, že mít společný prostor, jako je squat, okupace nebo sociální centrum, bylo spojeno se skupinami, kterým se podařilo odvrátit státní moc. Radikální respondenti se přikláněli k popisu vzájemné pomoci jako formy přímé akce, která předjímá společnost bez státu, a jako zvyšování povědomí o strukturálních podmínkách. Někteří z nich tvrdili, že to znamená, že pomáhající aspekty vzájemné pomoci (sociální reprodukce) by měly být spojeny s radikálnějšími akcemi, jako jsou okupace, odpor proti vystěhovávaným, komunitní sebeobrana, protesty a explicitní a hlasité vyjadřování se k radikální politice.

Je důležité nepodceňovat velmi reálné rozpory v hnutích mezi těmito radikálnějšími perspektivami a těmi, kteří si přáli udržet „politiku oddělenou od vzájemné pomoci“, a nenaznačovat, že se jedná o dva vzájemně se vylučující tábory. V knize tvrdím, že (liberální) diskurz „apolitické“ vzájemné pomoci není možný. Zdanlivě „apolitické perspektivy“ slouží k posílení statu quo a kooptování vzájemné pomoci do sekuritizovaných a kooptovaných verzí s jejich rasově konstitutivními vyloučeními. Například některé skupiny „vzájemné pomoci“ během pandemie covidu-19 se staly spíše skupinami sousedských hlídek, přičemž jeden z respondentů uvedl příklad, kdy musel liberálnímu členovi skupiny rozmluvit, aby zavolał policii na skupinu mladých černochů, kteří porušili pravidla lockdownu.

Nicméně snaha udržet vzájemnou pomoc radikální je komplikována skutečností, že marginalizované komunity se už mohou podílet na vlastních formách vzájemné pomoci, i když je tak nenazývají, ani se neoznačují za anarchisty. V takových případech může vnímané fetišizování politických hesel či slov nebo „politiky“ jako sektářské identity působit coby kolonizující a odcizující a bránit vzájemné pomoci. I tam, kde se vyhýbáme explicitní politice, může mít vzájemná pomoc politické účinky prostřednictvím sociální recompozice, vytváření infrastruktur, předjímání rovnější a bezstátní společnosti a ekonomiky darů, strukturální kritiky, zvyšování povědomí a prostřednictvím přímých akcí.

JAK ZÁDRUHA PÍŠE DĚJINY

KOUSAVÁ DEKA

Již delší dobu můžeme především na internetu, ale často i na různých anarchistických akcích narazit na produkci „historického spolku Zádruha“. Na webových stránkách nebo v nedbale secvaknutých DIY brožurách jsou nám nabízena nejrůznější zpracování příběhů z dějin českého (ale nejen českého) anarchismu. Na některé z těchto publikací vyšly v minulosti v *Existenci* recenze.

Nic proti téhle zálibě, zvláště když čtenář ví, že není radno brát obsah vážně. Připravili jsme proto malou ukázkou pozorného čtení a podívali se na jednu z perel této historiografie – na portrét českého anarchisty, který však převážnou část svého života prožil ve Spojených státech, Josefa Hippolyta Havla, původně zařazený na webu Zádruha jako jeden z mnoha jejich Životopisů anarchistů: <http://ahistorie.451.cz/josef-hippolyte-havel-1871-1950/>. Stránky už nefungují, ale archivní kopii webu najdete tady: <https://web.archive.org/web/20210622144223/http://ahistorie.451.cz/josef-hippolyte-havel-1871-1950/>. Navíc Zádruha přesunula celý text na svůj Facebook: <https://facebook.com/1809766955951801/photos/josef-hippolyte-havel-1871-1950%C4%8Desk%C3%BD-anarchista-josef-h-havel-se-narodil-13-srpn/1844894435772386/>.

Budeme postupovat tak, že nejprve vždy uvedeme v kurzivě krátký citát z Havlova životopisu od Zádruha a potom nějaké informace o tom, jak tomu asi ve skutečnosti bylo. Odkud informace čerpala Zádruha, netušíme, jelikož se ve většině svých textů zarputile vyhýbá uvádění zdrojů.

Český anarchista Josef H. Havel se narodil 13. srpna 1871 v malé obci Burovská u Tábora.

Datum a místo narození Josefa Hippolyta Havla se dlouho zdály být hádankou. Údaje uváděné v nejrůznější literatuře se značně lišily, rok v rozmezí od 1867 do 1873, a jako místo bylo nejčastěji předkládáno záhadné jméno Burowski (nepochybně zkomolenina jména jeho rodné obce, vytvořená imigračními úředníky), ale několikrát byla nabídnuta také Borová na Vysočině, Tábor, nebo dokonce Chicago. Ve skutečnosti se Hippolyte Havel narodil 11. srpna 1871 v městečku Bukovsko. Dnes se „městys“, jak se píše na jejich webových stránkách, jmenuje Dolní Bukovsko a leží necelých 8 kilometrů jihozápadně od Veselí na Lužnici. (Obec Burovská, již uvádí Zádruha, neexistuje ani u Tábora ani nikde jinde v České republice a neexistovala pravděpodobně ani v druhé polovině 19. století.) V římskokatolické matrice má celé jméno zapsané jako Josef Hypolit Havel (dále však budeme užívat obvyklejší psaní Hippolyte) a tak byl také ještě téhož dne pokřtěn. Jeho otec je v matrice uveden pod jménem Hypolit Havel, tkadlec v Bukovsku, č. 127, syn soukeníka Ignáce Havla z Pacova a jeho ženy Marie, rozené Albrechtové; matkou byla Anna Havlová, rozená Zikešová, dcera Jana Zikeše, krupaře z Bukovska a jeho ženy Marie, rozené Langové, též z Bukovska. Rodina Zikešových z Bukovska je v tomto matričním zápise zastoupena skutečně hojně, neboť porodní báboou byla Anna Zikešová a jako kmotr je zapsán František Zikeš z Bukovska se svou dcerou Annou Zikešovou. (Na okraj poznamenejme, že citovaná věta byla později na původním webu Zádruha opravena, ale nejnovější verze na Facebooku obsahuje původní znění.)

Jeho otec byl Čech a maminka měla romský původ, což bylo hlavní příčinou jejich odchodu do Vídně. Studia absolvoval ve Vídni.

Obvykle se ohledně Havlova původu uvádí, že jeho otec byl Čech a matka cikánka. Toto tvrzení se z matriky nedá nijak ověřit ani

Radikální historie zdola je aktivita hodná podpory. Na neakademickém přístupu není nic špatného a často je velmi přínosný a osvěžující. Nesmí se ale stát synonymem ležabylého nakládání s daty a povrchnosti.

vyvrátit – dočteme se tam sice, že Hypolit Havel a Anna Zikešová měli svatbu v Bukovsku 21. června 1864, Anně bylo 22 a Hypolitovi 23 let a všichni svědkové byli také z Bukovska, ale to je vše. K jejich původu můžeme jen uvést některé indicie – jméno Zikeš sice není uváděno mezi obvyklými příjmeními českých Romů, ale v městečku Bukovsko se v matričních zápisech často opakují jména jako Cikánek či Růžička, která mezi taková jména patří. A matka Anna svým rodem z Bukovska pocházela, zatímco otec Hypolit se sem přistěhoval od rodičů z Pacova. Jsou to však pouze indicie.

Pokud jde o důvody, kvůli nimž se rodina Havlových patrně přestěhovala z jižních Čech do hlavního města monarchie, lze k nim uvést následující. Rodina Havlových bydlela v Bukovsku ještě přinejmenším v červnu 1881. K tomuto datu se totiž dočteme v „týdeníku pro zábavu a poučení“ *Tábor*, vycházejícím pochopitelně v Táboře, zprávu o zasedání porotního soudu v Českých Budějovicích. Šlo o velký proces, probíhal pět dní od 8. do 12. června, a žaloba vinila souzené z mnoha krádeží, mezi nimiž vynikalo vyloupení statkářky Marie Biltigrové z Českého Horská u Vyššího Brodu, kdy „odcizili z uzamčených skříní skvosty v ceně 1768 zl. a 70 kr.“. Ve zprávě je uvedeno deset obžalovaných a šest dalších osob jako „účastníci krádeže“, mezi nimi „zámečník Jan Zikeš s ženou Marií, zámečník Augustin Smolík, kramář Hypolit Havel a jeho žena Anna z Bukovska“. Jan Zikeš a Augustin Smolík byli odsouzeni k 10 a 5 měsícům těžkého žaláře, o odsouzení Havlových se tu nic nepíše, což ovšem neznamená, že nemohli být nějak postiženi. Jako důvod k přestěhování se to zdá dostatečné.

Pokud jde o „studia“, k tomu více v následujícím odstavci.

Josef H. Havel patřil ke skupině vídeňských anarchistů, již v mládí byl několikrát perzekuován. Naposledy byl vězněn v roce 1894, kdy byl ve Vídni odsouzen k 18 měsícům vězení za přečin „rušení veřejného pořádku“. Tento trest dostal za účast na prvomájové demonstraci anarchistů ve Vídni v roce 1893, kde ho policie zatkla při přednášení projevu.

Do jaké míry patřil Josef Hippolyte Havel k nějaké skupině rakouských či českých anarchistů ve Vídni nevíme, ale jeho jméno se nevyskytuje v žádném textu o těchto anarchistických skupinách ani v jejich dobových časopisech – ani v měsíčníku *Zukunft*, ani v Krémářových či Opletalových *Volných listech* (1893–1895) nebo v *Maticí dělnické*, vycházející v letech 1896 až 1899 ve Vídni, ani v bibliografických přehledech těchto listů. Pokud jde o policejní perzekuci, zaznamenali jsme ve vídeňských novinách dva případy, kdy se píše o odsouzení Josefa Hippolyta Havla, přesněji řečeno – při referování o druhém případě zmiňují vídeňské listy i ten první.

Ten se odehrál v roce 1889 a měl následující průběh (podle *Neues Wiener Journal* z 22. října 1894): „Obviněný třiatdvacetiletý Josef Hippolyte Havel je podle trestního spisu synem chudého kramáře bohatého jen na děti. Po absolvování základní školy nastoupil do učení a vyučil se číšníkem. V roce 1889 pracoval jako pikolík v Schneiderově restauraci na Südbahnhof. V práci byl pilný a úspěšný, ale jinak byl považován za vychloubačného, mnohomluvného a lstivého člověka. Svým kolegům namluvil, že pochází ze staré šlechtické rodiny a že jeho otec je vlastníkem velkých pozemků. Ve volných chvílích jezdil často fiakrem údajně za svou milenkou do divadla Ronacher, navštěvoval noční kavárny, kde platil za dívky a i jinak rozhazoval peníze. V listopadu 1889 vylákal ze svých kamarádů různé oblečení a cennosti v hodnotě 122 zlatých. Aby věrohodně odůvodnil nutnost této půjčky, ukázal svým kolegům dopis, jež mu měl doručit rodinný sluha, ale který ve skutečnosti napsal on sám.

V dopise byl žádán, aby se neprodleně dostavil ke svému údajně umírajícímu otci. Místo toho ovšem odjel do Berlína. Tam se však jeho prostředky brzy vyčerpaly. V prosinci 1889 se proto za bílého dne pokusil rozbít výlohu směnárny na rušné Friedrichsstrasse a ukradl z ní pokladnu obsahující hotovost v hodnotě 12 000 marek. Když se za ním rozběhlo několik lidí, pokladnu zahodil. Nakonec byl dopaden, zatčen a odsouzen zemským soudem v Berlíně k dvouletému trestu vězení, který vykonával v Plötzensee. Na začátku roku 1892 se vrátil do Vídně a nastoupil znovu do služby.“

Druhý případ, o kterém referují všechny významné vídeňské noviny a který, nepřesně, zmiňuje i Zádruha, se odehrál v roce 1894 (nikoli v květnu 1893): „Před vídeňským soudem (...) se 22. října odehrálo velmi zajímavé jednání. Obviněný je anarchista, který vystoupil na veřejných shromážděních, aby propagoval anarchistické tendence. Zahrnutý jsou dva takové projevy. Prokurátor von Cischini obviňuje Josefa Havla, že 1. května na shromáždění ve Vídni a 13. května na lidovém shromáždění v Ottakringu spáchal zločin narušování veřejného pořádku a také trestný čin urážky veřejného činitele, když dne 13. května urazil policejního komisaře Josefa Rychetského, jenž vykonával své povinnosti, slovy: Jeho hrubé a brutální násilí si žádá pomstu a my se pomstíme! (...) Obviněný se otevřeně přiznává, že je anarchista; tvrdí však, že je anarchista pouze v teoretickém smyslu, ale projevy, které jsou předmětem tohoto obvinění, nejsou v žádném případě teoretické. Stejně tak prohlašuje, že on i jeho soudruzi jsou proti každému druhu nadvlády. Pracovní doba musí být ponechána na uvážení jednotlivce. Je nepřijatelné, že dělníci byli pevným stanovením pracovní doby vydáni kapitalismu ke každodennímu osmihodinovému vykořisťování. Po útocích na kapitalisty a vykořisťovatele, kteří údajně nepracují, jakož i na ministry, šlechtu atd. prohlásil: Vidíme, že tady v Rakousku nelze dosáhnout změny takzvaným legálním způsobem a ani se o to nebudeme snažit. Vysvětluje, že cesta, kterou je třeba následovat, může být pouze cesta násilí, uráží majitele a při diskusi o událostech v Moravsko-slezské Ostravě používá nanejvíš násilné a nenapravitelné výrazy o četnících, vládě a Říšské radě.“

Na závěr je potom řečeno, a v tom se vídeňské listy se Zádruhou shodují, že v soudním procesu, který probíhal v říjnu 1894, byl Josef Hippolyte Havel odsouzen k 18 měsícům těžkého žaláře.

Z Prahy vedou jeho cesty do Německa, kde přednáší a píše o anarchismu. Zde se má v roce 1896 poprvé setkat s Emmou Goldmanovou na veřejné schůzi anarchistů, i když se ještě nepoznají osobně. Emma tehdy přednáší projev na jednom z anarchistických mítingů v Berlíně.

Kam vedly cesty Josefa Hippolyta Havla, nevíme, ale pokud vedly do Německa, s Emmou Goldmanovou se rozhodně setkat nemohl. Podle detailní chronologie jejího života, uvedené v souboru dokumentů o životě Emmy Goldmanové (C. Falk, ed, *Emma Goldman. A Documentary History of the American Years*), pobývala E. G. od počátku října 1895 do března 1896 ve Vídni a z ní odcestovala do Paříže. V dubnu téhož roku již byla v New Yorku. Na této své cestě do Evropy, kterou začala v srpnu 1895, do Německa nezavítala a o nějaké přednášce v Berlíně tu není ani zmínka. Nelze pochopitelně vyloučit, že se Havel s Goldmanovou setkal někde za jejího pobytu ve Vídni – nevíme přesně, kdy byl propuštěn, ale rozhodně byl zatčen a souzen v březnu 1896 v Praze – je o tom zmínka v matričním zápise. A to už byla Goldmanová v Paříži a na cestě do USA. Můžeme shrnout, že tato informace o jejich setkání v Berlíně je pouhou smyšlenkou Zádruhy.

Mezitím se rozhodne přeci jen ještě jednou vydat do Vídně, aby zde navštívil svoji rodinu, která zde žije natrvalo, je však odhalen a zatčen policií za porušení podmínek zákazu pobytu a maření vypovězení úřady. Prohlášen byl dokonce za „duševně nemocného“ anarchistu a zavřen do vězeňského blázince, až po zásahu psychiatra Dr. Richarda von Krafft-Ebinga byl prohlášen za zdravého a převezen do normální věznice.

Tato historka, která se notoricky opakuje v každém líčení života J. H. Havla, je nepochybně jeho vlastní mystifikací. O jeho návratu do Vídně v druhé polovině 90. let nemáme žádné informace a neexistuje ani doklad o tom, že by se kdy setkal s Krafft-Ebingem. Stav jeho duševního zdraví ovšem byl podroben zkoumání. V referátu v *Neue Freie Zeitung* o zmíněném soudním procesu, který proběhl 22. října 1894, se mimo jiné píše: „Byly vneseny obavy v souvislosti s duševní příčetností obviněného, ale dva přízvaní soudní psychiatři, dr. Hinterstoißer a dr. Fritsch, je zcela zřetelně označili za

neopodstatněné. Josef Havel je mladý muž s bledou tváří, tenkým knírem, obočí a vlasy jsou černé a celý vzhled má v sobě něco fantastického, což si obžalovaný mimochodem patrně uvědomuje.“ Jak vidno, skutečnost byla poněkud prozaičtější, než jak si ji později Hippolyte Havel vyfabuloval.

V Londýně se Josef H. Havel seznamuje s ruskou anarchistkou Emmou Goldmanovou a vzniká mezi nimi silné pouto přátelství, jenž je poji po zbytek života. Seznamují se v London Autonomie Club, na jedné z přednášek. Havel je v této době aktivní v různých londýnských anarchistických kroužcích. V 90. letech jejich přátelství přeroste v lásku, žijí spolu ve volném vztahu dle anarchistických zásad, milují se a aktivně pracují pro anarchistické hnutí, jezdi na agitační turné po Evropě.

Josef Hippolyte Havel se s Emmou Goldmanovou seznámil v Londýně někdy na přelomu listopadu a prosince roku 1899. Těžko tedy mohlo jejich přátelství v něco přerůst v 90. letech, když v té době ještě neexistovalo.

Na konci roku odjíždí Josef H. Havel z Londýna společně s Emmou Goldmanovou do Francie, kde oba pomáhají s organizací anarchistického Mezinárodního Anti-parlamentního kongresu, který má proběhnout v září roku 1900 v Paříži. Jak Emma Goldman, tak také Josef H. Havel se kongresu aktivně účastní a jsou podepsáni pod několika prohlášeními. Josef H. Havel vystupuje jako zvolený delegát českých anarchistů v Americe a zároveň jako delegát anarchistických skupin z Londýna, které ho na kongres původně vyslaly.

Do Paříže odcestovali Goldmanová a Havel v březnu roku 1900 – to není úplně konec roku, navíc Zádruha zapomněla uvést kterého. V Paříži se měl v září konat Mezinárodní revoluční kongres pracujících, jehož uskutečnění francouzská policie zabránila. Konaly se jen dvě tajné schůzky v říjnu, jichž se Emma Goldmanová zúčastnila – jestli s sebou vzala i přítele Hippolyta, se v literatuře neuvádí. Jako delegát českých anarchistů v Americe se označuje sám Havel v následných referátech o pobytu v Paříži.

Po pařížském světovém kongresu anarchistů doprovází Emmu Goldmanovou na její lékařskou stáž do Švýcarska. Pak se spolu vrací do Paříže, kde stráví dalších 10 měsíců. Později pak odjíždí společně s Emmou do USA.

Tady se díky recyklaci událostí ocitáme v časové smyčce. Především, po nezdařeném pařížském kongresu Goldmanová dále nikam necestovala, vrátila se zpátky do USA. Z Paříže vyjeli začátkem listopadu, tedy bezprostředně po říjnových tajných schůzkách, a do New Yorku dorazili počátkem prosince. Svého nového milence vzala s sebou. Pokud jde o Goldmanové „lékařskou stáž“ – jak to s ní bylo, píše Paul Avrich v posmrtně vydaném díle *Sacha and Emma: Hippolyte souhlasil s tím, že s ní odjede do Paříže, kde se Goldmanová hodlala zúčastnit několika akcí, včetně Mezinárodního anarchistického kongresu, a poté ji doprovodí do Švýcarska, kde měla studovat medicínu, ačkoli její zájem o to stát se lékařkou rychle opadl. Mladý pár plánoval, že bude žít skromně za 30 dolarů měsíčně ze čtyřicetidolarového měsíčního stipendia, které Emma obdržela od svých sponzorů Hermana Millera a Carla Schmidta. Zbývajících deset dolarů posílala svému mladšímu bratrově Morrisovi, známému jako „Moe“, který se sám připravoval na studium medicíny v New Yorku. (...) Goldmanová a Havel tedy zůstávali v Paříži, až dokud se Emmi sponzoři nedovtípili, že medicínu ve Švýcarsku studovat nebude, a přestali jí platit.“*

Zádruha si tedy asi špatně přeložila některé pasáže z anglické literatury, špatně je pochopila, a vybásnila z nich další fantazie. Deset měsíců skutečně v Paříži strávili – od března, kdy tam z Londýna přijeli, do listopadu, kdy odtud vyrazili směrem na New York. Ale to je tak všechno, co má text Zádruhy společného s realitou.

Josef H. Havel je zatčen policií dne 6. září 1901 a uvězněn společně s dalšími chicagskými anarchisty, jmenujme S. Janovského, Josefa Kučeru či jeho anarchistického kolegu a přítele Leonarda D. Abbotta. S posledně jmenovaným se setkal například v nakladatelské komitétu a po jeho smrti ađoptoval jeho dceru Berenice Abbott, aby neskončila v dětském domově.

Po Czolgoszově atentátu na amerického prezidenta Williama McKinleyho v říjnu 1901 bylo skutečně zatčeno mnoho amerických anarchistů a ani Chicago nebylo výjimkou. Ovšem pokud jde o Leonarda

Abbotta, ten zemřel v New Yorku v roce 1953, tři roky po smrti Hippolyta Havla. Těžko tedy mohl náš drahý Hippolyte adoptovat po jeho smrti jeho dceru. Navíc, Abbott měl sice dvě dcery, ale žádná z nich se nejmenovala Berenice. Berenice Abbottová, o kterou se zde jedná, má s Leonadrem Abbottem společné pouze jméno. Narodila se 17. července 1898 ve Springfieldu, stát Ohio, kde vyrůstala jen s matkou a pěti sourozenci (otec Charles E. Abbott rodinu záhy po jejím narození opustil). V roce 1918 se přestěhovala od newyorské Greenwich Village, kde ji přijal bohémský polosvět, do něhož patřili romanopisec Djuna Barnes, umělecký kritik, fotograf a básník německo-japonského původu Carl Sadakichi Hartman nebo také anarchista českého původu Josef Hippolyte Havel. V literatuře se píše, že tato newyorská bohéma z Greenwich Villate Abbottovou přijala – v článku v kulturní příloze londýnských novin *The Guardian* se anglicky píše doslova: „She was adopted by a bohemian demi-monde.“ Což Zádruha interpretuje jako adopci.

V roce 1910 Josef H. Havel adoptuje společně s přítelkyní Sadakichi Hartmannovou dívkou Berenice Abbottovou, o kterou se starají v letech 1910 až 1919, a z které se později stává slavná fotografka.

Zde se musela fantazie Zádruhy řádně zapotit. Jak je uvedeno výše, Carl Sadakichi Hartman sotva mohl být Havlovou přítelkyní, ať už by spolu měli cokoli. Berenice Abbottová přišla do New Yorku v roce 1918, takže ani časové určení Zádruhy není reálné, a o jakou „adopci“ šlo, už jsme vysvětlili – byla více než symbolická, navíc kolektivní. Jediné, co je v té větě pravda, je fakt, že se z ní stala slavná fotografka.

*Byl dobrým přítelem spisovatele Eugena O' Neilla, který mu ve své knize *The Iceman Cometh* věnoval postavu Huga Kalmara.*

Tady si Zádruha pro změnu pěkně naběhla. Celé je to víceméně pravda, až na to „věnování“. Jakým způsobem je v této hře (je to divadelní hra, nikoli kniha, což ví ovšem jen ten, kdo si vygúgluje, že O'Neill byl slavný dramatik – ale to bychom asi po Zádruze chtěli příliš) Hippolyte Havel zobrazen, popisuje pěkně Nathan Jun v předmluvě k výboru Havlových textů *Proletarian Days*: „Existuje jedno poměrně slavné literární zobrazení. Eugene O'Neill, jeho přítel ze dnů Greenwich Village, jej vykresluje jako postavu Huga Kalmara ve hře *The Iceman Cometh* (1939). Na základě skutečného příběhu zrad v americkém anarchistickém hnutí v letech 1914–1915 je Havel prezentován jako bývalý novinář a redaktor, smutná opilá postava náchylná pouze k vykřikování sloganů a ztracená ve svém alkoholickém oparu.“ I kdyby byl Hippolyte Havel dobrým přítelem Eugena O'Neilla, zůstává otázkou, jestli byl také Eugene O'Neill dobrým přítelem Hippolyta Havla.

Zvláštní podkapitolu tvoří místa, kde Zádruha štědře připsuje Hippolytu Havlovi autorství nejrůznějších smyšlených knih. Havel byl autorem dvou útlých dvacetistránkových brožurek a několika desítek článků, předmluv či doslovů. Zádruha mu ovšem díky svému bezbřehému nadšení pro věc přisoudila hned sedm masivních svazků.

Napsal biografii své přítelkyně anarchistky Emmy Goldmanové, dále pak sepsal biografii další jeho přítelkyně a americké anarchistky Voltairine de Cleyre, kniha byla vydána v říjnu roku 1928.

Kéž by! Hippolyte Havel nikdy nenapsal žádnou biografii Emmy Goldmanové. Napsal stručný „Biographic Sketch“ o necelých čtyřiceti stranách, který vyšel jako úvod k výboru textů Emmy Goldmanové *Anarchism and other Essays* z roku 1910. Stejně tak v případě Voltairine de Cleyre se jednalo o desetistránkový životopisný úvod k výboru jejích textů *Selected Works of Voltairine de Cleyre*, který připravil Alexandr Berkman a jehož první vydání vyšlo v roce 1914.

Sepsal také biografii Francisca Ferrera, jenž vyšla v listopadu roku 1928.

Ani tady nejde o knížku nebo brožuru, ale o krátký informativní článek, otištěný v časopise *Road to Freedom*.

V říjnu 1925 napsal společně s Annou Sasnovskou brožuru „The anarchist conference discussions on propaganda and press“.

Zde se již noříme do houštiny náročných kombinací. V roce 1925 se konala pravidelná konference v Kropotkine Institute v Steltonu.

Hippolyte Havel zde přednesl příspěvek, v němž se zabýval otázkou vydávání pravidelného listu, měsíčníku. V textu je zmíněna Anna Sasnovská (1900–1949), židovsko-americká odborářka a anarchistka, která podle Havla jako „jediná poslala článek“. Takže z toho, že Havel na anarchistické konferenci, na níž se diskutovalo o propagandě a tisku, ve svém projevu zmínil Annu Sasnovskou, vykouzlila Zádruha spoluautorství brožury značně krkolomného názvu.

*V roce 1932 například vydal svoji knihu *Co je anarchismus?* (*What is anarchism?*).*

To je sice pravda, ale je to pravda smutná. Neboť chceme-li tuto dvacetistránkovou brožurku charakterizovat, odcitujeme raději zase Havlova editora Nathana Juna: „Havlův vlastní anarchismus byl intuitivně divoký, nekompromisní a povstalecký, ale nebyl to žádný velký teoretik a jeho pokus napsat jakýsi slabikář anarchismu, jímž měla být brožura *Co je anarchismus?* z roku 1932, byl naprostou katastrofou. Takové psaní prostě přesahovalo jeho schopnosti (všem ostatním byly účinky alkoholu a ztráta paměti už nějakou dobu jasně), a tak vytvořil jednoduše plagiát bez přiznání jakéhokoli ze svých zdrojů – v měřítku, které je skutečně znepokojivé. Celé dlouhé pasáže brožury byly pouze zkopírovány z původních zdrojů a výsledkem je trapný míšmaš myšlenek, který má daleko k jasnosti jeho dřívějších textů. Určitě se v tom odrážela šíře jeho sečtělosti, ale sotva něco jiného. Musíme si ovšem uvědomit, že v této době už byl poněkud izolovaný, zoufale se pokoušel udržet myšlenky anarchismu naživu a někdy mu k tomu chyběly mentální schopnosti.“ Měli bychom tedy spíš pietně připomenout tuto brožuru a poděkovat Nathanu Junovi, že se pokusil zachovat a vyzdvihnout jiné, dřívější, jasnější a přesvědčivější texty Josefa Hippolyta Havla, aby po něm nezůstaly jako památka jen ty dvě nepovedené brožury, co za život vydal. (Druhou Havlovou brožurou je náčrt životopisu slavného ruského revolucionáře *Bakunin* z roku 1914, která také nepřináší zrovna originální náhledy na ruského zakladatele anarchismu.)

Nebo například knihu o Gándhim s názvem Gandhi's Ideal v červenci 1930.

Ani text o Ghándím není „knihou“, jak nám sugeruje Zádruha. Je to článek v časopise *Road to Freedom*, přetištěný Nathanem Junem ve výboru *Proletarian Days*.

Co dodat na závěr? Asi bychom měli připomenout, že dezinformační kampaně nešíří naprosto scestné, z prstu vycucané výmysly, ale zručně zmanipulovaná fakta, která mají svůj vzdálený původ v realitě. To je celkem trefný popis historické práce Zádruhy. Jen úmysl se liší – dezinformační kampaň má za cíl danou věc diskreditovat, cílem Zádruhy je nejspíš pojednávání téma – zde život Josefa Hippolyta Havla – nazdobit, vylepšit, příkrášlit, nafouknout a přisoudit mu daleko větší význam, než jaký ve skutečnosti měl. Patrně pro větší slávu – ale koho nebo čeho? Anarchismu? Zádruhy? Ve výsledku totiž dosahuje téhož cíle jako dezinformační kampaň – naprosté diskreditace a ztráty věrohodnosti, nejen Zádruhy, ale nakonec i anarchismu. A tak jen čekáme, že toto úporné snažení zakladatele spolku, podporovaného několika naivními čistými dušemi, které na čas popletl, ve finále vyústí v něco, co popisuje předposlední věta jeho slavného životopisu J. H. Havla:

Zprvu simulované „šilenství“ se brzy stane skutečností.

NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

Smrt je součástí života. Je příležitostí vzpomenout na kamarády a kamarádky, kteří nás opustili; oslavit jejich osobnost, odkaz a to, co zanechali v našich srdcích. Pojďme se ohlédnout za těmi, kteří zasvětili svůj život ideám svobody, rovnosti a spravedlnosti a nedávno nás opustili.

NICOLAS TRIFON

Poněkud opomenuta zůstala nejen v našich končinách zpráva, že nás koncem prázdnin opustil rumunský anarchista, sociolinguista, novinář a korektor Nicolas Trifon.

Nicolas Trifon byl anarchista, který uprchl z Rumunska do Francie a v letech 1979–1991 vydával v Paříži časopis *Iztok*, „anarchistickou revue pro střední a východní Evropu“. Byl oceňován pro svou šízravou ironii založenou na obrovské erudici a po zastavení *Iztoku* nadále pravidelně psal pro *Le Courrier des Balkans*.

Když se v 80. letech začaly v sovětském bloku objevovat trhliny, vznikla v Paříži malá, ale nepostradatelná francouzsky psaná revue, která z anarchistické perspektivy sledovala protivládní aktivity, samizdat, sociální boje, svobodné odbory, anarchisty a další levicové disidenty v SSSR, Polsku, Rumunsku, Bulharsku či v jiných zemích střední a východní Evropy. Tou revuí byl právě *Iztok*, „revue libertaire sur les pays de l'est“. První číslo vyšlo na jaře roku 1980 (některé zdroje uvádějí, že vyšlo už v září 1979, ale označení mělo Printemps 1980). Mezi zakladateli byli například Frank Mintz či Vincent Albouy, Nicolas Trifon byl od roku 1983 vedoucím redaktorem.

Narodil se 29. května 1949 v Bukurešti. V době pražského jara a Máje 68 ve Francii mu bylo devatenáct let. Z mladého učitele se stal dlouhovýslý „sociální hipík“, abychom použili terminologii, která byla v Rumunsku za Ceaușeska v módě. Kvůli tomu byl vystaven nemalým represím, a tak byl nakonec v roce 1977 nucen uprchnout do exilu ve Francii.

Krátce po svém příjezdu do Francie se zapojil do činnosti Organisation Combat Anarchiste (OCA, Organizace anarchistického boje), která se v roce 1979 sloučila s odborovou organizací Union des Travailleurs Communistes Libertaires (UTCL). Do sjednocené organizace však nevstoupil a věnoval se práci na zahájení vydávání revue *Iztok*.

Časopis měl velký úspěch a jeho články byly často překládány do dalších jazyků – italský, němčinou, angličtinou i španělštinou. *Iztok* (což v bulharštině znamená východ – významnou roli při založení *Iztoku* hrála také skupina bulharských anarchistů v emigraci a časopis oficiálně vydával spolek „Francouzsko-bulharského přátelství“, založený v roce 1975) se snažil nejen seznamovat západoevropské anarchisty s děním na východě, ale také šířit anarchistické myšlenky v zemích sovětského bloku prostřednictvím brožur psaných v polštině, maďarštině, bulharštině či rumunštině, i když jejich šíření se ukázalo na druhé straně železné opony značně obtížné. Připomeňme, že do mimořádného čísla 5bis ze září 1982, věnovaného polským událostem, přispěl také v Paříži žijící emigrant z Československa, nekonvenční marxista Lubomír Sochor. Po pádu berlínské zdi se ve východní Evropě začalo organizovat vlastní anarchistické hnutí a redakce *Iztoku* cítila, že jejich role se vyčerpala. Poslední, dvacáté číslo, vyšlo v červnu 1991.

Nicolas Trifon vstoupil v roce 1985 do odborové organizace korektorů v rámci CGT a s přestávkami pracoval v denním tisku (*Les Echos* a *Le Parisien Libéré*). Od roku 2005 začal pravidelně spolupracovat s deníkem *Le Courrier des Balkans* a stal se oporou tohoto listu. V tom samém roce vydal v nakladatelství Acratie knihu *Les Aroumains, un peuple qui s'en va* (Arumuni, národ na cestě), která byla obranou národnostní menšiny, z níž pocházel.

Jak píše Florentin Cassonnet v *Le Courrier des Balkans*, válka na Ukrajině byla posledním tématem, kterému se Nicolas Trifon věnoval s velkým nasazením: „V zájmu toho, aby byl slyšet hlas

anarchistické alternativy, která se staví proti ruskému imperialismu, ale také proti všem formám nacionalismu, odvolával se na postavu Nestora Machna, ukrajinského anarchistického bojovníka z doby ruské občanské války.“

V roce 2021 mu byla diagnostikována plicní fibróza a rakovina, dvě nemoci, které v roce 2023 urychlily zhoršení jeho zdravotního stavu. Poslední měsíce prožil v bolestech a důstojně tvářil v tvář poslednímu utrpení doma v Paříži, ve své čtvrti Butte-aux-Cailles, podporován svou ženou, výtvarnicí Cristinou Trifonovou. Jeho nezlomná povaha, věčně kritická a bystrá mysl a život mimo vyjeté koleje zůstanou inspirací pro ty, kdo ho měli rádi. Nicolas Trifon zemřel 18. srpna 2023.

RONALD CREAGH

Ronald Creagh, který se narodil v červnu 1929 v egyptské Alexandrii, zemřel 8. září 2023 ve francouzském Montpellier poté, co upadl a byl odvezen do nemocnice.

Šlo o sociologa a anarchistu známého svými studii severoamerických utopických komunit. Kromě knihy *Laboratoires de l'Utopie* (Laboratoře utopie, 1983), která se zabývala libertinskými komunitami ve Spojených státech v 19. a 20. století, napsal například také knihy *L'Affaire Sacco et Vanzetti* (Případ Sacco a Vanzetti, 1984), *La Déférence, l'insolence anarchiste et la démocratie* (Uctivost, anarchistická drzost a demokracie, 1998), *Terrorisme, entre spectacle et sacré* (Terorismus, mezi podívanou a posvátnem, 2001) či *Élisée Reclus et les États-Unis* (Élisée Reclus a Spojené státy, 2013).

Jeho otec Laud Roberts Creagh (1904–1987) byl britský občan, zatímco matka Gladys, rozená Karkaby (1904–1990), původem Libanonka. Ronald Creagh byl nejprve ženatý s Kirsten Monikou Klemmovou (1943–1980), v roce 1989 se oženil podruhé, a to s Françoise Marcovou, která měla na starosti mezinárodní vztahy na univerzitě v Montpellier-III.

V 16 letech začal pracovat jako úředník na britském konzulátu v Egyptě. Když se v roce 1947 stala situace v Egyptě pro obyvatele ze Západu neudržitelnou, rodina se rozhodla emigrovat do Austrálie. Ronald, jemuž bylo v té době 18 let, se ale rozhodl pro Francii.

Koncem 50. začal studovat na univerzitě a získal na Sorbonně titul ze sociologie. Pokračoval ve studiu na École Pratique des Hautes Etudes, kde nakonec získal doktorát za práci o volnomyšlenkářství ve Spojených státech. Studoval také na univerzitách v Chicagu a Harvardu (USA). V libertinském hnutí se angažoval od roku 1978 – poté, co se mu věnoval ve své disertační práci. V letech 1966–1968 působil jako školitel na Institut des sciences et techniques humaines de Paris a v letech 1969–1970 jako konzultant u George S. Maye v Paříži. Vyučoval také na École française de management v Paříži a vedl kurz v Centre patronal suisse v Lausanne.

Tam navázal první kontakty s CIRA (Mezinárodní centrum pro výzkum anarchismu), které pravidelně sledoval jak v Lausanne, tak v Marseille. V letech 1970–1997 vyučoval americkou civilizaci na univerzitě Montpellier-III, kde založil Centre d'information et de recherche sur les cultures d'Amérique du Nord (CIRCAN). V roce 1989 uspořádal první mezinárodní konferenci o Francouzích v Severní Americe. Vedl semináře na Collège international de philosophie (1992–1996), vyučoval také na různých univerzitách ve Spojených státech (University of Iowa, University of Louisville, University of Texas) a byl pozván na několik dalších. Absolvoval stáže

na univerzitách na Réunionu, v Papeete na Tahiti (1987, 1989 a 1990) a v Quebecu (1996). Po odchodu do důchodu byl jmenován emeritním profesorem.

Během své pedagogické kariéry se angažoval v řadě akademických společností, včetně Association française d'études américaines, Société d'études nord-américaines a skupin utopických studií v Itálii a Spojených státech. Přispíval také do různých časopisů a sborníků.

Angažoval se v anarchistickém tisku a byl členem redakčních rad několika libertinských časopisů – *Réfractio*ns, *Anarchist Studies*, *Divergences* (mezinárodní čtrnáctideník vydávaný online). Od roku 1995 byl Ronald Creagh iniciátorem a správcem mezinárodních webových stránek RA Forum (Recherches sur l'anarchisme), stejně jako stránek Thèses mémoires sur l'anarchisme, Élisée Reclus či Max Cafard.

V CIRA na Ronalda vzpomínají: „Ronalda jsme znali mnoho let. Byl věrným společníkem CIRA, vždy pozorný, vždy dával dobré rady, vždy velmi přátelský, vždy velmi přesvědčený a vždy dokázal podpořit. Na jeho četné návštěvy v Marseille, kde prezentoval své knihy, máme mnoho hezkých vzpomínek, stejně tak na přátelské chvíle, jako byly pikniky CIRA. Vedli jsme také mnoho dlouhých telefonických rozhovorů, poslední nedlouho před jeho smrtí. Na svých projektech pracoval až do konce, dělal svou ‚práci‘ historika a neustále přemýšlel o tom, jak zlepšit svět uplatněním našich myšlenek.“

Pierre Sommermeyer ze štrasburské skupiny Anarchistické federace o Rolandovi napsal: „Byl jedním z mála anarchistů své generace, kteří si mysleli, že internet může být užitečný nástroj. Pamatuji, jak jsem poprvé narazil na jeho webové stránky, které hostovala fakulta v Montpellier. Bylo to na samém počátku tohoto století nebo na konci minulého. Když jsem ho potkal, bylo to na setkání *Réfractio*ns, časopisu pro anarchistické bádání. Hned jsme si padli do noty.“

Pohřeb se konal 14. září v Montpellier a doprovázely ho písně Sacco et Vanzetti, Bella Ciao a Le temps des cerises.

V jednom z rozhovorů na otázku předmětu svého zájmu – utopie – odpovídá: „Nejprve bych definoval utopii jako druh reprezentace budoucnosti, zatímco mýtus je klišovitý obraz minulosti. Řekl bych, že obecně vzato jsou všechny naše reprezentace budoucnosti potlačeny moderní společností a svět je nám předkládán jako bez budoucnosti, že bude akorát hůř. Jinými slovy, žijeme ve společnosti, která ničí utopii, ničí budoucnost, a každý, kdo se odváží říct, že by zítřek mohl být lepší než dnešek, je označen za utopistu. Přemýšlení o budoucnosti je potlačováno a já jsem považoval za nezbytné se nad tím zamyslet. Utopie je představa, kterou má každý z nás o ideální společnosti, jež je možná nedosažitelná, ale přesto nás stále pronásleduje. Jsou období v dějinách, kdy se tyto představy začínají utvářet, velké revoluční okamžiky; na druhé straně jsou období, jako je to naše, kdy jsou zcela potlačeny, a v důsledku toho jsou vyjádřeny v utopických dílech – utopických románech, utopických filmech nebo dokonce ve sci-fi (i když často reakční).“

Praktickou utopii prožívají lidé, kteří se snaží žít dnes, aniž by čekali na revoluci s velkým R, svět takový, jaký by ho chtěli mít. Právě tyto komunity jsem chtěl v Spojených státech zkoumat, komunity, které nikoho nezajímají nebo se je lidé snaží očernit. Existují dvě kritiky, které se na tyto komunity snášejí ve snaze zbavit se jich. První kritika zní, že ve světě nic nezměnily. Myslím, že tato kritika opět vychází z naší obvyklé mentality produktivismu, „musí to být ziskové“. Tito lidé nejsou ziskoví, takže nejsou zajímaví. Druhá kritika spočívá v tom, že tyto komunity jsou často pomíjivé. Tato kritika je vlastně jejich kvalitou. Proč bychom měli rozhodovat o tom, že to, co je trvalé, je lepší než to, co je pomíjivé? Život je pomíjivý, a přesto se ho držíme. Kvalitní okamžiky mohou být pomíjivé, ale zůstávají v našem životě zásadní. Utopie musí z definice zůstat pomíjivá; jakmile se uchytí nebo trvá věčně, mění se v mýtus a stává se reakční.“

MAURIZIO ANTONIOLI

Nekrolog od Massima Ortallioho z Italské anarchistické federace:

Po dlouhé nemoci nás v Miláně 28. září 2023 ve věku 78 let s klidným vědomím opustil Maurizio Antonioli, ceněný historik a náš drahý přítel.

Maurizio se narodil 29. srpna 1945 v Miláně, vystudoval moderní literaturu, v diplomové práci se věnoval tématu „Anarchisté a první světová válka“, poté zahájil bohatou akademickou kariéru, která vyvrcholila jeho jmenováním řádným profesorem soudobých dějin na Fakultě politických věd Státní univerzity v Miláně.

Byl jedním ze zakladatelů časopisu *Rivista storica dell'anarchismo* (Historické přehledy anarchismu), přičemž se mu také dlouhá léta věnoval. Spolupracoval s časopisy *Primo maggio* (První máj), *Storia e politica* (Dějiny a politika), *Economia e lavoro* (Ekonomie a práce) a *Mondo operaio* (Svět pracujících). Z mnoha vědeckých pozic, které charakterizovaly jeho kariéru, zmiňme ředitelské funkce v Milánské nadaci Anny Kuliscioffové, v Nadačním ústavu pro dějiny novověku v Sesto San Giovanni a v Italské společnosti pro dějiny práce, jakož i účast ve vědeckém výboru Nadace Giuseppe Di Vittorio v Římě.

Ve své badatelské činnosti se zaměřil zejména na dějiny dělnického hnutí, dějiny práce a anarchistické hnutí, čemuž věnoval řadu publikací, které přispěly k obohacení současné historiografie o novátorský pohled. Zejména v tématu revolučního syndikalismu a přímé akce dokázal spojit své odborné znalosti historika s velkým nasazením a vášní, s níž se tímto tématem zabýval, a aktualizovat tak historiografický přístup zatížený letopočty a ideologií. Nelze totiž nezdůraznit, že hloubku jeho historického bádání provázela nepřetržitá oddanost a idealistické přilnutí k anarchistickému a libertinskému hnutí, k němuž se přiblížil již koncem šedesátých let.

Právě díky této konkrétní blízkosti k problematice a dějinám anarchismu se stal Maurizio spolu s Giandomenicem Bertim, Santi Fedelem a Pasqualem Iusem spoluautorem *Dizionario biografico degli anarchici italiani* (Biografického slovníku italských anarchistů, 2003–2004), projektu realizovaného díky spolupráci čtyř italských univerzit (Milán, Messina, Teramo a Terst) a Knihovny Franca Serantiniho v Pise. Vzniklo tak dílo, které je dnes zásadní a nepostradatelné pro jakoukoli badatelskou práci a historické studium osobností, které dávaly život anarchistickému hnutí.

Mauriziovy četné vědecké studie nejen rozšiřují naše historiografické dědictví, ale jsou navíc cenným svědectvím onoho nikdy nekončícího dialogu s libertinským hnutím, který obohacoval jeho práci historika. Dialogu, jenž významně nabyl konkrétní podoby publikováním jeho poslední práce *Errico Malatesta, l'organizzazione operaia e il sindacalismo* (Errico Malatesta, dělnická organizace a syndikalismus), kterou vydala Knihovna Franca Serantiniho: „skutečný pozdrav libertinské komunitě, která se spolu s ním podílí na velkém snu, jenž od konce 19. století oživuje desetiletí života a bojů“, jak napsal Massimo Varengo v řádcích, které mu věnovala milánská Anarchistická federace.

Jako ukázkou vzácné citlivosti, kterou uměl vlévat do svého díla, bychom zde chtěli připomenout zejména monografii věnovanou milované osobnosti Pietra Goriho, v níž vyniká hluboká inspirace, která ho i citově poutala k nejhlubším a nejlidštějším hodnotám sociálního anarchismu.

Jeho spolupráce s Historickým archivem Italské anarchistické federace (ASFAI) byla dlouhá a cenná, vždy se vyznačovala velkorysostí a blízkostí. Tato spolupráce pomohla obohatit a posílit mnohé jeho iniciativy. Připomeňme zejména jeho účast na dvou konferencích pořádaných ASFAI: *L'esperienza della Unione Anarchica Italiana dal Biennio rosso alle leggi eccezionali 1919–1926* (Imola, 10. října 1999) a *La rivoluzione scende in strada. La Settimana Rossa nella storia d'Italia* (Imola, 27. září 2014); dále na konferenci *Cafiero nella storia del primo socialismo italiano*, pořádané ve spolupráci s městem Barletta a Centro Imolese Documentazione Resistenza Antifascista 13. března 1993, či *Costa dall'anarchismo al socialismo*, pořádané ASFAI ve spolupráci s Circolo Andrea Costa v Imole 1. února 1997.

Dalším cenným příspěvkem k archivnímu projektu ASFAI byla digitalizace četných periodik uložených ve sbírce, která se uskutecnila ve spolupráci s milánskou univerzitou díky přímému zapojení Maurizia Antonioliho. Zhruba patnáct let vzácných periodik z počátku 20. století je nyní k dispozici k nahlédnutí online v původním formátu každému, kdo o to požádá.

Tuto srdečnou vzpomínku na Maurizia zakončím vzpomínkou na své návštěvy v jeho domě v Miláně, kam jsem jezdil, abych využil jeho rad a metodických pokynů pro svůj výzkum a studium. Vždy skvělý, vřelý a vášnivý, s pochopením a schopností kompetentně a přesně uchopit mé pochybnosti a nejistoty. Opravdový přítel, nejen velký vědec, kterým byl.

Jeho ženě Germaně, jeho dětem a milovaným vnoučatům předávám srdečný pozdrav Italské anarchistické federace.

MARSY

V sobotu 11. listopadu padl u Avdijivky v Doněcké oblasti na Ukrajině v boji proti putinovské agresi ve věku 34 let náš kamarád Marsy.

Dostal se pod dělostřeleckou palbu, když byli s dalšími zdravotníky nasazeni, aby zachránili zraněné z přední linie.

Na Ukrajinu přišel v březnu 2022, tedy krátce po zahájení vojenské invaze, a připojil se k Antiautoritářské četě v Kyjevské oblasti. V létě 2022 pokračoval jako dobrovolník s dalšími spolubojovníky v pomoci v různých oblastech na východ od Charkova, v zimě a další jaro pak v okolí Bachmutu, kde podporoval různé jednotky, aby pomohl při nedostatku zdravotníků a evakuačního personálu. Dbal na svůj výcvik a kondici. Chtěl se zlepšovat v tom, co dělal. Chápal, že na dobré přípravě závisí život jeho i ostatních. I když se stal součástí péchoty, snažil se dbát na zdravotní přípravu svou i svých kolegů. Na svou poslední misi se vydal dobrovolně.

Marsy se narodil v roce 1988 v Leytonstone ve východním Londýně, kde žil do svých devíti let, kdy se rodina přestěhovala do Milton Keynes. Po většinu této doby se vzdělával doma a prožil bohaté a zajímavé dětství, navštěvoval muzea a galerie, poznával místní okolí, knihovny a učil se zážitkovou formou. Měl mnoho blízkých kamarádů a společníků různého věku. Nějakou dobu navštěvoval školu Montessori. Po střední škole šel na Wadham College v Oxfordu studovat moderní dějiny. Po absolvování univerzity se vrátil do Londýna, který byl základnou mnoha projektů, a tak trávil čas ve sdílených domech, squatech a hausbótech. Zároveň se věnoval hudbě a hře na elektrickou kytaru. Byl členem kapely DORM.

Před příchodem na Ukrajinu pomáhal při bojích uprchlíků v Calais, účastnil se squaterského hnutí a v jednotkách SDF se podílel na bojích kurdského osvobozenického hnutí v Rojavě. Působil ale také v Marseille, ve Finsku, v Řecku a na dalších místech. Všude, kam přišel, pomáhal budovat komunity, praktikoval vzájemnou pomoc a vždy zpochybňoval a napadal hierarchie. Byl znám pod mnoha dalšími jmény (např. jako Joy či Yusef) a milovalo ho ohromující množství lidí z mnoha zemí a bojů.

Jeho kamarád Lesik vzpomíná na dobu, kdy přišel Marsy k Antiautoritářské četě: „Vysoký, štíhlý, vypadal jako vysokoškolák, s měkkými a jemnými pohyby a výrazem – vůbec nevypadal jako voják. Marcy měl veselou a pohodovou povahu, ale projevil se jako skutečný bojovník. Ukázalo se, že je bojovníkem za svobodu, proti fašismu a bojoval už v Kurdistánu proti ISIS. Nyní znovu vstoupil do kampaně proti ruskému fašismu. Marcy byl zarytý anarchist a levicový libertín. Snažil se naučit ukrajinsky a já mluvím anglicky, takže nás to spojilo. Postupně jsem se naučil vidět hloubku jeho osobnosti a intelektuální síly. Marcy studoval antropologické knihy a mluvil (vždy ironicky) o svých dobrodružstvích v Kurdistánu.“ Navíc Lesik připomíná nelehkou pozici zahraničních bojovníků na Ukrajině: „Dlouho bojoval bez jakýchkoli dokladů, pojištění nebo platu, ale cítil, že tato válka je spravedlivá a nechtěl ustoupit.“

Marsy byl internacionalistický bojovník, který spolupracoval a jednal solidárně s lidmi, o nichž si myslí, že potřebují jeho pomoc, a to po celém světě. Vždy si zachovával humor a umění péče o druhé. Byl tichý a skromný, pokaždé se snažil naslouchat a porozumět svému okolí. Všichni si vážili jeho jasného uchopení toho, co chce a může udělat, a to i v těch nejtragičtějších a nejnebezpečnějších situacích. Uměl dělat těžká rozhodnutí a žertoval o rizicích sám se sebou. O tom se mimo jiné můžete přesvědčit prostřednictvím jeho vlastních slov v rozhovoru, který poskytl ve videu Kolektivů solidarity (www.youtube.com/watch?v=2Sdc6BY-ZB4).

Více se o Marsym můžete dozvědět na webové stránce „Remembering Joy/Marsy/Yusef“ (rememberingjoy2023.wordpress.com), k jejíž tvorbě může příběhem či vzpomínkou přispět každý, kdo se s ním znal. Můžete si také přečíst vzpomínky kamarádů z Ukrajiny na webu Kolektivů solidarity (www.solidaritycollectives.org/en/2023/12/in-memory-of-our-fallen-comrade-marcy/).

ALFREDO BONANNO

Ve středu 6. prosince 2023 zemřel v 86 letech významný teoretik a zastánce soudobého povstaleckého anarchismu Alfredo Maria Bonanno, který se v anarchistickém hnutí angažoval více než půl století. Jeho posledním přáním bylo, aby byl jeho popel rozptýlen v Jónském moři u jeho sicilského rodiště, Katánie.

Svou akademickou kariéru zahájil Bonanno studiem ekonomie a v polovině 60. let začal studovat existencialistickou filozofii. V Turíně přispíval do periodika *Corriere di Sicilia*, které původně založil revoluční republikán Giuseppe Garibaldi. Bonanno později tyto texty shromáždil ve sbírce *Eseje o esistencialismu*. Titul z filozofie získal za práci o díle Maxe Stirnera. V 60. letech se aktivněji zapojil do anarchistického hnutí. Podle jednoho nekrologu pracoval téměř

jedenáct let pro Banco di Sicilia a poté dalších sedm let jako manažer ve farmaceutické firmě v oboru oftalmologie. Později popsal, jak ho politické otřesy na konci šedesátých let přiměly ke změně kurzu: „Od květnového povstání ve Francii v roce 1968 došlo k velkému rozmachu vitality a krásy. Ve skutečnosti byl i člověk jako já, který v těch letech pracoval jako průmyslový manažer, touto mimořádnou událostí tak otřesen, že jsem byl nucen rychle opustit svou práci a vidět realitu jinak...“ Ve svém pozdějším díle se tímto rozhodnutím už nezabýval, ale jistě z něj vycházela jeho argumentace, že odmítnutí práce je podstatným aspektem revolty.

V prosinci 1969 se policejní komisar Luigi Calabresi a dva další policisté podíleli během výslechu na vraždě anarchisty Giuseppe Pinelliho. Bonanno se s Pinellim znal a účastnil se jeho pohřbu. V říjnu 1972, tedy pět měsíců poté, co byl Calabresi zastřelen před svým domem, zatkla italská policie Bonanna a obvinila ho z podvrtné činnosti kvůli článkům publikovaným v časopise *Sinistra Libertaria*. Byl odsouzen a uvězněn ve věznici v Katánii.

Od roku 1975 vydával časopis *Anarchismo*. V roce 1977 byl znovu zatčen, tentokrát za napsání knihy *Ozbrojená radost*. Ta představila názorový rámec pro odmítnutí práce i zkonstatěných organizačních struktur a pro účast na povstalecké vzpouře jako vzájemně propojených opatření vyplývajících z odmítnutí logiky kapitalismu. V roce 1978 čelil obvinění za přetisk *Náboženského moru*, který v roce 1887 napsal Johann Most. V listopadu 1979 byl Bonanno pravomocně odsouzen k 18 měsícům vězení za autorství knihy *Ozbrojená radost*.

V březnu 1980 prokurátoři na základě svědectví informátora obvinili Bonanna z účasti v podzemní ozbrojené skupině Azione Rivoluzionaria, která byla aktivní během vyhocených sociálních bojů v Itálii na konci 70. let. Úřady využily této příležitosti k zásahu proti časopisu *Anarchismo* a jeho některým dalším spolupracovníkům. O několik měsíců později byli propuštěni a v dubnu 1981 zproštěni obvinění.

Na počátku 80. let se Bonanno účastnil boje proti vojenské základně v sicilském Comisu, v níž měly být umístěny jaderné zbraně. Decentralizovaná a autonomní organizační struktura tohoto hnutí mu posloužila jako referenční bod pro prosazování neformální organizace. V roce 1988, během antimilitaristického kongresu ve městě Forlì, byli Bonanno a jeho soudruzi z kongresu vyloučeni stoupenci anarchosyndikalistického směřování v rámci Italské anarchistické federace. Šlo o spor, který urychlil další podobné konflikty.

V únoru 1989 byl zatčen při loupežném přepadení klenotnictví a strávil dva roky ve vězení. O sedmáct let později v domácím vězení vyprávěl: „Jakmile se vězni dozvěděli, že jsem vystudoval filozofii, okamžitě mě požádali, zda bych jim nemohl dávat lekce. Dá se říci, že mezi desítkami věznic, kde jsem si odpykával své četné tresty, nebyla žádná, kde bych o to nebyl požádán. Přestože mám také titul z ekonomie, nikdo mě nikdy nepožádal, abych dával lekce ekonomie.“

Dne 19. června 1997 provedla policie razie v anarchistických sociálních centrech a domech po celé Itálii a zatkla Bonanna a mnoho dalších anarchistů. Byla to součást vládní snahy vykonstruovat vymyšlenou tajnou anarchistickou skupinu „Povstalecká anarchistická revoluční organizace“ coby záminku pro represe. Bonanno se nenechal zastrašit a v červenci 1999 vypovídal jako svědek ve prospěch anarchisty Nikose Maziotise, který byl obviněn z umístění bomby na řeckém ministerstvu průmyslu a rozvoje. Snaha vykonstruovat spiknutí, do něhož by byl zapleten Bonanno a mnoho dalších anarchistů, vyvrcholila v procesu s Marinim, který byl později uznán coby justiční omyl a fraška. Původně však byl Bonanno odsouzen k šesti letům vězení s odůvodněním, že byl „ideologickým vůdcem“ vymyšlené organizace.

V říjnu 2009, ve svých 72 letech, byl zatčen na základě obvinění z účasti na bankovní loupeži v Řecku, při níž si málem přišel na 46 900 eur.

Jak se často stává, Bonannovy návrhy měly nuance a hloubku, které se ne vždy odrážely ve způsobech, jakými je jeho stoupenci interpretovali. Vážili si ho ale i anarchistky a anarchisté, kteří s povstaleckým anarchismem neměli nikdy nic společného. Např. CrimethInc. napsali: „Když někteří z nás v 90. letech četli knihu *Ozbrojená radost*, otevřela nám nové obzory a navrhla odmítnutí práce a snahu o radostnou vzpouru jako revoluční opatření v boji proti všem formám nadvlády a beznaděje. Někteří z materiálů, které se později objevily v knize *Dny války, noci lásky*, vznikly v procesu našeho úsilí extrapolovat, co by tyto návrhy mohly znamenat v našich vlastních životech.“

Někteří z nás měli to potěšení setkat se s Bonannem na prvním ročníku Balkánského anarchistického bukfěru, kde seděl u stolu se

svými brožurami vyvedenými v kapesním formátu starší muž s bílými vousy, což tehdy mezi přítomnými mládežníky působilo až exoticky. Nevěděli jsme pořádně, o koho jde, o to více nás zaujal, když krátce promluvil během následných veřejných besed, aby varoval před uzavřeností hnutí a propadáním iluzím.

BENJAMIN ZEPHANIAH

Redakčně krácený nekrolog z pera Grega Halla, filmového režiséra, spisovatele a anarchisty:

Ve čtvrtek 7. prosince 2023 jsme se dozvěděli, že ve věku 65 let zemřel Benjamin Zephaniah. Osm týdnů předtím mu byl diagnostikován nádor na mozku. Prožil výjimečný život; byl fenomenální osobností, která tvořila inovativní umění, jež pozitivně ovlivnilo několik generací. Básník, spisovatel, hudebník, performer a aktivista – to je jen několik nálepek, které ho vystihují.

Když jsem byl požádán, abych napsal jeho nekrolog, vyděsilo mě to, protože jak mohou jakákoli slova opravdu vyjádřit svobodomyšlnost jeho pohledu, umění a života? Chci na něj vzpomínat v rámci svých osobních zkušeností z přátelství a práce s ním. Byl srdečný, pronikavý a v podstatě neuvěřitelný člověk. Byl skutečným „člověkem z lidu“, který se po celý svůj život zastával lidí z nižší třídy a utlačovaných, a přitom se držel svých kořenů.

Benjamin se narodil 15. dubna 1958 v Birminghamu a s poezií začal už jako teenager, přestože ve škole bojoval s dyslexií a ze školství byl vyloučen, protože neuměl číst a psát. I tak později dosáhl několika čestných titulů a stal se profesorem tvůrčího psaní na Brunel University. V mládí byl poslán do nápravného zařízení Borstal a jako mladistvý byl vězněn za vloupání. Přesto se stal „titánem britské literatury“ (The Black Writers Guild), který svými slovy bavil a provokoval. V roce 1978 se přestěhoval do Londýna, kde vydal svou první básnickou sbírku *Pen Rhythm* a vystupoval na politických protestech proti rasismu, policejní brutalitě a apartheidu v Jihoafrické republice.

Jeho díla jsou zařazena do národních osnov a inspirovala několik generací; nespočet lidí mi vyprávělo, jak milovali jeho básně, když vyrůstali. Je těžké shrnout jeho rozsáhlou tvorbu, ale za zmínku stojí báseň *Rasta Time In Palestine*, inspirovaná jeho návštěvou okupovaných území, a *What Stephen Lawrence Has Taught Us* coby reakce na rasistickou vraždu. Jeho poezie vždy odpovídala době a situaci kolem, byla otevřená a zastávala se utlačovaných. Dokonce i jeho dětská poezie, jako například *Talking Turkeys* (Mluvící krocani), vystihuje jeho vášeň pro práva zvířat a veganství. Benjamin byl spravedlivý člověk, jehož motivací bylo pozvednout chudé a marginalizované.

Vedle poezie napsal také několik knih, například *Refugee Boy* (Chlapec uprchlík), v níž se zabývá tématem politického azylu a sleduje příběh mladého muže, který na útěku před válkou ve východní Africe přichází do Londýna. Benjaminovo psaní bylo silně ovlivněno jamajskou kulturou a byl považován za „dubového básníka“. I jeho hudební kariéra byla plodná. Vydal několik alb a byl první osobou, která po smrti Boba Marleyho vystoupila s kapelou The Wailers v rámci pocty Nelsonu Mandelovi. Byl také hercem; objevil se ve čtrnácti epizodách seriálu *Peaky Blinders*, které se odehrávají v jeho rodném Birminghamu. Bral velmi vážně jídlo a zdraví, udržoval se v dobré kondici a byl odborníkem na bojová umění.

Měl jsem to štěstí, že jsem se s Benjaminem seznámil a pracoval s ním. Stali se z nás dobří přátelé. Poprvé jsem se s ním setkal v roce 2005; během toho roku jsem se podílel na režii a produkci čtyř videoklipů k jeho albu *Naked*. Moje vzpomínky na Benjamina se zakládají na návštěvách v jeho domě v Becktonu, když ještě žil v Londýně; zvenku to vypadalo jako obyčejný řadový dům, ale uvnitř to byla pokladnice, která odrážela jeho četné zájmy a zkušenosti. Při každé návštěvě na dveře běžně klepali sousedé, kteří si s ním chtěli popovídat. Byl skutečným pilířem komunity, s nímž si mohl popovídat každý. I když jeho stěny zdobily zarámované fotografie nespočtu slavných hudebníků a významných osobností, bylo jasné, že doma je se svými sousedy z pracující třídy. Jeho úspěchy byly obrovské a celosvětové, ale jeho povaha a duch byly lokální a držely se při zemi. Často jsme mluvili o třídách; vzpomínám si, jak mi vyprávěl, že si uvědomil, že třída je v britské společnosti tak zakořeněná už díky tomu, že když jdete poslat dopis, musíte se rozhodnout pro známku „první třídy“ nebo „druhé třídy“.

Benjamin byl hluboce přemýšlivý, ohleduplný a otevřený člověk. Když seděl ve svém obýváku a popíjel zelený čaj, vyprávěl mi o tom, jak se v minulosti dopustil domácího násilí na své bývalé partnerce.

Výmluvně hovořil o svých pocitech lítosti, o tom, jak se z této zkušenosti poučil a jak se změnil. Bylo pozoruhodné slyšet někoho, kdo si uvědomuje své chyby takovým reflexivním a pozitivním způsobem. Vedli jsme hluboké rozhovory na různá témata, od rastafariánství, náboženství, kapitalismu, státu, fašismu, anarchismu až po filmy, literaturu a naši společnou lásku k Roots Manuovi. Vzpomínám, jak jsme si při natáčení videa pro Rong Radio Station pro inspiraci prohlíželi starou podvratnou propagandu *Reclaim The Streets* a *Prvních májů*.

Přestože během svého života dosáhl pozoruhodného množství úspěchů a ocenění, nejméně známější událostí je, když Benjamin v roce 2003 odmítl Řád britského impéria. Jeho pocity dokonale vyjádřil nedávný virální klip: „Celý život jsem bojoval proti impériu, celý život jsem bojoval proti otroctví a kolonialismu. Psal jsem proto, abych navázal kontakt s lidmi, ne proto, abych zapůsobil na vládu nebo monarchii. Jak bych tedy mohl přijmout vyznamenání, které spojuje mé jméno s impériem?“

Ačkoli byl Benjamin nejznámější jako básník a spisovatel, neměl po ruce pouze slova. Když přišlo na to, v co věřil, a na věci, pro které byl zapálený, také konal. Nebyl jen zastáncem radikálních cílů a přímých akcí, ale také se jich účastnil. Byl známý svobodným veganstvím a prosazováním práv zvířat, účastnil se akcí za osvobození zvířat a žertoval se mnou o tom, jak je těžké skrýt dredy pod kapuci. Byl známý svou antirasistickou aktivitou, ale už méně známý tím, že se účastnil přímých akcí militantního antifašismu, kde se dobře uplatnily jeho dovednosti v bojových uměních. Měl jsem to štěstí, že jsem slyšel některé z jeho vzrušujících příběhů, milé vzpomínky, které si teď, když odešel, uchovám v srdci.

Benjamin Zephaniah sám sebe nazýval anarchistou. Jeho zásadový a aktivní život ztělesňuje ducha vzájemné pomoci a solidarity. Byl člověkem z lidu a věřil v moc lidu; k anarchismu nedospěl skrze akademickou nebo historickou perspektivu, ale skrze zdravý rozum a spravedlivou vizi toho, jak by měl vypadat lepší svět. Závěrečná slova jeho životní filozofie ponechám na samotném mistru jazyka: „Kašleme na moc. Pojďme se starat jeden o druhého. Většina lidí ví, že politika selhává. Problém je, že si nedokážou představit alternativu. Chybí jim důvěra. Jednoduše jsem vymazal všechny reklamy, vypnul ‚tell-lie-vision‘ a začal myslet sám za sebe. Pak jsem se opravdu začal setkávat s lidmi. A věřte mi, že není nic tak skvělého jako setkávat se s lidmi, kteří si žijí po svém. Vedou farmy, školy, obchody a dokonce i hospodářství v komunitách, kde nikdo nemá moc. Proto jsem anarchist.“

KLEE BENALLY

V sobotu 30. prosince 2023 zemřel v osmačtyřiceti letech ve Phoenixu v Arizoně Klee Benally, hudebník z kmene Diné (Navaho), tradiční tanečník, umělec, filmař a domorodý anarchista.

Klee byl stálým zdrojem inspirace a tvořivosti, věnoval se boji za úplné osvobození a byl plodným tvůrcem výtvarného umění, provokativního psaní, grafického designu i ostré sociálně uvědomělé hudby. Na některé ze svých projektů odkazoval na webu kleebenally.com. Pracoval napříč různými obory, hnutími a komunitami a jeho dílo bylo uznávané a proslulé na mezinárodní úrovni. Téměř celý život se nacházel v předních liniích bojů za ochranu domorodých posvátných území. Zdůrazňoval význam konkrétních i duchovních forem odporu a kriticky zkoumal možnosti domorodé anarchie. Byl zapáleným organizátorem, který se podílel na projektech jako *Indigenous Action Media*, *Kinlani Mutual Aid* a *Indigenous Mutual Aid*. Pomáhal také založit infoshop *Táala Hooghan*, *Protect the Peaks*, *Outta Your Backpack Media* a pracoval jako dobrovolník v organizaci *Haul No*.

Jeho esej „*Accomplices Not Allies: Abolishing the Ally Industrial Complex*“ (Spolupachatelé, nikoli spojenci: Zrušení průmyslového komplexu spojenců) se od svého vydání v roce 2014 stala důležitou a často citovanou analýzou a kritikou konceptu spojenectví v politickém organizování a práci sociálních hnutí. V prosinci 2023 vydalo nakladatelství *Detritus Books* Kleeovu knihu *No Spiritual Surrender: Indigenous Anarchy in Defense of the Sacred* (Žádná duchovní kapitulace: Domorodá anarchie na obranu posvátného). Klee také nedávno dokončil práci na deskové hře *Burn the Fort* (Vypálení pevnosti), v níž každý hráč přebírá roli historického válečníka bojujícího za zastavení koloniální invaze do své země.

Klee se narodil 11. října 1975 v Black Mesa jako příslušník kmene Diné (u nás známějšího pod označením Navaho) a v době svého úmrtí žil ve Flagstaffu v Arizoně. Mezitím ale procestoval takřka celý

svět. Díky tomu jsme se s ním mohli seznámit i my. Bylo to na počátku milénia, kdy u nás vystupoval s kapelou Blackfire, kterou tvořilo sourozenecké trio – vedle něj (hrál na kytaru a zpíval) jeho sestra Sureda (baskytara) a bratr Clayton (bicí). V této sestavě dorazili mimo jiné do Prahy na protesty proti summitu Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v roce 2000 a při té příležitosti zahráli na squatu Papírna. O dva roky později jsme jejich přáteli, indiánskému aktivistovi Danielu Zapatovi pořádali přednáškové turné po mnoha českých a slovenských městech a v červenci 2002 u příležitosti jejich pražského koncertu udělaly členky Anarchistické federace s kapelou rozsáhlý rozhovor pro časopis *A-kontra*.

V manifestu Blackfire, kteří hráli v letech 1989–2011, přičemž kombinovali punk rock s tradiční hudbou původních Američanů, stálo: „Po staletí byla proti našemu lidu vedena válka. Vláda Spojených států páchala jeden zločin proti lidskosti za druhým. Naše životy jsou důkazem, naše učení uchovává svědectví, nejsme zapomenutou stránkou v učebnici dějepisu. Jsme mezi řádky, zametení pod koberec imperialismu.“

Na otázku ohledně tradic, které prostupovaly tvorbu kapely, Klee odpověděl: „Dle mého je na tradici a kulturu navázané určité stigma, protože si lidé ve většinové Americe nebo Evropě pod tradicí představují sociální strukturu, církev a všechna tato různá vnucená schémata. Pro mě jsou kultura a tradice v podstatě nástroji na přežití, jako např. obřady na uzdravení. U nich se jedná o různé písně, různé životní styly, různá učení nalezená pro zdravý způsob přežití. Všechny tyto věci, které po cestě pochytíme, objevíme a pochopíme, jsou pouze způsobem, jak zdravě žít se Zemí, s ohledem na naši životní filozofii tradičních Diné, kterou je Cesta krásy. Krása není něčím estetickým nebo externím. Ve skutečnosti je něčím víc. Vyjadřuje ono zdraví a harmonii.“

V rozhovoru se věnoval i kritickým poznámkám směrem k černému bloku, který byl strategií alterglobalizačních protestů, avšak vnitřně nebyl příliš inkluzivní pro barevné a navíc nebyl nijak svázán s žádnou místní komunitou. Vyslovil i lítost nad zbytečnými rozbroji v rámci antiautoritářského hnutí kvůli tomu, jak kdo o dělá. Na otázku, jak chápe anarchismus, sdělil: „V našem tradičním způsobu života neexistuje žádná pravá hierarchie, až na tu u starších, kteří mají znalosti a mohou něčemu naučit. Také nemáme šéfy, máme jakoby vedoucí v dobách krize. Naše tradiční filozofie či způsob života není státem nebo podobnou sociální strukturou vnucený zákon. Je to zákon, který chápeme jako jdoucí ruku v ruce s přírodou. Pokud jej porušíš, nemůžeš zdravě žít, protože jednoduše nebude existovat. Budeš-li vyvíjet aktivity proti přírodě, Země si tě nakonec vezme zpátky, a to je něco, co nyní vidíme všude kolem sebe. Je zde tolik destrukce a lidé říkají, že Země je třeba chránit, ale ve skutečnosti zde Země byla a ještě tu po dlouhou dobu bude a jsme to pouze my, kteří stále někde pobíháme a staráme se o sebe. Většina lidí si bere více, než potřebuje, ale v tradiční filozofii – tedy myslím si, že to mohu nazvat filozofií –, tradičním přírodním zákoně je základem bytí se Zemí. V tomto smyslu máme zodpovědnost vůči své obci, protože se snažíme žít v harmonii a rovnováze, žít zdravě. Všechno to souvisí s tvou myslí, tvým tělem, tvou duší nebo rodinou, obcí, hospodářskými zvířaty, plodinami nebo čímkoli, co máš, a to ve smyslu úcty k přírodnímu zákonu toho, co nazýváme univerzem. Takto chápou anarchii a myslím si, že je to krásné pojetí toho, jak žít.“

Nastavoval tak zrcadlo eurocentrickému anarchismu. „Pro odlišení bych dodal, že anarchista by prohlásil: ‚Neexistuje nad námi žádná autorita.‘ Domorodý anarchista by řekl: ‚Neexistuje žádná autorita kromě přírody.‘“ (*Unknowable: Against an Indigenous Anarchist Theory*, 2021)

JURIJ LEBEDĚV

Nekrolog z pera Jurova přítele Vitalije Dudina:

Ruští okupanti nám vzali dalšího vynikajícího a blízkého člověka. Jurij Volodymyrovič Lebeděv (1985–2024), obyvatel Kyjeva s přezdívkou „Soudruh“, byl zabit při plnění bojové mise. Byl to přesvědčený socialista, aktivista, profesionální právník a statečný důstojník ukrajinských ozbrojených sil. Jeho hrdinská smrt znamenala konec života zasvěceného službě společnosti.

Díky lidem, jako byl Jura, Ukrajina nadále vzdoruje okupační armádě a má šanci dosáhnout úspěchu. Jeho cesta bojovníka však začala ještě v relativně klidných letech, kdy si ukrajinský kapitál plnil kapsy drancováním průmyslu, sociální infrastruktury a veřejného prostoru. Podílel se na rozvoji takových fenoménů levicové aktivistické scény devadesátých let, jako jsou Levá iniciativa, Zachraňme

starý Kyjev, Prímá akce, Ochrana práce, Sociální alternativa a nakonec i časopis *Spilne*, počínaje účastí v síti Levá myšlenka. Snadno se stal duší týmu, ale kvůli jeho vrozené skromnosti ho nebylo snadné zahlédnout v popředí.

Patřil k radikální levicové skupině, která se nacházela z hlediska zdrojů a postavení daleko za svými ideologickými protějšky, vyžadovalo velkou odvalu. Jura byl pro své schopnosti a vytrvalost respektován nejen podobně smýšlejícími lidmi. Jako přesvědčený idealista věřil v alternativní společnost bez vnucené hierarchie a majetkové nerovnosti. Nejenže věřil, ale byl ochoten ji i podrobně popsat, jako by se právě vrátil z budoucnosti. Když nám, levici, jeho pravicoví oponenti vyčítali, že nejsme dostatečně vlastenečtí, Jura napůl žertem zmiňoval svůj status důstojníka v záloze. Na konci mírového roku 2000 to byla vzácnost. Když jsme s Jurov stáli bok po boku na protestech, nikdo z nás si nedokázal představit, že našemu kamarádovi je souzeno zemřít jako veliteli vojenské jednotky na jednom z nejzavětších míst planety – u Bachmutu.

Jura byl připraven riskovat, čímž vynikal mezi civilisty a v armádě za to byl vysoce ceněn. Zpochybnil veškeré stereotypy o hranicích lidských možností, neustále se rozvíjel a učil ostatní. I přes maximální pracovní vyčerpání byl vždy připraven v kritické chvíli pomoci. Uměl také skvěle relaxovat – ponořil se do atmosféry koncertů, večerů poezie či cestování.

Po absolvování Právnícké fakulty Národní univerzity Tarase Ševčenko v Kyjevě předvedl, jak využít právní znalosti ve prospěch společnosti. Studium na tak prestižní univerzitě ho nezkažilo, stejně jako titul právníka a práce pro společnost Kyivgas Corporation. V každé své roli se snažil přiblížit rovnostářské společnosti, kde sociální priority převažují nad byznysem a ziskem. Jeho kritika neoliberálních projektů zákoníků práce a bydlení inspirovala lidi k odporu.

„Jako občan si samozřejmě rozhodně nepřeju, aby v zemi došlo k sociálním kataklyzmatům,“ varoval Jura jasně a jednoznačně před erozí mechanismů sociální podpory, když už zaujal vysokou pozici.

„Soudruh“ přesvědčil celou generaci mladých ukrajinských levíčků, že být zadržen strážci zákona během akce proti nelegální výstavbě není konec, ale dobrodružství – pokud znáte ukrajinskou ústavu. V praxi ukázal, jak dosáhnout spravedlnosti legálními prostředky, a byl pro něj sport zasáhnout pro případ, že by nefungovaly. Když začala invaze, bez váhání vstoupil do armády. Jurovo pevné přesvědčení šlo ruku v ruce s jeho ochotou riskovat vlastní život.

„Jako právník neporadím, ale ve válce je jisté jedno: udeřte první a vším, co máte po ruce,“ nastínil svou filozofii a zcela podřídil svůj život vojenské povinnosti. Vzhledem k hloubce svého ponoru do „materiálu“ a míře reflexe, kterou projevoval, se Jura Lebeděv mohl klidně stát představitelům ukrajinské vojenské jedy.

Závěrem bych rád dodal, že pro mě Jura hrál roli staršího bratra, někoho, koho bych chtěl následovat: tak pilně a vášnivě se vždy chopil nových záměrů. Za dvacet let naší známosti mě naučil psát (žaloby), číst (zákony), představovat si (revoluci), studovat (politickou ekonomii), kreslit (transparenty), chodit (k soudu), mluvit (na shromáždění), počítat (tarify za komunální služby), myslet (kriticky) a žertovat (v těžkých dobách). Uměl všechno kromě jedné věci: zastavit se tváří v tvář obtížím.

... Naposledy jsme se viděli na „Pochodu pro Kyjev“ v říjnu 2021, kam přišel spolu s tisíci dalších lidí zamilovaných do hlavního města. Všem, kdo Jurije znali, bude ještě dlouho chybět jeho energie a klid, který kolem něj panoval. Odchod tak veselého člověka nezůstane bez následků. My však můžeme následovat Jurův příklad a pokračovat v jeho boji: jak proti okupantům, tak proti novému zákoníku práce, který má zabít mnoho sociálních jistot a pák ochrany práv.

Upřímnou soustrast matce, dceři a milované osobě. Vaši bolest sdílí nespočet lidí, ale pro vás je opravdu nejtěžší.

TOMMASO AVERSA

Ráno 12. ledna zemřel Tommaso Aversa, člen skupiny Carlo Cafiero při Italské anarchistické federaci, k níž se přidal v roce 1971, kdy patřil k nejpilnějším spolupracovníkům týdeníku *Umanità Nova*. V roce 1973 spoluzakládal Lidovou knihovnu Římské anarchistické organizace. Věnoval se vydávání brožur, v 80. letech byl součástí redakce časopisu *Autogestione*, v 90. letech se podílel na založení Bakuninova kroužku a na časopisech *Libertaria* či *Hypatia*. Od roku 2007 byl nemocný, i tak byl ale nadále aktivní.

VZPOMÍNKA NA FILIPA VENCLÍKA

Večer 4. září 1993 došlo na stanici metra Dejvická k incidentu, který vyvrcholil tragickou smrtí studenta Filipa Venclíka, zpěváka anarchopunkové skupiny Rusko. Skupina opilých lidí, ve které byl i Filipův vrah Petr Skála, tam vyvolávala konflikty s kolemjdoucími. Filip se proti jejich jednání slovně ohradil, načež ho Petr Skála kopl do hlavy tak, že si Filip při pádu na zem způsobil těžké poranění hlavy, na jehož následky druhý den, 5. září 1993, v nemocnici zemřel.

Případ vzbudil velký ohlas – bezpečnostní agentura Professional Commando, v níž pracoval Skála, byla už tehdy velmi nechvalně proslulá, Filip byl součástí hlasité pražské anarchistické scény a jeho otec, Vlastimil Venclík, známým režisérem, scenáristou a příležitostným hercem. V médiích byl útočník Skála vždy prezentován jako „sympatizant nazi skinheads“, což podtrhovala i jeho nakrátko ostrihaná hlava, polovojenská image a fakt, že jeho oběť pocházela z pražské anarchopunkové scény. Zda byl skutečně neonacistou, není dodnes jisté, nesporné se ale jednalo o militaristu, který prošel řadami francouzské cizinecké legie a v době činu byl zaměstnancem zmíněné bezpečnostní agentury, jejíž členové prosluli násilným chováním a excesy. Nicméně, co víme, aktivním neonacistou nebyl. Rozhodně měl ale k takovým lidem poměrně blízko a neonacisti obecně se ve své zvrhlosti k této vraždě i po letech hrdě hlásili. V polovině 90. let bylo možné z jejich úst slyšet výhrůžku „skončíš jako Venclík“. Ještě po patnácti letech vzpomínali náckové na jednom ze svých diskusních fór na to, jak po smrti Filipa chodívali zvonit na Vlastimila Venclíka, smáli se mu a nadávali do mikrofonu u jeho dveří. V polovině devadesátých let se tragickou Filipovu smrt také snažili dávat do kontextu boje proti židům. Vlastimil Venclík byl jeden z pěti zakladatelů společnosti CET 21, která stála u zrodu TV Nova, přičemž dva společníci, Vladimír Železný a Fedor Gál, se hlásili ke svému židovskému původu. Jak později glosovala Antifašistická akce: „Filipova tragická smrt je mementem zbytečné smrti mladého člověka a také ilustrací toho, co všechno si je ve své omezenosti schopno neonacistické hnutí přivlastnit.“

Po Filipově smrti se konala v Praze řada protifašistických demonstrací a žádný jiný případ, snad kromě ubodání súdánského studenta neonacistou v roce 1993, nevzbudil tak velký zájem veřejnosti. Kromě toho, že Vlastimil Venclík natočil o synu Filipovi dokument *Zpráva o životě a smrti mého syna*, začal se angažovat i v pomoci obětem násilných činů a pozůstalým. Šlo také o jeden z impulzů k založení Hnutí občanské solidarity a tolerance (HOST), kde se nějakou dobu přímo i nepřímo angažovali někteří antifašisté a anarchisté. HOST se mimo jiné věnoval monitoringu trestných činů z nenávisti a prosazování antirasistické agendy.

OSOBNÍ VZPOMÍNKA

Pamětník z řad Anarchistické federace na onen večer vzpomíná: „Sobotní večery bývaly příslibem punkových koncertů. Skoro každých čtrnáct dní se nějaký konal i na pražské Petynce. Byl jsem sice přespolní, ale když jsem dal dohromady pár korun (počítáno v nižších desítkách), dalo se něco podniknout. Projet jako pankáč skoro celou Prahou bylo něco jako adrenalinový sport. Stačilo ale znát místa se zvýšenou pravděpodobností výskytu nazi skinheadů a dalo se to. První půlka 90. let byla doba, kdy nebylo neobvyklé skončit na chodníku a sledovat úprk mnoha párů těžkých bot, které do vás ještě před vteřinou kopal. Jako pankáči jsme si vykračovali zpravidla sami, zatímco náckům byla vlastní stádovitost. Bez tlupy čuměli do země, jak když hledají pětikorunu.“

V Praze se 5. září konal vzpomínkový koncert na anarchopunkera Filipa Venclíka, jenž byl zabit před 30 lety. Sešly se na něm desítky pamětníků. Neuškodí ale mladším ročníkům připomenout, co se tehdy stalo.

A tak jsem vyrazil i v sobotu 4. září. Psal se rok 1993 a mně bylo čerstvě krásných 17. Večer jsem začal v jedné z mých oblíbených základen na Pankráci. Tehdy nebyl pro nezletilce žádný problém mít celý okruh hospod, kde vám bez ptaní cokoli nalili. Průjezd Prahou proběhl bez toho, abych natrefil na nějaké holoblby, a na Hradčanské už popíjeli lahváče mně podobné zjevy. Takže se stačilo jen přidat, punkovým veselím naplnit autobus a po pár stanicích projít parčíkem až ke klubu, kde už jsme prázdné lahve vyměnili za plné – nečepovalo se tam totiž. Ten večer hráli EIE, kterým předskakovali VT.M. U pódia jsem narazil na Filipa Venclíka, který měl v sobě evidentně o pár piv víc než já. V tu chvíli jsem ještě ani nevěděl, že se tak jmenuje. Znali jsme se od vidění z demonstrací a koncertů. Byl to velmi sympatickej kluk. Pozdravili jsme se a za chvíli už jsme spolu pogovali v první řadě. Zábava, jak se patří.

Vzhledem ke svému přespolnímu handicapu jsem ale zpravidla musel hlídat čas, abych stihl poslední autobus domů. Na zastávce jsem chytil bus na Hradčanskou, pak metro a nakonec svůj flamendrák, kde jsem už dával pozor jen na to, abych neusnul a nepřešel. Filip odcházel až po mně, chytil bus na Dejvickou...

Až po pár dnech jsem se dozvěděl z novin, co se stalo, když pak vcházela do metra... a že už tu s námi není. Bylo mu 19. Vzalo mě to.

Bylo to vůbec vražedný dny. Dvaadvacátého září napadli neonacisti s výkřiky „Cikáni do plynu!“ mladé Romy v tramvaji na plzeňském sídlišti Skvrňany. Ti vyskákali z jedoucí tramvaje. Jitka Chánová přitom narazila do sloupu a po několika dnech na následky zranění zemřela. Čtyřicátého září nazi skinheadi při hromadném lovu na cikány s krycím názvem Bobr nahnali do řeky mladého Tibora Danihela, který utonul. V těch dnech ještě v Praze zabili náckové muže ve středních letech jen proto, že se s ním nepohodli.

Anarchisté nemlčeli. Na sobotu 2. října byla svolána antifašistická demonstrace, které se účastnilo pod transparentem „Fašisté vraždí a lidé mlčí“ více jak 300 lidí – opět převážně jen anarchistek a anarchistů. Jakub Polák nelenil a vydal ještě před demonstrací zvláštní vydání *A- kontra* věnované Filipovi. Vedle toho se rozjel HOST, který v občanské rovině tlačil na to, aby byla učiněna přítrž bezudnému rasistickému a neonacistickému násilí. Jenže to pořád nestačilo, bylo potřeba dostat nácky z ulic třeba i silou, a tak o tři roky později vznikla Antifašistická akce. Ale to už je jiná kapitola.“

NA FILIPA SE NEZAPOMNĚLO

Pro mnohé byla smrt Filipa Venclíka impulzem začít brát antifašismus vážně a organizovat se. Rok od tragické události se v Praze konala skoro pültisicová antifašistická demonstrace. Mezitím ale neonacisti připravili o život dalšího anarchopunkera – 17letého Zdeňka Čepelu z Tanvaldu. 10. výročí Filipovy smrti bylo připomenuto 5. září 2003 na squatu Milada, kde při té příležitosti proběhl koncert a vernisáž. Po 20 letech se konal v poděbradském klubu vzpomínkový koncert, kterého se účastnilo několik desítek lidí a byl během něj krátkým prolovem připomenut Filipův život a doba 90. let. Vzpomenout na Filipa jsme mohli i po 30 letech. V úterý 5. září se v pražském klubu 007 sešly na vzpomínkovém koncertě desítky lidí, zejména pamětníků tehdejších dní. Na akci krátce promluvil také Filipův otec. Mnozí přišli zavzpomínat, nikdo však truchlit. Moc by se to asi nehodilo k naturelu tehdejšího anarchopunkera. Setkání bylo také o dlouholetých poutech, vzájemnosti a o zábavě. O tu se postaraly kapely Inspiratio, Scheiss Böhmen a Ježíšovi Pivo Nelej, které následovali Djs.

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Anarchistická federace, která přímo navazuje na Československou anarchistickou federaci (ČSAF), sdružuje od roku 1995 některé lokální anarchistické skupiny a jednotlivce coby organizační platforma pro vzájemnou komunikaci a koordinaci různorodých aktivit a je součástí Internacionály anarchistických federací.

PŘEHLED AKCÍ NA NOLOG.CZ

Spřátelený aktivistický IT kolektiv NoLog.cz před nedávnem spustil webovou stránku akce.nolog.cz.

Jejím záměrem je umožnit všem (i těm, kteří nepoužívají sociální sítě) být v obraze ohledně toho, co se děje nového v rámci co nejširšího antiautoritářského hnutí. Je to místo, kde můžete dohledat chystané koncerty, přednášky, demonstrace, workshopy apod.

Obdobná platforma – Radar –, kterou jsme v rámci federace doposud hojně používali, je žel uživatelsky méně přívětivá, Facebook je neinkluzivní a sleduje nás na každém kroku. Kolektiv NoLog se to rozhodl změnit a nabízí nyní pohodlnou možnost šířit informace o pořádaných akcích mimo svět kapitalismu dohledu.

Událost tu může vytvořit kdokoli i bez přihlášení, bude jen chvilku trvat, než ji kolektiv schválí. Jestli chcete přidávat události častěji, napište mu na e-mail akce@nolog.cz a několika větami se představte. Bude vám pak vytvořen účet, jehož prostřednictvím budete moci vytvářet akce bez schvalování. Stejně tak připomínky a nápady na vylepšení můžete posílat na uvedený e-mailový kontakt.

Ještě pár informací, které vás v souvislosti s webem akce.nolog.cz mohou zajímat:

- Událost nemusí nutně vytvářet člověk nebo skupina, která ji organizuje, jestli uvidíte event na Facebooku, který na webu není, můžete ho tam sami vytvořit, aby se k němu dostali i lidé, co Facebook nepoužívají.
- Jestli chcete vědět, co se děje, a nechcete pravidelně chodit na web, můžete si všechny události nechat posílat do kalendáře nebo RSS čtečky (nebo si nechat všechny akce posílat na Mastodon).

Připomeňme, že NoLog je kolektiv, který svými zkušenostmi z IT prostředí už řadu let podporuje svobodně smýšlející jednotlivce i organizace v jejich snahách měnit svět k lepšímu. Nabízí bezplatné alternativy ke službám, za které uživatelé jinak draze platí svými osobními údaji. Dokáže poskytnout individuální podporu a nástroje organizacím, se kterými sdílí společné hodnoty. Bez ohledu na to, zda by si to v komerčním prostředí mohly dovolit. Existuje díky dobrovolným příspěvkům, ze kterých hradí provoz a správu své infrastruktury.

Pokud je vám projekt NoLog.cz sympatický, bude skvělé, když přispějete na jeho provoz. (AF)

SOLIDÁRNÍ PICK-UP DORAZIL NA UKRAJINU

V rámci sbírky 4x4 PROTI INVAZI jsme se v mezinárodní spolupráci s ukrajinskými Kolektivy solidarity zavázali sehnat a dovézt na Ukrajinu pick-up, a to s cílem pomoci antifašistům-průzkumníkům, kteří se brání kremelské imperiální invazi na východní frontě, u neblaze proslulého Bachmutu. Detaily kampaně si stále můžete přečíst na jejím hlavním webu auto.afed.cz.

Necelé dva měsíce po spuštění akce jsme mohli říci: jak jsme slíbili, tak se stalo. V námi organizované české části sbírky se vybralo skvělých 138 % cílové částky, přesně 138 061 korun. A to zásluhou celého spektra lidí včetně kolektivu antifašistického festivalu Riot over River, který na auto přispěl významnou částkou. Výsledkem je velmi slušné, mechanikem pečlivě zkontrolované a servisem doladěné Mitsubishi L200 – přesně jeden z modelů, jež jsme v našem hledáčku (založeném na konkrétních přáních přímo z Ukrajiny) drželi od začátku.

To, že nejde o nový vůz nabitý nejmodernější elektronikou, není ani tak znouzectnost, jako praktická věc: poblíž fronty není možnost spravovat nablýskané vychytávky nebo složité shánět náhradní díly ke zbrusu novým autům.

Ano, je to tak, auto je nejen pořízené, ale po více než tisícikilometrové cestě také předané přátelům z Kolektivů solidarity. Ti zařídí poslední úpravy a předání našemu průzkumnému oddílu. Stejně tak se plně nažral úřední šiml a jsou vyřízené všechny, mimochodem neskutečně otravné úřední náležitosti, bez kterých by pick-up nemohl dorazit na místo určení.

Na transparentním účtu nám zbylo 3032 korun, ty využijeme na pokrytí dodatečných nákladů či pro další podporu lidí bránících se Putinovým zvěrstvům či neprivilegovaných v oblastech zasažených válkou. Další peníze do sbírky tedy už nepoptáváme, i když ve spolupráci s Kolektivem solidarity i dalšími anarchistickými či antifašistickými skupinami působícími na Ukrajině budeme pokračovat.

Mimo jiné se tak úplně nevzdáváme plánu na Ukrajinu vyslat zdravotnické či další vybavení – ač jsme pro tentokrát záměr odložili z celé řady praktických důvodů. Navzdory tomu, že zrovna nedávno anarchisté z Velké Británie a Španělska ve spolupráci s Radical Aid Force a Kolektivem solidarity zajistili impozantní množství život zachraňujících potřeb pro taktickou medicínu, víme, že by se pro další materiál (tofužel) našlo využití.

Jde ale o hudbu budoucnosti: pro teď sbírku slavnostně uzavíráme jako úspěšnou. Jestliže chcete přátele na Ukrajině podpořit – což jediné doporučujeme! –, obraťte se nyní nejlépe přímo na Kolektiv solidarity, provozující jak účet na Patreonu, tak PayPal (suppliesforukrainenow@proton.me), včetně zvláštního konta pro striktně humanitární účely (humanitarian.aid.for.ukraine@proton.me). Je také vcelku jisté, že i do budoucna budete potkávat kasičku pro pomoc Ukrajině u našeho distra na rozličných akcích.

Nynější úspěch je zásluhou spousty skvělých lidí, kteří přispěli, poradili, zapojili se do složité logistiky, drželi palce. Je také praktickou solidaritou bez stokrát omletých frází, která opravdu pomůže tam, kde je třeba. A myslíme, že právě praktická solidarita je odpovědí na svět, který se zmítá tisícerými konflikty, klimatickou krizí, nerovnostmi, útlakem a dalšími následky neudržitelného systému. Když se vše zdá nejhorší, tak nejvíce ze všeho potřebujeme držet při sobě a nepodléhat beznaději.

Budoucnost je nenapsaná. (AF-PRAHA)

AF NA LITRU 2023

Ve dnech 22. až 24. září probíhal v Olomouci devátý ročník knižního veletrhu autorských a uměleckých publikací LITR, který umožňuje nezávislým nakladatelům a umělcům propagovat a šířit své publikace s omezenou distribucí. Tradičně si mohli návštěvníci užívat i doprovodný program v podobě výstav, workshopů, autorských čtení, hudby či divadla. Zatímco v minulých letech se konal v Uměleckém centru Univerzity Palackého, letos se přesunul do Pavilonu G Výstaviště Flora Olomouc. Stejně, jako v předchozích dvou letech, i letos se na LITRu objevil stánek Nakladatelství Anarchistické federace, tentokrát sdílený se čtyřmi dalšími podobně zaměřenými kolektivy. Spolu s námi zde prezentovala nakladatelství Neklid, Alferia, UTOPIA LIBRI a Nevim. Část nabídky dovezli soudružky a soudruzi z brněnského sociálního družstva Tři Ocásci a část doplnila skupina AF Olomouc. Posily z Brna umožnily v sobotu pravidelné střídání obsluhy na stánku, za což jim patří velké díky.

O knihy s anarchistickou tematikou byl rozhodně zájem. Náš stánek přilákal mnoho návštěvníků veletrhu. Někteří si knihami jen listovali, jiní si publikace také zakoupili. V nabídce pro ně byla třeba naším nakladatelstvím letos vydaná Haškova sbírka *Všivá historie*, Bakuninův *Bůh a stát*, Damierovo *Ocelové století*, Gavrilinův *Deník konfidenta*, Kropotkinova *Anarchistická etika* nebo řada čísel časopisu *Existence*, včetně aktuálního vydání věnovaného osobnosti Jaroslava Haška. Zájem byl, stejně jako loni, například o Bakunina, *Všivou historii* nebo o publikaci *Sbohem, Batmane* z Komiksové edice Nakladatelství AF. Příběh pochybného komiksového hrdiny vzešlého ze světa nejbohatších zaujal návštěvníky různých věkových kategorií, a podařilo se nám vyprodat všechny nabízené sešity. K rozebrání byly srpnová A3 s textem „Bagatelizace násilí na ženách“, leták *Činnost anarchistické federace v roce 2022*, a v neposlední řadě i brožura k protideveloperské akci naší olomoucké skupiny, jež proběhla v dubnu. Zájem byl také o publikace ostatních nakladatelství, třeba o knihu *Revoluce jednoho stěbla slámy* nakladatelství Alferia. Úspěch slavila rovněž družstevní veganská kuchařka *Mrkev, láska, sojanéza* z nakladatelství Nevim kolektivu Tří Ocásci. Mimo knihy a brožury si návštěvníci zakoupili nášivky a trička, která si mohli pohodlně vyzkoušet za naším stánkem.

U stánku jsme strávili sobotu a neděli a bylo to opravdu příjemné. Jsme potěšeni tím, že se u něj lidé zastavovali a námi prodávané knihy je zaujaly. Směřovaly k nám i otázky o možném zapojení do činnosti Anarchistické federace.

Organizačnímu týmu LITRu velice děkujeme za možnost podílet se na tomto veletrhu. Těšíme se na další ročník a doufáme, že bude stejně povedený jako ten letošní i ty předchozí. (AF-OLMOUC)

SOLIDARITU S PROTESTUJÍCÍMI V DETENČNÍM ZAŘÍZENÍ V MEDVEĎOVĚ

AF se připojila k výzvě solidarity s uprchlíky zadržovanými na Slovensku:

„Lidé na útěku drží hladovku na protest proti špatným podmínkám v detenčním centru v Medveďově na Slovensku. Anarchistická federace se připojuje k výzvě Frach Collective a Iniciativa Hlavák za zlepšení podmínek ve slovenských detencích.“

Ve čtvrtek 19. října zahájilo hladovku 45 lidí zadržovaných v detenčním zařízení Medveďov na slovensko-maďarské hranici. Protestují proti nedůstojnému zacházení, nedostatku informací, izolaci a nedostatečným hygienickým podmínkám. Skupina skládající se většinou z iráckých a tureckých Kurdů a Afghánců je v Medveďově zadržována již několik týdnů, aniž by jim byly sděleny důvody a doba jejich zadržení.

Ve středu 18. října v noci do detenčního zařízení dorazilo 30 policistů se psy, kteří se pokoušeli lidi na útěku dožadující se svobody zastrašit.

Zajištěným je odepřen přístup k telefonům, jsou nuceni nosit vězeňské oblečení a platit za veškeré jídlo.

Hygienické standardy jsou nízké, v zařízení se snadno šíří infekční nemoci.

Zadržení nemají přístup k tlumočnickům a právní i sociální služby jsou zjevně nedostatečné.

„Je to horší než to, co jsem zažil v tureckých věznicích,“ říká jeden z Kurdů zadržovaných v Medveďově. „Nevíme, na jakém právním základě nás sem zavřeli a jak dlouho tu ještě budeme muset být. Jsme tu zcela izolovaní. Jediný způsob, jak na situaci upozornit, je protestní hladovka. Nemůžeme se s nikým spojit. Jediný způsob, jak získat pozornost k této situaci, je hladovka. Požadujeme přesun do otevřených táborů.“

Zajištění vyvěsili plakáty s nápisy ‚Svobodu‘ a ‚Pomozte nám‘. Jsou odhodláni se i nadále domáhat svých práv a přístupu k vnějšímu světu prostřednictvím protestů, dokud jim nebude poskytnuto řešení.

Požadujeme svobodu pro lidi zadržované v detenčním centru Medveďov i v dalších detenčních centrech pro lidi na útěku. Migrace není zločin a odsuzujeme používání detence jako reakci na ni.“

Ve čtvrtek 26. října navštívil slovenský ombudsman Róbert Dobrovodský detenční centrum v Medveďově, kde si promluvil se zadržovanými a vyjádřil se, že centrum je „de facto vězením“. Uprchlíci po jeho návštěvě hladovku prozatím ukončili, jelikož dosáhli dílčího cíle, a to setkat se s nějakým oficiálním představitelem státu, který je vězni. (AF)

PODZIMNÍ SJEZD AF

V říjnu proběhl pravidelný podzimní sjezd Anarchistické federace (AF). Kdo naši činnost nějakou dobu sleduje, ví, že se členstvo AF schází pravidelně dvakrát do roka. Tentokrát padlo pořadatelsví na plzeňskou skupinu, a tak jsme se po neuvěřitelných více než dvaceti letech sešli v západočeském regionu, pokud tedy nepočítáme neformální letní setkání uprostřed lesů před pěti lety.

Na sjezdu bylo k dispozici čerstvé číslo anarchistické revue *Existence* na téma „Jídlo“, které tak mohlo být rozebráno do jednotlivých regionů. Pořadatelský kolektiv nezklamal a téma *Existence* zhmotnil navýsost delikátně. Příchozí delegátstvo, stejně jako zájemkyně a zájemce o členství čekal velký stůl obsypaný veganskými dobrotami na zobání: domácí toskánský chléb; mrkvovo-slunečnicová pomazánka; vegan carpaccio z červené řepy s rukolou, ořechy a tofu à la balkánský sýr; buchta s jablky; buchta s melasou; solené kedlubny, nakládané okurky, ačokča a planá minirajčata. K tomu si mohli dát zapatistickou kávu, pivo nebo citronádu s mátou a meduňkou. Jako hlavní chod byl pro všechny připraven květák à la buffalo wings s pečenými brambory a dipem. Velká dobrota. Jelikož západočeská skupina AF má poněkud rurální charakter, pocházela nemalá část surovin z vlastních zdrojů. A aby byla myšlenka částečného samozásobitelství propagována i jiným způsobem, proběhla také nabídka semen zeleniny a bylin pro užití na zahradě i balkonech.

Setkání ale nebylo pouze o jídle, i když o něm také, což jen dokazuje jeho schopnost tmelit komunitu, jak o tom mj. pojednává zmíněná *Existence*. Také se prezentovalo, diskutovalo, schvalovalo apod. Někteří z těch, co se nemohli zúčastnit osobně, se přidali prostřednictvím on-line spojení. Jednotlivé skupiny představily jak své vlastní aktivity, tak i ty, do nichž se nějakým způsobem jejich členstvo zapojilo nebo je prakticky podpořilo od posledního sjezdu, i plány do blízké budoucnosti. A tak se hovořilo například o blokádě Pochodu pro život, Prvním máji, o infoshopu Trhlina, o centru Zdena, o sebevzdělávacích tělesných a praktických aktivitách, družbě s řadou kolektivů, pomoci odboji proti ruské invazi, benefičních akcích, kampani proti policejnímu násilí na lidech bez domova, Anarchistickém festivalu knihy, Spring Zine Party, Fluff festu, Riotu over River, knižním veletrhu LITR, podpoře lokálních zínů, výlepu nástěnných novin A3, boji za dostupné bydlení, Pride akcích, fašizaci veřejného prostoru, aktivitách za klimatickou spravedlnost, distribuci anarchistických publikací... Zájem vzbudil i popis projektu spotřebního kolektivu, jenž vešel do své první experimentální fáze, přičemž po roce by měl být vyhodnocen a dál se vyvíjet.

Jedním z nejradostnějších okamžiků bylo přijímání nových členek a členů. Nešlo o nikoho neznámého, jelikož jednou z podmínek pro přijetí je minimálně půlroční aktivní spolupráce. Nově příchozí pak nastílnili své představy a oblasti, v nichž by chtěli/y být aktivní. Byla odsouhlasena skupina pro pořádání dalšího sjezdu, probrány úkoly z toho minulého, zaplacený členské příspěvky, z nichž byla část zaslána na podporu irkutských anarchistek a anarchistů. Řešilo se rozproštění odpovědnosti za jednotlivé pracovní skupiny. Bylo rozhodnuto o primárním avizování událostí přes platformu akce.nolog.cz. Nakladatelství AF představilo ediční plán pro příští rok, stejně jako hlavní téma jarní *Existence*. Zahraniční sekretariát federace informoval o účasti na mezinárodních setkáních, zejména pak ve švýcarském St-Imier, během nichž byly upevněny mnohé kontakty, především pro praktické síťování v rámci střední a východní Evropy. V prostoru pro akční plánování se mj. jiné hovořilo o prvním brněnském bookfairu, o podpoře anarchistek a anarchistů na Ukrajině, o různých vzpomínkových akcích, MDŽ, 17. listopadu a dalších aktivitách, které zatím nebudeme prozrazovat.

Sjezdy jsou vždy příležitostí nabudit se pro další aktivity. Nyní se tedy můžeme s novou energií vrhnout dle svých schopností, možností a nálad do další práce na budování hnutí za lepší svět bez útlaku a vykořisťování. (AF)

KDYŽ SILO ČTE

Poslední dobou se opravdu urodilo akcí kolem nezávislé, či přímo anarchistické knihy – což je rozhodně dobře! Ke konci října stánek Nakladatelství Anarchistické federace zavítal do Jihlavy, kde se u příležitosti končícího mezinárodního festivalu dokumentárního filmu konal „minitrh“ nezávislých nakladatelů. Není ostatně tajemstvím, že právě na jihlavském festivalu dokumentárních filmů se kvůli jeho obsahu i atmosféře kulturně-zevlovacího zážitku

uprostřed vysočinského podzimu vždy potká spousta antifašistek, antiautoritářů, anarchistek.

Z podvrtných vod tak do stále se rozvíjejícího komunitního prostoru Silo dorazily i například stánky Broken Books, Neklidu, Utopia Libri či nakladatelství Tři Ocásků Nevim. O návštěvnictvo hladové po listování novou četbou rozhodně nebyla nouze. Tím spíš, že tu kromě knih nechyběly ani nezbytné atributy undergroundového knižního festivalu: luxusní vegan jídlo (zde v režii Food not Bombs Jihlava, Cocina Perdida a Tři Ocásků) a různá pitíčka.

Jak to na bookfairech bývá, pobyt u stánku není ani tak o zbledlém prodávání, jako spíš o povídání s kolemjdoucími i dalšími stánkaři o všem možném: nabízených knihách a jejich kontextu, aktuálním dění, kam se kolem dá večer zapadnout na pivo a tak vůbec. Ledacos se ale i nakoupilo, jmenovitě zmizela celá zásoba buřičského zpěvníku *A-písmička*, něco anarchistických revuí *Existence* a brožury *Anarchismus pro začátečníky*. Průvodní debaty byly převážně velmi milé, s lidmi z Jihlavy i těmi, co přijeli/y na festival.

Samotné Silo je úžasné a rozhodně doporučuji se přijít i jen tak podívat třeba v letní sezoně. Základ tvoří ohromná, skoro sto let stará mechanizovaná sýpka, stojící uprostřed zarostlé a polopusté oblasti, o níž jsem ani jako rodilý Jihlavák neměl tušení. Nehierarchický kolektiv spravující objekt jej zvelebil a nainstaloval rozličné vybavení. Bookfair samotný se konal v jakémsi otevřeném skladišti, kde přímo za stánkem AF řádily děti na U-rampě – paráda.

Silo není politicky až tak razantně vymezené, funguje ostatně za komunikace s městem a podle nedávných vyjádření žádalo o granty: ale kolektiv je rozhodně více než vstřícný k myšlenkám svobody, rovnosti, solidarity a samosprávy. Za sebe pevně držím palce, ať si poradí s plánovanou výstavbou silnice, jež má uříznout kus pozemku, a do fungování se zapojí co nejvíce lidí! Nejdéle za rok na viděnou. A jezděte do Jihlavy, je to tu dobré. (-vc-)

HAŠEK, PIVO, CHLEBÍČKY

Nakladatelství Anarchistické federace ve spolupráci s místní skupinou AF-Praha uspořádalo ve čtvrtek 23. listopadu další Existenční večírek. Ten se koná vždy nedlouho poté, co vyjde nové číslo anarchistické revue *Existence*. Tentokrát se to ale trochu zamotalo. Jelikož se po vydání jarního čísla nepovedlo domluvit termín, konal se jemu příslušný Existenční večírek až na podzim, mezitímco už vyšlo další číslo na téma „Jídlo“. Nevadí. Hlavním záměrem stejně bylo udělat v roce 2023 diskusní setkání věnované Jaroslavu Haškovi, jehož sté výročí úmrtí jsme tento rok chtěli využít k představení jeho mnohovrstevné osobnosti a díla, a zejména jeho zapojení do českého anarchistického hnutí na počátku 20. století. Vedle jemu věnované *Existence* jsme vydali také knihu textů, které napsal pro anarchistické časopisy a která nese název podle jedné z uveřejněných povídek – *Všivá historie*, a na webu afed.cz jsme připravili celoroční sérii textů od Haška a o Haškovi.

Existenční večírky nejsou pouhými přednáškami. Plní i roli jakýchsi komunitních setkání, k nimž se může přidat každý návštěvník či návštěvnice a která se snaží rozbit neosobní formu přednáškových akcí, kdy na jedné straně někdo mluví, na druhé straně jiný poslouchá a pak se rozejdou. Tuto bariéru boří mj. jídlo, o jehož sociální roli si můžete přečíst ve zmíněném podzimním čísle *Existence*. Takže k tomu nejlepšímu z celé akce: co se podávalo. Tak prvně to byla vynikající sezonní dýňová polévka, po níž si každý mohl dát na dosah libovolný počet chlebičků. Ty se nabízely buď s pomazánkou z červené řepy a kopru, nebo s (ne)vajíčkovou pomazánkou z tofu.

Večírek se konal v nuselském infoshopu Trhlina a ač to zprvu nevypadalo, nakonec se jeho prostor příjemně zaplnil. Přednášková část akce začala mimo jiné reflexí toho, že je sice moc fajn, že nějaký rok věnujeme intenzivnímu studiu a připomínání nějaké osobnosti, a to v souvislosti s nějakým jejím výročím, ale že je trochu trapné, že zatím šlo vždy o muže (Bakunin, Kropotkin, Magón a nyní Hašek). Na rok 2024 tedy byla přislíbena změna pohlaví.

Samotného Haška připomněl přednášející člen redakce *Existence* nejen coby anarchistu, ale i jako jednoho z nejvýznamnějších a neplodnějších českých spisovatelů a ve světě asi toho nejznámějšího. Zamyslel se nad tím, jak byl a je Hašek u nás přijímán – poměrně blahosklonně s výtkami k jeho pití, anarchistickému angažmá a roli v Rudé armádě. Je otázka, zda by mu i toto bylo dopřáno, kdyby dokončil svého *Švejka* a vedle umírající monarchie se opřel i do legií, bolševického Ruska a nově založené republiky. On se v Čechách vůbec necítil dvakrát dobře, jak bylo doloženo i několika citacemi pamětníků. Odtud se přešlo na jeho význam z anarchistické per-

spektivy coby lidového antiautoritáře a třídního humoristu, který se zároveň vysmíval předsudečnosti a hlouposti jak těch nahoře, tak těch dole. Zatímco dobové anarchistické tiskoviny autority demotivovaly, on z nich dělal pouhopouhé lidi, čímž je zbavoval jejich povýšeného statusu. Psal často také o obyčejných lidech a vždy pro obyčejné lidi, kteří mu tak díky tomu rozuměli. Nevěnoval se abstraktní teorii. Tady byl citován asi jeho nejteoretičtější text – i tak stále satirická (a velmi kraťounká) povídka z novin *Chudšas* o vzniku práva. Další citací, která ten večer zazněla, byl Haškův fejeton o sociální poezii, který ilustroval nejen jeho výsměch zoufalství nad údělem pracujících a vyhlížení „ranních červánků“ bez skutečné revoluční akce. Dále se mluvilo o tom, jak se Hašek často mystifikačně prezentoval a jak ho každý z pamětníků vykresloval svou optikou, aby v celku vznikl slušný zmatek v takřka identických historkách, které se měly stát v různých dobách a na jiných místech, nebo se dost možná ve skutečnosti ani nestaly. Haška si samozřejmě nějak představujeme i my, čemuž byla věnována citace z *Existence* o tom, čemu by se asi Hašek věnoval, kdyby byl živ dnes. Nakonec byla představena snaha zachytit v tematickém čísle *Existence* Haška nejen jako aktivního anarchistu, ale komplexně i jako studenta, čundráka, básníka, redaktora, mystifikátora, manžela, queer osobu, opilce, podnikatele, volebního kandidáta, otce, baviče, vojáka, legionáře, několikanásobného velezradce, rudého komisaře, navrátilce, bigamistu či romanopisce.

Po tomto „úvodním slově“ došlo na diskusi, kdy se mohl každý vyjádřit, například o svém „setkání“ s Haškem. Připomenuty tak tedy byly i některé jeho konkrétní povídky a mluvilo se i o tom, jak známé filmové zpracování *Švejka* nejde zaměnit za mnohem hlubší románový originál. Mluvilo se o Haškovi z feministické perspektivy, právě tu jsme původně plánovali do čísla také zařadit, ale nezískali jsme pro tento záměr žádnou autorku, která by se tomu chtěla věnovat a měla na to ještě navíc čas. Podobně se nepovedlo zařadit ani pohled na Haška a *Švejka* od někoho ze zahraničí. Debata o kontextu doby se záhy stočila na páprdovské moralizování v některých knihách vzpomínajících na 90. léta 20. století. Přetřásali se i trochu bulvárnější témata, jako Haškova sexuální orientace, jeho mystifikace, pokus o podnikání se psy či časté užívání rozličných pseudonymů. Místy jsme se zasmáli a nechybělo ani pivo, které měl Hašek tak rád.

Existenční večírek se tedy vyvedl a my se už těšíme na další. (NAKLADATELSTVÍ AF)

LETÁK AF V ROCE 2023

V rámci Anarchistické federace se snažíme vždy na začátku roku poskytnout přehled našich aktivit za rok předchozí. Stejně tak jsme učinili ve „výroční zprávě“ za rok 2023, která vyšla v půlce ledna (www.afed.cz/text/8087/cinnost-anarchisticke-federace-v-roce-2023). O něco později jsme zveřejnili také znění v angličtině na anglické verzi našeho webu (www.afed.cz/text/8103/activities-of-the-anarchist-federation-in-2023).

V souhrnném reportu jsme vyjmenovali skupiny a kolektivy, v nichž se některé naše členky a členové mimo jiné také angažují, stručně představili život federace, zopakovali průběh anarchistického Prvního máje, seznámili s kampaní „Nepotřebujeme prezidenta!“, s naší podporou antiutoritářským iniciativám na Ukrajině, včetně sbírky „4x4 proti invazi“ na terénní auto pro bojující antifašisty, s aktivitami v otázce klimatické spravedlnosti, práv pracujících, dostupného bydlení či práv žen a LGBT+ osob. Dále jsme zmínili sérii vzpomínkových aktivit u příležitosti 100. výročí úmrtí Jaroslava Haška a připomněli některé čerstvé i dříve zesnulé anarchisty a anarchistky. Nechybí ani přehled naší publikační a mediální činnosti, včetně účasti na různých přehlídkách knih a zinů. Věnovali jsme se anarchistické historii a teorii, navštívili několik mezinárodních setkání, podporovali vězněné aktivistky a aktivisty, především v Rusku a Bělorusku, a bedlivě sledovali odpor a solidaritu ve světě.

Jelikož toho nebylo opravdu málo a přehled aktivit nebyl zrovna krátký, připravili jsme jeho zkrácenou verzi, kterou jsme následně zpracovali ve formě letáku, tzv. skládačky (www.afed.cz/download/af2023.pdf). Leták je připraven k oboustrannému tisku na archy formátu A4. Po vytištění jej stačí zpřehýbat a pak už jen vesele distribuovat na vhodných místech či lidem, kteří mají zájem o antiautoritářské organizování se či je jen zajímá, co taková organizace o nemnoha člencích a členech z různými možnostmi zapojení během roku provádí. (AF)

PŘI JÍDLE O JÍDLE

Ve čtvrtek 15. února se konala další z našich velmi oblíbených akcí – Existenční večírek. Ten předchodí, haškovský, sice proběhl poměrně nedávno – koncem listopadu 2023, ale bylo třeba dohnat skluz, jelikož jak bylo na samotné akci avizováno, kvapem se blíží uzávěrka jarního čísla, jehož nosné téma zní „východoevropské anarchistky“.

Možná proto, že čtvrtek je pravidelný otvírací den Trhliny, kde se večírek opět konal, již odpoledne tu bylo poměrně dost návštěvnictva, které se v podvečer ještě rozrostlo, takže se prostor infoshopu pěkně zaplnil. Než ale začalo samotné povídání o tématu posledního čísla anarchistické revue *Existence*, došlo k přípravě „hodovní tabule“, na níž se vedle slibovaných chlebičků objevila mísa lehce osolených plátků kedlubny a okurky, hrnce pro nandání rise and curry (and tofu) a tortilly plněné rýží basmati, ragů z marinovaného tofu, červenými fazolemi, špenátovými listy, nadrcenými nachos a humusem s příchutí restované cibulky. Během následné přednášky se na stole s pochutinami objevily ještě dva slané záviny, první se špenátem a lahůdkovým tofu a druhý s kysaným zelím a uzeným tofu. Takže se jedlo celý večer, až na stole nezbylo nic než drobký a v éteru samé pochvalné poznámky ohledně chutí jednotlivých dobrot.

Poté, co redaktor *Existence* představil chystané publikace Nakladatelství AF, stočil řeč k jídlu mizejícímu ze stolu, konkrétně k pomazánce, kterou sám přispěl ke společné večeři a na které ilustroval, jaké pozadí může jídlo mít. Tak kupříkladu smažená cibulka, která byla součástí pomazánky z červené čočky, pochází z projektu nákupu surovin od lokálního zemědělce distribuovaných pak v rámci aktivistického prostředí. Zelená ozdoba na chlebičcích pocházela z cibule sibiřské, ten den sklizené na zahradě, coby prvního letošního výpěstku. Kedlubna zas byla sklizená až v průběhu prosince, přičemž si zachovala svou šťavnatost. Tento drobný příspěvek se pak promítl jako jedno z pojitků přítomných lidí, kteří si na daných věcech společně pochutnávali, a pro samotného přednášejícího znamenal, dle jeho slov, zdroj osobního uspokojení a radosti ze sdílení donesených potravin.

Poté následovala více než hodina teoretického rozmýšlení o jídle, které vycházelo z úvodního článku k tématu *Existence* 2/2023. Byla představena mnohorozměrnost jak politického, tak osobního (i když i osobní je politické) přístupu k jídlu, jež vyšla z možnosti kladení otázek v souvislosti s jídlem, které konzumujeme. Na příkladu jídla byly vysvětleny principy a průvodní jevy kapitalismu, jako jsou vykořisťování, hlad a chudoba, ekonomická závislost, sociální a geografické nerovnosti, ekonomická globalizace, klimatická krize, devastace přírody, vymírání druhů, utrpení zvířat, civilizační choroby, atomizace společnosti, likvidace divočiny, znečištění vod... Na druhou stranu se poukázalo na to pozitivní, k čemu nás přemýšlení o jídle a zejména praxe s jídlem spojená přivádí. A tak se mluvilo o vytváření vztahů, spojení s druhými, solidaritě, zdraví, soucitu, samostatnosti, vědomostech a zkušenostech, radosti z přítomného okamžiku, vizi lepšího světa, klimatické spravedlnosti, biodiverzité, právu na město, lidské činnosti, budování komunity, zkracování cesty potravin na talíř, vytváření infrastruktury anarchistického hnutí...

To vše si posluchačstvo pozorně vyslechlo, aby se následně stalo samo aktivní součástí besedy a volně ji samo vedlo. Padaly otázky, hledaly se odpovědi, byly představeny vlastní zkušenosti... Mluvilo se o koloniální praxi kontroly zdrojů původních obyvatel, o geneticky modifikovaných organismech, o Food not Bombs či potravinových bankách, ale asi největší zájem byl o otázky možnosti získávání potravin v městském prostředí. A tak se živě debatovalo o dumpster divingu, městském zahradničení, komunitou podporovaném zemědělství, anarchistických spotřebních projektech, opuštěných sadech...

I tentokrát můžeme s potěšením říci, že se Existenční večírek vyvedl. Byl živý, přátelský, poučný i chutný. Mimo jiné se na něm vybralo 15 000 korun na sbírku Uklidme nebe nad Ukrajinou!, kterou pořádá ve spolupráci s dalšími skupinami Anarchistická federace a jejímž účelem je zajistit antifašistickým bojovníkům nástroje protidronové obrany. Pražská skupina AF při té příležitosti oznámila, že právě v tento den bylo dosaženo cílové částky 9400 €, dokonce byla výrazně překročena. Další obdobné sbírky budou následovat, stejně jako informace o nich, takže peníze vybrané navíc se zaručeně neztratí. Oznámení vzbudilo bouřlivý potlesk a stalo se tak jedním z vrcholů večírku. (NAKLADATELSTVÍ AF)

POMOC BOJUJÍCÍ UKRAJINĚ NEOCHABUJE

Ruská snaha zničit Ukrajinu a její obyvatele vstoupila do třetího roku. Pokračuje ale i odpor lidí na Ukrajině včetně anarchistů/ek: ať už bránících svůj domov, nebo dobrovolnic/íků, kteří vnímají porážku Putina fašistického režimu jako zásadní antifašistický úkol současnosti. Jejich podpoře se v Anarchistické federaci věnujeme od začátku invaze. V průběhu let si naše neformální ukrajinská pracovní skupina vybudovala pevné vazby hlavně s Kolektivitu solidarity – místní platformou poskytující pomoc civilistům v zasažených oblastech i kamarádům/kám bojujícím na frontě.

Po loňské sbírce a dovezení pick-upu s náhonem na všechny čtyři pro antifašistické bojovníky na východě Ukrajiny jsme se hned pustili do další práce. Zapojili jsme se do široké mezinárodní sbírky ve spolupráci s Kolektivitu solidarity, organizací Radical Aid Force a Good Night Imperial Pride i dalšími. Jejím cílem bylo 9400 eur na ochranné prostředky proti dronům.

Jde o elektronická zařízení určená hlavně k detekci a rušení navigačního signálu jinak obtížně zjistitelných malých kvadroptér schopných nést malé, ale smrtící nálože, nebo směřovat dělostřeleckou palbu i pozemní útoky. Ruské drony se vinou nedostatečně zahraniční pomoci staly extrémně nebezpečnými komukoli poblíž bojových linií, včetně zdravotníků, kteří dopravují raněné obránce ke stanovištím první pomoci.

Jsme tedy nesmírně rádi, že se v rámci první fáze kampaně pracovně pojmenované „Uklidme nebe nad Ukrajinou“ po světě, včetně Česka, bleskurychle vybralo skoro 12 tisíc eur (cca 300 tisíc korun) na tři hotové protidronové systémy, komponenty k postavení jednoho dalšího a dvanáct detektorů. Jde o poměrně rozsáhlou a složitou sbírku, a její další fáze, které zajistí ochranu ještě více lidem, tak v době uzávěrky *Existence* zatím čekají na spuštění. Informovat o nich budeme na webu a sociálních sítích.

Krom toho jsme vypomohli Kolektivům solidarity, Radical Air Force a boloňským anarchistům z Circola Berneri s koupí a dodáním dalšího 4x4 pick-upu na Ukrajinu. Mitsubishi L200 pojmenované Camillo po italském anarchistovi Camillu Bernerim bez obtíží dorazilo na místo určení a dobře poslouží skupině antifašistů-pankáčů v boji proti okupantům.

Řadu dalších solidárních akcí plánujeme nebo zahajujeme. Fungujeme podle anarchistických principů, bez konexí se státem nebo kapitálem a do jisté míry improvizovaně. I tak se snažíme držet co nejvyšší nároky na bezpečnost všech zúčastněných a důvěryhodnost. Všechny prostředky ve sto procentech dodáváme na místo určení a pracujeme s lidmi, které známe dlouhodobě a o jejichž spolehlivosti nemáme sebemenší pochybnost. Budeme v tom pokračovat, dokud se nenaplní heslo, které zmiňujeme od začátku otevřené války: Impérium padne, solidarita zvítězí!

Když zrovna není vyhlášena žádná sbírka, vřele doporučujeme podpořit ukrajinské Kolektivitu solidarity. Ať už přes Paypal suppliesforukrainenow@proton.me (peníze půjdou na průběžnou podporu řady antiautoritářských projektů na Ukrajině včetně bojujících antifašistů) či humanitarian.aid.for.ukraine@proton.me (peníze půjdou striktně na humanitární pomoc civilistům ve válkou nejhůře zasažených oblastech), kryptoměny nebo euroúčet, který najdete v sekci o pomoci ukrajinským anarchistům a anarchistkám na webu AF. (-vc-)

PŘIPRAVOVANÉ PUBLIKACE

V době uzávěrky tohoto čísla *Existence* se pracovní skupina Nakladatelství Anarchistické federace intenzivně věnuje přípravě hned tří nových knih oblíbeného kapesního formátu, které by měly vyjít letos na jaře a představovat by se měly na 11. ročníku Anarchistického festivalu knihy. Ten se bude konat 25. a 26. května v pražském komunitním centru Žižkostel.

A cože to tedy pro naše čtenářky a čtenáře chystáme? První kniha bude poctou Václavu Tomkovi, známému historikovi anarchistického myšlení, který nás opustil v roce 2022, a bude obsahovat zejména jeho příspěvky do novodobých anarchistických tiskovin. Druhá se věnuje Charlotte Wilson, opomíjené anarchistce a zakladatelce novin *Freedom* (i o těch si v publikaci počtete). No a třetí připravujeme ve spolupráci s blogem Černorudý čtenářský deník. Na více než 200 stránkách přiblíží bohatou historii a některé postavy bulharského anarchistického hnutí. Rozhodně je na co se těšit. (NAKLADATELSTVÍ AF)

A3 je projekt nástěnných novin, které každý měsíc vydává Anarchistická federace a vylepují je její členové a členky. Přidat se však může každý, kdo má zájem a rád by šířil A3 ve svém okolí. Každé nové číslo je ihned k dispozici ke stažení v tiskové podobě na webu federace.

ZÁŘÍ 2023

JAK JÍDLO OVLIVŇUJE KLIMA

Pokud bychom se měli rozhodnout mezi nejpálčivějšími problémy společnosti, pak jedním z nich bude bezesporu prohlubující se klimatická krize. Ukazuje se, že i ty nejdramatičtější scénáře, s nimiž vědci před lety přišli, byly vlastně stále dost optimistické. Navíc to, co zažíváme dnes, je jen odvar toho, co nás čeká v budoucnosti, nehledě na další generace, pokud bude docházet k dalšímu oteplování.

Nejenže přibývá extrémních výkyvů počasí, ale prohlubují se i jejich důsledky. Jen za prvních osm měsíců roku 2023 zaznamenala jedna z nejbohatších zemí světa, Spojené státy, smutný rekord: 23 přírodních katastrof letos na americkém území způsobilo škody přes jednu miliardu dolarů. V dosud rekordním roce 2020 to bylo 22 katastrof s takto vysokými škodami.

Ač se klimaskeptikové spojení s fosilním průmyslem snaží relativizovat vědecké studie a reálně i předpokládané dopady změn klimatu, nic to nemění na skutečnosti, že na vině jsou procesy spojené s dopady průmyslové činnosti posledních dvou set let. Přestože se o problému ví již desítky let, a dokonce se o něm diskutuje na různých mezinárodních konferencích pod záštitou OSN a jsou podepisovány různé úmluvy, ve skutečnosti státy pro záchranu klimatu moc nedělají, spíš naopak.

Nejbohatší země z klubu G20 veřejně deklarovaly, že budou postupně snižovat své subvence do fosilního průmyslu, v minulém roce však do tohoto sektoru proudil rekordní obnos z veřejných rozpočtů těchto států. Ve dvaceti největších ekonomikách světa šlo v roce 2022 do uhlí, ropy a plynu rekordních 1,4 bilionu dolarů z veřejných rozpočtů. Pokrytectví politiků, kteří jednájí ve vleku zájmů všeprostopujícího fosilního byznysu a s ním spojených bank, je alarmující. Překoná ho snad už jen jejich naprostá ignorace osudu většiny lidstva a budoucích generací.

Spalování uhlí, nafty a zemního plynu ale není jediným příspěvkem průmyslu k oteplování planety. Ač se o tom moc nemluví, vliv má také způsob našeho stravování. Celoplanetární potravinový systém má na planetu obrovský dopad, protože vypouští celou třetinu celkových emisí skleníkových plynů. Globální přístup k zemědělství a výživě mohou mít výrazný vliv na zpomalení celoplanetární klimatické krize. Poslední studie tvrdí, že rostlinná strava vede k o 75 % nižším emisím způsobujícím oteplování klimatu, znečištění vody a využívání půdy než strava, při níž se konzumuje více než 100 g masa denně. Veganská strava také snižuje ničení divoké přírody o 66 % a spotřebu vody o 54 %. Z hlediska dopadů na životní prostředí se ukázalo, že je mnohem důležitější, co se jí, než kde a jak se to vyrábí. I maso s nejnižším dopadem – vepřové maso z ekologického zemědělství – je zodpovědné za osmkrát větší škody na klimatu než rostlina s nejvyšším dopadem – olejina.

Jde jen o upřesnění poznatků, které jsou známé již desítky let, aniž by na ně globální politické elity jakkoli reagovaly. Jak by také mohly, když jsou ve vleku velkých ekonomických hráčů, mimo jiné těch, kteří mají pod palcem agrobyznys.

To je patrné také u nás. Vrcholným důkazem ignorace problémů klimatu, životního prostředí či veřejného zdraví je kampaň „Žeru masu“, která byla představena v listopadu 2022 za podpory Agrární komory, tedy průmyslové lobbistické organizace, a ministerstva zemědělství s cílem udržet stavy hospodářských zvířat. S macho zpátečnickým mottem „Jsem masožravec a nestydím se za to“ zcela

záměrně zamlčuje rizika spojená s konzumací masných výrobků a ekologické dopady tzv. živočišné výroby, nehledě na nezměrné utrpení zvířat ve velkochovech. Navíc byla tato kampaň masného průmyslu financována z veřejných zdrojů.

Pokud někomu záleží na budoucnosti jeho dětí, přírodě, živých tvorech a planetě jako celku, může snížit svou uhlíkovou stopu mimo jiné tím, že změní své stravovací návyky. Omezení či vynechání masných výrobků není ve výsledku zas tak náročnou změnou. Jde jen o zvyk. Přínosy ale pocítíte nejen na svém svědomí, nýbrž i na zdraví.

Jakkoli jsou individuální kroky důležité, samy o sobě nestačí. Je také nutné napadat systém, jemuž jsou lidé, zvířata, příroda i budoucnost dalších pokolení naprosto ukradené, jelikož ho zajímá jedině maximalizace zisků. Je třeba brojit proti dotacím do destruktivních oblastí byznysu agrárního, stejně jako toho fosilního. A v důsledku je třeba rozmyslet ustavování takových sociálních vztahů, které budou založeny na principech udržitelnosti, solidarity, svobody a rovnosti.

ŘÍJEN 2023

CIVILISTÉ V OHNI NENÁVISTI

Když se člověk podívá na svět kolem sebe, skoro má pocit, že se dočista zbláznil. Jako by nestačilo, že se planeta ohřívá mnohem rychleji, než se předpokládalo, a tím pádem padají nemyslitelné teplotní rekordy a různé části planety sužují přírodní katastrofy, které rok od roku nabírají na intenzitě. Pokud bychom vyšli z označení dominantního druhu – homo sapiens, tedy člověk rozumný –, pak bychom mohli připustit, že díky svému rozumu přišel s mnoha vynálezy, a také by se chtělo věřit, že když zjistil, co ty vynálezy páchají za škody, že se jich rozumně a pragmaticky vzdá, už s ohledem na přírodní nutkání zachování druhu. Jenže ten přídomek sapiens si člověk ve své bohorovnosti přidělil sám, aniž by to mělo, jak můžeme pozorovat v globálu, nějaký skutečný význam.

Lidstvo se jako celek na oko tváří, že chce předejít klimatické katastrofě, ale praxe je úplně opačná. A jako by toho nebylo málo, rozpoutává na různých místech planety vražedné konflikty, jako by chtělo klimatické katastrofě předejít tím, že se zlikviduje ještě před jejím nezvratným propuknutím v plné síle.

Tento pohled má ale jeden velký háček. Lidstvo zaprvé není žádný homogenní celek a lidé jsou různí a působí na ně různé vlivy a podmínky. Značná část lidí si nepřeje ničení planety. Pak se ale naskytá otázka, proč s tím něco nedělají? Jedni, ekonomicky vládnoucí menšina, s tím nic nedělají, protože z devastace těží. A ti zbylí, neprivilegovaní, jsou přesvědčováni, že s tím nejde nic dělat, že neexistuje alternativa ke kořistnickému kapitalismu. A když se ozvou, zpravidla, jak se říká, dostanou přes držku.

A nejde jen o kapitalistickou praxi vykořisťování lidí, zvířat, planety a budoucích generací, jde také o samotné státy, do jejichž čela se dostávají patologičtí a narcistní jedinci posedlí mocí. Buď si vystačí s dušením vnitřní opozice nebo/a hrabáním pod sebe a své souvěrce, nebo mají ambice se rozpínat, jako to můžeme sledovat třeba na příkladu Putinovy krvavé invaze na Ukrajinu.

Nejnovější představení takového nelidského a vražedného cirkusu můžeme sledovat na Blízkém východě.

Řezníci z Hamásu 7. října překonali segregační bariéry a jali se zabíjet, na koho přišli. Ve spoušti, která po nich zbyla, se nacházelo na 1500 obětí z řad civilistů. Řezníci z izraelské vlády reagovali jediným

jim známým způsobem – plošnou pomstou nad územím Gazy. To jest nad malým územím, na kterém se tísní přes dva miliony lidí, z čehož polovina jsou děti a nezletilí; lidí, kteří dlouhá léta zažívají na jedné straně teror od izraelských vojenských sil a na druhé straně od Hamásu, který si zde uzurpuje moc jako nějaký gang ve vězení. Vždyť Gaza jako taková je pokládána za největší vězení pod širým nebem na světě. A tak ani nepřekvapí, že Hamás v Gaze nedávno rozehnal sociální protesty.

Izraelské vládní špičky si ve svých výročí nezadají s džihádistickými teroristy. Palestince označili za „lidská zvířata“ a na základě toho jim také připravili náležitá jatka, která si vyžádala tisíce civilních obětí. A to nemluvíme o zamezení přístupu ke zdrojům potravin, pitné vody a elektřiny. Jenže nejde o nic nového, Palestinci jsou obyvateli druhé kategorie, rozhodují o nich místo civilních vojenských soudů, jsou vězněni i bez soudů, jsou jim bourány domy, vypalována úroda, zažívají útoky extremistických osadníků. Proces etnického čištění pokračuje v tuto chvíli se zvýšenou intenzitou.

Civilní obyvatelstvo Izraele i okupované Palestiny trpí. Nenávist se prohlubuje. Hamás stejně jako vládnoucí izraelská ultranacionalistická se tak snaží získat body. Nejde jim o blaho lidí, sledují jen své patriarchální, náboženské a nacionalistické cíle. Jdou přes mrtvolky tak jako všichni jim podobní v minulosti i přítomnosti. Okupace nikdy mír nepřinese, pouze nespravedlnost. Může vzbudit oprávněný odpor a odboj, ale stejně tak může přinést slepou nenávist a nerozlišující pomstychtivost.

Většina obyčejných lidí na světě má mnoho společného a dokáže se dohodnout, žít vedle sebe a spolupracovat. Tomu ale často brání náboženské a nacionalistické chiméry, které jsou jen příživovány spáchanými křivdami a tčmi, kteří z takové situace mocensky či ekonomicky těží.

Je nám líto všech civilních obětí, a to nejen v Palestině/Izraeli, a cítíme s jejich rodinami.

Pokud máme jako ono pomyslné lidstvo mít nějakou naději, je třeba svrhnout ty, kteří žijí z nenávisti a násilí, stejně jako ty, kteří těží z vykořisťování lidí a ničení planety.

LISTOPAD 2023

NA CO JE NÁM VLÁDA?

Sedmadvacátý listopad se do našich dějin vepsal především generální stávkou, která se v roce 1989 stala stvrzením celospolečenské touhy po změně – touhy po konci vlády jedné strany, touhy po konci diktátu pomazaných hlav v Kremlu, touhy po tom volně dýchat, touhy někam se hnout. O tom, že se společnost sice hnula, ale ne zrovna správným směrem, mimo jiné svědčí skutečnost, že je nutné po 34 letech opět stávkovat.

Práce se zastavila na jeden den především ve školství. To sice současná vláda premiéra Fialy prohlásila ve svém programovém prohlášení za prioritu, protože jde přece o budoucnost nás všech. Jenže politické a vládní programy jsou zpravidla jen snůškou tlachů, které nelze ani za mák brát vážně. A nejinak je tomu i v tomto bodě. Jestli si někdo myslí, že suita Fialových neoliberálních politiků bude přispívat na chod škol a jejich zaměstnancům, ať už pedagogickým nebo těm ostatním, přidá tak, aby mohli žít své životy aspoň s nějakou důstojností, pak asi spadl z Měsíce. Stalo se totiž přesně to, co se dalo očekávat. Namísto posílení resortu, zlepšení platových podmínek, zmodernizování výuky a lepšího vybavení učeben slyšíme jen neoliberální mantru o tom, jak se musí šetřit a škrtnat. A tak jsou reálné mzdy zaměstnanců ve školství stále tristnější a kvalita výuky klesá.

Není divu, že vládě ODS a jejím vládním přicmrndávačům chybí peníze na příjmové straně rozpočtu, když s takovou slávou ještě společně s dalším povedeným vykukem, Babišem, zrušili výpočet daně z příjmu ze superhrubé mzdy. Pomohli tak těm s vyššími příjmy a záplatují to tím, že ukrajují těm, co mají nejméně, a hojí se na resortech, které se věnují péči – v sociální oblasti, ve zdravotnictví či právě ve zmiňovaném školství.

Politickým elitám je nějaká budoucnost společnosti a mladé generace naprosto ukradená. Jejich extremistická pravicová ideologie diktuje, že každý se má postarat především sám o sebe a na ostatní, kteří jsou jen jeho konkurenty v tomto bezútešném světě, zvyška kašlat, nebo ještě lépe – šlápnout jim na krk. Ve školství to dokazují tím, že zatímco svým dětem dopřejí prestižní školy, ostatní ať koukají sklopit pokorně zrak a co nejrychleji se ve zredukovaném školicím procesu naučit pracovním návykům a poslušnosti... a možná

i občasnému zvládnání hladu. Kdo by asi chtěl pracovat třeba ve školních jídelnách za plat, který nemá někdy ani potenciál umožnit účty za nájem, energie, dopravu a základní potřeby.

Dalším důkazem toho, jak současná vláda (a neděláme si iluze, že ta Babišova s podporou Okamurových fašistů by byla jiná) kašle na budoucnost a mladé, je její přístup k naléhavosti klimatické krize. Jasně – pracháči a jejich političtí poskoci se o sebe vždy nějak dokážou postarat. Co bude s ostatními, je nezajímá. A tak dál mohou být superhrdiny bezohledného kapitalistického řádu miliardáři, kteří vydělávají na ničení klimatu a likvidují jakékoli přívětivé vyhlídky na budoucnost příštích generací. Těmto klimatickým grázlům se dostává maximální podpory a výhod. Takže kde jsou ty opravdové vládní priority? Chytrému napověz, blběho trkni.

Stávce ve školství se dostalo „podpory“ od největší odborářské centrály v čele s jejím – prezidentskou kandidaturou zdiskreditovaným – šéfem Středulou. Ten se rád všude možně ukazuje. Loňskou odborářskou demonstraci zneužil pro svou předvolební kampaň a zbyla tak po ní jen hořká pachuť. Na další se na pódiu ukázal rovnou s Babišem a dalšími politickými parazity, včetně bolševiků a fašistů. I když někteří doufali, že obdobně nechutná šaráda se už nebudou opakovat, byli nakonec patřičně zklamáni, když se na superodborářském pódiu v den školské stávky objevil i protagonista proruské dezinformační scény. Všichni pak sice dělali „já nic, já muzikant“, ale stávku to už neodvratně mediálně poškodilo.

A tak asi jedinou skutečnou naději byli, stejně jako před 34 lety, studenti – nyní zejména ti středoškolští, kteří také stávkovali a do pražských ulic přišli vyjádřit solidaritu se svými učitelkami a učiteli, stejně jako s nepedagogickými zaměstnanci svých škol, jako jsou uklízečky, kuchařky či školníci, na které vládní mzdový teror dopadá nejkřutěji. Vládní papoušci můžou krákorat o tom, že si učitelé při stávce berou studenty a žáky jako rukojmí, ti si ale nenechávají nic nalhat. Dokud mají aspoň nějaké vzdělání, nenechají si jen tak namlavit, že k lepšímu školství se dojde metodou škrtnů, stejně jako si nenechají nakecat, že klimatická krize se nejlépe vyřeší tím, když se bude podporovat fosilní průmysl a neméně škodlivý mamutí agrobiznis.

Žádnou vládu naše budoucnost nezajímá. Nás zas nezajímá žádná vláda. Žádnou nepotřebujeme. Svou budoucnost si nejlépe ochráníme sami.

PROSINEC 2023

NĚKDY JE LEPŠÍ MLČET

Pokud jsme dřív prohlašovali, že vánoční svátky, které mají být o lidské vzájemnosti, péči a lásce k bližnímu, byly ukradeny konzumem a kapitalistickým shonem, říkáme to teď s dvakrát takovou vervou. Nikdy v blízké minulosti nebylo důležitější, abychom se věnovali jeden druhému a vzájemně si naslouchali.

Pravidelně na sebe zapomínáme. Jak jeden na druhého, tak sami na sebe. Máme pocit, že v zaměstnání musíme pracovat víc, jelikož to tak diktuje kult práce, jenž je živěn těmi nahofe, aby vypáčili co nejvíc z těch dole. Dokonce i jako aktivistky a aktivisté máme pocit, že musíme oslovit víc lidí. I když si uvědomujeme, že nás všeobklopující kapitalistická „morálka“, která na piedestal vynáší egoistické sobectví a asociální mezilidskou konkurenci, ubíjí, stejně se nemůžeme zbavit pocitu, že neděláme dost. Duchovní význam Vánoc se vytratil a nepomáhá tomu ani skutečnost, že nás stovky let církevního tmářství okoral a už nemá v naší moderní (naštěstí převážně ateistické) společnosti výraznou roli. Církev, která si na cestě nápodoby chudobného Krista přišla na pěkné miliardy během restitucí, už pouze spolupracuje se státní sférou jakožto nositel estřádních mešních kliše a ve volných chvílích zdvihá prapor patriarchátu ve snaze diktovat ženám, co mohou a co nemohou dělat se svými těly.

Anarchistky a anarchisté se nepovažují za součást tzv. občanské společnosti. Ani nás její etablované složky, které se snaží mírnit symptomy nemoci zvané kapitalismus, aniž by se pustily do ní samotné, nikdy k ničemu nepřizvou. Jsme proto odkázáni na to budovat paralelní kulturu a sféry. Díky tomu se nám ale naskýtá ideální příležitost využít tuto hybridní pozici k fungování jako pomyslná poznámka pod čarou. Tam, kde se ostatní oddávají umělé sounáležitosti a fakticky při tom plivou na ty nejzranitelnější články společnosti, my můžeme jít příkladem a vystavět skutečného ducha vánoc, a to po celý rok. Pozornost médií se vedle bezobsažných celebrit upíná k postavám politiků, jejichž životy a rozhodnutí se řídí

přáními bohatých a mocných. My raději v rámci našich snah pama-
tujeme na ty na druhé straně sociální nerovnice – na lidi bez
domova, na sociálně slabé, na nemocné a obecně na ty, kteří se
stejně jako my nacházejí v nepriviligované pozici.

Těsně před Vánoci nás postihla tragédie v podobě aktivního střel-
ce na půdě Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Rána je
příliš živá, proto mlčíme. Hovoříme raději o zmíněných zdola vytvá-
řených paralelních strukturách, čímž myslíme i struktury pomoci
– takové, ve kterých působí každý z nás na místech, která zůstala ob-
jektem médií neprávem zapomenuta. Zatímco se každý předhání
v analýze motivací a svalování viny na různé aktéry předvánoční
tragédie, my si říkáme následující: Pečujme jeden o druhého, buď-
me nablízku všem, kterých se útok přímo či nepřímo dotkl. Mysle-
me na to, co nás spojuje – na mezilidskou solidaritu. Hádky a scestné
handrkování přenechme jiným. Pišme dějiny paralelní kultury tak,
aby v budoucnu nebyl nikdo z nás opomenut. Na připomínky, kritiku
a analýzy přijde řada, až se rány zahojí, nebo alespoň zmírní.

Naneštěstí ani samotný Štědrý den nebyl zrovna klidný a přinesl
mnohé lidské utrpení. Putin pokračoval během svého imperiálního
tažení v bombových úderech na ukrajinské cíle, zpravidla civilní. Tu-
recko zaútočilo na severní oblasti Sýrie, aby s genocidním zápallem
pokorilo kurdské samosprávné oblasti v sousední zemi. O těchto
masakrech se u nás raději mlčí, protože fašizující se Turecko je pře-
ce spojencem ČR v NATO. No a na palestinskou Gazu dopadaly opět
bomby a zabíjely civilní obyvatelstvo, včetně žen a dětí. Lidské živo-
ty v Palestině ale pro českou vládu nemají absolutně žádnou hodno-
tu, a tak nadále pevně stojí za probíhajícím vojenským masakrem
v režii ultrapravicové izraelské vlády a jí podřízené armády. Krvavé
tažení si již vyžádalo přes 20 tisíc obětí (těch nalezených a identifi-
kovaných), proměnu budov, včetně škol a nemocnic, v trosky, a exo-
dus obyvatel Gazy, často bez přístupu k jídlu a pitné vodě. Nemá asi
cenu příliš komentovat „naši“ politickou reprezentaci, která před-
vádí divadlo nevýslovného pokřectví popírající hodnoty humani-
tního univerzalizmu, jenž mimo jiné říká, že každý lidský život má
stejnou hodnotu.

Avšak do nového roku nevstupujeme zničení množstvím ztrát, kte-
ré nám uplynulý rok způsobil. Mezi ně patří i nám velmi blízcí padlí
antifašisté a antifašistky na Ukrajině. Myslíme na ně, stejně jako na
ty, kteří nadále vzdorují vražednému ruskému imperialismu. A nejen
na ně. Naši nejdůležitější zbraní je solidarita. Žijme proto pro padlé,
žijme s přeživšími, žijme jeden pro druhého. Jakkoli nyní mlčíme,
nikdo nebude zapomenut.

LEDEN 2024

NEBEZPEČNÉ ZNÁMOSTI

Po 16. lednu se má projednávat novela zákona o zbraních a střelivu.
V médiích se objevila neurčitá formulace, že k odebrání (zajištění)
zbraně bude moci dojít při „styku s extremisty nebo vazbách na
extremistické skupiny“. Pravděpodobně se jedná o navrhovaný § 123
h) a zdůvodnění: „pokud ze stanoviska nebo informace orgánu ve-
řejné moci vyplývá, že osoba, která s nimi nakládá, představuje
vážné nebezpečí pro vnitřní pořádek nebo bezpečnost“.

Pojďme se na to podívat blíže a obsírněji. Termín extremismus
české právo nezná, v jisté míře ho používá jen ministerstvo vnitra,
a to samo přiznává, že termín je nejednoznačný. V rámci trestných
činů pak operuje s pojmem trestné činy s extremistickým podtex-
tem. Za extremisty ve svých pravidelných zprávách označuje kdek-
ho, od anarchistické scény přes SPD až po ochránce přírody. V po-
slední výroční zprávě udává, že „ne všechny extremistické subjekty
obsažené ve Zprávě se v roce 2022 dopouštěly nezákonné činnosti“.
K odebrání zbraně tedy není nutno spáchat přestupek nebo trestný
čin. Bude stačit ideozločin? A co takový ideozločinem může být?

Náповědou je třeba rok 2016, kdy byl k tříletému zákazu účasti na
sportovních, kulturních a jiných společenských akcích anarchis-
tického hnutí odsouzen Igor Ševcov. Kontrolovala to agilní úřed-
nice Tereza Kodešová z Probační a mediální služby a mezi anar-
chistické akce zařadila všechno, co našla na webu radar.squat.net.
„Problematické akce“ konzultovala i s policií a z „protiextremis-
tického“. Jako nejnebezpečnější se ukázalo rozdávání teplého jídla li-
dem bez domova s iniciativou Food Not Bombs, které bylo uvedeno
nejčastěji. Ano, to je anarchistické, a tudíž extremistické. Dokonce
se kvůli tomu obrátila i na předního „soudního znalce extremismu“
Miroslava Mareše, kterého citujeme z článku na Alarmu: „Účast mů-
že být zamýšlená, anebo nezamýšlená, když obviněný třeba přechází

komunikaci a do akce se začlení. Účastník přitom může vědět, že se
jedná o anarchistickou akci, anebo to podle politologa vědět také
nemusí. Samotný anarchistický charakter akce může být dle svým
účelem sloužícím ve prospěch anarchistického hnutí, složením
účastníků, anebo osobou či osobami svolavatele. Přesná identifi-
kace vazby osob na anarchistické hnutí může být podle Mareše ob-
tížná, protože hnutí je většinou neformální. Na anarchistickou akci
mohou přijít i lidé, kteří anarchisté nejsou, a anarchisté se naopak
mohou účastnit akcí, které primárně nejsou anarchistické.“

Nahraďte si slovo anarchistická zastřešujícím pojmem extremis-
tická a dojde vám, jak vážní můžou být „vazby“ pro zajištění zbraně.
Bude to účast na prvomájové demonstraci, návštěva knižního veletr-
hu, zatsrání si na koncertu nebo olajkování příspěvku na sociálních
sítích? Nevíme. Zprísňování čehokoliv s odkazem na extremismus je
velmi ošemetné, a to samozřejmě nejen pro anarchisty a anar-
chistky, ale pro člověka jakéhokoliv politického názoru. Časy se mě-
ní a karty se mohou obrátit a co je dneska považováno za normu, bu-
de zítra extremismus a naopak. Dnes se v souvislosti s extremismem
mluví hlavně o tzv. antisystémové scéně sestávající z různých Rajch-
lů a Liskových, o etablované SPD a samozřejmě – o anarchistickém
hnutí. Mohlo by se ale také stát, že se změní doba a Jana Černocho-
vá přijde o svou AR-15 nebo Roman Joch o svůj revolver. A pak se to po
čase opět nějak prohodí.

Informace o „vazbách“ by pocházely od policie nebo zpravodaj-
ských služeb, v dokumentech k zákonu se k tomu uvádí následující:
„Zajištění je nově možné také na základě indikativního stanoviska
příslušného orgánu veřejné moci (typicky v praxi může jít o zpravo-
dajskou službu nebo o Policii ČR), ze kterého důvodně vyplývá, že
nakládání se zbraněmi u takové osoby by ohrozilo vnitřní pořádek
nebo bezpečnost.“ Co všechno za extremismus považuje policie, jsme
si ukázali výše. Co bude považovat za extremistické zpravodajská
služba, se jen tak nedozvíme. Vzhledem k tomu, že BIS ve své výroční
zprávě doslovně kopíruje pasáže ze zprávy policie, lišit se to moc ne-
bude. Informace od nich většinou podléhají utajení, což v podstatě
znamená, že jakoukoliv možnost právní obrany. Stačí, aby napsali, že
představujete nebezpečí pro demokratické zřízení, ať už to znamená
cokoliv.

Dnes je možnost získat zbraň nároková, po splnění všech náleži-
tostí. Ne vždy tomu tak bylo, například před rokem 1989. „Takto to
fungovalo za komunismu, kdy zákon teoreticky umožňoval zbraň
získat, ale reálně o tom rozhodovala Veřejná bezpečnost na základě
volného uvážení,“ říká odbornice MV Milena Bačkovská. Zjevně si ale
nevidí do pusy, když zároveň u kulatého stolu k novému zákonu
volně uvážení policie nebo zpravodajských služeb obhajuje. Vždyť se
jen přejmenovali!

U většiny ostatních podmínek, jako je zdravotní způsobilost nebo
spolehlivost a bezúhonnost, může dojít časem k úpravě stavu,
dostanete potvrzení od lékaře nebo uplyne nutná doba například po
přestupku. U vazby na extremisty ale nic takové nenacházíme. Bude
nutné se hájit u soudu nebo docházet na ideologická školení a v tes-
tu získat dost bodů z poddanství a vohnouthřbetství?

ÚNOR 2024

DVA ROKY IMPERIÁLNÍ INVAZE

Čtyřicet let od únoru si připomínáme druhé výročí vojenské invaze
ruské armády na Ukrajinu. Putinova imperiální sebestřednost to
tehdy prezentovala jako třídenní speciální vojenskou operaci, která
jednou provždy napravit onu „chybu“ z počátku 90. let, kdy se Ukra-
jina osamostatnila. Jenže druhý rok je pomalu pryč a stále se válčí.
Putin evidentně nepočítal s jednou důležitou věcí, která je jeho dik-
tátorskému myšlení naprosto nepochopitelná. Obyvatelstvo Ukrajiny
se okamžitě začalo bránit, odmítlo hlavněmi tanků blahosklonně
nabízený „ruský svět“ a život v režimu násilné okupace.

Naprostě většině lidí bylo hned jasné, o co kráčí – ruská armáda
na Putinův rozkaz napadla sousední zemi, aby se zmocnila jejího
území. Ruská oficiální propaganda tehdy přišla s těžko uvěřitelným
zdůvodněním, že její speciální vojenská operace má za cíl dena-
cifikaci a demilitarizaci Ukrajiny, přičemž nezastírala genocidní
prohlášení o neexistenci ukrajinského národa a nutnosti zlikvidovat
takový, z jejich pohledu, nemyslitelný blud.

Jenže Blitzkrieg, jenž se povedl Hitlerovi v roce 1939 v Polsku, se
Putinovi na Ukrajině zopakovat nepodařilo, jakkoli v jejích vý-
chodních oblastech jeho armáda už neoficiálně operovala od roku
2014. Ruská propaganda, která se velmi sofistikovaně a cíleně šíří

sociálními sítěmi za užití tzv. trolich farem, posléze nabídla západnímu publiku různé narativy a konspirace. Na udičku se chytla zejména ultrapravice, jejíž různé segmenty byly do té doby Putinovým režimem bohatě podporovány. Zabrala i velká část autoritářské ultralevice, a to zcela nezištně, zřejmě z vrozené hlouposti, která na jedné straně hlásá, že nepřítel mého nepřítele je můj přítel, a na straně druhé ve svém rádobu protiimperialistickém zápalu nostalgicky vzpomíná na „úžasné“ doby sovětského impéria.

Tímto způsobem můžeme i u nás sledovat poměrně hlučné hlasy obhajující vstřícnost k Rusku, požadující mír (rozuměj uznání Putinových imperiálních nároků), odmítající pomoc Ukrajině a uprchlíkům apod. Tato Putina pátá kolona prodechnutá nacionalismem a autoritářským sentimentem často navazuje na dřívější protiuprchlické a antivaxerské iniciativy a na náměstích spojuje bolševiky s fašisty, stejně jako nuzáky s miliardáři, kteří se chtějí svést na vlně nenávisti.

Válka na Ukrajině také krásně odhalila pokrytectví Západu, který verbálně podporuje obranu Ukrajiny, ale postupuje především tak, aby kryl své vlastní zájmy. Kdyby byla skutečná vůle ruskou invazi odrazit, asi bychom na ni dnes už vzpomínali jako na minulost. Ať už jde o vojenskou pomoc, sankce či potlačení propagandy Kremlu, většina kroků přicházela pozdě a byly polovičaté či naprosto nedostatečné. Ukázalo se, že pro západní politické špičky jsou více než populace země na periferii Evropy důležité (a vždy byly) politické body na domácí půdě, a především zájmy ekonomických elit.

Další rozměry pokrytectví tzv. demokratických států můžeme krásně ilustrovat třeba na českých politických elitách. Ty prezentují NATO coby hráz „demokratického světa“, aniž by dokázaly přiznat,

že turecký autokrat Erdoğan se od Putina zas tak neliší – domácí opozici zlikvidoval, novináře pozavíral a cílevědomě potírá početnou kurdskou menšinu. Stejně tak není naprosté většině českých politiků hloupé na jedné straně mluvit o lidských právech, a pak tleskat genocidnímu tažení izraelské armády v Gaze.

My, anarchistky a anarchisté, pohrdáme pokryteckými politickými elitami i fašizujícími hochštaplery v ulicích. Jsme si vědomi toho, že ukrajinský stát není žádný ráj, stejně jako jím nejsou státy EU. Jeho elity prosazují asociální politiku stejně jako ty naše, a zájmy úzké skupiny tam mají před zájmy většiny populace přednost, stejně jako u nás. Přesto vidíme diametrální rozdíl oproti carsko-sovětsko-putinovskému „ruskému světu“, kde nepohodlní padají z oken nebo umírají ve věznicích a naši kamarádi jsou mučeni v kobkách tamního represivního aparátu.

Nepodporujeme ukrajinský stát. Namísto toho jsme ve spojení s anarchisty a anarchistkami na Ukrajině, v Rusku a Bělorusku. Nasloucháme jejich rozhodnutím a potřebám a snažíme se jim z klidu mírových oblastí pomáhat, jak jen nám to naše možnosti dovolují. Dopravujeme jim terénní auta, skládáme se na jejich protidronovou obranu a další, např. zdravotnické, vybavení. Stejně tak se v rámci široké anarchistické solidární sítě podílíme na humanitární pomoci v zasažených oblastech a podporujeme i ty, kteří se z důvodu svědomí odmítají mobilizovat. V oblastech „ruského světa“ jsme zas v kontaktu s podpůrnými skupinami, které se věnují stíhaným a vězněným aktivistkám a aktivistům.

Věříme v porážku invaze, pád Putina i Lukašenka. Až se tak stane, dál budeme podporovat tamní anarchistky a anarchisty v jejich boji proti státu, kapitálu a ekologické devastaci.

RECENZE

PAPÍROVÁ VÁŠEŇ

Jméno Miloše Hrocha, jehož novou knihou se budu na následujících řádkách zabývat, nebude asi našim čtenářům úplně neznámé. Na příklad na sedmém ročníku Anarchistického festivalu knihy v roce 2019 představoval svou knihu o české zinařské tvorbě *Křičím „To jsem já.“*, na niž jsme přinesli recenzi v Existenci č. 2/2018. Jeho další publikace nese název *Vystříhni – nalep* s podtitulem *Jak post-digitální tisk a ziny vzkřísily papírová média*. Je tedy zjevné, že se věnuje stejnému tématu, ale zdaleka nejde o žádný recyklát předchozí práce. Vycházeje z kulturních studií zkoumá teoreticky i prakticky materiální podstatu zinařství, přičemž si na pomoc bere výpovědi konkrétních autorů a autorek... a také vlastní pocity, jako když popisuje svou prvotní fascinaci ziny: „Už jen ten dotek pro mě znamenal stát se součástí tajemného společenství, napojit se na podzemní železnici.“ A pokud vás někdy něco podobně zasáhlo, vite, o čem je řeč. Osobně trpím obdobnou „nemocí“, jejímž symptomem je i to, že nyní píšu tuto recenzi.

Hned na začátku se autor nevyhne zamyšlení nad vlivem nástupu internetu na zínové komunity. Onen dotek byl nezanedbatelný, k zíniku zínů ale nedošlo. Jejich kořeny totiž tkví velmi hluboko a samotné „vydávání zínů má až rituální charakter“. Reflektuje ale i svou roli coby pozorovatele: „Nejprve jsem ziny chápal jako historický pramen, který nám pomůže lépe pochopit minulost, až jsem dospěl k tomu, že nám stejnou měrou pomáhá pochopit naši současnost a zároveň nastínit možné scénáře budoucnosti.“ A pokračuje: „Od-

V této rubrice, které je tradičně vymezena závěrečná část Existence, představujeme publikace, ale i třeba filmy, které nás nějakým způsobem zaujaly a s nimiž bychom chtěli naše čtenářky a čtenáře seznámit a inspirovat je k vlastní četbě.

halilo se mi, že ziny jsou laboratoří našich nových vztahů s materialitou.“

Kniha se v úvodu samozřejmě zabývá historií zinařské tvorby, a to od Asociace amatérského tisku v 19. století přes sci-fi fanziny 20. let 20. století až po britské a americké podzemní punkové tiskoviny. Neopomijí ani začátky českých punkových zínů a všimá si, že „přestože ziny sdružují a stmelují komunitu, která se často na chodu takových publikací podílí, nadšení a motivace stojí a padá s jednotlivci“. Dále rozebírá na základě zahraničních studií otázku participace a jejich limitů. „Jestliže participativní kultura dokázala najít způsoby, jak destabilizovat a zpochybňovat mainstream, pak hegemonie a mocenské struktury se tyto strategie naučily rozpoznávat, ochočovat si je nebo se na ně adaptovat.“

V otázce materiality zínů zjišťujeme, že jedním z paradoxních důsledků digitální revoluce bylo, že „se dotek a fyzický kontakt stal cennější než dříve“. Avšak renesance materiality „upřednostňuje vizualitu a materialitu objektů před politikou, insiderskými vhledy do různých subkultur nebo fanouškovskou fikcí“. Autor pak post-digitální obrat, kdy analogová média spolupracují s těmi digitálními, zajímavě ilustruje příklady ze známých sci-fi filmů a provádí exkurz do filozofické a antropologické dimenze zkoumaného.

V druhé části přechází autor od teorie k praxi, když se zaměřuje na pražskou zínovou scénu a zpovídá zinařky a zinaře z různých prostředí. Zinařská stopa ho následně zavádí jak do komunitních center, squatů, galerií a punkových klubů, tak i do intimního prostoru „improvizovaných tiskařských dílen v ložnicích a obývacích pokojích“. „Zínové pole“ si na základě toho uspořádal jako síť prostorů,

strojů, těl a papíru. A když jsme u těch strojů, rozprostře před námi Miloš Hroch také impozantní historii xeroxových kopírek a podzemní vášně pro restaurování již zapomenutých technologií a strojů.

„Ziny jsou jakožto alternativní média postavená na odlišné logice než mainstreamová média. Místo hierarchizovaných a odosobněných struktur si zakládají na přátelství a blízkých setkáních.“ To mimo jiné potvrzují výpovědi příspěvatelek mých oblíbených feministických zinů *Drzost* a *Rote Zora*. Na druhou stranu vyjadřují určitou frustraci, že rovnostářský přístup při kolektivní tvorbě úplně tak nefunguje. Některé vydavatele to pak vede k čistě individualistickému přístupu a prosté sebe prezentaci. V tomto bodě si dovoluji podotknout, že by stačilo pouze reflektovat dynamiku tvůrčích kolektivů a naučit se pracovat s tím, že každý je trochu jiný, a to vše při zachování nehierarchických a rovnostářských vztahů.

Krátkou, ale důležitou kapitolou knihy je ekonomika zinové tvorby, která je založena především na tom, že se ziny nedělají pro peníze. I když... „s příchodem galeristů a nastupující kreativní třídy se ziny rovněž stávají komoditou a prostředkem k podnikání“. Ale jde, doufejme, jen o okrajovou záležitost. Výtvarník Punx23 komentuje „antiekonomickou ekonomiku“ zinů: „Vnímám to jako jednu z malých cestiček..., jak ve všeobjímajícím kapitalismu vznikají praskliny. A jednou z těch prasklin je, když něco nějaký lidi dělají jen tak ve volném čase a zadarmo.“

„Obecnou rolí tištěných zinů dnes také může být schopnost vybírat z nekonečného proudu podnětů to podstatné a usměrňovat tok informací. Ziny nezabil internet, protože jejich fyzická schránka tvůrcům umožňuje dobrodružnější kreativní postupy, čtenáři navazují intimnější vztah s obsahem a zároveň ziny představují archiv, v němž se lépe skladují prchavé emoce nebo vzpomínky.“

Po přečtení *Vystřihni – nalep* mohu i já prohlásit, že jsem součástí „tajného společenství“, které se těší z DIY publikací už jen tím, když se jich dotýká a může k nim přičichnout. Pokud navíc zhmotňují podvrtný potenciál, ať už svou DIY etikou či ještě k tomu svým obsahem, pak jsem beznadějně ztracen.

Miloš Hroch: *Vystřihni – nalep. Jak post-digitální tisk a ziny vzkřísily papírová média*. Akropolis, 2022. 184 stran, 259 Kč. (-JK-)

ŽIVOT JE VÍC NEŽ ZISK

Když jsme připravovali předchozí číslo anarchistické revue *Existence* na téma „Jídlo“, sáhl jsem do knihovny mimo jiné po knize *Demokracie Země* od indické ekofeministky a environmentální aktivistky Vandany Shivy, abych zjistil, že jsem ji kdysi rozečetl a nedočel. Pozdě, ale přece jsem to tedy napravil.

Knih vyšla u spráteného olomouckého nakladatelství Broken Books již v roce 2016, zatímco anglický originál ještě o mnoho dříve, a to v roce 2005 pod hlavičkou South End Press. A jakkoli spousta faktů a myšlenek zůstává relevantních i pro dnešní dny, je při četbě znát, že jde o práci reagující na rychlý nástup alterglobalizačního hnutí koncem 90. let. Toto hnutí v jeho nejširším slova smyslu nazvala Vandana Shiva Demokracií Země a hned na prvních řádcích ho definovala: „Demokracie Země je jednak starověký světový názor, ale také naléhavé politické hnutí usilující o mír, spravedlnost a udržitelnost... pojí konkrétní s univerzálním, různorodé s obvyklým a lokální s globálním... chrání ekologické procesy, které udržují život, a základní lidská práva, jež tvoří základ práva na život, včetně práva na vodu, potraviny, zdraví, vzdělání, práci a existenci jistoty.“

Ekologii přírody autorka filozoficky rozšiřuje na „společenství všech tvorů, pro které je země oporou“ s pokorným důrazem za to, že „země nepatří člověku, ale člověk zemi“. Takový pohled je v rozporu s privatizací „prospívající šílené ideologii známé jako korporátní globalizace“, která chápe svět jen jako něco, co lze vlastnit. Ačkoli se Vandana Shiva zaměřuje na projevy kapitalistické globalizace, její slova kritizují kapitalismus jako takový: „Vlastnictví bohatých je založeno na ‚vyvlastňování‘ chudých.“ Zároveň přichází s poznatkem a varováním: „Když se ekonomická diktatura naroubuje na zastupitelskou volební demokracii, výsledkem bývá toxický nárůst náboženského fundamentalismu a pravičáckého extremismu.“ Následující dekády jí daly více než za pravdu.

Vandana Shiva vyjmenovává základní principy Demokracie Země: 1) Všechny druhy, všichni lidé a všechny kultury mají vlastní vnitřní hodnotu; 2) Komunita země je demokracií veškerého života; 3) Je třeba bránit rozmanitost přírody a kultury; 3) Všichni tvorové mají přirozené právo na zachování existence; 5) Demokracie Země je

založena na živých ekonomikách a na ekonomické demokracii; 6) Živé ekonomiky jsou založeny na lokálních ekonomikách; 7) Demokracie Země je živá demokracie; 8) Je založena na živých kulturách; 9) Živé kultury jsou nepostradatelné pro život; 10) Demokracie Země globalizuje mír, péči a empatii.

Autorka nikde v knize doslovně nerozporuje existenci státu a na některých místech dokonce vyjadřuje očekávání, která by na něj lidé měli klást, ale myšlenky a předpoklady, z nichž vychází, a mnohé závěry a požadavky, k nimž dochází, jsou svým způsobem popřením nejen kapitalismu, ale i samotného státu, který je již ze své podstaty překážkou výše uvedených principů.

V knize se Vandana Shiva věnuje mnoha aspektům stávajícího stavu světa – neplacené práci žen a patriarchátu, externalizaci sociální zátěže, chudobě rozvojových zemí plynoucí ze staletí odčerpávání zdrojů, ničení životního prostředí, transformaci půdy na soukromé vlastnictví, zabavování veřejného prostoru, koloniálnímu dědictví, rušení sociálního zabezpečení, devastujícímu průmyslovému zemědělství, úbytku vodních zdrojů a jejich privatizaci, exportní politice způsobující hlad, průmyslové stravovací kultuře, přeměně samotné podstaty života v korporátní majetek, sebevraždám indických rolníků, kulturním i skutečným válkám... Stávající systém ale trpí tržní zaslepeností a jako léčbu nabízí samotnou nemoc. Tržní ekonomika „jako řešení ekologické a sociální krize, kterou sama způsobila, navrhuje svou vlastní expanzi. Namísto programů postupné ekonomické regenerace přírody pro nastolení ekonomiky udržitelnosti se jako řešení předepisuje okamžité a rozšířené využívání přírodních zdrojů s vyššími kapitálovými investicemi.“

Ale nejde jen o temné čtení plné zkázy a bolesti, kterou s sebou kapitalismus již ze své podstaty nese. Kniha je také plná alternativ, aktů vzdoru a naděje. Je jasné, že se nedá spoléhat na ty nahoře, kteří jsou příčinou problémů. Hnutí Demokracie Země musí vyjít zdola a rozhodně není na co (nebo na koho) čekat. Zde si společně s autorkou citujeme Gándhího: „Důležité je zdůraznit tu skutečnost, že aby člověk zvolil správný směr, nemusí čekat na někoho jiného. Obecně lidé váhají, mají-li s něčím začít, pokud v nich převládá pocit, že cíle nelze dosáhnout v jeho celistvosti. Takový postoj myslí je ve skutečnosti na překážku pokroku.“

Pro živé společnosti, organismy a kultury jsou charakteristické principy, které jsou anarchistickému rozmyšlení vlastní. Shiva je vyjmenovává: „1. princip rozmanitosti; 2. princip sebeorganizace, seberegulace a seberegenerace; 3. princip reciprocity mezi systémy, což se také nazývá zákonem návratnosti, zákonem ber-dej.“ S touto sociálně ekologickou optikou pak v závěru autorka s nadějí tehdejšího alterglobalizačního hnutí konstatuje: „Daleko od lesku globálních médií tvoří obyčejní lidé dějiny nikoli tím, že by ve snaze porazit krutou říši mobilizovali zbraně, ale sami si organizují svůj život – své zdroje, kultury, ekonomiky – impérium chtějí porazit tak, že se k němu postaví zády, odmítnou jeho nástroje a jeho logiku, odmítnou jeho řetězce a diktaturu.“

Vandana Shiva: *Demokracie Země. Spravedlnost, udržitelnost a mír*. Broken Books, 2016. 244 stran, 299 Kč. K dostání na brokenbooks.cz. (-JK-)

BOJ PROTI KAPITALISMU JE BOJEM ZA LIDSTVO

Jedním z titulů, které jsem si pořídil na Anarchistickém festivalu knihy, jenž se konal v květnu v pražském klubu Cross, byla kniha od nakladatelství Neklid *Sbohem kapitalismu*. Nejen její název, ale i podtitul *Autonomie, společnost dobrého života a mnohost světů* napovídaly, že je to přesně to, co by mě mohlo zajímat. A bylo. Dokonce si dovoluji tvrdit, že tato kniha by neměla chybět v knihovničce žádné anarchistky a anarchisty. Tedy aspoň takových, kteří anarchismus chtějí rozmyslet podle aktuálního vývoje společnosti, světa a subjektivita a nepřístupují k němu jako k před 150 lety jednou a provždy danému kánonu. Ačkoli v knize není anarchismus přímo jmenován, její značná část vychází právě z jeho principů a je tak snadno uchopitelná pro všechny svobodomyšlné čtenáře bez ohledu na to, zda mají potřebu si dávat nějakou ideovou nálepku.

Hned v úvodu se Baschet vymezuje vůči marxistickým mýtům zdůrazňujícím vnitřní rozpory kapitalismu a z nich vyplývajících prorocství ohledně jeho nevyhnutelného konce. Poukazuje, že „v průběhu dějin plných krizí a válek... kapitalismus dokázal zrodit nové konfigurace, které umožnily některé rozpory alespoň částečně překonat, aniž to však vedlo k překonání kapitalistického systému jako takového“. Antikapitalistická kritika musí spočívat také na etickém

úsudku a „nejistota ohledně přežití lidského druhu s ohledem na nebývalou míru současného kořistnictví a ekologických škod se brzy stane jednou z nejsilnějších pák antikapitalistické kritiky“. Tady navazuje Baschet na Guattariho, který identifikoval tři oblasti devastujících dopadů kapitalismu. Vedle ničení životního prostředí jde o ničení sociálních vazeb a ničení subjektivit, pod čímž si můžeme představit degradaci prožitku, nárůst duševních poruch, pocit vyvlastnění a prázdnoty.

Od začátku je nutné vědět, že je nesmysl zachraňovat kapitalismus. Naopak, my se musíme zachránit před ním. Vždyť za většinou hrůz stojí pokaždé stejná logika – „logika peněz a imperativu zisku, který zvítězí i nad těmi nejzákladnějšími nároky na zdraví, život a uchování ekologické rovnováhy“. Nejhorší ale je, že se takováto logika šíří i v individuálních subjektivitách – hodnotíme sami sebe podle toho, co máme, a obětujeme se kultu vzhledu a výkonu. Člověk je nucen stát se miniaturou firmou, jejímž celoživotním cílem je zvyšovat svou zaměstnatelnost. Tato vláda strachu spojená s komodifikací lidí ve zboží je doprovázena úzkostí z diskvalifikace a s tím souvisejícím tlakem na konformitu.

Je také nutné vědět, že oporou nám nemůže být stát, který už od počátků liberalismu sloužil coby garant poslední instance volného trhu. A neoliberalismus neznamená jeho odbourání, ale převedení jeho metod vládnutí do služeb trhu za účelem plného podrobení společnosti ekonomice. „Lid delegující svou suverenitu na stát se stal fikcí a státní aparát si dávno přisvojil monopol (abstraktně) definovat veřejný zájem.“ Navíc jsme byli svědky, že jedním z hlavních viníků excesů nevydařených revolucí 20. století byla nerozlučná dvojice avantgardy a státní moci.

A další, co je třeba vědět, že alternativy ke státu a kapitalismu jsou nejen možné, ale dokonce nutné. Vládnoucí elity se nás snaží přesvědčit o opaku, jelikož se bojí, abychom nezjistili, že si umíme vládnout sami.

Možnost existence alternativ ilustruje Baschet zapatistickým rebelským experimentem v Chiapasu. „Zapatistická autonomie je skromnou praxí, držící se „u země“. Nevychází z žádného vzoru a nemá ambice vytvořit ideální svět,“ avšak „máme před sebou „školu vládnutí“, jejímž prostřednictvím povstalecké komunity vytvářejí svou samosprávu a spolu s ní i novou sociální realitu.“ Zapatisté odmítají marxistický dvoufázový model revoluce, tedy nejprve převzít moc a pak uspořádat svět, jak je to nejlepší (ne však pro svět, ale pro toho, kdo je u moci).

Obecným závěrem je, že jediným možným východiskem je vrátit slovu demokracie jeho radikální význam, tedy udělat z ní moc lidu nejen z hlediska původu, ale i výkonu moci. „Radikální samosprávná demokracie může spočívat jedině na principu důstojnosti... Důstojnost je teprve třeba vydobýt prostřednictvím odporu, v boji proti všemu, co ji popírá, všem formám diskriminace a ponižování. Neexistuje sama o sobě: důstojnost je most, pohled – pohled druhého na mě, můj pohled na druhého a odraz pohledu druhého v mém vlastním pohledu. Důstojnost... je vztahem a sdílením. Tato znovunabytá důstojnost stojí u základů samosprávy a obecněji vzato každého procesu sebeemancipace.“

Baschet nabádá, „že budoucnost musíme přijímat v její neurčitosti a nepředvídatelnosti; to ji však ještě nečiní méně myslitelnou a představitelnou právě v její otevřenosti, a méně zatíženou jak riziky, tak nadějami. Je na čase budoucnost probudit, oživit naši touhu po ní. Současný aktivismus nutně potřebuje utopický impulz, aby měl z čeho čerpat energii a sílu.“ Emancipační proces zrodí hluboce odlišný svět: svět složený z mnoha světů. V souvislosti s těmito představami rozebírá autor otázku práce, nerůst, revoluci času a všeobecnou despecializaci, aby se postkapitalistická společnost stala společností svobodného času, kde budeme moci na principech vzájemné podpory a spolupráce žít *buen vivir* (dobrý život). Subjektivitu budou navíc „ze své podstaty... přispívat k obecnému dobru jakožto základu své vlastní svobody... a oddávat se... zájmům a radostem volného času, což je také způsob, jak přispět k prohloubení prožitků svých bližních.“

Cesta za *buen vivir* bude dána umožněním kombinace vícero front a uvolněním prostoru pro experimenty i vynalézavost nejrůznějších forem antisystémové angažovanosti, od těch nejnepatrnějších až po ty nejradikálnější. „Může existovat jediné vícečetná temporalita, zahrnující okamžitost toho, co se děje v přítomnosti, bezprostřednost toho, co nadchází, a nadějí v to, co ještě není.“ Jelikož revoluční dynamika začíná tady a teď, naším cílem by mělo být „podpořit všemi dostupnými prostředky vznik nejrůznějších forem toho, čemu můžeme říkat osvobozené prostory“. A také bychom „měli usilovat o určité vnitřní osvobození od modly práce“, což mj. znamená „spo-

trebovat méně, abychom mohli méně pracovat a díky tomu žít lépe, ve větším časovém rozvolnění“, a dělat spoustu věcí sami nebo ve spolupráci s ostatními.

Odradit od našich emancipačních snah by nás neměla možná úskalí osvobozených prostor, jímž se Baschet v závěru věnuje, stejně jako od přečtení této vynikající knihy by neměly čtenáře odradit nashvály tiskařského šotka.

Jérôme Baschet: *Sbohem kapitalismu. Autonomie, společnost dobrého života a mnohost světů*. Neklid, 2022. 215 stran, 295 Kč. K dostání na neklid.org. (-JK-)

LETMÉ VZPOMÍNÁNÍ

V 90. letech jsme občas diskutovali o problému chybějící generační kontinuity anarchistického hnutí, které tvořili zpravidla na punkovou a hardcoreovou subkulturu napojení sotva odrostlí chlápci a dívky. A zdá se, že nyní se nacházíme v době, kdy někteří aktéři podobných debat usoudili, že už jsou dost staří na to, aby se podělili o své paměti. Jedním z takových pokusů je kniha, kterou připravil Archiv českých a slovenských subkultur a kterou tvoří rozhovor s Davidem Čechurou. Těm, kteří se pohybují již nějakou dobu v hnutí, nebo v široce pojaté punkové subkultuře, asi není třeba říkat, o koho jde. Těm mladším či nezalým se v knize představí sám. A za ty roky je opravdu o čem povídat.

Jako u všech takových „memoárových“ knih, kde máte k některým z popisovaných postav či událostí osobní vztah, se samozřejmě nejde ubránit vlastním vzpomínkám. Mně hned napoprvé přišly na mysl tři. Jako třeba překvapení, když jsem v únoru 1993 narazil na koncertě Visacího zámku v klubu Petynka na předkapelu Opozice. Ta se prezentovala poměrně radikálně jako red skinská, což mi moc neštimovalo s angažmá Pepička, který zpíval, a právě Davida, jenž hrál na bicí. Ani u jednoho jsem si nedokázal představit, že někde nahání nácky. Další vzpomínka je na koncert reggae punkové kapely Inner Terrestrials, který David uspořádal jako benefici na Československou anarchistickou federaci krátce poté, co na nějakou dobu rozšířil její řady. No a nakonec vzpomínka na Davidovu ochotu a vstřícnost, když mě nechal týden přespávat v jeho tehdejší bytce v Holešovicích.

Kniha *Řekli nám, že motor shořel a nikam se neletí* je první publikací Archivu, který chce tímto způsobem „dát prostor pamětníkům, aby v dějinách české a slovenské společnosti mohl zaznít také hlas subkulturního prostředí“. Stěžejní hybná síla Archivu – Miro Michela – tedy napoprvé nesáhla moc daleko, jelikož v současnosti hraje s Davidem v kapele The Publers. Jen mě trochu mrzí, že svého kapelního kolegu „nevytěžil“ přece jen trochu víc. Myslím, že spousta osobností, jejichž jména v knize zaznívají, by si zasloužila zevrubnější rozpovídání se, stejně jako mnohé události.

Povídání samo o sobě sleduje víceméně chronologickou linii, kterou tvoří různé tematické okruhy jako Davidovo první setkání se subkulturami, hraní v Opozici, V.A.P. (dozvíte se mj., proč se kapele přezdívalo Velký anarchistický podvod) či The Chancers, pořádání koncertů, problémy s neonacisty z počátku 90. let, spolupráce s Jakubem Polákem, přátelství s lidmi z kapel jako Conflict a Schwarzenegger, klub Propast, Hnutí občanské solidarity a tolerance (HOST), práce produkčního v klubu 007 na Strahově, provozování Jahquita Records... To vše je navíc doprovázeno množstvím fotografií, což spolu s pěknou sazbou dělá z knihy velmi působivý celek.

Na dotaz, jak vnímal anarchismus, David odpovídá: „Jako směr propagující svobodu, což mi bylo vždycky sympatický. Naplňovala mě solidarita, spolupráce s lidmi a tvořivá práce, ať už šlo o muziku, nebo ziny.“ Trochu mi ale v knize chybí dotaz na skutečnost, že ač se David vždy hlásil k anarchopacifismu, neměl dříve problém hrát v red skinské kapele a nyní třeba spolupracovat pod hlavičkou Knockout Booking koncerty antifašistickým skinheadským kapelám, které nemají dvakrát daleko k „pozitivnímu násilí“, abych si vypůjčil pěkné sousloví ze songu slovenského Rozporu. Nemyslím, že by to musel být nutně „rozpor“, a jsem přesvědčen, že by odpovědi mohly být zajímavé.

Vzpomínkové knihy jsou fajn, ještě víc fajn je, když nejsou jen o vzpomínání. Jak říká David v úplném závěru: „Mám radost, že jsem se vrátil k aktivitám, který mi byly vždycky nejbliž, a že můžu zase něco tvořit.“ Také z toho mám osobně radost. Takže neváhejte, knihu si poříďte, pokud je ještě k dostání, a kdyby nebyla, tak třeba zajděte na Strahovskou sedmičku na některý z koncertů pořádaných Knockout Booking (facebook.com/knockout.booking).

Miroslav Michela, Ondřej Horák: *Řekli nám, že motor shořel a nikam se neletí. Rozhovor s Davidem Čechourou o hudbě a alternativní scéně devadesátých a nultých let.* Archiv českých a slovenských subkultur, Knockout Booking 2023. 96 stran, 200 Kč. Možno objednat na cs.archiv.subkultur@gmail.com. (-JK-)

ZTRACEN VE SVĚTĚ I TEXTU

Na práci francouzského antropologa a filozofa Bruna Latoura jsem narazil prvně při psaní recenze na jeho knihu *Zpátky na zem*, kterou vydalo v roce 2020 nakladatelství Neklid. Mezitím stihl autor v říjnu 2022 zemřít a Neklid vydat jeho další dvě práce. Po jedné jsem sáhl a tajně doufal, že pro mě bude srozumitelnější než ta první. Nebyla.

Kniha *Kde to jsem?* s podtitulem *Poučení z lockdownu pro pozemšťany* je opět psána stylem, který mi není moc blízký. Člověk jako já se při její četbě snadno ztrácí, aby buď zjistil, že vlastně pořádně neví, o čem je řeč, nebo aby po dlouhém přemýšlení přišel na to, že jde zřejmě o velmi prostou myšlenku, která šla napsat jednou větou namísto vhození čtenáře do bludiště plného slepých odboček. Pro ty odvážnější ale může být takové čtení určitým dobrodružstvím, výpravou hustou džunglí za konkrétními myšlenkami. A tak jsem si celou dobu, co jsem knihu četl, kladl otázku: „Kde to jsem?“ Zjevně na území kmene, jehož jazyku nerozumím. Možná kdybychom se setkali a mlčeli, porozumíme si víc, než když jsem hozen do filozofických vod a zmitán ve vlnách mnohomluvnosti. Snažím se tedy máchat rukama a zachytit nějakého klacku, co by mě udržel nad hladinou. Jenže ten mi vždy vyklouzne a já se opět topím. Text před jeho vydáním přečetlo mnoho intelektuálů, kteří jsou v závěru jmenováni. Všichni očividně z onoho kmene, jemuž nerozumím.

Jak vidno, není to kniha pro každého. Ani náhodou. Zřejmě má mnohé kvality, ale ty mi jsou žel skryty. Snažil jsem se tedy aspoň vydedukovat nějakou základní myšlenku, stejně jako u první knihy, kterou jsem navrhl nahradit stručným heslem „Mysli globálně, jedej lokálně!“. Tady by to možná bylo zapatistické „preguntando caminamos“ (kráčíme s otázkami). A právě příklad zapatistů nás může inspirovat v přemýšlení, „kde to jsme“, a v otázce nového směřování.

Latour se v knize na pozadí příkladu termiště či Kafkovy *Proměny* zabývá změnami vyvolanými lockdownem, nad nimiž se zatím nikdo příliš nezamýšlel. Latour to bere jako podklad pro další kapitoly svého rozmyšlení, které započal ve *Zpátky na zem*. Knihu začíná klimatickou úzkostí a pocitem osobní viny, aby pak otevřel dveře optimismu a naději. „Lidé mají pocit, že byly zmařeny všechny jejich naděje; zároveň jsou tu konečně podmínky pro jejich realizaci.“ Řešením je překonání modernity. „Ale kam jít? No přece zpátky domů, tam, kde jsme a odkud jsme nikdy neodešli.“ Neznamená to ale únik k něčemu minulému. „Uniknout už nemůžeme. Můžeme ale zabývat stejné místo jiným způsobem.“ A není právě to obecná zkušenost lockdownu, kterou můžeme konfrontovat s tou vlastní? „Každý začal žít doma, ale jiným způsobem.“ Navíc podle autora můžeme oslavovat „pandemickou zkušenost za to, že jsme si za udržování metrových odstupů a nošení roušek díky ní tak zřetelně uvědomili, do jaké míry je jasné ohraničený jedinec iluzí“.

Autor připouští, že je dnes člověk značně zmatený ze světa kolem. Žel v mém případě se během četby zmatek ještě znásobil. Snad to nepotká i ostatní čtenáře.

Bruno Latour: *Kde to jsem? Poučení z lockdownu pro pozemšťany.* Neklid, 2022. 124 stran, cena 290 Kč. K dostání na neklid.org. (-JK-)

KDE JE NADVLÁDA, TAM NEMŮŽE BÝT LÁSKA

Na květnovém Anarchistickém festivalu knihy jsem si pořídil hned dvě publikace od bell hooks. Tou první byla šestnáctistránková brožurka od spinkdistra s autorčiným esejem *Porozumění patriarchátu* z roku 2004. Tou druhou pak kniha *Feminismus je pro všechny*, kterou v loňském roce vydalo olomoucké nakladatelství Broken Books. Ta poprvé vyšla v angličtině v roce 2002. Brožuru jsem samozřejmě přečetl jako první a posloužila mi coby úvod do tematicky obsáhlejší, přesto však poměrně útlé, knihy.

Nejprve si ale trochu představme samotnou autorku, která se ve svých devětašedesáti letech poměrně nedávno, v roce 2021, rozloučila s tímto světem. Jmenovala se Gloria Jean Watkins, avšak své práce podepisovala coby bell hooks, tedy jménem své prababičky z matčiny strany, která „byla známá svým ostrým a odvážným jazykem“.

A malými písmeny na začátku jména i příjmení chtěla naznačit, že důležitější je vždy samotné dílo než jméno. Ač byla akademička, rozhodně nereprezentovala žádnou středostavovskou formu reformního feminismu. Její kořeny v dělnické rodině a afroamerické komunitě na segregovaném jihu ji nasměrovaly k intersekcionalitě zkoumající společně kategorie genderu, rasy a třídy. Za svůj život vydala asi čtyři desítky knih – od akademických publikací, přes poezii až po dětskou literaturu. Vždyť především v dětství dochází k indoktrinaci patriarchálními vzorci, což je třeba konfrontovat dětskému čtenáři srozumitelnou feministickou perspektivou.

Motivací pro napsání *Feminismu pro všechny* byla autorčina potřeba mít po ruce „stručnou, relativně čtivou a srozumitelnou“ knihu, která by jasně vysvětlila, co je to feminismus a o co mu jde; která by nekomplikovaně rozvedla základní definici, že „feminismus je hnutí za zrušení sexismu, sexistického vykořisťování a útlatku“. A znáte to – co si neuděláte, to nemáte.

Možná bych si uměl představit tuto práci ještě o něco stručnější, jelikož několik myšlenek se v ní vyskytuje opakovaně. Například ta, že feminismus není namířen proti mužům, že patriarchát má devastující vliv nejen na ženy, ale i na muže, že ho reprodukuje obě pohlaví a že se feminismus svého času vydal špatnou cestou, když se jeho dominantními interpretkami staly akademičky a reformní feministky, kterým sloužil především k otevření cesty k třídní mobilitě. Na druhou stranu takové opakování není na škodu, protože po přečtení zanechá v hlavě ony základní myšlenky pevněji zakotvené.

Kniha je přehledně členěná kapitolami, které rozebírají vždy nějaký rozměr útlatku a možného osvobození od něj. U některých témat je předloženo, jak se s nimi feministická teorie poprala, u jiných se zas poukazuje na její rezervy a potřebu dalšího rozvoje a směřování. Začíná tím, že základem je změnit sami sebe, zvýšit své sebevědomí, pak teprve je možné bojovat s patriarchátem. Je potřeba pochopit ho jako systém nadvlády i to, jak se institucionalizoval, jak se udržuje a reprodukuje. Navíc „feministické skupiny pro zvyšování vědomí určené mužům jsou pro revoluční hnutí stejně důležité jako skupiny ženské... Bez mužů coby spojenců feministické hnutí končí.“ Další věcí je, že sexismus je „vnitřní nepřítel“, jelikož i ženy jsou socializovány patriarchálním myšlením.

Pokračuje právem rozhodovat o svém těle; nutností zdravého sebevědomí a sebelásky navzdory sexisticky definovanému módnímu průmyslu; znemožněním třídního elitářství a nutnými podmínkami solidarity; pochopením neokolonialismu a globalizací feminismu; dosažením ekonomické soběstačnosti žen a přehodnocením smyslu práce; prolamováním mlčení ohledně rasy v ženském hnutí... „Feministická revoluce sama o sobě lepší svět nevytvoří, pokud se zároveň neskonečuje s rasismem, třídním elitářstvím a imperialismem.“

Dále se věnuje patriarchálnímu násilí v domácnosti, do něhož počítá i násilí žen vůči dětem; nutnosti výchovy nenásilným způsobem; vlivu patriarchátu na muže a feministické maskulinitě; feministické kritice mateřství; osvobození manželského a partnerského života; feministické sexuální politiky či lesbismu. Kniha pak končí kapitolami o lásce, spiritualitě (tady bych měl rozhodně výhradu k možnosti feministické proměny monoteistických náboženství, protože jejich podstatou je patriarchální oddanost imaginární autoritě) a vizionářském feminismu. „Bez feministického myšlení a praxe nám totiž chybí základ pro vytváření láskyplných vztahů. (...) Láska nikdy nemůže zakořenit ve vztahu založeném na nadvládě a nátlaku. (...) Když vezmeme za svůj předpoklad, že pravá láska má kořeny v uznání a přijetí, že láska zahrnuje uznání, péči, odpovědnost, závazek a poznání, pochopíme, že láska nemůže existovat bez spravedlnosti.“

bell hooks: *Feminismus je pro všechny. Politika vášně.* Broken Books, 2023. 160 stran, 314 Kč. Dostupné na brokenbooks.cz. (-JK-)

STOJÍ ZA TO BOJOVAT

Autorky Jenni Keasdenová a Natalia Szareková věnovaly svou knihu *Worth fighting for: Bringing the Rojava revolution home* (Stojí za to bojovat: Přivést rojavskou revoluci domů) drahé přítelkyni Anně Cambellové. Anna se vydala do Autonomní správy severní a východní Sýrie (AANES), aby pomohla podpořit tento vzácný a inspirativní region v boji proti Islámskému státu v Iráku a Sýrii (ISIS). Tato oblast, známá také jako Rojava (kurdsky „západ“, protože se nachází na jihozápadě geokulturního regionu Kurdistán), se proslavila snímky ženských praporů YPJ (Ženské obranné jednotky), které spolu s YPG (Lidové obranné jednotky) položily v boji proti ISIS tisíce životů,

zejména v klíčové devítiměsíční „bitvě o Kobanê“, v níž se nakonec karta obrátila proti Islámskému státu.

Anna byla zabita při tureckém raketovém útoku na město Afrín v roce 2018. Turecko běžně útočí na Rojavu a nyní, kdy píšu tuto recenzi, provádí v regionu bombardování drony. Jenni a Natalia s Annou léta úzce spolupracovaly na řadě protestů a iniciativ:

„Bojovaly jsme a vytvářely síť proti vystěhovávání, poplatkům za vzdělání, ničení klimatu, snižování dávek a osekávání služeb (...) Budovaly jsme silnější vazby, nacházely a vytvářely krásu, podnikaly kroky ke svobodě a občas i vyhrály nějakou bitvu.“

Částečně tato silná pouta s padlým spojencem zavedla Jenni a Natalii do Rojavy. Ale byla tu také skutečnost, že zde probíhala živá revoluce podporující potřeby pěti milionů etnicky různorodých lidí (včetně Kurdů, Arabů, Asyřanů, Turkmenů, Jezídů a syrských křesťanů) prostřednictvím politického systému známého jako demokratický konfederalismus. Sloby Abdullaha Ócalana, vězněného politického filozofa revoluce:

„Demokratický konfederalismus Kurdistanu není státní systém, ale demokratický systém lidu bez státu. S ženami a mládeží v čele je to systém, v němž všechny vrstvy společnosti budou rozvíjet své vlastní demokratické organizace. Je to politika, kterou vykonávají svobodní a rovnoprávní konfederovaní občané volbou svých vlastních svobodných regionálních zástupců. Je založena na principu vlastní síly a odbornosti. Svou moc odvozuje od občanů a ve všech oblastech, včetně hospodářství, bude usilovat o soběstačnost.“

Jako bezstátní společnost uspokojující potřeby milionů lidí, která aktivně buduje novou ekonomiku založenou na síti družstev a na její obranu se sjíždějí internacionalisté, tvoří dnešní Rojava zřejmou paralelu s anarchistickým Katalánskem během španělské občanské války v roce 1936 (některé principy rojavské revoluce byly inspirovány „sociální ekologií“ anarchistického filozofa Murraye Bookchina). Stejně tak existují paralely mezi knihou George Orwella *Holý Katalánsku* a knihou *Stojí za to bojovat*. Obě jsou plné upřímnosti a naděje, radosti i frustrace.

Naděje se v prvních letech třetího tisíciletí stala vzácným zbožím. Jak říkají autorky knihy:

„V hloubi duše jsme ztratili víru, a tak jakmile nás někdo zklame nebo nám ublíží, jsme připraveni zvednout zadky, zasyčet a couvnout, jízlivě vysvětlovat, že by to bylo v pořádku, kdyby byli všichni tak chytří jako my. Jasně, že není vlastně kam jít. To, co si nikdo z nás nechce přiznat, když se zlobí na společnost, je fakt, že my jsme společnost.“

Hnutí za svobodu Kurdistanu trvá na tom, abychom na to pamautovali na každém kroku. Neseme si stejný jed z patriarchy, státu a kapitálu. Nejsme čistí. Už to nás vrací na úroveň očí společnosti a připravuje nás na to se angažovat. A kde jsme vlastně vzali všechny naše revoluční myšlenky? Nespady jako blesk z čistého nebe. Naše dějiny, naše komunity, naše společnosti nám přinesly i toto dědictví.“

Rojava nabízí nový praktický způsob organizace společnosti založený na třech pilířích: feminismu (kurdský koncept jineologie, vědy o ženách), ekologii (navazující na sociální ekologii Murraye Bookchina) a demokracii (Ócalanův demokratický konfederalismus). Keasdenová a Szareková jsou dostatečně upřímné, aby ukázaly, že systém má daleko k dokonalosti. Je každodenní a hluboce lidský. Rojava však nabízí vizi a s vizí přichází naděje.

„Někdy je těžké pěstovat naději a často zapomínáme, že to není něco, co jen tak přijde a odejde bez našeho přičinění. Je to něco, na čem musíme pracovat, oheň, který musíme žít v sobě i v druhých. (...) Mnozí z nás přijíždějí do Rojavy s očekáváním, že dostanou doplnění zůstatku naděje, a staví se tak spíše do pozice konzumenta než tvůrce. Ale naděje, která je zcela závislá na vnějším zdroji, by přinesla jen slabé ovoce; v drsných podmínkách boje, v němž se nacházíme, se jí nikdy nemůže dařit. Musíme tedy na naději trvat, nečekat, až přijde. Naděje v nás existuje ve vzájemném vztahu se světem kolem nás. (...) Není divu, že to nejcnější, co jsme si z Rojavy přivezly, byl pocit naděje. Tentokrát to nebyla šumivá naděje mládí a novoty, ale něco pevnějšího, hluboce zakořeněného a vytesaného z tvrdého boje. Svým způsobem je celá tato kniha o naději a o tom, proč je jednou z nejdůležitějších věcí, které musíme pěstovat, chceme-li zvítězit.“

Nestojí naděje ve světě, který je na pokraji zhroutil, za to, aby se o ni bojovalo?

Jenni Keasden, Natalia Szarek: *Worth Fighting For: Bringing the Rojava Revolution Home*. Active Distribution, 2023. Cena 7 £. Možno objednat na activedistributionshop.org. (WARREN DRAPER)

HRANICE

Povzbuzen články v novinách, rozhodl jsem se, že se vypravím do kina na nový snímek *Zielona granica* (česky *Hranice*). Více než dvouhodinová stopáž vypráví o krizi na polsko-běloruských hranicích, které se směřem do EU pokouší překonat množství uprchlíků. Postupně nás film seznamuje se situací z pohledu uprchlíků, policajtů a pak aktivistů. Jelikož se v polovině října budou konat v Polsku parlamentní volby, film odhalující děsivé skutečnosti na hranicích nemohl skončit bez hlasité reakce politiků, oněch potrefených hus. Jeho nejhlasitějšími kritiky byli už před benátskou premiérou členové pravicově konzervativní vládní strany PiS, jejichž otevřené nepřátelství vůči lidem na útěku nemůže nikoho překvapit. Tvrdí, že je ve filmu očerňována Straz graniczna, ministr spravedlnosti ho dokonce přirovnal k nacistické propagandě. Objevily se dokonce zvěsti o tom, že by se v kinech mělo před filmem promítat vládní video upozorňující na škodlivost filmu, já osobně jsem ale žádné neviděl. Pro kontext poněkud překvapivá pro mě ovšem byla nedávná informace, když vyšlo najevo, že sice Polsko nechává na své východní hranici umírat v lese a v močálech desítky lidí včetně malých dětí, zároveň ale v afrických a asijských zemích vydělává slušné peníze při prodeji pracovních víz. Množství polských pracovních víz tvoří téměř třetinu všech víz z celé EU. To dodává pohoršování se politiků další, tentokrát pokrytecký rozměr. Kritikou filmu a právě probíhající účelovým uvězněním (a mediálním lynčem) jedné aktivistky se tento svůj byznys snaží jen zamaskovat.

Zkusím děj příliš neprozrazovat, pokud ale nechcete ani náznaky, tak dál nečtěte. Chtěl bych se věnovat objektivnosti filmu, poněvadž ze strany politiků a fízlů je film označován za neobjektivní a za propagandu. Já se na to tedy podívám z druhé strany. Z pohledu anarchisty, který má zkušenosti s tím, být na té druhé straně policejního obušku. Je mi ovšem jasné, že snaha o objektivitu neznamena jen to, že necháme vyjádřit se každou ze stran, proto to klidně berete s rezervou a po zhlédnutí filmu si udělejte názor sami. Z mé zkušenosti policejní chování (i když Straz graniczna není de facto policie, ale ozbrojená složka starající se o ostrahu hranic) zobrazené ve filmu odpovídá skutečnosti, tedy tomu, jak se policie chová třeba i v Česku. Umí být milí, jen aby vás v následujícím momentu mohli podělat. Když dostanou příležitost, budou vás ponižovat, psychicky i fyzicky. Budou vám ničit věci, občas něco ukradnou. Nechají vás bez jídla a bez vody, bez zdravotní péče. Budou mlátit vás, budou klidně mlátit děti. Anebo vás zabijou. Když už to nedělají jako skupina, ostatní alespoň mlčky přihlíží konání jednotlivce. Jediná chvíle, kdy se nechovají jako bezcharakterní zmrdi, je vlastně jen ta, kdy jsou mimo uniformu anebo když se protíví rozkazům. Nic, co jsem v chování policajtů ve filmu viděl, nemůžu považovat za vyfabulované, spoustu takových věcí jsem viděl na vlastní oči, a to nejsem uprchlík uprostřed lesa odkázaný na milost a nemilost bandy policajtů.

Aktivisté ve filmu jsou vykresleni také poměrně věrohodně. Obzvláště vtípná je postava mladé anarchistky, která ostentativně nedodrží společenské normy a základy slušného chování, ať už se jedná o kouření nebo spaní v cizí ložnici. Víím, že většina z nás se tak nechová, ale známe i mezi sebou podobné jedince, že. Mnohé podrobnosti pro film byly konzultovány s aktivistickou skupinou Grupa granica, která je ve filmu zmiňována, a je to i na snímku vidět. Pokud jste se někdy zapojili do nějaké dobrovolnické činnosti, obzvláště pomoci lidem na útěku, bude vám to všechno připadat povědomé. Přirozeně vyvěrající konflikty zdůrazňující na jednu stranu udržitelnost aktivismu a snahu vyhnout se vězení a na druhou stranu lidské puzení k poskytnutí pomoci a neopouštění potřebných je hezkým vykreslením každodenních rozporů, kterými si při takové činnosti procházíte.

Argumenty, který zazní i ve filmu, že se jedná o hybridní válku ze strany běloruské diktatury a že uprchlíci jsou pro Polsko ohrožením, jsou jen akceptací běloruské taktiky a vodou na mlýn rasistických tendencí polské vlády. Kdyby měli lidé možnost legálně získat azyl třeba i v zemi původu (a ne skrze zkorumpované polské agentury, které jen za místo ve frontě chtějí těžké prachy), rozhodně by nepokoušeli štěstí ve zmrzlém lese. A celá hrozba by v tu chvíli pomínila. Zdůrazněné to je i na konci filmu v kontrastu s přijímáním uprchlíků z Ukrajiny pár dní po začátku války. O nich nikdo netvrdí, že to je Putinova hybridní zbraň.

Pokud mě drsné scény ve filmu už příliš nedokážou rozhodit, nejvíc emoci ve mně vyvolávaly scény sdílené radosti. Vždy je víc věcí, co nás spojuje, než rozdělují, obzvláště pokud se jedná jen o imaginární čáru na papíře. Pokud by ve vás film vybičoval nutkání

pomoci uprchlíkům, vězte, že Grupa granica nebo No borders team pomoc potřeby. Ale pro pomoc uprchlíkům nemusíte až do bělověžského pralesa, pražská Iniciativa Hlavák dobrovolníky také stále potřebuje. (-FD-)

JAK RIGIDITA ZABÍJÍ RADOST

Je potěšující sledovat, že se v rámci českého anarchistického hnutí začínají objevovat knižní tituly, které se nevěnují jen historii a teorii společenské přeměny, ale i ty, jež reflektují problémy spojené se samotným hnutím, jeho dynamiku a způsoby organizování – a to nejen v deklarativní rovině, ale na základě zkušeností a reflexe. Jednu z takových knih vydal v roce 2022 vydavatelský projekt Nevim, který funguje při brněnském kolektivu Tři Ocásci. Šlo o *Vzájemnou pomoc* od Deana Spadea, v jejíž druhé části autor řeší zdraví aktivistických kolektivů, předkládal mnohé poznatky z praxe a stejně tak doporučení, jak je možné některé problémy řešit nebo jim předcházet.

Dalším počinem v tomto směru je kniha autorské dvojice Carla Bergman a Nick Montgomery, kterou vydalo v loňském roce přátelště nakladatelství Neklid – *Radost z boje za lepší svět* s podtitulem *Jak v toxických časech budovat vzkvétající hnutí*. Jsem přesvědčen, že oběma knihám by měla být v hnutí dopřána pozornost a jistě by neškodily interní i otevřené diskuse nad některými jejich podněty.

Radost je ve zkratce snahou odhalit procesy, které mohou z hnutí, jež vychází z úžasných myšlenek, vytvořit pro mnohé vlastně ne zrovna příjemné prostředí. A na druhou stranu hledá způsoby, jak takovým procesům předcházet a z hnutí udělat místo, ve kterém se každý bude moci cítit dobře, důstojně, rovně a smysluplně. Ze samotné knihy je pak cítit, že autorské dvojici nejde jen o předestření vlastních zjištění a teorie, ale že samotná jejich práce je naplněním toho, o čem píšou. I úvodní dlouhá a důkladná poděkování je součástí toho, o čem kniha je – ocenění, sounáležitost, péče, přátelství, učení, inspirace, respekt...

Dle předmluvy Hari Alluriho je záměrem knihy „překonat černobílou vidění ‚dobré/zlé‘ a vykročit do prostoru etických otázek, který je sám o sobě rozporuplný a proměnlivý, ale přesto může být pevným základem, na němž se dá stavět“. To se pak promítá v tom, že ač hledají autorka s autorem odpovědi, dávají si velký pozor na to, aby je nepodávaly jako neměnné pravdy a proti starým dogmatům tak nestavěli nová. Namísto korektivů nabízejí podněty.

Abychom mohli knihu číst, je třeba si osvojit pojmosloví, které Bergman a Montgomery používají, přičemž jedním z jejich důležitých výchozích bodů je filozofické dílo Barucha Spinozy. Není tedy od věci vracet se během četby ke slovníku pojmů na konci knihy, a to (jako to bylo v mém případě) i opakovaně. Některé totiž nejsou tak jednoznačné a bývají použity i pro trochu jiný význam, než můžeme být z běžného jazyka zvyklí.

Knihu je založena na výpovědích a pozorováních mnoha aktivistek a aktivistů a přímo vybízí k tomu, přemýšlet nad příklady z vlastního aktivistického života, i nad sebou samými... a dokonce i jít dál nad rámec řečeného, jelikož naše společné zkušenosti jsou značně rozsáhlejší, než co se vejde do jedné knihy, která navíc vychází zejména z praxe amerického aktivistického prostředí.

Autorské duo se mimo jiné zabývá fenoménem, který nazývá *rigidním radikálním*, jež můžeme znát také pod označeními *smutná militantnost*, *syndrom věčně nespokojeného bojovníka*, *machistický anarchismus*, *puritánství*... Rigidní radikalismus je jak „zafixovaný způsob bytí“, tak „způsob hledání chyb“. S tímto fenoménem se ale nedá vypořádat „podle návodu“ nebo ho „redukovat na nějakých pár lidí“. A tak je dobré mít hned od začátku na paměti, že „na-

še hnutí nemůžeme od těchto tendencí zcela očistit, protože touha po čistotě je součástí problému“.

Na mysl nám v této souvislosti mohou připadnout ti, kteří ostatní bez přestání kádrují a určují, kdo se může považovat za anarchistku či anarchistu; ti, kteří nám říkají, za co a proti čemu máme bojovat, a to zpravidla na základě více jak sto let starých pouček a jejich účelových interpretací. Můžeme si vybavit svazující tlak aktivistických organizací, kde je důležité neustále něco dělat, sebeobětování vedoucí k vyhoření, nebo naopak bezohledný individualistický přístup těch, kteří postrádají smysl pro odpovědnost vůči ostatním. Můžeme zavzpomínat na promarněné hodiny při sestavování zkonstatovaných stanov, jimž praktický život zcela logicky ukazuje záda, či na frustrující nastavení nedosažitelných cílů. A stejně tak se můžeme zamýšlet sami nad sebou, jelikož veškeré problémy nepocházejí vždy jen zvenku, ale často na nich máme účast, i kdyby to bylo jen tím, že k nim mlčíme. „Tak jako každý tradiční směr i anarchismus může vykristalizovat do rigidní ideologie. Může vytvářet uzavřené a dusivé prostředí.“ V té souvislosti vyzývá Scott Crow: „Anarchismus není rigidní, je flexibilní a fluidní, takže zahodte předsudky o tom, jaký by měl být, a pomozte z něj udělat to, čím může být.“

Je samozřejmě důležité reflektovat, co nás svazuje, odrazuje, znechucuje, nudí... ale ještě důležitější je pracovat na tom, aby naše boje byly radostné. *Radikální militantnost*, další častý pojem, s nímž se v knize operuje, stojí mimo kategorie optimismu a pesimismu, zato jí je vlastní kreativita, experimentování, budování vztahů, vzájemná péče, důvěra a odpovědnost. „Nejúžasnější anarchistické proudy jsou z našeho pohledu ty, které lidi vybízejí k odlišnému životu tady a teď a k propojování každodenního života s organizovaným aktivismem.“

Knihou se prolíná také pojem *Impérium*, tedy síť nadvlády, systém v širokém slova smyslu se svými toxickými vztahy útlaku, nerovnosti a poddanství a morálkou, která ho pomáhá udržovat. *Impérium* podporuje pasivitu a prodává štěstí. „Zatímco štěstí slouží jako otupující anestetikum, které vyvolává závislost, s radostí roste naše schopnost konat a zakoušit nové věci způsobem, který nás závislosti zbavuje.“ A jak v knize říká Silvia Federici, radost je hmatatelný prožitek kolektivní síly. Navíc „radost nepramení z honby za vzdáleným cílem, ale z boje v naší konkrétní situaci“.

V otázce budování vztahů a důvěry kniha otevírá také téma zranitelnosti a potřeby umět ukončovat škodlivé vztahy. „Díky tomu, že porozumíme našemu vzájemnému propojení, můžeme být *věrnější* síti našich vztahů a životních okolností. Tato věrnost však není morální, ale *etická*.“ Radostná militantnost je důsledkem vztahů – ne za každou cenu dobrých, ale solidárních, a řada hnutí se „reprodukuje díky kolektivizující péči od vaření přes soužití až po plnohodnotné trávení času s druhými“.

Podle Bergman a Montgomeryho „*bojovat za radost* znamená utvářet společné pojmy, které umožní, udrží a prohloubí transformaci tady a teď, a vycházejí při tom z toho, v jaké situaci se lidé vynachází“. Nabízí také tři způsoby, jak se naladit na transformační potenciál. Tím prvním je zesílení vlastní citlivosti a plnější prožívání, druhým schopnost napojit se na odkaz vzdoru, vzpour a bojů, které se odehrály v minulosti, a ten třetí tkví ve vědomosti a oslavě života.

Knihu vřele doporučuji, a to nejen k přečtení, ale zejména k živým debatám, a recenzi zakončím citátem z rozhovoru s již zmiňovanou Federici: „Naděje je pozitivní, pokud zůstává aktivní vášní. Nesmí ovšem nahradit práci, bez které úspěchu nedosáhne.“

Carla Bergman, Nick Montgomery: *Radost z boje za lepší svět. Jak v toxických časech budovat vzkvétající hnutí*. Neklid, 2023. 333 stran, cena 350 Kč. K dostání na neklid.org. (-JK-)

NAKLADATELSTVÍ NEVIM

nabízí následující publikace:

- *Mrkev, láska, sojanéza* (500 Kč)
- *Růženec z ocele* (130 Kč)
- D. Spade: *Vzájemná pomoc. Jak v krizi upevňovat solidaritu* (270 Kč)
- M.-J. Barker: *Přepisovat pravidla: Antiprůvodce láskou, sexem a vztahy* (400 Kč)

více info na nevim.triocasci.cz

NAKLADATELSTVÍ ANARCHISTICKÉ FEDERACE ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

2/23 JÍDLO

Politická ekonomie hladu • M. Bookchin:
Radikální zemědělství • Kuchařky bez
domova • S prázdným žaludkem se nedá
bojovat • Nechat jídlo zase ožít •
A. Pavlovová: Devět životů anarchisty
Petrova • J. Kovalčuk: Pocta Žeňovi • První
vlastovka • Za město pro lidi, nikoli zájmy
developerů • Mezinárodní antiautoritářské
setkání v St-Imier • Dát si dvacet a něco si
přečíst • Kvír anarchismus...

1/23 ANARCHISTA HAŠEK

V. Čípák: Obyčejný idiot • A. Kočka: Pražský
komunard • J. Hašek: Po stopách státní
policie v Praze • J. Stoupa: Básník bez
iluzí • M. Trčka: Haškův anarchистický
pytlík • F. Sauer: Román na pokračování?
• Anarchismus třídního boje • W. Price:
Poučení z minulých válek • O volbách
a dalších nepřístojnostech • Všichni jsme
Tepláreň! • Předpekli lidové tvořivosti •
Běloruský večer v Brně...

2/22 ANARCHISTICKÁ STRATEGIE

Hranice aktivismu • P. Gelderloos:
Ekosystémy vzpoury • Hledání anarchистické
politiky (II) • Nadia C.: Tvoje politika je kurva
nudná • Boj o park Gezi po 9 letech • L. Akai:
Deník anarchistky • Dvě výročí E. Armanda
(1872–1962) • W. Price: Malatesta o válce
a národním sebeurčení • A. Rautiainen:
Mylné představy o imperialismu • Anarchisté
a válka na Ukrajině • Na okraj jednoho
prohlášení • Odešel Václav Tomek...

KOMIKSOVÁ EDICE

SV. 5 LIKVIDÁTOR

SV. 6 SBOHEM, BATMANE

SABATÉ — MĚSTSKÁ GUERILLA VE ŠPANĚLSKU

MARIKANSKÝ MASAKR

ANARCHISTICKÁ PUBLICISTIKA 1990 — 2013

DĚJINY ANARCHOSYNDIKALISMU

NEVIDITELNÉ VRAŽDY

ŽIDOVŠTÍ ANARCHISTÉ V NEW YORK CITY

ZÁPISKY ANTIGLOBALISTY

PO STOPÁCH ADAMITŮ

ANARCHISMUS V PALESTINĚ A IZRAELI

DENÍK KONFIDENTA

PŘÍBĚHY STARÉHO ANTONIA

KÁCHA IN MEMORIAM

MALATESTA (ŽIVOTOPISNÉ POZNÁMKY)

PÁSKOVÉ A CHULIGÁNI

PARALELNÍ SVĚT V BARVĚ

OCELOVÉ STOLETÍ

NAŠE LUZA, JEZUITÉ A DIPLOMATÉ

STATĚ O REVOLUCI

(ČESKY O UDÁLOSTECH V BĚLORUSKU)

ANARCHISMUS PRO ZAČÁTEČNÍKY

ANARCHIE FUNGUJE

VZPOMÍNKY ANARCHISTKY

RADIKÁLNÍ BUDDHISMUS

A PÍSNÍČKA

ANARCHISTICKÁ ETIKA

JEDU DO MAGADANU

RICARDO FLORES MAGÓN

MARXOVA EKONOMIE PRO ANARCHISTKY A ANARCHISTY

VŠIVÁ HISTORIE

CHARLOTTE WILSON: (NE)ZNÁMÁ ANARCHISTKA

VÁCLAV TOMEK PRO ANARCHISTICKÝ TISK

BEZVLASTIE. Z HISTORIE ANARCHISTICKÉHO HNUTÍ

V BULHARSKU

**AKTUÁLNÍ PŘEHLED O VŠECH VYDANÝCH PUBLIKACÍCH
A DALŠÍCH MATERIÁLECH, STEJNĚ JAKO SEZNAM
DISTRIBUČNÍCH MÍST NALEZNETE NA WEBOVÉ STRÁNCE
NAKLADATELSTVI.AFED.CZ**